4895

مالابدمنہ

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب الایمان

حمد و ستایش مر خدای راست که بذات مقدس خود موجود است و اشیا بایجاد او تعالی موجود اند و در وجود و بقا بوی محتاج اند و وی بهیچ چیز محتاج نیست و یکانه است هم در ذات و هم در صفات و هم در افعال هیچکس را در هیچ امر با وی شرکت نیست نه وجود و حیات او بجنس وجود و حیات اشیاست و نه علم او متشابه علم شان و نه سمع و بصر و اراده و قدرت و کلام او با سمع و بصر و اراده و قدرت و کلام مخلوقات غیر از مشارکت اسمی هیچ مجانست و مشارکت دارد و صفات و افعال او تعالی در رنگ ذات او سبحانه بیچون و بیچگون است مثلا صفة العلم او سبحانه را صفتی است قدیم و انکشافی است بسیط که معلومات ازل و ابد با حوال متناسبه و متضاده کلیه و جزئیه

۲

مالا بد منه است نام این کتاب

باوقات مخصوصه هرکدام در آن واحد دانسته است که زید در فلان وقت
زنده است ودر فلان وقت مرده وهلذا همچنین کلام او بسیط است که تمام کتب
منزله تفصیل اوست وخلق وتکوین صفتی است مختص بوی تعالی ممکن چه باشد که
ممکن را پیدا میتواند کرد وممکنات بتمامها چه جوهر وچه عرض وچه افعال اختیاریه بندگان
همه مخلوق او تعالی اند اسباب ووسائط را روپوش فعل خود ساخته است بلکه
دلیل بر ثبوت خود کرده چنانچه عقلا از حرکت جمادات بمحرک پی می برند ومیدانند
که این حرکت فراخور حال این جماد نیست چه این را فاعلی است ورای وهمچنین
آن عقلا که بصیرت شان بکحل شریعت متکحل شده است میدانند که ممکن اشد
مثل خود در امکان کو فعلی باشد از افعال یا عرضی باشد از اعراض نمیتواند کرد از
اینقدر فرق در افعال اختیاریه بندگان وحرکت جمادات متحقق نیست وایمان
بدان واجب که حق تعالی بندگان را صورت قدرت واراده داده است وعادت
الله تعالی جاریست که هرگاه بنده قصد فعلی کند حق تعالی آن فعل را پیدا کند وبوجود
آرد وبنا بر همین اراده وقدرت بندگان را کاسب گویند ومدح وذم وثواب و
عذاب بران مترتب است وانکار فرق درمیان حرکت جماد وحرکت حیوان
خلاف شرع وخلاف بداهت عقل وغیر خدا را خالق چیزی از اشیا

پیداکردن ماهیات وحقایق اشیا وکسب عبارتست از آوردن آنها بوجود باختیار وقدرت فی الجمله که حق تعالی بندگان را داده است وبنده اخلق فیح

[illegible]

والسنة هم کفرست لهذا پیغمبر علیه الصلواة والسلام قدریه را مجوس امت خود گفته و

او تعالی در هیچ چیز حلول نکند و هیچ چیز در وی حلول نبود و او تعالی محیط اشیاست

باحاطه ذاتی و قرب و معیت با اشیا دارد نه آن احاطه و قرب که در خور فهم قاصر ما

باشد که آن شایان جناب اقدس و نیست و آنچه بکشف و شهود معلوم کنند از ان

نیز منزه است ایمان بغیب باید آورد و هرچه مکشوف و مشهود گردد شبه و مثال است

از تحت لای نفی باید ساخت همچنین حضرات فرموده اند ایمان آریم که حق تعالی

محیط اشیاست و قریب و معنی احاطه و قرب و معیت ندانیم که چیست و همچنین

استوای او بر عرش و گنجائش او در قلب مومن و نزول او در آخر شب باسمان

پائین که در احادیث و نصوص وارد شده همچنین باید دانست که نصوص مذکوره را تا طاقت ایمان بدان

باید آورد و بر معنی ظاهری وی حمل نباید کرد و در تاویل آن نباید آمد و تاویل آن

مفوض بعلم الهی باید داشت تا غیر راسخ را حق نداشته باشی در صفات و افعال

الهی جز جهل و حیرت نصیب بشر نیست بلکه نصیب ملائکه هم نیست انکار نصوص کفرست

وتاویل آن جهل مرکب **بلیت** دور بینان بارگاه است + غیر ازین

پی نبرده اند که هست + و یک قرب و معیت حقتعالی را نوعی دیگرست که با نوع

اول جز مشارکت اسمی مشارکتی ندارد و آن نصیب خواص بندگان است

از ملائکه و انبیا و اولیا و عامهٔ مومنان هم ازین نوع قرب بهره مندند و این قرب را درجات

غیر متناهی یعنی لاتقف عند حد دارد حضرت مولوی میفرماید بیت ای برادر بی‌نهایت

درگهیست هرچه بروی میرسی بروی مایست خیر و شر هرچه بوجود می‌آید و کفر

و ایمان و عصیان و طاعت هرچه از بنده بظهور می‌آید همه باراده الٰهی است اما حق تعالی

از کفر و معصیت راضی نیست و بر آن عذاب مقرر ساخته و بر طاعت و ایمان ثواب

وعده فرموده و اراده چیزی دیگرست و رضا چیزی دیگر نعت هزاران هزار

درود نامعدود نثار انبیاست علیهم الصلوة والسلام که اگر آنها مبعوث نمیشدند

کسی راه هدایت نمیدید و بعلوم حقه نمیرسید همه انبیا بر حقند اول شان آدمست علیه السلام

و آخر شان و افضل شان محمدست علیه الصلوة والسلام و معراج پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم

و اسرای او از مکه بمسجد اقصی و از آنجا باسمانها و سدرة المنتهی حق است و کتابهای

آسمانی که بر انبیا نازل شده توریت و انجیل و زبور و فرقان و صحیفهای

ابراهیم وغیره همه حق است بر همه انبیا و همه کتابهای خدا ایمان باید آورد و لیکن

در ایمان عدد انبیا و کتابها ملحوظ نباید داشت که عدد آنها از دلیل قطعی ثابت

نیست و انبیا همه معصوم‌اند از صغائر و کبائر و آنچه از پیغمبر صلی الله علیه و

آله وسلم بدلیل قطعی ثابت شده با همه آن ایمان باید آورد

و ملائکه بندگان خدای تعالی اند و معصوم اند از گناهان و منزه اند از مردی و زنی و محتاج نیستند باکل

و شرب حاملان وحی و حاملان عرش اند و بهر کاریکه مامور اند بران قایم و انبیا و ملائکه با وجودیکه

اشرف مخلوقات و مقربان درگاه اند لیکن مثل سایر مخلوقات هیچ علم و قدرت ندارند مگر آنچه خدا آنها را

علم داده است و قدرت داده و بذات و صفات الهی ایمان دارند چنانچه سایر مسلمانان

دارند و در ادراک کنه بعجز و قصور معترف و در ادای حقوق بندگی بقدر وسعت بشکر و توفیق

الهی مطیع اند بندگان خاص الهی را در صفات و حق شریک داشتن یا آنها را در عبادت شریک

ساختن کفر است چنانکه دیگر کفار بانکار انبیا کافر شدند همچنین نصاری عیسی علیه السلام را پسر خدا و مشرکان

عرب ملائکه را دختران خدا گفتند و علم غیب بانها مسلم داشتند کافر شدند انبیا و ملائکه را در صفات

الهی شریک نباید کرد و غیر انبیا را در صفات پیغامبران شریک نباید کرد و عصمت

سوای انبیا و ملائکه دیگری را از صحابه و اهل بیت و اولیا ثابت نباید کرد و متابعت

مقصور بر انبیا باید داشت و آنچه پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم خبر داده است بآن ایمان

باید آورد و آنچه فرموده است بران عمل باید کرد و آنچه ازان منع کرده ازان باز باید ماند

و قول هر کسیکه مر او از قول و فعل پیغمبر مخالفت داشته باشد آنرا رد باید کرد و پیغمبر خدا

خبر داده است که سوال منکر و نکیر در قبر حق است و عذاب قبر مر کافران را و بعضی

گناهکاران را حق است و بعث بعد موت روز قیامت حق است و نفخ صور

برای احیا و اماتت حق ست و انشقاق آسمانها و ریختن ستارگان و پریدن کوهها و برباد
رفتن زمین از نفخهٔ اولی و برآمدن مردگان از قبور و باز پیدا شدن عالم بعد عدم بنفخهٔ ثانیه همه حق ست
و حساب روز قیامت و شهادت اعضا و وزن اعمال در میزان و گذشتن از صراط که بر پشت دوزخ
باشد که تیزتر از شمشیر و باریکتر از مو باشد حق ست بعضی مثل برق و بعضی مثل اسپ جواد و بعضی آهسته
بگذرند و بعضی در دوزخ افتند و شفاعت انبیا و اولیا و صلحا حق ست و حوض کوثر حق
است آبش سفیدتر از شیر و شیرین‌تر از شهد باشد و بر وی کوزها باشند مثل ستارگان
هرکه از آن بنوشد بعد از آن تشنه نشود و حق تعالی اگر خواهد گناه کبیره را بی توبه بخشد و اگر خواهد
بر صغیره عذاب کند و هرکه باخلاص توبه کند گناه او البته موافق وعدهٔ الهی بخشیده شود و کفار همیشه
در دوزخ معذب باشند و مسلمانان گناهکار را اگر در دوزخ درآیند آخر کار خواه جلد یا بدیر
البته از دوزخ برآیند و داخل بهشت شوند و باز همیشه در بهشت مخلد باشند و مسلمانان
بارتکاب کبیره کافر نشوند و نه از ایمان برآیند و آنچه انواع عذاب دوزخ از مار و کژدم و سلاسل
و اغلال و آتش و حمیم و زقوم و غسلین که پیغمبر علیه السلام فرموده و قرآن بدان ناطقست و انواع نعیم
جنت از مأکل و مشارب و حور و قصور و غیره همه حق ست و عمده‌ترین نعمتهای بهشت دیدار خدا
است که مسلمانان حق تعالی را در بهشت بی پرده ببینند بی جهت و بی کیف و بی
مثال و ایمان عبارتست از تصدیق قلبی یا گرویدن و تصدیق زبانی لاکن تصدیق زبانی

عند الضرورة ساقط شود واصحاب رسول الله صلی الله علیه وسلم همه عادل بودند اگر کسی

احیانا ارتکاب معصیتی شده تائب و مغفور گشته متواترات از نصوص قرآن وحدیث بمدح صحابه مملو

ودر قرآن است که آنها باهم محبت ورحمت داشتند وبر کفار غلاظ وشداد بودند بر که صحابه را

باهم مبغض وبی الفت داند منکر قرآنست وهر که با آنها بغض وغیظ کند در قرآن بر وی اطلاق کفر آمده

قوله تعالی لیغیظ بهم الکفار حاملان وحی وراویان قرآن اند هر که منکر صحابه باشد ایمان بقرآن

وغیره ایمانیات متواترات ورا ممکن نیست وباجماع صحابه ونصوص ثابت است که ابوبکر افضل

اصحاب است پس عمر همه اصحاب ابوبکر را افضل دانسته باوی بیعت کردند وباشارهٔ ابوبکر بر خلافت

عمر بعد ابی بکر بنا بر فضیلت او اجماع آوردند وبعد عمر سه روز صحابه باهم مشورت کرده

عثمان را افضل دانسته بر خلافت او اجماع کردند وبیعت نمودند وبعد عثمان همه صحابه مهاجرین

وانصار که در مدینه بودند بعلی مرتضی بیعت کردند کسیکه با علی مرتضی منازعت کرد مخطیست

لاکن سوء ظن باصحابه نباید کرد ومشاجرات آنها را بر محمل نیک فرو باید آورد وباهر یک عقیدت ومحبت باید

داشت اینست عقائد اهل حق فصل در اهتمام نماز بعد تصحیح عقائد عمده ترین در

عبادات بدنیه نماز است در صحیح مسلم از جابر مرویست که فرمود علیه السلام که وصله در میان بنده ومومن

ودر میان کفر ترک صلوة است یعنی ترک صلوة بکفر میرساند واحمد وترمذی ونسائی از بریده

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت کرده که عهد در میان ما ودر میان مردم نماز است هر که ترک آن کند

کذا فی ترجمة المشکوة

کافر شود و ابن ماجه از ابی الدرداء روایت کرده که وصیت کرد مرا خلیل من صلعم که شرک
بخدا مکنی اگرچه کشته شوی و سوخته شوی و نافرمانی والدین مکن اگرچه امر کنند که از زن و فرزند
و مال خود بدر شود و نماز فرض را عمداً ترک مکن هر که نماز فرض را عمداً ترک کند ذمهٔ خدا از وی بری است
احمد و دارمی و بیهقی از عمرو بن عاص از آن سرور علیه السلام روایت کرده که هر که بر نماز
محافظت کند او را نور و حجت و نجات باشد روز قیامت و هر که محافظت نکند او را نور
باشد و نه برهان و نه نجات و باشد او با فرعون و هامان و قارون و ابی بن خلف محشور کرده
و ترمذی از عبد الله بن شقیق روایت کرده که اصحاب رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم هیچ چیز
از اعمال را نمی دانستند که ترک آن موجب کفر باشد بغیر نماز از این احادیث امام احمد بن حنبل
تارک نماز را عمداً کافر میداند و شافعی او را حکم بقتل میکند نه بکفر و نزد امام اعظم او را حبس
کردن واجب است تا که توبه کند والله اعلم پس باید دانست که نماز را شرائط و ارکان است
چنانچه ذکر کرده می شود و از شرائط نماز طهارت بدن است از نجاست حقیقی و نجاست حکمی
و طهارت پارچه و طهارت مکان پس اول مسائل طهارت باید آموخت کتاب الطهارة

فصل در وضو بدانکه فرض در وضو چهار چیز است اول شستن روی از موی سر
تا زیر زنخ و تا هر دو گوش دوم شستن هر دو دست تا هر دو آرنج سوم مسح چهارم حصهٔ سر
چهارم شستن هر دو پا تا هر دو شتالنگ و اگر ریش کنجان باشد رسانیدن آب
شتالنگ و آرنج در شستن داخل است ۱۲

از اینکه سه انگشت مختلف یک مرتبه مسح کند با یک انگشت را یک مرتبه از آب تر کرده مسح کند با همان انگشت را باب جدید تر کرده مسح نماید باز مرتبه سوم همچنین سازد کذا فی العالمگیریه

زیر موی ریش ضرور نیست اگر از این چهار عضو مقدار ناخن هم خشک ماند وضو درست نباشد

که شستن یا مسح کردن آنها فرض است ۱۲

ونزد امام مالک و شافعی و احمد نیت و ترتیب هم فرض است ونزد مالک پی به پی شستن

بقول علیه السلام انما الاعمال بالنیات ۱۲

هم فرض است ونزد امام احمد بسم الله گفتن و آب در دهن و بینی کردن هم فرض است

ونزد احمد و مالک مسح تمام سر هم فرض است پس احتیاط درین است که اینهمه بجا آورده شود

وانهمه نزد امام اعظم سنت است مسئله سنت وضو سنت در وضو آن است که اول هر دو

نیت ترتیب و ولا و بسم الله و آب در دهن و بینی و مسح تمام سر ۱۲ — یعنی طریقه دین که واجب نباشد ۱۲

دست تا بند دست سه بار بشوید و بسم الله الرحمن الرحیم گوید و سه بار آب در دهن

حکمتش ثواب در کردن و حالت برترکه است ۱۲ کذا فی البرهان — اولی آنست که بسم الله العظیم والحمد لله علی دین الاسلام

کند و مسواک کند و سه بار آب در بینی کند و بینی پاک کند و سه بار تمام روی بشوید و سه بار

بدست راست ۱۲ — بدست چپ ۱۲

هر دو دست تا هر دو آرنج بشوید و مسح تمام سر کند یکبار و هر دو گوش را هم همراه سر مسح کند

ونزد شافعی سه بار است ونزد احمد نیز در یک روایت ۱۲

آب جدید شرط نیست هر دو پا را تا شتالنگ سه بار بشوید و اگر در پا موزه داشته

بلکه بدون ضرورت آب جدید نگیرد خلافا للشافعی ۱۲

باشد و موزه را بعد طهارت کامل پوشیده باشد مقیم را یک شبانروز و مسافر را سه شبانروز

از وقت حدث جائز است که موزه را از پا نکشد و مسح بر موزه کرده باشد و اگر موزه پاره

باشد بقسمیکه در رفتار مقدار سه انگشت پا ظاهر میشود مسح بران روا نباشد و اگر شخصی با وضو

مراد از انگشت خنصر است که از همه کوچک باشد کذا فی الهدایه ۱۲

باشد و یک موزه را از پا بکشد بحدیکه اگر قدم از جای خود در ساق موزه آید یا وقت مسح موزه

تمام شود در هر دو صورت هر دو موزه کشیده هر دو پا بشوید و اعاده تمام وضو ضرور نیست

مگر نزد امام مالک و فرض در مسح موزه سه انگشت بر پشت پا و سنت آن که ...

کوچک کذا فی قاضیخان ۱۲

گرفتن انگشت دست از سر انگشت پا تا ساق بکشد و این نزد امام احمد فرض است و
احتیاط در آنست و بعد تمام وضو بگوید اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ
لَهٗ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِیْ مِنَ التَّوَّابِیْنَ وَاجْعَلْنِیْ
مِنَ الْمُتَطَهِّرِیْنَ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ
اَسْتَغْفِرُكَ وَاَتُوْبُ اِلَیْكَ و دوگانه نماز گزارد **فصل** شکننده وضو هر چیز است که از
پیش یا پس برآید و نجاست سائله که از تمام بدن برآید بمکانیکه شستن آن لازم شود
و قی پری دهن طعام یا آب یا تلخه یا خون بسته سوای بلغم و نزد ابی یوسف اگر بلغم
از شکم پری دهن برآید وضو بشکند و اگر خون در بزاق برآید اگر رنگ بزاق را سرخ کند وضو بشکند
نه بزرد و اگر قی اندک چند بار کرد نزد ابی یوسف اگر غثیان متحد است جمع کرده شود
و نزد محمد اگر مجلس متحد است جمع کرده شود و خفتن بر پشت یا پهلو یا تکیه زده بچیزیکه اگر کشیده شود
بیفتد ناقض وضو است و خفتن ایستاده و نشسته بی تکیه زده و در حالت رکوع یا سجود بر هیأت
مسنون ناقض وضو نیست و قهقهه بالغ در نماز صاحب رکوع و سجود و دیوانگی و مستی و بیهوشی
در هر حال ناقض وضو است و مباشرت فاحشه ناقض وضو است و مس فرج خود و مس زن
نزد امام اعظم ناقض وضو نیست و نزد دیگر ائمه ناقض وضو است و خوردن گوشت شتر نزد احمد
ناقض است و احتیاط از این همه اولی است **فصل** در غسل فرض در غسل شستن تمام بدن است

[illegible]

بمضمضه و استنشاق و سنت آنست که اول دست بشوید و نجاست حقیقی از بدن بشوید

پس وضو کند لیکن اگر در مجمع آب غسل میکند پا بعد غسل بشوید و سه بار تمام بدن بشوید

که در اینجا آب غسل جمع شود ۱۲

و بر زن رسانیدن آب در بیخ موهای بافته فرض است و شگافتن موهای بافته ضروری نیست

و بر مرد اگر موی سر داشته باشد شگافتن موی و شستن تمام آن از سر تا بن فرض است

فصل در موجبات غسل موجبات غسل جماع است در قبل زن باشد یا در دبر

مرد یا زن اگرچه انزال نشود دیگر انزال است بجهندگی و شهوت در بیداری باشد یا در

اگر بقدر حشفه یعنی ختنه گاه داخل شده باشد ۱۲

خواب و خواب دیدن بدون انزال موجب غسل نیست اگر منی خارج شود بشهوت و جهندگی

غسل واجب شود لیکن شهوت وقت جدا شدن منی از مکان خود شرط است اگر منی از مکان

خود بشهوت جدا شد و سر ذکر گرفت و شهوت منقطع شد بعد از آن منی خارج شد در این صورت

خلافا لابی یوسف کذا فی الخلاصة ۱۲

هم غسل واجب شود و اگر بدون شهوت منی از مکان خود جدا شد نزد امام اعظم غسل واجب نشود

[illegible]

حیض و نفاس چون منقطع شود غسل واجب گردد فصل در بیان حیض و نفاس

اقل ایام حیض سه روز است و اکثر آن ده روز و اکثر نفاس چهل روز است و اقل او حدی

[illegible]

نیست در مدت بهر رنگ که باشد سوای سپیدی خالص خون حیض و نفاس انگاشته

[illegible]

شود و اقل طهر پانزده روز است و کم از سه روز و زیاده از ده روز در حیض و زیاده از چهل روز

در نفاس آنچه باشد استحاضه است مانع نماز و روزه نیست اگر زنی را حیض زیاده از عادت

شود

شود تا ده روز مرض نگفته شود و اگر از ده روز هم زیاده شود پس آنچه زیاده از عادت باشد

زیرا که او را حیض آید و پیش از این زیاده باشد تا عادتش مقرر شده باشد ۱۲

همه آن استحاضه است و مبتدیه را زیاده از ده روز استحاضه گفته شود و طهر متخلل اگر در مدت حیض

یافته شود حیض باشد از حیض و نفاس نماز ساقط شود قضا نیاید و روزه را حیض و نفاس منع

لیکن قضا کند و جماع در حیض و نفاس حرام است نه در استحاضه و حیض اگر پیش از ده روز منقطع

شود بدون غسل زن وطی حلال نشود مگر آنکه وقت نمازی بگذرد و بعد ده روز وطی بدون غسل

جماع ۱۲

هم جائز است و نزد اکثر ائمه بدون غسل جائز نیست مسئله بی وضو مس مصحف جائز نیست

خواندن قرآن جائز نیست مر جنب و حائض و نفسا را هر دو جائز نیست و نه دخول مسجد و نه طواف

فصل بول ماکول اللحم و بول اسپ و پس افکنده پرندگان غیر ماکول اللحم نجس است بنجاست

مثل کلاغ ... ۱۲ و چگال ۱۲

خفیفه ما دون ربع ثوب نماز را مانع نیست و آب را فاسد کند و پس افگنده پرندگان

اگرچه قلیل باشد ۱۲ عالمگیری — کمتر ۱۲

ماکول سوای ماکیان و بط پاک است و بول آدمی اگرچه طفل صغیر باشد و بول خر

و پس افکنده این هر دو ناپاک است ۱۲

و جمیع حیوانات غیر ماکول و پس افکنده آدمیان و چهارپایگان نجس است بنجاست غلیظه

و همچنین خون سائل هر جانور و خمر و منی و در نجاست غلیظه مقدار درهم یعنی مساحت

عرض کف در رقیق و بقدر چهار و نیم ماشه در غلیظ عفو است لیکن آب را فاسد کند و پس خورده

مقابل رقیق نه خفیفه ۱۲

آدمی و اسپ و جانوران ماکول و عرق آنها و عرق خر و استر پاک است و پس خورده گربه و موش

چارپایان و پرندگان مگر سور ماکیان گرچه ... گر دو گاو نجس خوار که مکروه است

و دیگر سواکن بیوت و جمیع طیر مکروه است و پس خورده سگ و خنزیر و سباع

مثل مار و کژدم ۱۲ بکراهت تنزیهی کذا فی الخلاصه ۱۲ — درندگان ۱۲

بهایم وغیره جانوران حرام گوشت نجس است وبول اگر مثل سر سوزن منترشح شود عفو است

فصل طهارت از نجاست حکمی حاصل نشود مگر از آب پاک که از آسمان فرود آید یا از زمین بر آید مثل آب دریا و چاه و چشمه یعنی از آب درخت یا ثمر مثل آب تربوز یا انگور یا کیله طهارت حاصل نشود و اگر در آب چیزی پاک افتد مانند خاک و صابون و زعفران وضو از ان آب جائز است مگر وقتیکه رقت او را دور کند یا در اجزای آب برابر یا زیاده مخلوط شود چنانچه نیم سیر آب مخلوط شود یا آنکه نام آب از و دور شود که نام او شود یا سرکه یا گلاب یا مانند آن شود در آنصورت وضو و غسل از ان باجماع جائز نیست و شستن پارچه نجس و مانند آن از ان نزد امام اعظم جائز است و نزد امام محمد و شافعی وغیره جائز نیست فصل منی غلیظ خشک اگر از پارچه تراشیده شود پارچه پاک گردد و شمشیر و مانند آن از مسح کردن پاک شود و زمین نجس اگر خشک شود و اثر نجاست باقی نماند برای نماز پاک شود نه برای تیمم و همچنین خشت مفروش و درخت و دیوار و گیاه غیر مقطوع و مقطوع بغیر غسل پاک نشود و نجاست مرئی شستن بمقداریکه عین او زائل شود نزد امام اعظم پاک شود و نزد بعضی بعد زوال عین سه بار باید و هر بار اگر ممکن باشد باید افشرد و الا خشک باید کرد تا که تقاطر نشود و نجاست غیر مرئی را سه بار تا هفت بار باید شست هر بار باید افشرد و سرگین اگر سوخته خاکستر شود نزد محمد پاک

پاک شود نزد ابی یوسف و همچنین خر اگر در نمکسار افتد و نمک شود پاک شود

نزد محمد و جلد میته از دباغت پاک شود **فصل** آب جاری و آب کثیر از افتادن نجاست

دران یا گذشتن آن بر نجاست غیر مرئی نجس نشود مگر وقتیکه از نجاست رنگ

یا مزه یا بو دران ظاهر شود و اگر سگ در جدول آب جاری نشسته است یا مردار

دران افتاده است یا متصل میزاب نجاست افتاده و آب سقف باران

از ان میزاب روان شود اگر اکثر آب ملاصق سگ و نجاست می شود نجس است والا نی

و آب قلیل از اندک نجاست نجس شود و قلتین که پنج مشک آب باشد

هر مشک مقدار صد رطل نزد اکثر ائمه کثیر است و نزد امام اعظم آب کثیر

آنست که از حرکت دادن یکطرف طرف دوم متحرک نشود و متاخرین آنرا بده

ذراع در ده ذراع تقدیر کرده اند **فصل** در چاه اگر جانوری افتد و بمیرد اگر آماس کند

شود یا پاره پاره شود تمام آب آن چاه کشیده شود و اگر نه پس اگر جانور

کلانست مثل گربه یا کلان تر از ان نیز تمام آب چاه کشیده شود و همچنین اگر

سه جانور متوسط باشند و اگر جانور خرد است مثل موش و عصفور از مردن آن

بست دلو کشیده شود تا سی و از مثل کبوتر چهل دلو کشیده شود تا شصت و سه عصفور

حکم یک کبوتر دارد والله اعلم **فصل** اگر مصلی بر آب قادر نباشد بسبب

دردی آب یک کروه وکروه چهار هزار قدم یا بسبب خوف حدوث بیماری یا

درنگ در شفا یا زیادت مرض یا خوف دشمن یا خوف درنده یا خوف تشنگی یا

میسر نشدن دلو ورسن اورا جائز است که عوض وضو وغسل تیمم کند بر جنس زمین خاک

باشد یا ریگ یا چونه یا گچ یا سنگ خارا یا سنگ سرخ یا سیاه یا مر لشبر طیکه پاک

باشد اول نیت تیمم کند وهر دو دست بر زمین زده یکبار بر تمام روی بمالد وباز

بر زمین دست زده بر هر دو دست تا آرنج بمالد این سه چیز در تیمم فرض است اگر

مقدار ناخن هم از دست یا روی باقی ماند که دست آنجا نرسید تیمم روا نباشد

پس انگشتری را حرکت باید داد وخلال در انگشتان باید کرد و تیمم پیش از وقت

نماز جائز است واز یک تیمم چند نماز فرض ونفل خواندن جائز است واگر بر آب

قادر شود تیمم باطل گردد واگر در عین نماز بر آب قادر شود نماز باطل

گردد بدن مصلی یا پارچه او نجس باشد وبر استعمال آب قادر نباشد

اورا نماز با نجاست جائز است اگر بر پارچه پاک بقدر ستر عورت قادر نباشد

برهنه نماز جائز است مسئله اگر یک عضو از اعضای وضو مریض باشد که آب رسانیدن بآن

مضر باشد ویا موجب زیادت مرض باشد اورا جائز است که بران عضو مسح کند ودیگر اعضا

وضو را بشوید واگر اکثر اعضای وضو جریح یا مریض باشد که شستن آن مضر

قوله صبح صادق بدانکه صبح دو باشد یکی کاذب که هنگام انحطاط آفتاب بر هیژده درجه از درجات دائره ارتفاع مارّه بمرکز شمس سپیدی
ضعیف دراز و باریک بر اجزای کثیفه سطح مخروط ظل زمین مسمی بلیل نمودار شود و او را کاذب ازین جهت گویند که افق تکذیبش میکند
که در الحال مظلم باشد پس اگر این روشنی آفتاب می بود افق که قریب تر است اولا منور میشد هکذا فی تحفهٔ شاهی و قال علیه السلام
انّما هو کذنب السرحان یعنی صبح کاذب مانا بدم گرگ است باین معنی که بالای دم گرگ موها بسیار باشد و در اصل کمتر بلکه معدوم و
درین صبح نیز روشنی در اعلی باشد نه در افق و نیز تشبیه در استطالت و باریکی است دوم صبح صادق و آن روشنی پهنا در افق شرقی باشد
هنگام انحطاط آفتاب پانزده درجه قاله البرجندی و آن قدر زمان یکساعت نجومی باشد زیرا که سیر آفتاب در بیست و چهار ساعت شبا روزی
سه صد و شصت درجه بود و چون عدد درجات را بر عدد ساعتها قسمت کنند خارج القسمة پانزده باشد پس معلوم شد که سیر آفتاب در یکساعت
قدر پانزده درجه است و علامهٔ شیرازی در تحفهٔ شاهی می آرد وجه تسمیه اش بصبح صادق آنست که روشنیش از اول صادق تر است نه
ازین جهت که سیاهی طاری بر صبح اول مکذب مشابه است بر ثانی زیرا که صحیح آنست که روشنی اول معدوم نمی شود بلکه از روشنی ثانی مغلوب و مختفی
میگردد مثل روشنی چراغ پیش پرتو آفتاب و شارح چغمینی گوید زیرا که افق بسبب نور انبساط تصدیقش میکند و از طلوع این صبح مفطرات ثلثه
بر صائم ممنوع بود و نماز فجر جائز نه از طلوع اول کذا فی الکافی و در خبر است لا یغرنکم الفجر المستطیل فکلوا واشربوا
حتی یطلع الفجر المستطیر ای فریب ندهد شما را صبح دراز پس بخورید و بنوشید تا طلوع صبح پهنای منتشر و فقها اختلاف کرده اند
که ابتدای طلوع صبح صادق معتبر است یا انتشارش اکثر بسوی ثانی رفته اند کذا فی مختار الفتاوی و احوط آنست که در صوم اول را اعتبار
نمایند و در نماز ثانی را کذا فی شرح النقایة لابی المکارم و صاحب خزانة الروایات از جواهر الفتاوی نقلا از امام بزدوی می آرد از ابتدای طلوع صبح
صادق تا طلوع آفتاب هفتم حصه از شب باشد و این حکم اکثری است شبها بر ابر باشد کما هو الظاهر من سوق کلامه پس چون شب معتدل قدر بیست گهری می باشد
هفتمش چهار گهری و دو پسیج خواهد بود که تخمیناً چهار گهری باشد و بالا می شود و علی هذا القیاس در شب دراز زائد و در شب کوتاه کمتر و اگر مخصوص باشد
شب کوتاه پس هفتمش سه نیم گهری تخمیناً خواهد بود و بهر تقدیر این قول فقها برای فهم عوام بطریق احتیاط و تخمین در صوم است که از قدر بیان کرده احکام بنی
دارد و لهذا صاحب مفتاح الصلوة میگوید استحباب تاخیر در نصف ثانی همه وقت فجر است و آن تخمیناً
دو گهری باشد قبل از طلوع و یحتمل که مراد صاحب خزانه بیان حال زمان و مکان خاص باشد و این قول با قول
حکما نیز مطابق میتواند شد چه در بعضی بلاد در بعضی احیان قدر صبح تا دو ساعت میرسد کما حققه المحقق فی المعینیة و الزبدة
اما بیان استحباب در ذیل شرح قول مصنف خواهد آمد قوله سایهٔ اصلی باید دانست که سایه و ظل عبارتست از عکس چیزی و بیشتر
الناس در معرفت اظلال زائد از قد خود بقامت خود شمار میکنند و در کمتر از آن گاهی بمقدار شبر و گاهی بقدم زیرا که آلات دیگر
مساحت گاهی موجود نمیباشد و چون یک شبر بقدر دوازده انگشت و یک قدم هفتم حصهٔ قامت معتدل انسان میباشد لهذا اکثر اشیا را هنگام دریافت
قدر اظلال گاهی بسوی دوازده و گاهی بسوی هفت تقسیم مینمایند اگرچه غیر شبر و قامت آدم باشد و لهذا اول را اظل اصابع و ثانی را اظل اقدام گویند

وسایهٔ اصلی عبارتست از قدر سایهٔ مقیاس که وقت رسیدن آفتاب بخط نصف النهار بود و آنرا قدر زوال نیز گویند و طریق دریافتش آنست
که بر زمین مساوی یک دائره کشیده بر مرکزش چوبی باریک سر که کم از ربع قطر دائره نباشد راست و مستقیم نصب کنند و امتحان استقامتش آنکه
بعد میان سر چوب و محیط دائره از سه جانب برابر بود و آن چوب را مقیاس نامند و قبل از دوپهر چون سایهٔ مقیاس درون دائره داخل شود بر محل
ظل علامت سازند و بعد دوپهر چون سایه بیرون دائره رود بر مخرج ظل نیز علامت نمایند و قوسیکه میان هر دو علامت است آنرا منتصف سازند پس
خطی مستقیم از منتصف قوس بر مرکز دائره گذارده تا قوس دیگر کشند و این خط خط نصف النهارست یعنی هرگاه سایهٔ مقیاس بر این خط گذرد نیمروز
شود و هر قدر سایه که برین خط باشد آنرا سایهٔ اصلی گویند مگر لزوم باقی ماندن سایه بوقت مذکور جائیست که آفتاب نیمروز بر سمت الراس نباید والا
مقیاس مثل سر توشمع مفقود گردد لیکن مراد از قوله سوای سایهٔ اصلی آنست که اگر سایهٔ اصلی داشته باشد والا ابتدا از وقت پیدا شدن سایه
هر قدر که بود و انتهائش تا یک مثل باشد قوله روایت مفتی به چنانکه صاحب بحر الرائق صحت این قول از بدایع و محیط و تصحیح قدوری و ینبیع و صدر الشریعة
و شرح مجمع و غیاثیه و غیرها نقل مینماید لیکن صاحب در مختار در حال یک مثل گوید قال الطحاوی و به ناخذ و فی غرر الاذکار و هو الماخوذ فی البرهان و هو
الاظهر للبیان جبرئیل و هو نص فی الباب و فی الفیض و علیه عمل الناس الیوم و به یفتی و در عالمگیری از شرح مجمع منقول است فقها گفته اند احتیاط آنست که نماز
ظهر قبل از رسیدن سایه قدر یک مثل سوای سایهٔ اصلی و نماز دیگر بعد مثلین و سایهٔ اصلی گزارد تا هر دو نماز بوقت خودش نزد همه ائمه گزارده باشد در
جامع الرموز آمده که آن دو وقت مکروه ظاهر آنست که بجهة اختلاف است قوله یکنیم ساونست الخ معنی شعر اینست که سایهٔ اصلی چیزی در ماه ساون یکنیم قدم باشد
و پس و پیش ماه مذکور از ماههای گذشته و آینده یک یک قدم زائد کن تا چهار و نیم قدم برسد یعنی تا بسه ماه قبل و سه ماه بعد ساون و ازین قول
هفت ماه معلوم شد یعنی بهر دو جانب تمام بودن ماههای دوازده گانه دو دو قدم زائد کن

و تصویرش ازین دائره با سهل ترین وجوه ذهن نشین می تواند شد لیکن مخفی نماند که
سایهٔ اصلی بحسب اختلاف بلاد مختلف میشود و این شعر نه مطابق سایهٔ اصلی بانی بت شهر
سکونت مصنف است نه مطابق شهرهای دیگر از بلاد مشهورهٔ هندوستان آری مطابق
بعضی اطراف ماوراء النهر است کما لا یخفی علی الواقف پس ایرادش درینجا خالی از مسامحه نیست مگر
ناظمش کاری کرده است که گویا قلزم را بدین خوبی در کوزه در آورده است للّه دره و زید اجره قوله نزد جمهور ظاهر از کلام مصنف علام آنست
که نزد غیر امام اعظم از صاحبین و ائمهٔ ثلثه بعد از نصف شب وقت عشا نیست حال آنکه اختلاف مذکور درینباب در کتب جامع مذاهب مثل میزان
و شمنی و غیره نیز دیده نشد بلکه انچه در کتب معتبره از فقه حنفی مثل خلاصه و در مختار و غیرها مذکورست همین قدر است که تاخیر عشا تا ثلث مستحب است
تا نصف مباح و بعده تا صبح مکروه قوله وقت وتر بعد ادای عشا است این قول صاحبین است اما نزد امام ابو حنیفه وقت وتر و عشا واحد است
لیکن بسبب وجوب ترتیب میان فرائض و وتر تاخیر وتر نزد امام واجب است کذا فی البرهان و الدر المختار و لهذا اگر شخصی نسیانا وتر را مقدم کرد بر عشا بعد ادای
فرض عشا تنها تا ثابت شد نزد امام اعادهٔ عشا تنها نماید و وتر صحیح شد زیرا که ترتیب بسبب عذر مذکور ساقط می شود و نزد صاحبین اعادهٔ عشا و وتر هر دو بلید کرد

جدول متعلق صفحه ۲۱

جدول قدر سایهٔ اصلی اختلاف شهور دوازده گانه جلالی و انگریزی و هندی در بلاد مشهور هندوستان بحساب اقدام و دقائق با طول و عرض بلاد و تعیین هر بلده از اقالیم سبعه سایهٔ اصلی عبارت است از سایهٔ هر چیز هنگام رسیدن مرکز آفتاب بخط نصف النهار که وقت ظهر هنگام زوال و بتجاوز از آن است و مراد از قدم درینجا هفتم حصه چیزی و مراد از دقیقه درینجا شصتم حصه قدم است و برای تسهیل حساب کسور لوانی و ثوانی و ثوالث و غیرها درین جدول ترک کرده شد باید دانست که این حساب مستخرج است از جدول اظلال اقدام بازای درجات ارتفاع از یک تا نود که در زیجها آورده اند و طرق استخراج اظلال باقدام این است که درجات عرض بلد مطلوب را ظل آن در هفت و نیم ضرب نمایند و حاصل ضرب را بر شصت تقسیم نمایند پس خارج قسمت ظل اقدام باشد

تحویل آفتاب ببروج اثنا عشر	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدی	دلو	حوت	عرض بلاد	طول بلاد	اسم اقالیم
مطابق تحویل باوائل شهور جلالی	فروردی	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفندارمذ			
مطابق تحویل باوائل شهور هندی	بیساکھ	جیٹھ	اساڑھ	ساون	بھادوں	کنوار	کاتک	اگہن	پوس	ماگھ	پھاگن	چیت			
مطابق تحویل باوائل شهور انگریزی	۲۱ مارچ	۲۱ اپریل	۲۲ مئی	۲۲ جون	۲۳ جولائی	۲۳ اگست	۲۳ ستمبر	۲۳ اکتوبر	۲۲ نومبر	۲۲ دسمبر	۲۰ جنوری	۱۹ فروری			
اقدام و دقائق	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	درجه دقیقه	درجه دقیقه	
احمدنگر	۲ ۲۵	x ۵۵	x ۱۰	x ۳۲	x ۱۰	x ۵۵	۱ ۲۵	۴ ۸	۵ ۴۲	۶ ۲۶	۵ ۳۷	۴ ۸	۱۹ x	۱۰۲ ۴۴	اول
دولت آباد و اورنگ آباد	۲ ۳۷	۱ ۷	x x	x ۲۱	x x	۱ ۷	۲ ۲۷	۴ ۳۳	۶ ۲	۶ ۳۵	۶ ۲	۴ ۳	۴ ۳۰	۱۱۱ x	دوم
سورت	۲ ۴۵	۱ ۱۳	x ۸	x ۱۴	x ۸	۱ ۱۳	۲ ۴۵	۴ ۳۳	۶ ۱۴	۷ x	۶ ۱۴	۴ ۳۳	۲۱ ۳۰	۱۱۰ x	دوم
کلکته	۲ ۵۰	۱ ۱۸	x ۱۳	x ۱۱	x ۱۳	۱ ۱۵	۲ ۵۰	۴ ۳۹	۶ ۲۱	۷ ۸	۶ ۲۱	۴ ۳۹	۲۲ ۲۲	۱۲۲ x	دوم
احمد آباد گجرات	۳ ۱	۱ ۲۷	x ۲۲	x ۱	x ۲۲	۱ ۲۷	۳ ۱	۴ ۵۱	۶ ۳۹	۷ ۲۷	۶ ۳۹	۴ ۵۱	۳ ۱۵	۱۱۱ ۳۰	دوم
کالپی و رشدآباد	۳ ۵	۱ ۴۱	x ۳۴	x ۱۲	x ۳۴	۱ ۳۱	۳ ۱۵	۵ ۱۱	۷ ۴	۷ ۵۶	۷ ۴	۵ ۱۱	۲۵ x	۱۱۶ x	دوم
الہ آباد و بہار	۳ ۲۵	۱ ۴۹	x ۴۲	x ۱۹	x ۴۲	۱ ۴۹	۳ ۲۵	۵ ۴۳	۷ ۱۹	۸ ۱۲	۷ ۱۹	۵ ۴۳	۲۶ x	۱۱۹ ۱۰	دوم
بنارس و عظیم آباد	۳ ۲۷	۱ ۵۱	x ۴۴	x ۲۱	x ۴۴	۱ ۵۱	۳ ۲۷	۵ ۴۷	۷ ۲۲	۸ ۱۶	۷ ۲۲	۵ ۳۱	۲۶ ۵	۱۱۷ ۲۰	دوم
مونگیر	۳ ۲۷	۱ ۵۱	x ۴۴	x ۲۱	x ۴۴	۱ ۵۱	۳ ۲۶	۵ ۳۶	۷ ۲۲	۸ ۱۶	۷ ۲۲	۵ ۲۶	۲۶ ۱۲	۱۳۰ ۵	دوم
جونپور	۳ ۲۸	۱ ۵۱	x ۴۴	x ۲۱	x ۴۴	۱ ۵۱	۳ ۲۸	۵ ۲۷	۷ ۲۳	۸ ۱	۷ ۲۳	۵ ۲۰	۲۶ ۲۰	۱۱۷ x	دوم

تتمۂ جدول اقدار سایۂ اصلی

بلاد	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	قدم دقیقه	عرض درجه دقیقه	طول درجه دقیقه	اقالیم
گوالیار	۳۰ ۳	۵۲ ۱	۴۶x	۲۲x	۴۶x	۵ ۳۱	۳۰ ۳	۲۹۵	۳۷ ۷	۲۰ ۸	۲۷۷	۲۹۵	۲۹۴۲	x ۱۱۵	دوم
لکهنو	۳۰ ۳	۵۳ ۱	۴۶x	۲۲ x	۴۶x	۵۳۱	۳۰ ۳	۲۹۵	۳۲۷	۲۰ ۸	۲ ۷۲	۲۹۵	۳۰۲۶	x ۱۱۶	دوم
اکبرآباد	۳۳۳	۵۵۱	۴۸x	۲۴ x	۴۸x	۵۵۱	۳۲ ۳	۳۱۵	۲۹ ۷	۲۴۸	۲۹۷	۳۱۵	۳۲۲	x ۱۱۵	دوم
اوده فیض آباد	۳۴۳	۵۶۱	۴۹x	۲۶x	۴۶x	۵۶۱	۳۴ ۳	۳۳۵	۳۳۷	۳۰ ۸	۳۳۷	۳۳۵	۵۲۶	۵۱۱۶	دوم
بهرایچ و دوده ٤ گ	۳۴۳	۵۶ ۱	۴۹x	۲۶x	۴۹ x	۵۶۱	۳۴۳	۳۴۵	۳۴۷	۳۱۸	۳۴۷	۳۴۵	x ۲۷	۱۵۱۱۴	دوم
بدایون	۳۸۳	x ۲	۱۳x	۲۹x	۱۳x	x ۲	۳۸۳	۴۰۵	۴۲۷	۴۰ ۸	۴۲۷	۴۰ ۵	۴۲۲۷	۵۹۱۱۴	سوم
سنبهل	۴۸۳	۸ ۲	۵۹x	۳۷x	۵۹x	۸ ۲	۴۸۳	۵۲۵	۵۹۷	۵۴۸	۵۹۷	۵۲۵	۴۲۸	۴۱۱۴۰	سوم
شاهجهان آباد	۴۹۳	۱۰ ۲	۱ ۱	۳۸x	۱ ۱	۱۰ ۲	۵۹۲	۵۴۵	۲ ۸	۵۸۸	۲ ۸	۵۴۵	۲۹۲۸	۵۱۱۳	سوم
پانی پت	۳۴۲	۱۱ ۲	۱ ۴	x۴۰	۱ ۴	۱۱ ۲	۳۴۲	۵۸۵	۶ ۸	۲ ۹	۶ ۸	۵۸۵	۲۲۸	۲۱۱۳	سوم
هانسی	۳۵۳	۱۴ ۲	۱ ۸	۴۳x	۱ ۸	۱۴ ۲	۵۵۲	۲ ۶	۱۳ ۸	۹ ۹	۱۳ ۸	۲ ۶	۲۹	۲۵۱۱۲	سوم
هردوار	۴ ۵۳	۲۳۲	۱۴۱	۵۰x	۱۴۱	۲۳۲	۵ ۱	۱۵۶	۲۱۸	۳۵۹	۳۱۸	۱۵۶	۱۵۳۰	x۱۱۳	سوم
سهرند	۴ ۸	۲۵۲	۱۵۱	۵۱x	۱۵ ۱	۲۵۲	۴ ۸	۱۸۶	۲۵۸	۴۱۹	۳۵۸	۱۸ ۶	۴ ۳۰	۴۱۱۱	سوم
لاهور	۲۴ ۴	۳۶۳	۲۶۱	۱ ۱	۲ ۶۱	۳۶۳	۲۳۴	۴۶ ۶	x ۹	۱۰ ۲	x ۹	۳۶۶	۵۳۱	۲۰۱۰۹	سوم
کشمیر	۵۴ ۴	۳ ۳	۵۱ ۱	۲۶۱	۵۱ ۱	۳ ۳	۵۴ ۴	۲۳۷	۱۰ ۱	۱۸۱۱	۱۰ ۱۰	۲۳۷	x۳۵	۴۰۳	چهارم
کابل	۴۹۴	x ۳	۴۷ ۱	۲۰ ۱	۴۷ ۱	x ۳	۴۹۴	۱۵۷	۵۵۹	۱۴۱۱	۵۵۹	۱۵۷	۳۳۴	۴۱۰۴	چهارم
تبت	۵۲۵	۴۸۳	۳۱ ۲	۳ ۲	۳۱ ۲	۴۵۳	۵۲۵	۴۸۸	۱۴۱۴	۴۰۴	۱ ۴۳	۴۸۸	x ۴۰	x ۱۳	پنجم

باشد در آنصورت تیمم کند **کتاب الصلوة** **فصل** نماز بدر آمدن وقت در

حالت اسلام و عقل و بلوغ و پاکی از حیض و نفاس فرض میشود **مسئله** اگر از وقت بقدر

تحریمه باقی باشد که کافر مسلمان شد یا صبی بالغ یا مجنون عاقل شد نماز بروی فرض

شد و بعد انقطاع حیض و نفاس بقدر غسل و تحریمه بقای وقت نماز شرطست وقت

نماز فجر از طلوع صبح صادق ست تا طلوع کناره آفتاب وقت ظهر بعد زوال ست تا که

سایه هر چیزی دو چند او شود سوای سایه اصلی نزد امام ابی یوسف و محمد و سائر علما و بهم روایتی

از امام اعظم رح و روایت مفتی به از امام اعظم رح آنست که وقت ظهر باقی ماند تا که سایه هر چیز

دو چند آن شود سوای سایه اصلی شعر بکنیم ساوِن ست پس و پیش او بجای آن افزای تا چهار

پس آنکه دوگان دوگان و قدم بهفتم حصه هر چیز باشد و بعد انقضای وقت

ظهر بر هر دو قول وقت عصرست تا که آفتاب زرد و بی شعاع شود و بعد ازان وقت عصر

مکروه است تا غروب آفتاب در آنوقت عصر آنروز با کراهت تحریمی جائز است و دیگر نماز فرض

و نفل جائز نیست و بعد غروب آفتاب وقت مغرب ست تا غروب شفق سرخ نزد اکثر علما و نزد

امام اعظم رح بر قولی تا غروب شفق سپید وقت مغرب باقی ماند و بعد چهپاک ستارگان نماز مغرب

مکروه است بکراهت تنزیهی بعد انقضای وقت مغرب بر قولین وقت عشاست تا نصف شب

نزد جمهور و نزد امام اعظم رح تا صبح با کراهت تحریمی وقت وتر بعد ادای عشاست تا طلوع صبح

و ابراد ظهر در گرما و تاخیر عشا تا ثلث شب و اسفار فجر بحدیکه بقراءت مسنون نماز تواند کند

واگر فساد ظاهر شود باز بقراءت مسنون نماز ادا کند مستحب است و در دیگر نمازها نیز در فقه

تعجیل اولی است مگر برای انتظار جماعت و وقت طلوع آفتاب و زوال و غروب مطلق

نماز سوای عصر آن روز و سجدهٔ تلاوت و نماز جنازه جایز نیست و در وقت فجر سوای سنت

فجر و بعد از عصر پیش از زردی آفتاب پیش از مغرب تنفل مکروه است و قضا جایز است

مسئله اذان و اقامت برای ادا و قضا مسنون است و صفت آن

معروفست و مسافر را ترک اذان مکروه است و هر که در خانه نماز گزارد اذان مصر اورا

کافیست فصل از شروط نماز طهارت بدن مصلی است از نجاست حقیقی و حکمی

چنانچه بالا گذشت و طهارت پارچه و طهارت مکان و استقبال قبله و ستر عورت

مرد را از ناف تا زیر زانو و همچنین کنیزک را با زیادت شکم و پشت و زن حره را تمام بدن

مگر رو و هر دو کف دست و هر دو قدم مسئله هر عضوی از اعضای عورت مرد یا زن اگر

چهارم حصه آن منکشف شود نماز فاسد گردد و موهای سر زن فروهشته عضوی علحده است

انکشاف ربع آن هم نماز فاسد گردد مسئله هر که پارچه برای ستر عورت نداشته باشد نماز او

است مسئله اگر جانب قبله معلوم نشود تحری کرده موافق تحری نماز بگزارد و بدون تحری نماز جایز نیست

مسئله هر که بسبب خوف دشمن یا عدم قدرت بسبب مرض رو بقبله آوردن نتواند

ممکن باشد نماز گزارد مسئله نماز نفل خارج مصر بر دابه بهر سو که دابه رود جائز است و دفت

شرط نماز است مطلق نیت برای نفل و سنت و تراویح جائز است و برای فرض و وتر

تعیین نیت متصل تحریمه و دانستن آن که نماز ظهر میخوانم یا عصر شرط است و نیت اقتدای

امام بر مقتدی شرط است و نیت عدد رکعات شرط نیست فصل در ارکان نماز از فرا

نماز که داخل نماز اند یکی تحریمه است که شرط است برای تحریمه آنچه در سائر ارکان شرط است از

طهارت و ستر عورت و استقبال قبله و نیت دو رکعت و قعدهٔ اخیره در فجر و چهار رکعت

و قعدهٔ اخیره در ظهر و عصر و عشا و سه رکعت و قعدهٔ اخیره در مغرب و وتر و دو رکعت و قعدهٔ

در نوافل و خروج از نماز بفعل مصلی هم فرض است نزد امام اعظم و فرض در هر رکعت مست

در رکوع و سجود است باتفاق علما و قرات نزد شافعی و احمد در هر رکعت از رکعات فرض

و نفل فرض است و نزد امام اعظم قرات در دو رکعت از فرائض خمسه فرض است و در سه

رکعت وتر و در هر رکعت نفل و قومه و جلسه و قرار گرفتن در ارکان فرض اند نزد ابی یوسف و نزد

اکثر علما فرض نیست و فرض در قرات نزد امام اعظم یک آیت است و نزد ابی یوسف و محمد

سه آیت خرد یا یک آیت دراز بقدر سه آیت و نزد شافعی و احمد فاتحه خواندن فرض است و

بسم الله یک آیت است از فاتحه نزد آنها و در سجود نهادن پیشانی و بینی فرض است و نزد ابو حنیفه

یکی از آن جائز است و نزد شافعی و احمد در سجود نهادن پیشانی و بینی هر دو و کف

دست و هر دو زانو و انگشتان هر دو پا فرض است و ترتیب در ارکان نماز فرض است مگر در سجود دوم اگر در رکعتی یک سجده کرد و سجده دوم فراموش کرد نماز فاسد نمی شود در رکعت دیگر سجده قضا کند و سجده سهو لازم گردد و ابن همام از کافی و حاکم آورده که اگر شخصی نماز شروع کرد و قراءت و رکوع بجا آورد و سجود نکرد پس قیام و قراءت کرد و سجده کرد و رکوع نکرد این همه یک رکعت شد و همچنین اگر اول رکوع کرد پس قیام نمود و قراءت و رکوع و سجده کرد تا هم یک رکعت شد و همچنین اگر اول دو سجده کرد پس قیام و قراءت و رکوع کرد و سجده نکرد و پس قیام و قراءت و سجده کرد و رکوع نکرد و اینهمه یک رکعت شد و همچنین اگر رکوع کرد در اولی و سجده نکرد و رکوع کرد در ثانیه و سجده نکرد و در ثالثه سجده کرد و رکوع نکرد اینهمه یک رکعت شد و قعدهٔ اولی و خواندن تشهد در ان و خواندن تشهد در قعدهٔ اخیره فرض است نزد امام احمد نه نزد غیر او مگر آنکه نزد امام اعظم واجب است و درود خواندن در قعدهٔ اخیره بعد تشهد فرض است نزد شافعی و احمد و سلام گفتن هم فرض است و رکن نزد ائمه ثلثه نه نزد امام اعظم که نزد او واجب است و تکبیرات خفض و رفع و در رکوع سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ یکبار گفتن و در سجده سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلٰى یکبار گفتن و در قومه سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهٗ گفتن و بین السجدتین رَبِّ اغْفِرْ لِيْ گفتن نزد احمد فرض است نه نزد غیر او لیکن اگر سهوا ترک کند نزد احمد نماز باطل نشود و قراءت بر مقتدی فرض است نزد شافعی و نزد غیر او فرض نیست بلکه نزد امام اعظم مقتدی را قراءت حرام است

فصل در واجبات نماز نزد امام اعظم پانزده چیز

وجبست یکی قرآءت فاتحه است دوم ضم سوره یا یک آیت طویل یا سه آیت قصیر در هر رکعت

نفل و وتر و در دو رکعت فرض سوم تعیین اولیین برای قرأت چهارم رعایت ترتیب در قیام

و رکوع و سجود پنجم قرار گرفتن در ارکان ششم قومه بعد رکوع هفتم جلسه میان هر دو سجده

فتاوی قاضی خان گفته که اگر مصلی از رکوع بسجده رفت و قومه نکرد نمازش نزد ابی حنیفه و محمد

جائز باشد و بروی سجده سهو واجب است هشتم قعده اولی نهم تشهد خواندن در هر دو قعده دهم بی تاخیر

ارکان گزاردن پس اگر رکوع مکرر کرد یا سه سجده کرد یا بعد تشهد اولی درود خواند و در قیام

ثالثه دیر شد سجده سهو لازم آید یازدهم تشهد خواندن در قعده اخیره دوازدهم قرأت بجهر

خواندن امام را در دو رکعت فجر و مغرب و عشا و جمعه و عیدین و خفیه خواندن در ظهر و عصر و نوافل روز

سیزدهم خروج از نماز بلفظ سلام چهاردهم قنوت در وتر پانزدهم تکبیرات عیدین نزد امام اعظم

فرق از واجب چنانست که از ترک فرض نماز باطل شود و از ترک واجب بسهو سجده سهو لازم

گردد پس اگر سجده سهو کرد نماز درست شد و اگر سجده سهو نکرد یا واجب عمداً ترک کرد

واجبست که نماز را اعاده کند و دیگر ائمه در فرض و واجب فرقی نمیکنند مگر آنکه سجده سهو از ترک

بعض واجبات و بعض سنن گویند فصل در بیان سجده سهو مسئله سجده سهو آنست که بعد سلام

دو سجده کند و تشهد و درود و دعا خوانده سلام دهد و اگر پیش از سلام سجده سهو کند روا باشد

و اگر در یک نماز چند واجب بسهو ترک کند یکبار سجده سهو کند پس مسبوق سجده سهو کند

التحیات لله والصلوات والطیبات السلام علیک ایها النبی ورحمة الله وبرکاته السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمداً عبده ورسوله

بالغه در جهر ... از حاجت جهر نکند ... فی السراج الوهاج ۱۲ ... اگر ترک واجب یا تاخیر آن ... از ارکان نماز یا تقدیم آن یا تکرار آن ... خواندن در مقام اخفا و اخفا خواندن در مقام جهر ... در حقیقت از ترک واجب لازم ... زیرا که در این همه ترک واجب لازم ... کذا فی الکافی

بمتابعت امام واگر در نماز علیحده خود سهو کرد بار سجده سهو کند مسئله جماعت در نمازهای

پنجگانه فرض است نزد احمد لیکن نماز منفرد هم صحیحست و نزد داؤد نماز منفرد صحیح نیست

و نزد شافعی جماعت فرض کفایه است و نزد ابی حنیفه و مالک جماعت سنت موکده

است و قریب بواجبست و در احتمال فوت جماعت سنت فجر را که موکدترین سنتهاست

ترک کند و اگر مردم شهری ترک جماعت را عادت کنند با ایشان قتال باید کرد مسئله

جماعت زنان تنها نزد ابی حنیفه مکروه است و نزد ائمه دیگر جائز است مسئله اولی برای امامت

قاری است که از احکام نماز واقف باشد لیکن عالم نزد کم قراءت قرآن ما یجوز به الصلوة

بخواند و نزد اکثر علما بعکس آن و امامت فاسق جائز است با کراهت و اقتدای مرد قاری

بکودک و زن و امی و اقتدای مفترض بمتنفل جائز نیست و اگر قاری امی را امامت کند نماز هر دو

باطل شود و نماز پس محدث جائز نیست و از فساد نماز امام نماز مقتدی فاسد شود و نماز قائم

خلف قاعد و متوضی خلف متیمم جائز است و نماز رکوع و سجود کننده خلف اشاره کننده جائز نیست

مسئله اگر یک مقتدی باشد برابر امام بر دست راست بایستد و دو مقتدی و زیاده خلف امام

بایستند و تنها خلف صف اگر کسی نماز گزارد نمازش مکروه باشد و نزد احمد نمازش جائز نباشد

و اگر مقتدی از امام مقدم شود نمازش باطل شود و ابن ماجه از انس روایت کرد که رسول صلعم فرمود

که نماز مرد در خانه خود ثواب یک نماز دارد و نماز او در مسجد قبیله ثواب بیست و پنج نماز و نماز او در مسجد

دو نماز دارد

و تاکید آن باران و گل و لای و سرمای شدید و تاریکی سخت
و باد تند در شب تار و مدافعت بول و براز و خوف ضایع شدن
طعام و خوف گرفتن قرضخواه یا ظالم و یا تیمارداری بیمار و حضور
طعام بحالت گرسنگی و اشتهای آن و اراده سفر بحالت خوف
فوت قافله در صورت ترک جماعت کذا فی الدر المختار و
العالمگیری ١٢ ... و این قول ابو یوسف است و دلیل ایشان
قول رسول مقبول است یؤم القوم اقرأهم لکتاب الله
فان کانوا فی القراءة سواء فاعلمهم بالسنة فان کانوا
فی السنة سواء فاقدمهم هجرة الحدیث و قول اکثر
علما بعکس آن این قول امام ابو حنیفه و امام محمد
رحمهما الله تعالی است و دلیل ایشان قول
آن سرور کائنات است صلعم یؤم القوم
اقدمهم هجرة فان کانوا فی

الهجرة سواء فاقدمهم ... فان کانوا فی الفقه سواء
فالدین ... للقرآن ...
فاقرأهم للذکر ...
صدر اول از قرآن ...
زیرا که از حضرت ...
و بعد از آن ...
... سال ...
استخراج احکام ...
می آموزند ...
... ١٢

لله الذی فطر السموات والارض حنیفا وما انا من المشرکین [illegible]

قبل بلغ فرض وبعد ازان تسبیح گوید [illegible] قبل ثنا بابعد

ابی یوسف کا ثبت است [illegible] ۱۲ شیخ [illegible]

آن کند کذا فی [illegible] رضی الله عنه آورده

ودار قطنی وابو داؤد [illegible] رضی الله عنه روایت نموده اند

علی بن ابی طالب رضی [illegible]

[illegible]

ونماز او در مسجد اقصی ثواب هزار نماز و نماز او در مسجد من یعنی در مسجد مدینه ثواب پنجاه هزار نماز

ونماز او در مسجد حرام ثواب صد هزار نماز دارد

فصل طریق خواندن نماز بر وجه سنت

آنست که اذان گفته شود واقامت ونزد حی علی الصلوة امام برخیزد ونزد قد قامت تکبیر گوید

ونیت کند وهر دو دست تا نرمه گوش بردارد ومقتدی بعد تکبیر امام تکبیر گوید ودست راست بر دست

چپ زیر ناف بنهند نزد ابی حنیفه وزنان هر دو دست تا دوش بردارند وبسته بالای سینه دست بر دست

بنهد پس امام ومنفرد ومقتدی سبحانك اللهم الخ خفیه بخواند پس امام ومنفرد

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم بسم الله الرحمن الرحیم خفیه بخوانند ومسبوق در قضای

ما سبق اعوذ وبسمله خواند نه مقتدی پس امام ومنفرد فاتحه بخوانند پس امام ومقتدی ومنفرد

آمین گویند آهسته پس امام ومنفرد سوره ضم کنند وسنت است که در حالت اقامت واطمینان

در فجر وظهر طوال مفصل خوانند از سوره حجرات تا سوره بروج ودر عصر وعشا اوساط مفصل از بروج

تا لم یکن ودر مغرب قصار مفصل از لم یکن تا آخر قرآن لیکن اینچنین لازم گرفتن مسنون نیست

گاهی پیغمبر صلی الله علیه وسلم در فجر معوذتین خوانده وگاهی در مغرب سوره طور ونجم والمرسلات

خوانده واگر مقتدیان فارغ وراغب در طول قیام باشند روا باشد که قراة طویل خواند ابو بکر

صدیق رضی الله تعالی عنه در نماز فجر در یک رکعت سوره بقر خوانده وپیغمبر صلی الله علیه وسلم در

دو رکعت مغرب سوره اعراف خوانده وعثمان رضی الله تعالی عنه در نماز فجر اگر سوره یوسف میخوانده

تمام این بیت کذا فی الشمنی ۱۲

والحمد لله وتبارك اسمك وتعالى جدك ولا اله غيرك

سبحانك اللهم

۱۲۱۲

دیگر در سر اتفاقا از امام و لا الضالین بشنود نگوید و نزد بعضی بگوید کذا فی العالمگیریة و لفظ آمین مقتدی و امام و منفرد هر یک را گفتن مسنون است مگر با خفا کذا فی العالمگیریة

لیکن برعایت حال مقتدیان ضرورت است معاذ بن جبل رض در نماز عشا سوره بقره خواند یک مقتدی
به پیغمبر صلی الله علیه وسلم شکایت کرد پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود ای معاذ مگر تو در فتنه و بلا
و معصیت می اندازی مثل سبح اسم و والشمس و مانند آن میخوان غرضکه رعایت
حال مقتدیان اهمست و در نماز صبح روز جمعه پیغمبر صلی الله علیه وسلم سوره الم سجده و سوره دهر
خوانده و مقتدی ساکت باشد و متوجه بقراءت امام و در نماز نوافل بر آیت ترغیب و ترهیب دعا
و استغفار و تعوذ از دوزخ و در خواست بهشت مسنون است چون از قراءت فارغ شود تکبیر گویان
برکوع رود و وقت رفتن برکوع و سر بر داشتن ازان رفع یدین نزد ابی حنیفه سنت نیست لیکن اکثر
فقها و محدثین اثبات آن میکنند و در رکوع هر دو زانو را بهر دو دست محکم بگیرد و انگشتان را
کشاده دارد و سر و پشت را با سرین برابر کند و هر قدر که در قیام درنگ کرده تا مناسب
آن در رکوع درنگ کند و سبحان ربی العظیم میگفته باشد و رعایت عدد کند و ادنی
سه بار است و مقتدی بعد امام برکوع و سجود در رود و تقدم مقتدی از امام در ارکان حرام است
پس امام سر بر دارد و مقتدی بعد ازان و وقت سر بر داشتن نزد امام اعظم سمع الله
لمن حمده گوید و مقتدی ربنا لک الحمد و منفرد هر دو و نزد صاحبین امام هم جمع کند
بجزم ها و حرکت را ظاهر نکند کذا فی العالمگیریة ۱۲
میان هر دو پس تکبیر گویان بسجود رود و اول هر دو زانو پس هر دو دست بنهد پس
بینی و پیشانی میان هر دو دست و انگشتان دست ضم کرده بسوی قبله دارد

وبازو را از پهلو وشکم را از ران وساق ذراع را از زمین دور دارد و زان پست سجده کند
و همه انگشتان دست و پای جانب قبله دارد کذا فی الخلاصه ۱۲
واین همه را باهم پیوسته دارد و مناسب قیام ورکوع سجده کند و سبحان ربی الاعلی
سه بار یا طاق می خوانده باشد وادنی آنست که سه بار بخواند باهستگی واطمینان
پستر تکبیر گویان سر بر دارد و بنشیند باطمینان و بخواند اللهم اغفرلی وارحمنی
واهدنی وادفعنی وارفعنی واجبرنی رواه الترمذی عن ابن عباس پستر
تکبیر گویان باز سجده کند مثل اول وهمچنان تسبیحات گوید پستر تکبیر گویان برخیزد اول
پس هر دو دست پستر زانوها بر داشته استاده شود ودر رکعت ثانیه مثل اولی خواند بدون ثنا و
تعوذ چون رکعت دوم تمام کند پای چپ را بگستراند و بران بنشیند و پای راست را استاده
دارد و انگشتان هر دو پا را متوجه قبله دارد و هر دو دست را بر هر دو ران دارد و انگشت خنصر و بنصر
از دست راست عقد کند و وسطی و ابهام را حلقه کند و انگشت شهادت را کشاده دارد و
وقت شهادت اشاره کند این اشاره از ائمه اربعه مرویست لیکن مشهور مذهب امام اعظم آنست که اشاره
نکند و انگشتان هر دو دست متوجه قبله دارد و در قعدهٔ اولی بر تشهد زیاده نکند و بعد از ان تکبیر گویان
بسوی رکعت سوم برخیزد و رفع یدین درین وقت نزد اکثر علما سنت است نزد ابی حنیفه وشافعی
و در رکعت ثالث و رابع فقط سورهٔ فاتحه با بسمله آهسته بخواند چون از رکعات فارغ شود
قعده خیره کند مثل اولی و بعد تشهد دران درود بخواند اللهم صل علی

ف ۱۵ و اوفق بمذهب حنیفه آنست که فقط انگشت شهادت را بر لا اله بر دارد و بر الا الله بنهد تا رفع اشاره بسوی نفی و وضع اشاره باثبات باشد عقد مذکور که مصنف آورده مذهب شافعی و مالک است کذا فی البرهان شرح مواهب الرحمن ۱۲ تحقیق آنست که بمذهب امام رفع سنت در مختار و غیره

ف ۱۹ اعتماد بر زمین وطحاوی گوید اگر اعتماد بر زمین کند نیز باک نیست ۱۲ کذا فی العالمگیریه

ف ۲۰ بخواند باک نیست و ... لازم نیاید کذا فی العالمگیریه ۱۲

صلیت علی ابراهیم وعلی آل ابراهیم انک حمید مجید اللهم بارک علی محمد وعلی آل محمد کما بارکت علی ابراهیم وعلی آل ابراهیم انک حمید مجید ربنا آتنا فی الدنیا حسنة وفی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار

محمد وعلی آل محمد اللهم بارک علی محمد پس دعا بخواند مشابه الفاظ قرآن و

ماثوره اولیست خصوص اینده دعا اللهم انی اعوذ بک من عذاب جهنم واعوذ بک من

عذاب القبر واعوذ بک من فتنة المسیح الدجال واعوذ بک من فتنة المحیا و

الممات اللهم انی اعوذ بک من المأثم والمغرم و زن دو دست در بهرو دو جانب سرین چپ نشیند

پای از جانب راست بیرون آرد و سلام گوید هردو جانب منفرد نیت کند ملائکه را و امام

و مقتدیان آن طرف و ملائکه را و مقتدی امام و قوم و ملائکه را و باید که نماز بحضور و خشوع گذارد و

نظر بسجده گاه دارد و بعد سلام آیة الکرسی یکبار و سبحان الله سی و سه بار و الله اکبر سی و

چهار بار و کلمه توحید یکبار بخوانند **فصل در بیان حدث در نماز** اگر در نماز حدث لاحق

شود وضو کند و بر همان نماز بنا کند و اگر منفرد باشد اورا از سر نو نماز خواندن افضل است و اگر امام

خلیفه گرداند و وضو کند و داخل مقتدیان شود و مقتدی وضو کرده باز آید بمکانیکه از آنجا رفته بود

آنچه امام خوانده است اول آن را بدون قرائت ادا کند و با امام شریک شود و اگر امام از نماز

فارغ شده است مقتدی مختار است اگر خواهد بمکان اول باز آید و اگر خواهد جائیکه وضو کرده

همانجا نماز تمام کند و اگر عمداً حدث کند نماز فاسد شود و بنا جائز نباشد و اگر در نماز مجنون شد یا احتلام

کرد یا قهقهه کرد یا نجاست مانع نماز بروی افتاد یا زخمی بوی رسید یا بگمان حدث از مسجد برآید یا خارج مسجد

خندید بآواز

از حد صفوف برآمد پس ظاهر شد که حدث نشده بود نماز فاسد شود و بنا جائز نباشد و اگر از مسجد یا

اللهم انی ظلمت نفسی ظلما کثیرا وانه لا یغفر الذنوب الا انت فاغفر لی مغفرة من عندک وارحمنی انک انت الغفور الرحیم

اللهم انی اسألک من الخیر کله ما علمت منه وما لم اعلم واعوذ بک من الشر کله ما علمت منه وما لم اعلم کذا فی النهایة ۱۲

کہ برای جواز بنا بعد از حدث چند شروط است از انجملہ آنست کہ حدث موجب وضو باشد نہ موجب غسل واختیاری نباشد ووجودش نادر نباشد و نہ بسبب سماوی بود کذا فی البحر الرائق پس بنا بر حدث موجب غسل یعنی چو سببہ سبب اختیاری و ضو بفعل آدمی باشد نحو و ما انزل و القی کہ موجب عود بنا جائز نیست کذا فی الخلاصہ پس اگر از غلطیدن خارج شود یا زخمی پیشانی آن خون روان گردید مصلی باشد یا چنانکہ ...

یا صفوف خارج نشدہ بنا کند و اگر بعد تشہد حدث شد او را لاحق شد وضو کند و سلام دہد و اگر بقصد بعد تشہد حدث کرد نزد امام اعظم نمازش تمام شد و اگر در انحالت تیمم کنندہ آب قادر شد یا امی سورتی آموخت یا برہنہ بر پارچہ قادر شد یا اشارہ کنندہ بر رکوع و سجود قادر شد یا مدت مسح موزہ تمام شد یا موزہ بعمل قلیل از پا کشید یا صاحب ترتیب را نماز فائتہ یاد آید یا قاری امی را خلیفہ گرفت یا آفتاب در نماز فجر طلوع کرد یا وقت ظہر در انحالت از نماز جمعہ برآمد یا صاحب عذر مثل سلس البول مانند آن را عذر دور شد یا جبیرہ زخم از بہ شدن زخم برخاست در ینصورتہا بجہت فرض بودن خروج بفعل مصلی نماز نزد امام اعظم باطل شد و نزد صاحبین باطل نشد مسئلہ اگر امام را حدث شد و مسبوق را خلیفہ گرفت مسبوق نماز امام را تمام کند پس خلیفہ کند مدرک را تا سلام دہد یا قوم بعد از ان مسبوق ... و نماز خود تمام کند مسئلہ اگر در رکوع یا سجود حدث لاحق شود چون بنا کند آن رکوع و سجود را اعادہ کند و اگر در رکوع و سجود یاد آید کہ یک سجدہ از رکعت اولی فوت شدہ بود یا سجدہ تلاوت فوت شدہ بود آن سجدہ را قضا کند و اعادہ این سجدہ مستحب است واجب نیست و اگر امام را حدث شد و مقتدی یک مرد است ہمان مرد بلا تعیین خلیفہ می شود و اگر مقتدی یک زن یا یک طفل است نماز ہر دو فاسد شود و در روایتی نماز امام فاسد نشود اگر زن و طفل را خلیفہ نکردہ باشد مسئلہ اگر امام از قراءت بند شد او را خلیفہ گرفتن جائز است

خود را برای وضو کشاید نمازش باطل شود وہو الصحیح و اگر احتیاج بہ آب کشیدن از کنوئیں و چاہ افتد بنا جائز نیست کذا فی العالمگیریہ ۱۲ اولی آنست کہ امام مسبوق را خلیفہ نکند و اگر کند او را قبول کردن بہتر نیست و اگر قبول کند جائز است کذا فی الظہیریہ و اگر امام لاحق را خلیفہ گرداند و لاحق آنست کہ در اول حال شریک امام باشد و باز بعد ترک شدن بعض رکعات شریک امام شدہ باشد پس این لاحق خلیفہ را باید کہ اشارہ بجانب قوم کند تا ایشان توقف کنند و خود نماز را تمام کند و بعدہ با مقتدیان نماز ایشان را تمام کند و اگر ...

کند و از اول حال خلیفہ شدن نماز را با مقتدیان تا سلام ... دیگر را خلیفہ کند تا او سلام دہد و او باقی خود را مع بعد ادا نماید نیز جائز است کذا فی المضمرات ۱۲

اگر ما یجوز به الصلوة نخوانده باشد مسئله اگر شخصی امام را در نماز یابد به هر جا که امام را در یابد
در همان رکن داخل شود اگر رکوع یافت رکعت یافت والا رکعت نیافت پس هر گاه امام (والا در رکوع کند ۱۲)
نماز خود تمام کند مسبوق بعد فراغ امام آنچه فوت شده آن نماز خود بخواند و نماز مسبوق
در حق قراءت حکم اول نماز دارد و در حق قعود حکم آخر نماز دارد مسئله پس مسبوق نماز خواند بعد
جائز نیست نزد ابی حنیفه مگر آنکه شافعی او را جائز میدارند مسئله اگر مصلی بعد دو رکعت
بفراموشی برای رکعت ثالث برخاست و قعده اولی نکرد پس تا که قریب قعود است بنشیند و سجده
سهو واجب نشود و اگر نزدیک قیام است ایستاده شود و از باز نشستن او نماز فاسد گردد و سجده سهو کند
و اگر بعد چهار رکعت برخاست تا که رکعت پنجم را سجده نکرده است بنشیند و قعده اخیره کرده سلام دهد
و سجدهٔ سهو کند و اگر رکعت پنجم را سجده کرده نماز فرض او باطل شد اگر خواهد رکعت ششم کرده
سلام دهد و سجدهٔ سهو کند و اگر خواهد رکعت ششم نکند هم آنجا قعدهٔ اخیره کند و سلام دهد در این صورت
چهار رکعت نفل شد و یک رکعت باطل گشت **فصل** در قضای نماز وقتیه اگر نماز را وقت فوت
شده قضا کند با اذان و اقامت مانند ادا پس اگر بجماعت خواند در نماز جهری جهر بقراءت
واجب است و اگر تنها خواند سر بقراءت بخواند مسئله ترتیب در فوائت و وقتیه فرض و
همچنین در فرض و وتر که واجب است هم فرض است نزد امام اعظم پس اگر با وجودی که
فائته یاد باشد وقتیه بخواند نماز وقتیه فاسد شود (یعنی ترتیب ۱۲) پس اگر قضا کرد فائته را

یعنی مسبوق چون بعد سلام امام قضای ما فات از نماز خود بکند باید که در حق قراءت آن را اول نماز خود شمرد و در حق تشهد آخر پس اگر یک رکعت از فجر یا دو از مغرب یا سه از رباعی با امام یافته است و خواند اگر یک رکعت از مغرب یافته است یک رکعت دیگر با فاتحه و سوره خواند و تشهد خواند و سلام دهد و اگر یک رکعت از مغرب یافته است یک رکعت با فاتحه و سوره خوانده تشهد بخواند باز یک رکعت با فاتحه و سوره خوانده سلام دهد و اگر یک رکعت از رباعی یافته است یک رکعت با فاتحه و سوره خوانده قعده کند و تشهد خوانده باز یک رکعت با فاتحه و سوره خوانده قعده اخیره نماید و سلام دهد و اگر دو رکعت از رباعی با امام یافته است دو رکعت دیگر با فاتحه و سوره خوانده قعده کند و سلام دهد کذا فی الدر المختار و فتح القدیر ۱۲ **منه**

همچنین است در بسیاری از معتبرات لیکن صاحب فتح القدیر بطور اعتراض آورده که از تاخیر رکن نماز فاسد نمی شود نهایت کار اینست که سجده سهو لازم آید و صاحب بحر و در مختار و بعضی گفته

[illegible] **منه** ۱۲

پیش از ادا کردن وقتیه ثانیه نماز وقتیه اولی باطل شد فرضیت او و اگر پیش از قضا کردن

آن فائته پنج وقتیه ادا کرد آن وقتیات همه صحیح شدند نزد امام اعظم نه نزد صاحبین مسئله

اگر عشا بفراموشی بی وضو خوانده و سنت و وتر با وضو خوانده هم اعشا و سنت باز

خواند و وتر را اعاده نکند نزد امام اعظم و نزد صاحبین وتر را هم اعاده کند مسئله ترتیب

چیز ساقط شود یکی بسبب تنگی وقت وقتیه دوم بفراموشی سوم وقتیکه در ذمه او شش نماز

یا زیاده فائته شود نو باشد یا کهنه لیکن هرگاه که فوائت را ادا کند باز ترتیب عود نماید اگر شش نماز

یا زیاده فوت شود و چند نماز قضا کرد تا که کم از شش در ذمه او باقی ماند نزد بعضی ترتیب عود

کند و فتوی بر آنست که ترتیب عود نکند تا که تمام ادا نشود

فصل در مفسدات و مکروهات

نماز کلام اگرچه سهوا باشد یا در خواب مفسد نماز است و همچنین دعا بچیزیکه طلب آن از آدمیان

ممکن باشد و ناله کردن و اوه گفتن و گریستن باواز از درد یا مصیبت نه از ذکر

بهشت و دوزخ و تنحنح بی‌عذر کردن و عاطس را یرحمک الله گفتن و جواب دادن

خبر خوش بالحمد لله و خبر بد با سترجاع و خبر تعجب بسبحان الله یا لا حول و لا قوة الا بالله

فاسد کند و اگر بر غیر امام خود فتح کند نماز فاسد شود و از فتح بر امام خود فاسد نشود و سلام

عمدا و رد سلام نماز را فاسد کند نه سلام سهوا و خواندن از مصحف و خوردن و آشامیدن

و عمل کثیر نماز را فاسد کند و عمل کثیر آنست که در آن محتاج شود بهر دو دست و نزد

بعض نماز بجز تحریمه جدید گفت و اگر الفاظ بنیت نماز در هر دو صورت باطل شود ۱۲ و اگر خون از دندان بر زبان آید ... و اگر خون از دندان تنفس برآید ... استنجاء ... بر آن غالب بود و مصلی آنرا فرو برد نماز فاسد نشود کذا فی السراج الوهاج و در فصل ... آرد و اگر شخصی قبل از شروع نماز چیزی خورده یا نوشیده بود پس نماز آغاز کرد و فضله طعام و آب که در دهنش باقی بود آنرا فرو برد نمازش فاسد نشود و علیه الفتوی و همچنین اگر در دندان چیزی باشد و آنرا فرو برد فاسد نگردد و اگر چه قدر نخود باشد و هو قول ابی حنیفه و ابی یوسف کذا فی المضمرات و اگر خون از دندان فرو برد مگر از قدر ریزی دهن نماز فاسد شود کذا فی فتاوی قاضی خان و الخلاصة و المحیط و اگر لختی از قاع در دهن انداخته فرو برد فاسد شود و هو الاصح و اگر حلاوت چیزی چشیده که در دهن مانده بود فرو برد نماز فاسد نشود و اگر قند یا شکر در دهن داشت ... و حلاوت ... نمازش فاسد شود کذا فی ...

اعتبار یکند و هذا اقرب الاقوال الی رای ابی حنیفه کذا فی العالمگیریة ۱۲ یعنی اگر بنیت ... زیراکه ابو حنیفه رح رای مبتلی برا کذا فی فتاوی قاضی خان و الخلاصة و العالمگیریة ۱۲ و الحسن کما فی المحیط السرخسی و هو اختیار العامة و هو قول صحیح کما فی الدر المختار ای بی رو و ده

آنچه ببیند عامل او را داند که در نماز نیست و بعضی گفته اند آنچه مصلی آنرا کثیر داند و اگر نجاست سجده مکرر د نماز فاسد شود و اگر در نمازی بود و نمازی دیگر شروع کرد به تکبیر نماز اول باطل شد و اگر در همان نماز باز شروع کرد تکبیر نماز اول باطل نشود و اگر طعامیکه در دندان بود از زبان برآورده خورد و اگر کم از نخود است نماز فاسد نشود و اگر بمقدار نخود است نماز فاسد شود و اگر در مکتوبی نظر

مگر مکروه بود کذا فی السراج الوهاج ۱۲

کرد و معنیش فهمید نماز فاسد نشود اگر بر زمین یا بر دگان نماز میخوانند و از پیش او کسی گذشت نماز

مگر مکروه بود کذا فی الدر ۱۲

فاسد نشود اگرچه گذرنده زن یا سگ یا خر لیکن اگر عاقل گذشته گذرنده عاصی شود مگر وقتیکه دکان بلند باشد بقسمیکه سر او مقابل پای مصلی نشود و سنت است که مصلی پیش خود در صحرا و بر سر راه ستره قائم کند بطول یکذراع و بدری یک انگشت و قریب خود مقابل ابروی راست یا چپ کند و نهادن ستره و خط کشیدن آن فائده ندارد و ستره امام قوم را کفایت میکند و گذرنده

مسئله اگر ستره نباشد مصلی از گذشتن دفع کند باشاره یا تسبیح نه بهر دو مسئله اگر نماز کند

بسیار چشم یا سوای این هر دو و جمع بین التسبیح و الاشاره نکند

پارچه دوته که استر آن نجس باشد اگر آن دوته مضربه نباشد نماز صحیح باشد و اگر مضربه باشد

سوزن زده ۱۲

صحیح نباشد و اگر بر پارچه گسترانیده نماز کند که یکطرف از آن نجس باشد نماز روا باشد از حرکت دادن طرفی دیگر طرف نجس متحرک شود یا نشود مسئله اگر پارچه دراز باشد یکطرفی از آن پوشیده نماز گزارد و طرفی دیگر که نجست بر زمین باشد اگر از تحرک مصلی طرف پارچه که نجس است متحرک می شود نماز روا باشد و اگر متحرک نمیشود روا باشد

انگلیسیه بلند ... و هذا فی العالمگیریة ۱۲ ... مسئله اگر برای بند شد ... که نجاست طرف ... ابو حنیفه و محمد رحمه الله ... تنزل ... و اگر پارچه باریک ... نظر ... فی الدر المختار و العالمگیریة ۱۲ ... مسئله و اگر از ربع کم ... و اگر ... پارچه ... نماز ...

فی الکافی و اگر ازو دو جامه ... نماز و مصلی ... بعد فاسد ... بود و نجاست ... معلوم ... نجاست ... وقت ... نماز عصر ... کذا فی العالمگیریة ... کذا فی الخلاصه ۱۲

مسئله مکروه است عبث کردن در نماز به پارچه یا بدن اگر عمل قلیل باشد و اگر عمل کثیر
مفسد است و سنگریزه از موضع سجود یکسو کردن مگر در صورتیکه سجود ممکن نباشد یکبار یا
دوبار سنگریزه دفع کند و مکروه است انگشتان را مالیده کشیده باواز آوردن و دست بر
تهیگاه نهادن و بسوی راست یا چپ رو آوردن اگر سینه از سوی قبله برگردد و اگر برگردد نماز فاسد شود
مکروه است اقعا یعنی بر سرین با زانو بر داشته و دست بر زمین نهاده مثل سگ نشستن و هر دو ذراع در سجود
بر زمین فرش کردن و جواب سلام بدست کردن و چهار زانو بی عذر در فرض نشستن و
برای احتیاط از خاک آلودگی چیدن و سدل ثوب یعنی پارچه را بر سر و دوش انداخته اطراف آنرا
جمع نکند و فرو گذارد و فازه کردن باید که فازه را دفع کند و سر فرا تا مقدور دفع کند و تمطی
یعنی بدن را برای دفع ماندگی کشیدن و چشم پوشیده داشتن بلکه نظر در سجده گاه دارد و مکروه است
موی سر را بالای سر پیچیده گره داده نماز کردن بلکه سنت است که اگر موی سر داشته باشد موی فرو هشته
باشد تا موی هم سجده کنند و هم مکروه است نماز برهنه سر گزاردن مگر بنا بر تذلل و انکسار و شمار کردن
آیات و تسبیحات بدست و نزد صاحبین مکروه نیست و مکروه است که امام تنها در طاق مسجد باشد
و مردم بیرون یا امام بر بلندی باشد و مردم همه زیر و مکروه است استادن پس صف تنها
و نزد بعضی بقدر حصول امتیاز و نزد بعضی قدر ذراع و هو الصحیح کذا فی العالمگیریة ۱۲
در صورتیکه در صف فرجه باشد و اگر فرجه نباشد یک کس را از صف کشیده با خود صف کند
و مکروه است پوشیدن پارچه که در آن تصویر آدمی یا جانور باشد یا آنکه تصویر بالای سر

یا در مقابل روی باید است یا چپ باشد اگر زیر قدم یا پس پشت باشد مضایقه ندارد

و تصویر درخت و مانند آن مضائقه ندارد و همچنین تصویر سر بریده و قتل مار و کژدم در

نماز نیست نه آنکه امام در مسجد باشد و سجده در طاق مسجد کند و نیز مکروه نیست نماز خواندن

پشت مردیکه سخن میکند و بسوی مصحف یا شمشیر آویزان یا بسوی شمع یا چراغ **فصل در بیان**

نماز مریض اگر مریض قدرت بر قیام نداشته باشد یا خوف زیادت مرض بود نماز نشسته بگزارد

و رکوع و سجود بجا آرد و اگر قدرت بر رکوع و سجود ندارد باشد و قدرت بر قیام داشته باشد نزد امام اعظم

مستحب است که نشسته نماز گزاردن او را بهتر از ایستاده گزاردن پس نشسته نماز گزارد

و اشارت رکوع و سجود بسر کند و اشارت سجود پست تر کند از رکوع و اگر ایستاده نماز گزارد

و اشارت کند هم جائز است و نزد فقیر با وجود قدرت بر قیام را ترک نکند و اگر قدرت بر قیام

و رکوع و سجود نداشته باشد نشسته نماز گزارد و اشارت کند و اگر قدرت نشستن هم

نداشته باشد بر قفا نماز گزارد و هر دو پای سوی قبله کند یا بر پهلو و روی بسوی قبله کند و اشارت

کند بسر و اگر اشارت بسر هم از رکوع و سجود ممکن نباشد نماز موقوف دارد تا که قدرت ایما

حاصل شود و اگر در این صورت بمیرد عاصی نباشد و اگر در میانه نماز بیمار شد حسب مقدور وجود نماز

تمام کند و اگر مریض نماز نشسته میکرد با رکوع و سجود و در میانه نماز قادر شد بر قیام ایستاده شود و همچنان

با تمام کند و نزد امام محمد نماز از سر گیرد و اگر مریض نماز با اشارت میکرد و در میانه نماز بر رکوع

وسجود قادر شد باتفاق نماز از سر گیرد و هر که بیهوش شد یا دیوانه گشت یکشبانه روز نماز قضا
کند و اگر زیاده از شبانه روز یکساعت هم گذشت قضا واجب نشود و نزد محمد تا که نماز ششم
وقت در نماند باشد قضا واجب است

فصل در بیان نماز مسافر

شخصیکه از خانه خود
برآید و از عمارات شهر خارج شود بنیت سفر سه مرحله هر مرحله شانزده کروه هر کروه
چهار هزار قدم آن شخص فرض چهارگانه را دوگانه گزارد و اگر چهار رکعت گزارد پس اگر بر سر دو رکعت
قعده کرد نماز ادا شود دو رکعت فرض و دو رکعت نفل شود بسبب آمیزش فرض و نفل مکروه(?)
باشد و اگر سهواً چنین کرد بسبب تاخیر سلام سجده سهو کند و اگر بر دو رکعت ننشسته فرض او تباه
شده هر چهار نفل شده و سجده سهو کند و حکم سفر باقیست تا وقتیکه داخل وطن اصلی خود شود یا نیت اقامت
پانزده روز یا زیاده از آن کند در شهری یا در دهی و نیت اقامت در صحرا معتبر نیست و کسانیکه
همیشه در صحرا میمانند و جائی اقامت نمیکنند مگر چند روز آنها همیشه نماز اقامت میخوانند باشند
و کسیکه قصد کند ده روزه واحد سفر چهل و هشت کروه را مسافر اگر اقتدا بمقیم کند در وقت چهار
گانه بروی لازم شود و بعد گذشتن وقت یعنی در قضا مسافر را اقتدا بمقیم صحیح نیست و مقیم را
اقتدای مسافر هم در وقت و هم بعد وقت در قضا صحیح است مسافر دوگانه خوانده سلام دهد و مقتدی مقیم
برخاسته چهار رکعت تمام کند و وطن اصلی باطل شود بوطن اصلی نه بسفر و نه بوطن اقامت و وطن
اقامت هم بوطن اقامت باطل شود و هم بوطن اصلی و هم بسفر و فائده قصر(?) در سفر چهارگانه

گزارد و فائته سفر را در حضر دوگانه گزارد مسئله در سفر معصیت نزد ائمه ثلثه قصر روا نباشد

و نزد امام اعظم روا است افطار روزه و واجبست قصر نماز و در نیت اقامت و سفر اعتبار نیت متبوع است

یعنی امیر و سید و شوهر نه نیت تابع یعنی لشکری و عبد و زوجه

فصل در نماز جمعه

برای نماز جمعه و صحت ادای جمعه و سقوط ظهر از مصلی جمعه شش چیز شرطست یکی مصر

یعنی شهری که دران حاکم و قاضی باشد یا نواح مصر که برای حوائج اهل مصر مهیا باشد پس

نزد امام اعظم در دیه جمعه جائز نیست و نزد شافعی و اکثر ائمه در دیه تمام جمعه جائز است و در

نواح مصر جائز نیست دوم حضور پادشاه یا نائب او سوم وقت ظهر چهارم خطبه نزد

ابی حنیفه مقدار یک تسبیح کفایت میکند و نزد صاحبین فرض آنست که ذکر طویل باشد

و دو خطبه خواندن مشتمل بر حمد و صلوة و تلاوت قرآن و وصیت مسلمانان با استغفار

برای نفس خود و برای مسلمانان سنت است و ترک آن مکروه پنجم جماعت و آن نزد شافعی و

احمد چهل کس میباید و نزد امام ابو حنیفه سه کس سوای امام و نزد ابی یوسف دو کس سوای امام

اگر در میان نماز مردم جماعت بگریزند جمعه امام و هم باقی مانده تمام شود ظهر از سر گیرد ششم

اذن عام مسئله نماز جمعه بر طفل و بنده و زن و مسافر و مریض واجب نیست و همچنین بر

نابینا نزد امام اعظم اگر چه او را قائد میسر شود و نزد ائمه ثلثه اگر قائد میسر شود جمعه بر نابینا

واجب باشد و الا نه و بر بنده نزد احمد جمعه واجبست مسئله اگر بنده یا زن یا مریض

پا مسافر نماز جمعه بگزارند ادا شود و ظهر ساقط گردد و کسیکه خارج مصر باشد اگر اذان جمعه

می شنود بروی حضور جمعه لازم است و اگر بنده و مریض و مسافر را اگر در جمعه امام گیرند روا باشد

جماعت مسافران در مصر نماز جمعه گزارند و مقیم در آنها کسی نباشد نزد امام اعظم جمعه صحیحست و نزد

شافعی و احمد تا که چهل کس مقیم حر صحیح نباشند جمعه روا نباشد مسئله غیر معذور اگر پیش از جمعه

ظهر ادا کند ادا شود با کراهت تحریم پس اگر برای جمعه سعی کرد و امام از جمعه هنوز

فارغ نشده است ظهر باطل شد پس اگر جمعه را یافت بهتر و الا ظهر باز گزارد و نزد صاحبین

اگر جمعه ادریابد ظهر باطل نشود مسئله معذور و مسجون را روز جمعه نماز ظهر بجماعت گزاردن

مکروه است مسئله هر که امام را در جمعه در تشهد یا در سجود سهو دریافت در نماز شد بعد

سلام امام دو رکعت جمعه تمام کند و نزد محمد اگر از رکعت ثانیه رکوع نیافته است چهار رکعت ظهر

بهمان تحریمه تمام کند مسئله چون جمعه را اذان اول گفته شود سعی واجب گردد و بیع حرام شود

و چون امام برآید برای خطبه سخن گفتن و نماز کردن ممنوع باشد تا که از خطبه فارغ شود

امام بر منبر نشیند اذان دوم روبروی او گفته شود و مردم بسوی او متوجه شوند و چون

خطبه تمام کند اقامت گفته شود مسئله در نماز جمعه سورهٔ جمعه و منافقون خواندن

و بروایتی سبح اسم و هل اتیک مسئله در یک شهر جمعه چند جا جائز است و بروایتی از امام اعظم

سوای یکجا جائز نیست و هروی از ابی یوسف است که اگر در میان شهر نهر جاری •

باشد هر دو جا آن دو جمعه خواندن جائز است **فصل در نماز های واجبه** سوای

نماز پنجگانه دیگر نماز نزد اکثر ائمه واجب نیست و نزد امام اعظم وتر واجب است و عید الفطر و عید

اضحی نیز واجب است و نزد غیر او این سه نماز سنت مؤکده اند و وتر سه رکعت است نزد امام اعظم بیک سلام

در هر سه رکعت فاتحه و سوره خواند و بعد از قرائت پیش از رکوع در رکعت سوم قنوت خواند

تمام سال و نزد شافعی قنوت در نصف آخر رمضان خواند و قنوت نزد اکثر ائمه بعد رکوع در قومه

مسنون است و قنوت در نماز فجر بدعت است نزد ما و سنت است نزد شافعی و مستحب آنست که در رکعت اولی از وتر سبح اسم و در رکعت

دوم قل یا ایها الکفرون و در رکعت سوم قل هو الله احد خواند **مسئله** نماز عید را

شرائط وجوب و ادای او مثل نماز جمعه است مگر آنکه خطبه در ان شرط نیست بلکه دو خطبه مثل جمعه

بعد نماز عید مسنون است در ان خطبه مناسب آن روز احکام صدقه فطر یا احکام اضحیه و تکبیرات تشریق

بیان کند **مسئله** روز عید الفطر سنت است که اول چیزی بخورد و صدقه فطر دهد و مسواک کند

و غسل کند و احسن ثیاب پوشد و خوشبو استعمال نماید و تکبیر گویان بمصلی رود لیکن جهر

بتکبیر نکند و چون آفتاب بلند شود و چشم خیرگی نماید از آن وقت تا پیش از زوال

وقت نماز عیدین است و چون نماز عید خواند بعد تحریمه در رکعت اول سه تکبیر

زوائد گوید و با هر تکبیر هر دو دست بردارد و بعد تکبیرات ثنا خواند و در رکعت دوم بعد

قرائت پیش از رکوع سه تکبیر زوائد گوید و با هر تکبیر هر دو دست بردارد و دست تکبیر

بیان دعای مروی از ان سرور در قنوت ... اللهم انا نستعینک ... بعد از ان در شرح حصن حصین گفته ... دعای قنوت بخواند

و دعای قنوت ... اللهم اهدنی فیمن هدیت و عافنی فیمن عافیت و تولنی فیمن تولیت و بارک لی فیما اعطیت و قنی شر ما قضیت انک تقضی ولا یقضی علیک وانه لا یذل من والیت ولا یعز من عادیت تبارکت ربنا وتعالیت نستغفرک ونتوب الیک

داود و ترمذی و نسائی و ابن ماجه روایت نموده این دعا را ابو داود ... حاکم در مستدرک و ابن ابی شیبه و ابن حبان و ... از حسن بن علی ... بدلیل حدیث ابو جعفر رازی ... عبد الرزاق فی مصنفه و امام ابو حنیفه ...

از علقمه روایت از عبد الله ... رسول الله صلی الله علیه وسلم ... لم یقنت فی الفجر ...

رکوع گوید این تکبیرات و تکبیر رکوع در نماز عید واجب است اگر فوت شود سجده سهو لازم گردد
واگر عمداً ترک کند نماز مکروه تحریمی گردد و نماز عیدین اگر کسی همراه امام درنیابد اورا قضا نیست
واگر بعذری نماز عید الفطر از امام وقوم فوت شود روز دوم ادا کنند نه بعد از آن و عید اضحی را
تاخیر تا دوازدهم جائز است و عید اضحی مثل عید الفطر است مگر آنکه مستحب آنست که بعد از نماز
از اضحیه خود بخورد و قبل نماز هم خوردن مکروه نیست و اضحیه پیش از نماز جائز نیست و تکبیر
در راه مصلی در عید اضحی بالجهر بگفته باشد مسئله تکبیرات تشریق بعد هر نماز فرض که بجماعت
گزارده شود بر مقیم بمصر واجب است از صبح روز عرفه تا عصر روز عید نزد امام اعظم و
تا عصر تاریخ سیزدهم نزد صاحبین و فتوی برآنست واگر زن یا مسافر اقتدا بمقیم کند بر
آنها هم تکبیر واجب شود و بگوید یکبار بآواز بلند الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله والله اکبر
الله اکبر ولله الحمد واگر امام ترک کند تا هم مقتدی ترک نکند فصل در نوافل
سنت قبل نماز فجر دو رکعت است سوره کافرون و اخلاص خوانند و پیش از نماز ظهر و جمعه
چهار رکعت بیک سلام و بعد ظهر دو رکعت و بعد جمعه چهار رکعت و نزد ابی یوسف
شش رکعت و مستحب آنست که چهار رکعت بعد ظهر گزارد بیک سلام و پیش از نماز عصر دو
رکعت یا چهار رکعت مستحب است و بعد نماز مغرب دو رکعت سنت و بعد از آن شش رکعت دیگر مستحب
که آنرا صلوة الاوابین گویند و بروایتی بعد نماز مغرب بیست رکعت آمده و پیش از عشا چهار

فصل در تحقیق ... از ابن عباس اولست که چون آنحضرت برای نماز تهجد بر میخاست بعد از سجود ... اللهم لك الحمد انت قيم السموات والارض ومن فيهن ولك الحمد انت نور السموات والارض ومن فيهن ولك الحمد انت ملك السموات والارض ومن فيهن ولك الحمد انت الحق ووعدك الحق ولقاؤك حق وقولك حق والجنة حق والنار حق والنبيون حق ومحمد حق والساعة حق اللهم لك اسلمت وبك آمنت وعليك توكلت واليك انبت وبك خاصمت واليك حاكمت فاغفر لي ما قدمت وما اخرت وما اسررت وما اعلنت وما انت اعلم به مني انت المقدم وانت المؤخر لا اله الا انت ولا اله غيرك

و وقت تهجد از نصف شب تا آخر اوقات بهترین اوقات او ثلث اخیرست و بعد خواب کردن لازم نیست اما مذهب ابن عباس و عکرمه آنست که وقتش بعد از عشا است بدلیل قوله تعالی ومن الليل فتهجد به نافلة لك لیکن نماز

رکعت مستحبست و بعد عشا دو رکعت سنت ست و چهار رکعت دیگر مستحبست و بعد وتر دو
رکعت نشسته خواندن مستحبست در رکعت اولی اذا زلزلت الارض و در اخیره قل یا ایها
الکافرون خواند و نماز تهجد سنت موکده است پیغمبر صلی الله علیه و سلم گاهی ترک
نفرموده و اگر احیانا فوت شده دوازده رکعت در روز قضا فرموده و نماز تهجد از چهار رکعت
کمتر نیامده و از دوازده رکعت زیاده هم بثبوت نه پیوسته پیغمبر صلی الله علیه و سلم نماز وتر
بعد تهجد میخواند سنت همین است هر کرا بر نفس خود اعتماد باشد وتر بعد تهجد آخر شب بخواند که
این بهترست و اگر اعتماد نباشد پیش از خواب بخواند که احتیاط در آنست پیغمبر صلی الله علیه
و سلم گاهی تهجد مع وتر هفت رکعت خوانده و گاهی نه و گاهی یازده و گاهی سیزده و گاهی پانزده
و گاهی دوگانه دوگانه و گاهی چهار گانه چهار گانه و گاهی مجموع بیک سلام
و گاهی هر دوگانه بوضوی جدید و مسواک خوانده و بعد هر دوگانه بخواب رفته
و باز بیدار شده و طول قیام در تهجد بسیار میفرمود تا بحدیکه پایهای مبارک ورم کرده منشق
شده گاهی چهار رکعت گزارده در رکعت اولی سوره بقره و در رکعت ثانیه سوره آل عمران و در
ثالثه سوره نساء و در رابعه سوره مائده خوانده و بعد ریکه قیام کرده همانقدر رکوع و همچنان قومه و همچنان
سجود و همچنان جلسه اداء فرموده و گاهی در یک رکعت این هر چهار سوره جمع میفرمود و حضرت عثمان رض
در یک رکعت وتر تمام قرآن ختم کرده لیکن مستحب انست که هر روز آنقدر بخواند که دوام بران تواند کرد

فرع ... اول است که ... بیشتر اصحاب و مجتهدین ... در جامع ترمذی از ابی امامه ... نماز تهجد را که ... قربت بسوی ... سواران ... رضی الله عنه ... علیه و سلم ... در شب ... او نماز ... و نماز ...

در ماهی یک ختم کند یا دو ختم یا سه ختم و اکثر صحابه ختم در هفت شب میفرمودند شب اول سوره بقره
و آل عمران و نساء و شب دوم پنج سوره باز هفت سوره باز نه سوره باز یازده سوره باز سیزده سوره
باز تا آخر قرآن و این ختم را فمی بشوق نامند و قرآن ترتیل خواندن مستحب است و نماز صبح بجماعت
خوانده تا بلند شدن آفتاب در ذکر مشغول باشد آنگاه دوگانه نفل گزارد ثواب یک حج و یک عمره
کامل دریابد و اگر چهار رکعت اول روز بخواند حق تعالی میفرماید که تا آخر روز او را کفایت
کنم و این را نماز اشراق گویند **نماز چاشت** و چون آفتاب گرم شود پیش از زوال
نماز ضحی هشت رکعت از پیغمبر صلی الله علیه وسلم مروی گشته و بعد از زوال پیش از ظهر
چهار رکعت نفل مروی گشته و هرگاه که وضو جدید کند دوگانه تحیة الوضو سنت است و هرگاه
در مسجد در آید دو رکعت تحیة المسجد سنت است و بعد عصر تا مغرب در ذکر الهی مشغول ماندن
سنت است **مسئله** جماعت در نفل مکروه است مگر در رمضان سنت است که بیست
رکعت هر شب بعد عشا به ده سلام بگزارد با جماعت در هر رکعت ده آیه بخواند تا در تمام رمضان
ختم قرآن شود و از کسل قوم ازین کم نکنند و اگر قوم راغب باشند در تمام رمضان دو ختم
یا سه ختم یا چهار ختم کنند و بعد هر چهار رکعت بمقدار چهار رکعت جلسه کنند و بذکر مشغول
باشد و این را تراویح گویند و بعد تراویح وتر بجماعت گزارد و سوای رمضان
وتر بجماعت مکروه است **نماز استخاره** اگر کاری در پیش آید سنت است

که استخاره کند بدین طریق که اولا وضو کند و دوگانه نماز نفل گزارد و بعد دوگانه حمد خدا و درود
بر پیغمبر علیه الصلوة والسلام خوانده این دعا بخواند اللهم انی استخیرک بعلمک و
استقدرک بقدرتک واسئلک من فضلک العظیم فانک تقدر ولا اقدر وتعلم ولا
اعلم وانت علام الغیوب اللهم ان کنت تعلم ان هذا الامر خیر لی فی دینی ودنیای ومعاشی
وعاقبة امری فاقدره ویسره لی ثم بارک لی فیه وان کنت تعلم ان هذا الامر شر
لی فی دینی ودنیای ومعاشی وعاقبة امری فاصرفه عنی واصرفنی عنه واقدر لی
الخیر حیث کان ثم رضنی به نماز توبه اگر کسی معصیتی سر زند باید که زود وضو کند و دوگانه
نماز گزارد و استغفار کند و ازان معصیت توبه کند و بر گذشته ندامت کشد و آینده عزم کند که باز
مرتکب آن نشود نماز حاجت اگر کسی را حاجتی پیش آید وضو کند و دوگانه نماز گزارد و حمد
و صلوة گفته این دعا بخواند لا اله الا الله الحلیم الکریم سبحان الله رب العرش العظیم
الحمد لله رب العالمین اسئلک موجبات رحمتک وعزائم مغفرتک والغنیمة
من کل بر والعصمة من کل ذنب والسلامة من کل اثم لا تدع لی ذنبا الا غفرته
ولا هما الا فرجته ولا دینا الا قضیته ولا حاجة من حوائج الدنیا والاخرة هی لک
رضا الا قضیتها یا ارحم الراحمین صلوة التسبیح صلوة التسبیح برای مغفرت
جمیع ذنوب صغیره و کبیره خطأ و عمدا سرا و علانیة در حدیث آمده پیغمبر خدا صلی الله

ودران کار واگر تو دانی این کار بد است برای من در دین من و دنیای من و زندگی من و انجام کار من پس باز دار آن کار را از من و باز دار مرا ازان کار و مقدر کن برای من نیکی را هر جا که باشد باز راضی گردان مرا بآن کار ۱۲ منه

محشی گوید که مصنف علام رحمه الله تعالی این دعا را چنین روایت کرده که در اصل کتاب موجود است لکن در مشکوة شریف و حصن حصین و غیرهما اندکی تفاوت در بعض الفاظ دیده شد یعنی لفظ دنیای بعد لفظ فی دینی نیست و بجای فقدره فاقدره لی مذکورست و بجای رضنی به ثم ارضنی به درین روایت مذکورست والله اعلم ۱۲ منه رواه البخاری

نماز ظهر بخیزد ... و در روز بعد ... در شب و در روز یا شد
نبی صلی الله علیه وسلم از آن قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا زالت الشمس ... روز جمعه فضیلت تسبیح
خواندن ... و بعد زوال ... عبد الله بن مبارک ... میخوانند

علیه وسلم عم خود عباس را رضی الله عنه آموخته چهار رکعت ست در هر رکعت بعد قراءت
پانزده بار سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ خواند و در رکوع ده
بار و در قومه ده بار و در سجده ده بار و در جلسه ده بار و در سجدهٔ دوم ده بار و بعد سجدهٔ دوم نشسته ده
بار پس در هر رکعت هفتاد و پنج بار و در چهار رکعت سه صد بار بخواند اگر مقدور باشد
این نماز هر روز خوانده باشد و اگرنه در هفته یکبار و الا در سالی یکبار و الا در تمام
عمر یکبار بخواند و بهتر آنست که در چهار رکعت از مسبحات چهار سوره بخواند و مسبحات
هفت سورت است سورهٔ بنی اسرائیل و سورهٔ حدید و حشر و صف و جمعه و تغابن و اعلی
نماز کسوف چون آفتاب کسوف کند سنت است که امام جمعه دو رکعت نماز بجماعت
گزارد و در هر رکعت یک رکوع کند مثل دیگر نمازها و قراءت بسیار دراز خواند و
آهسته و نزد صاحبین جهر بقراءت کند و بعد نماز بذکر مشغول باشد تا که آفتاب روشن
شود و اگر جماعت نباشد تنها خواند دوگانه یا چهارگانه همچنین در خسوف ماه
و ظلمت شدید و باد و زلزله و مانند آن نماز طلب باران برای استسقا
گاهی رسول الله صلی الله علیه وسلم فقط دعا فرموده و گاهی در خطبهٔ جمعه دعا نموده
و عمر رضی الله عنه برای استسقا برآمد و استغفار نمود و بس و لهذا نزد امام اعظم در
استسقا نماز سنت موکده نیست بلکه گفته که استسقا دعا و استغفار است و اگر نماز

نجماعت خوانده شود در جماعت موجب ترجیح ... که اجتماع مؤمنان در اوقات شب ... مسجد جامع موجب ترجیح و فضیلت است ۱۲

گزارند تنها تنها جائز است لیکن از نبی صلی الله علیه وسلم بروایت صحیح در استسقا نماز بجماعت
وخطبه نیز نزد امام نیست کذا فی الذخیره ۱۲
جدا ثابت شده لهذا ابو یوسف و محمد و سائر علما گفته اند که امام همراه جماعت مسلمین بمصلی بر آید

وکفار همراه نباشد و امام با جماعت دوگانه نماز گزارد و قرائت بجهر خواند و بعد نماز مثل
عید دو خطبه خواند و استغفار کند و دعای استسقا با دعیه ماثوره بخواند اللهم اسقنا
بر زمین ایستاده نه بر منبر تکیه بر کمان زده یا بر شمشیر یا بر عصا کذا فی شرح المنیه ۱۲ بار خدایا ابر کن باران
غیثاً مغیثاً مریئاً نافعاً غیر ضارٍّ عاجلاً غیر آجلٍ اللهم اسق
ابر فریاد رس خوشگوار سیر کننده ۱۲ شاداب بغیر درنگ ولو توقف کننده را بار خدایا سیراب کن
عبادک و بهائمک وانزل رحمتک واحی بلدک المیت وحوّلک
بندگان خود را و چارپایان خود را و نازل کن رحمت خود را و زنده کن شهر مرده خود را یعنی ارزانی کن ۱۲
امام چادر خود بگرداند نه قوم مسئله نفل بشروع واجب شود و اگر فاسد کند دوگانه قضا کند و
نزد امام ابی یوسف اگر نیت چهار گانه کرده و پیش از قعده اولی فاسد کرده چهار رکعت قضا
کند و همین خلافست در آنکه چهار رکعت نفل گزارد و قراءت در هر چهار ترک کند یا در
دو رکعت از شفعه ثانیه قرائت کند و لیکن اگر قرائت کرد در دو رکعت اولی یا در دو رکعت
اخری یا در یک رکعت از اولیین یا از اخریین قرائت ترک کرده باتفاق دوگانه قضا کند و اگر
قرائت کرد در یک رکعت از اولیین نه غیر یا در یکی از اولیین و یکی از اخریین درین دو صورت
نزد محمد دوگانه قضا کند و نزد شیخین چهار رکعت و از ترک کردن قعده اولی نزد محمد رح
نماز باطل شود و نزد شیخین باطل نشود و سجده سهو کند و اگر زنی نذر کرد که فردا نماز
نفل گزارم یا روزه دارم پس حائضه شد قضا لازم آید مسئله نفل نشسته خواندن
فرض شروع کرد قضای نفل لازم نیاید کذا فی الدر المختار ۱۲

متعلق صفحه ۶

[illegible]

جدول الاحکام ترک قرات در رکعات نوافل چهارگانه غیره و ق علامت قرات و خ علامت خالی بودن رکعت از آن

رکعت	اول	رکعت دوم	رکعت سوم	رکعت چهارم	بیان لزوم قضای رکعات
۱	خ	خ	خ	خ	اولین نزد طرفین هر چهار نزد ابی یوسف رح
۲	خ	خ	خ	ق	اولین نزد طرفین هر چهار نزد ابی یوسف رح
۳	خ	خ	ق	خ	اولین نزد طرفین هر چهار نزد ابی یوسف رح
۴	خ	خ	ق	ق	اولین بالاجماع
۵	خ	ق	ق	ق	اولین بالاجماع
۶	ق	خ	ق	ق	اولین بالاجماع
۷	ق	ق	خ	خ	اخیرین بالاجماع
۸	ق	ق	خ	ق	اخیرین بالاجماع
۹	ق	ق	ق	خ	اخیرین بالاجماع
درین صورتهای نه گانه قضای دو رکعت باید کذا فی الدر المختار و علیه الفتوی					
۱۰	خ	ق	خ	ق	هر چهار نزد شیخین اولین نزد امام محمد رح
۱۱	ق	خ	ق	خ	هر چهار نزد شیخین اولین نزد امام محمد رح
۱۲	خ	ق	ق	خ	هر چهار نزد شیخین اولین نزد امام محمد رح
۱۳	ق	خ	خ	ق	هر چهار نزد شیخین اولین نزد امام محمد رح
۱۴	خ	ق	خ	خ	هر چهار نزد شیخین اولین نزد امام محمد رح
۱۵	ق	خ	خ	خ	هر چهار نزد شیخین اولین نزد امام محمد رح
درین صورتهای شش گانه قضای چهار رکعت باید کذا فی الدر المختار و علیه الفتوی					

[illegible]

فائدهٔ عجیبه قضای چهارگانه از ترک قراءت در یک رکعت از هر دو شفع که نزد امام اعظم رح درین
جدول منقول شد روایت امام محمد از ابو یوسف است اما خود امام ابو یوسف ازین روایت انکار
کرده اند تفصیلش آنکه چون امام محمد باجازت امام ابو یوسف بتالیف جامع صغیر پرداختند وطریقهٔ اسناد روایات
خود از امام ابو یوسف از امام ابو حنیفه دران بنا نهادند و امام محمد کتاب مذکور را بر ایشان عرض کردند بعد تفحص فرمودند
همه صحیح و مطابق است مگر شش مسئله من از ابو حنیفه ترا نقل نکرده ام امام محمد رحمه گفت من این نقل را خوب یاد دارم
که تو فرموده بودی مگر حالا فراموش کردی یکی ازانها مسئله صدر الذکر است که ابو یوسف گفت من از امام در صورت مسئله
قضای رکعتین نقل کرده ام و در شمنی می آرد مشایخ قول امام محمد رح را اختیار کرده اند بسبب توافق دلیل امام اعظم در آن
دوم آنکه مستحاضه اگر بعد طلوع آفتاب وضو کرده باشد تا خروج وقت ظهر نماز گزاردنش روا است امام ابو یوسف فرمود
من گزاردن نمازش تا دخول وقت ظهر روا گفته ام سوم آنکه اگر کسی از غاصب غلامی را خرید کرده آزاد کند
بعده مالک غلام مشتری را اجازت دهد عتق نافذ شود امام ابو یوسف گفت من عدم نفاذش را روایت کرده ام چهارم
آنکه نکاح مهاجرهٔ حامله جائز نیست ابو یوسف فرمود من جوازش را روایت کرده ام لیکن بزوج تا وضع حمل مقاربت
نکند پنجم آنکه اگر غلام میان دو کس مشترک باشد ومولای آن هر دو غلام سابق الذکر کشته شد ویکی ازان هر دو عفو کند
غلام آزاد
قصاص ساقط شود نزد امام اعظم و نزد صاحبین عفو کننده ربعش را بشریک خود دهد یا ربع دیت حواله اش کند ابو یوسف
گفت من قول امام را موافق قول خود نقل کرده ام واین اختلاف در صورتیست که غلامی مالکش را عمداً کشته
باشد ویکی از دو پسر مقتول عفو کند و امام محمد درین مسئله نیز اختلاف نقل کرده ششم آنکه شخصی یک پسر و غلام را گذاشته
قضا کرد غلام مذکور دعوی کرد که مرا در صحت آزاد کرده بود ومردی دعوی هزار درم مساوی قیمت غلام مذکور
بر میت نمود پسرش تصدیق قول هر یک از غلام و قرضخواه ساخت پس غلام مذکور آزاد است مگر سعی کند در قیمت
خود تا هزار درم حواله قرضخواه کرده شود امام ابو یوسف گفت من چنین روایت کرده ام که غلام مذکور
عبد است مادامی که سعی کند نقل هذه الحکایة فی النهر الفائق ناقلا عن شرح المغنی الهندی والله اعلم وعلمه اتم

خواندن بعذر هم جائز است با وجود قدرت بر قیام و اگر ایستاده شروع کرد و نشسته

تمام کرد هم جائز است لیکن با کراهت مگر بعذر ماندگی هم جائز است بلکه تکیه بر دیوار کردن

در نفل **مسئله** نفل گزاردن بر چهارپایه خارج مصر جائز است باشارت رکوع و سجود

کند بهر سو که رو کند دابه او و اگر شروع بر دابه کرد پس بر زمین آمد همان نماز با رکوع و سجود

تمام کند و نزد ابی یوسف از سر گیرد و اگر بر زمین شروع کرد پس بر رکوب کرد نمازش

فاسد شد بنا نکند اتفاقا **فصل در سجود تلاوت** سجده تلاوت واجب شود

بر کسیکه آیت سجده بخواند یا بشنود اگرچه قصد شنیدن نداشته باشد و از خواندن امام

بر مقتدی واجب شود و از خواندن مقتدی بر کسی واجب نشود مگر بر کسیکه خارج نماز باشد

و از و بشنود **مسئله** اگر کسی خارج نماز آیه سجده خواند و مصلی آنرا بشنید بعد نماز سجده

کند و اگر در نماز آن سجده کند روا نباشد لیکن نماز باطل نشود **مسئله** اگر امام آیه سجده خوانده

و کسی خارج نماز آنرا بشنید پس آن امام اقتدا کرد و اگر پیش از سجود امام اقتدا کرد همراه

امام سجده کند و اگر بعد از سجود امام در همان رکعت داخل شد اصلا سجده نکند و اگر در رکعت دیگر داخل شد

بعد نماز سجده کند مثل کسیکه اقتدا نکرده و سجده تلاوت که در نماز واجب شده بعد نماز قضا

نشود **مسئله** اگر کسی آیه سجده خارج نماز خواند و سجده نکرد پس در نماز شروع کرد و باز

همان آیه خواند یک سجده کفایت کند و اگر سجده کرد پس در نماز شروع کرد و باز همان

آیت خواند بار سجده کند مسئله اگر شخصی در مجلسی یک آیت سجده بارها خواند یک سجده
کفایت کند و اگر آیت دیگر خواند یا مجلسی دیگر شد سجده دیگر کند و اگر مجلس تلاوت کننده
متحد است و مجلس سامع غیر متحد بتبدل تالی یک سجده آید و بر سامع دو سجده و بعکس آن اگر
مجلس سامع متحد باشد نه مجلس تالی مسئله و کیفیت سجده آنست که با شرائط صلوة تکبیر گویان
بسجود رود و سبحان گوید و تکبیر گویان از سجود سر بر دارد و تحریمه و تشهد و سلام در سجده
تلاوت نیست مسئله مکروه است آنکه تمام سوره خواند و آیت سجده نخواند و بعکس مکروه نیست بلکه
یکدو آیت با آیت سجده ضم کرده خواندن بهتر است و بهتر آنست که آیت سجده آهسته خواند
تا بر سامع سجده واجب نشود کتاب الجنائز موت را همیشه یاد داشتن و وصیت نامه را
الوصیة همراه داشتن مستحب است و در وقت غلبه ظن بموت واجب و در حدیث است هر که بهر روز
بیست مرتبه موت را یاد کند درجه شهادت یابد مسئله چون مسلمان مشرف بمرگ شود تلقین
شهادتین کرده شود و سوره یس بر سرش خوانده شود و چون بمیرد دهن و چشم
او پوشیده شود و در دفن او تعجیل کرده شود مسئله چون غسل داده شود تخته را بعود
سه یا پنج بار تجمیر کنند و مرده را برهنه کرده و عورت پوشیده بر وی بیارند و نجاست حقیقی
پاک کرده بلا مضمضه و استنشاق وضو کنانیده بآبی که اندکی دران برگ
کنار یا مانند آن جوش داده باشند غسل داده شود و موی ریش و موی سر

باقوت پس اگر یک آیت سجده خواند و شنود یک سجده
کفایت کند کذا فی العالمگیریة ۱۲ ای تسبیحات سجود
صلوتی و در جامع الرموز گفته که مستحب است در سجده
تلاوت گفتن سبحان ربنا ان کان وعد ربنا لمفعولا
هم بگوید یعنی در شرح تحفة الملوک گفته مستحب است جمع کردن
در سجود تلاوت میان تسبیح سجده صلوتیه و دعای حضرت
موسی علیه السلام رب انی ظلمت نفسی فاغفر
لی و کلمات مرویه نسائی و ابوداود و ترمذی و حاکم
سجد وجهی للذی خلقه و صوره
وشق سمعه و بصره بحوله وقوته
فتبارک الله احسن الخالقین و در حصن
حصین بروایت ترمذی و ابن ماجه
و ابن حبان و حاکم از ابن عباس [illegible]

[illegible]

او را بگل خیرو مانند آن بشویند اول بر پهلوی چپ غلطانیده پستر بر پهلوی راست
غلطانیده بشویند تا که آب روان شود و تکیه داده شکم او را آهسته بمالند و اگر چیزی برآید پاک
کنند و اعادهٔ غسل ضرور نیست پستر از پارچه خشک کرده خوشبو بر سر و ریش و کافور بر مساجد
او بمالند و کفن پوشانند مرد را سه پارچه مسنون است بقول ابی حنیفه یکی کفنی تا نصف ساق
و دو چادر از سر تا قدم و در حدیث صحیح آمده که نبی صلی الله علیه وسلم را در سه چادر کفن
داده شد قمیص در آن نبود و دستار بستن بدعت است و اگر سه پارچه میسر نشود دو پارچه
کفایت و حمزه رضی الله عنه را در یک چادر دفن کرده شد اگر سر میپوشیدند پای برهنه
میشد و اگر پای میپوشیدند سر برهنه میشد آخر بر سر کشیدند و بر پا گیاه انداختند و زن را
دو پارچه زیاده داده شود یکی دامنی که موی سر بدان پیچیده بر سینه نهند و یکی سینه بند از بغل
تا زانو و اگر میسر نشود سه پارچه کفن کفایه است و عند الضروره هر چه بهم رسد مرده مسلمان
را غسل دادن و کفن کردن و نماز جنازه خواندن و دفن کردن فرض کفایه است و بدون
غسل و کفن نماز جنازه صحیح نیست و برای امامت نماز جنازه اولی پادشاه است پستر قاضی
پستر امام محله پستر ولی اقرب پس اقرب لیکن پدر میت برای امامت از پسر اولیست و نماز جنازه
چهار تکبیر است بعد تکبیر اول سبحانک اللهم تا آخر بخوانند نزد امام اعظم سورهٔ فاتحه در نماز جنازه
مشروع نیست و اکثر علما بر آنند که فاتحه هم بخوانند و بعد تکبیر دوم درود بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

خواند و بعد سوم برای میت و مسلمانان دعا خوانند اللهم اغفر لحینا ومیتنا الخ و در جنازه
طفل بخوانند اللهم اجعله لنا فرطا واجعله لنا اجرا و ذخرا واجعله لنا شافعا
ومشفعا و اگر دختر باشد بجای ضمیر مذکر ضمیر مونث بگردانند و بعد تکبیر چهارم گوید و هر دو جانب
سلام دهد و هر که بعد تکبیر امام حاضر شود هرگاه امام تکبیر دیگر گوید همراه او تکبیر گفته داخل نماز
شود و بعد سلام امام تکبیر اول قضا کند و نزد ابی یوسف انتظار تکبیر دیگر امام ضرور نیست هر که وقت
تحریمه حاضر باشد و نماز جنازه سوار بر اسپ جائز نیست و نماز جنازه در مسجد مکروه است و نماز بر مرده
غائب و بر عضوی کمتر از نصف روا نیست طفل بعد ولادت اگر آواز کرد بر آن نماز کرده شود والا
طفلی که از دار الحرب بدون ابوین گرفته شود یا یکی از پدر و مادرش مسلمان شود یا خود عاقل باشد
مسلمان شود اگر بمیرد بر او نماز کرده شود و سنت است که جنازه را چهار کس بردارند و جلد
روان شوند پیاده و همراهیانش پس جنازه روان شوند تا که جنازه بر زمین نهاده نشود
نه نشینند و لحد در قبر کرده شود و میت را از جانب قبله داخل کرده شود و وقت نهادن بسم الله
وعلی ملة رسول الله گفته شود و روی بسوی قبله کرده شود و قبر را پوشیده
شود و خشت خام یا نی نهاده خاک انباشته شود و قبر مثل کوهان شتر کرده شود و
خشت پخته و چونه و گچ و چوب گرد آن کردن مکروه است و آنچه بر قبور اولیا عمارتهای
رفیع بنا میکنند و چراغان مینمایند و ازین قبیل هرچه می نمایند

حرام است یا مکروه واگر بدون خواندن نماز جنازه مرده دفن کرده شود بر قبر او نماز جنازه خوانده
شود تا سه روز و بعد سه روز نماز بر قبر جائز نیست نزد امام اعظم و پیغمبر صلی الله علیه و سلم بعد هشت
سال قریب وفات خود بر شهدای احد نماز جنازه خوانده شاید که این خصوصیت شهدا باشد که بدن
آنها منفسخ نمی شود **فصل در بیان شهید** کسیکه از دست اهل حرب یا اهل بغی
یا قطاع الطریق کشته یا در جنگگاه یافته شد و بر روی اثر قتل است یا او را مسلمانی
بظلم کشت و دیت از قتل او واجب نشد و آن کس طفل یا دیوانه یا جنب یا زن حائضه نیست
و پیش از مردن از خوردن یا آشامیدن یا علاج کردن یا بیع یا شرا یا وصیت کردن
منتفع نشده و نمازی بعد زخمی شدن بر وی فرض نشده آن کس شهید است او را غسل
نباید داد و در پارچه بدن کفن باید کرد لاکن نماز باید خواند واگر این شخص [illegible] یافته
و ظلماً کشته شد اگرچه ثواب شهادت یابد لاکن غسل و کفن داده شود و نماز خوانده شود و اگر
بقصاص کشته شد شهید نیست غسل و کفن داده شود و نماز خوانده شود و اگر قاطع طریق
یا باغی کشته شد غسل داده شود و نماز بر وی نخوانده شود **فصل در ماتم گرفتن**
اگر زنی را شوهر فوت شود بر وی ماتم کردن تا چهار ماه و ده روز ایام عدت واجب است
زینت نکند و پوشیدن پارچه معصفر و پارچه زعفرانی و استعمال خوشبو و روغن
و سرمه و حنا ترک کند مگر بعذر و از خانه شوهر بر نیاید مگر روزانه برای ضرورت

وشبانه همانجا باشد مگر درصورتیکه بجبر ازخانه بدر کرده شود یا خانه منهدم

بغسل یا برمال خود واگر سوای شوهر دیگری از اقربای آن فوت شود

جائز نیست زیاده از سه روز حرام است مسئله غم کردن بدل وگریستن

وآواز بلند کردن درگریه ونوحه کردن وگریبان چاک کردن وبر سر و

حرام است اکثر احادیث صحاح دلالت دارند برآنکه میت بسبب نوحه کردن

ودرین باب علما را اقوال مختلفند ومختار نزد فقیر آنست که اگر مرده درحالت

عادت داشته باشد یا بدان وصیت کرده باشد یا بدان راضی باشد یا میدانست

بر من نوحه خواهند کرد وآنها را ازان منع نکرد درین صورت آن میت

بنوحه اهل او والا عذاب نکرده شود مسئله وسنت است که در مصیبت انا لله و

گوید وصبر کند وطعام فرستادن برای اهل میت روز مصیبت سنت است

مراد از اجازت زیارت او سنت است که در مقابر رفته بگوید

یا اهل القبور من المسلمین والمؤمنین انتم لنا سلف ونحن لکم تبع

الله بکم للاحقون یرحم الله المستقدمین منا والمستاخرین نسئل

العافیة یغفر الله لنا ولکم ویرحمنا الله وایاکم از امیر المؤمنین

مرویست از پیغمبر علیه السلام که هر که بر مقابر گذرد وقل هو الله

بمردگان ببخشد موافق شمار مردگان او را هم ثواب داده شود و از ابی هریره رضی مرویست مرفوعا که

هر که فاتحه و اخلاص و سورهٔ تکاثر خوانده برای مردگان ثواب آن گرداند مردگان برای او

شفیع باشند و از انس رض مرویست مرفوعا که هر که سورهٔ یٰس در مقابر بخواند آنها را تخفیف کند

حق تعالی و او را بعدد آنها ثواب باشد **فائده** اکثر محققان برآنند که اگر کسی مرده را ثواب

نماز یا روزه یا صدقه یا دیگر عبادات مالی یا بدنی ببخشد میرسد **مسئله** سجده کردن بسوی قبور

انبیا و اولیا و طواف قبور کردن و دعا از آنها خواستن و نذر برای آنها قبول کردن حرام (یعنی از قسم نوافل)

است بلکه چیزی از آنها بکفر میرساند پیغمبر صلی الله علیه وسلم بر آنها لعنت کرده و از آن منع فرموده

و گفته که قبر مرا بت نکنید **کتاب الزکوٰة** رکن دوم از ارکان اسلام زکوٰة است چون

بعضے قبائل عرب بعد وفات رسول الله صلی الله علیه وسلم خواستند که زکوٰة ندهند ابوبکر

صدیق رضی الله عنه قصد جهاد آنها فرمود و بران اجماع منعقد شد (اتفاق کردند صحابه) منکر وجوب زکوٰة کافر است

و نادهنده فاسق **مسئله** زکوٰة واجب است بر حر مسلم عاقل بالغ که مالک نصاب باشد و فارغ

باشد آن نصاب از حوائج اصلیه و دین و نصاب نامی باشد و بروے سال تمام گذشته

باشد و اگر بعد ملک نصاب پیش از تمام سال زکوٰة یکساله یا چند ساله ادا کرد ادا شود و

اگر چند نصاب را مالک یک نصاب زکوٰة داد و بعد ادائے زکوٰة مالک چند

نصاب شد تاهم ادا جائز باشد پس زکوٰة در مال صبی و مجنون

واجب نشود نزد ابوحنیفه و نزد ائمه ثلثه واجب شود و ولی از طرف او ادا کند مسئله در مال

ضمار یعنی مالیکه گم شده باشد یا در دریا افتاده باشد یا کسی غصب کرده باشد و بر آن شهود نباشد

یا در صحرا مدفون بود و مکانش فراموش شده باشد یا دین باشد بر کسی و مدیون منکر باشد

و شهود بر آن نبوند یا پادشاه یا ما بستد آن را مصادره گرفته باشد در چنین مال زکوة واجب نیست

اگر این مال باز بدست آید بابت ایام گذشته زکوة واجب نشود و اگر دین باشد بر مقر

اگرچه مفلس باشد یا بر آن دین شهود باشد یا در علم قاضی باشد یا در خانه مدفون باشد و

مکانش فراموش شده باشد در چنین مال زکوة واجب است بابت ایام گذشته نیز مسئله در این

هرگاه که وصول شود زکوة آن داده شود اگر دین بدل تجارت باشد بعد قبض چهل درم

یکدرم زکوة دهد و اگر دین بدل مال باشد نه بابت تجارت مثل ضمان مغصوب زکوة

آن بعد قبض نصاب داده شود و اگر دین بدل غیر مال باشد چون مهر و بدل خلع و مانند

آن بعد قبض نصاب و گذشتن سال تمام زکوة داده شود نزد امام اعظم رح

و نزد صاحبین آنچه قبض کند مطلقا زکوة آن بدهد مگر دیت و ارش و بدل

کتابت این را بعد قبض نصاب و حولان حول دهد مسئله برای ادای

زکوة نیت وقت ادا یا وقت جدا کردن قدر زکوة از دیگر مال شرط است

مسئله اگر بدون نیت زکوة تمام مال را صدقه کرد

زکوة ادا

زکوة ساقط شود واگر بعض مال را صدقه کرد نزد ابی یوسف هیچ ساقط نشود و نزد محمد بر قدر که صدقه

کرده زکوة حصهٔ آن ساقط شود مسئله اگر اول سال و آخر سال نصاب کامل

بود و در میانهٔ سال ناقص شود زکوة تمام سال واجب باشد و نقصان میانه معتبر نیست

مسئله مالها که دران زکوة واجب میشود سه قسم است یکی نقد یعنی زر و سیم خواه

مسکوک باشد یا تبر یا زیور یا ظروف طلا و نقره و نصاب زر بیست مثقال است که هفت

(یعنی مضروب — سیم و زر غیر مسکوک ۱۲)

و نیم توله باشد و نصاب سیم دو صد درم است که پنجاه و دو شش روپیه سکه دهلی وزن آن میشود

و مقدار زکوة واجب از هر دو جنس چهلم حصه است واگر کم از نصاب زر باشد و همچنین سیم

نزد امام اعظم هر دو را باعتبار قیمت یک جنس کرده بنصاب اعتبار کرده شود و منفعت

فقیر مرعی داشته شود و نزد صاحبین باعتبار اجزای نصاب کامل کرده شود پس اگر صد درم

سیم و ده مثقال زر باشد باتفاق زکوة واجب شود واگر صد درم سیم و پنج مثقال

زر باشد و قیمت پنج مثقال زر برابر صد درم نیست زکوة نزد امام اعظم واجب شود

نه نزد صاحبین اگر زر یا نقره مغشوش باشد حکم زر و نقره خالص دارد اگر غش مغلوب باشد

واگر غش غالب باشد حکم عروض دارد قسم دوم مال تجارت هر مالی که به نیت

(اگر بتجارت زکوة واجب نه بغیر آن ۱۲)

تجارت خریده باشد دران زکوة واجب می شود واگر کسی او را بخشیده باشد یا

وصیت کرده باشد یا در مهر زن را مالی بدست آمده باشد یا در خلع یا در صلح

ازنصاب مالی بدست آمده باشد ووقت مالک شدن نیت تجارت کرد نزد ابی یوسف
دران زکوه واجب شود نزد محمد واگر در میراث بدست آمده باشد اگرچه وقت میراث
نیت تجارت کرد مال تجارت نشود وزکوه واجب نشود مسئله اگر غلامی را برای
تجارت خرید کرد وپس تر نیت استخدام کرد مال تجارت نماند وآنچه برای استخدام خرید کرد
پس تر نیت تجارت کرد مال تجارت نشود تا که آنرا نفروشد مسئله مال تجارت را بزر
یا بسیم درآنچه نفع فقرا باشد قیمت کرده اگر بمقدار نصاب یکی از هر دو جنس رسد چهلم
حصه آن در زکوه ادا کند قسم سوم از مال نامی سوائم یعنی شتران وگاوان وبز مخلوط
نر و ماده که اکثر سال بر چریدن در صحرا اکتفا کنند وهمچنین گله اسپان وتفصیل نصاب
اجناس سوائم وقدر واجب آن طول دارد ودرین دیار این اموال بقدر وجوب
زکوه کم یافت شوند لهذا مسائل زکوه آن مذکور نکرده شد وهمچنین احکام عشر زمین عشری که
درین دیار نیست ومسائل عاشر که بر طرق وشوارع باشد مذکور نکرده شد
مسئله اگر مسلمانی یا ذمی از زر یا نقره یا آهن یا مس یا مانند آن در صحرا یافت پنجم
حصه ازان گرفته شود وچهار حصه یابنده راست اگر زمین مملوک کسی نیست واگر مملوک
است چهار حصه مالک راست واگر درخانه خود یافت نزد امام اعظم دران خمس واجب
نیست ونزد صاحبین واجبست واگر در زمین زراعتی خود یافت دران دو روایت

ست مسئله اگر گنجی یافت اگر دران علامت اسلام ست مثل سکه اهل اسلام آن را حکم
لقطه ست مالکش را تلاش کرده باید رسانید واگر دران علامت کفر باشد تخمیس کرده شود
وباقی یابنده راست مسئله مصرف زکوة فقیرست که مالک کم از نصاب باشد ومسکینی
که مالک هیچ نباشد ومکاتب ست برای ادای مال کتابت ومدیون که مالک نصاب نیست
لاکن نصاب وفاضل از دین نیست وغازیکه اسباب غزا ندارد واز اسپ ویراق
وکسیکه مال دارد در وطن واو در سفرست بعید از وطن ومال همراه ندارد وازین اصناف
یک صنف را بدهد یا همه شان را لیکن زکوة دهنده مال زکوة با اصول وفروع وزوج خود
یا زوجه خود وبنده ومدبر ومکاتب خود وام ولد خود ندهد وغلامی را که بعض او آزاد باشد
هم ندهد وکافر را ندهد وبنی هاشم وموالی ایشان را ندهد مگر صدقه نفل ودر بنای مسجد وکفن میت
وادای قرض میت خرج نکند وبنده غنی وپسر صغیر غنی را ندهد مسئله اگر مصرف زکوة
گمان کرده زکوة داد پستر ظاهر شد که غنی بود یا هاشمی یا کافر یا پدر یا پسر زکوة
دهنده نزد امام اعظم اعاده آن لازم نیست ونزد ابی یوسف اعاده لازم ست
واگر ظاهر شد که بنده یا مکاتب او بود اعاده لازم ست مسئله مستحب
است که یک فقیر را آن قدر دهد که در آن روز محتاج سوال نباشد
مسئله مقدار نصاب یا اکثر بیک فقیر غیر مدیون دادن یا از شهری

بشهری دیگر مال زکوة فرستادن مکروه ست مگر وقتیکه قریب اوی یا محتاج تر در شهری دیگر باشد

مسئله هر کرا قوت یکروز میسر باشد او را سوال نباید کرد **فصل** صدقه فطر واجب است

بر هر مسلم که مالک نصاب باشد و آن نصاب فاضل باشد از دیون و حوائج اصلیه و نامی بودن

نصاب شرط نیست و هر مالک اینچنین نصاب گرفتن صدقه حرام ست صدقه فطر از

نفس خود دهد و از فرزندان صغیر خود اگر مالک نصاب نباشند و اگر باشند از مال آنها

داده شود و از بندگان خدمتی خود بدهد نه از بندگان تجارتی اگرچه بنده مدبر

یا ام ولد باشد نه از زوجه خود و فرزندان بالغ خود و مکاتب خود و نه از بنده که گریخته

مگر بازآمدن و اگر یک بنده یا چند بنده در چند کس مشترک باشند نزد امام اعظم رح

صدقه فطر آن بنده بر کسی واجب نشود مسئله صدقه فطر واجب میشود بطلوع فجر

روز عید پس کسیکه پیش از صبح عید بمرد یا بعد صبح زائیده شد یا اسلام آورد صدقه

آن واجب نشود و پیش از عید هم ادای صدقه فطر جائز ست لیکن مسنون آنست

که پیش از خروج بمصلی ادا کند اگر روز عید صدقه فطر ادا نکرد هر گاه خواهد قضا کند

مسئله مقدار صدقه فطر نصف صاع است از گندم یا آرد گندم یا سویق گندم

یا یک صاع است از خرما یا جو و کشمش مثل گندم ست نزد امام اعظم رحمة الله علیه

و مثل جو نزد صاحبین صاع فطری باشد که در آن هشت رطل از عدس

یا ماش یا مانند آن گندم و تر دابی یوسف پنج رطل و ثلث رطل و رطل مبیت استار باشد

هر استار چهار و نیم مثقال پس وزن یک رطل برابر سی و شش روپیه سکه دهلی ست و وزن

صاع سه و نیم آثار و نیم پاو کسری زائد میشود احتیاطاً چهار آثار بدهد دادن قیمت عوض

صدقه فطر جائز است **فصل** دیگر صدقه نافله است بوالدین و قربین

و یتامی و مساکین و همسایه و سائلین و غیره بدهد لیکن بهتر آنست که آنچه زائد از حوائج اصلی

و دیون و نفقات و حقوق و جیه باشد بدهد و در معصیت خرج نکند پیغمبر صلی الله علیه و

سلم بعد فتح خیبر نفقه یکساله یکبار بازواج مطهرات میدادند و دیگر برای نفس خود

هیچ ذخیره نمیکردند هرچه میسر میشد در راه خدا میدادند و فرمودند انفق یا بلال و لا تخش

من ذی العرش اقلالا یعنی خرج کن ای بلال آنچه میداری و از مالک عرش اندیشه فقر

مدار و مال را بیهوده خرج نکند که مبذر را حق تعالی برادر شیطان گفته خرج بیهوده آنست

که در آن ثواب نباشد و نه منفعتی در دنیا و حظ النفس زیاده از حق نفس معتبر نیست مسئله

اول از صدقه نافله به بنی هاشم بدهد که زکوة بر آنها حرام است و تبوضع تحریم تطهیر

قرابت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نگذرانند مسئله صدقه نافله ذمی را دادن جائز است نه

حربی را مسئله ضیافت مهمان تا سه روز سنت مؤکده است و بعد از آن مستحب **کتاب**

الصوم سیوم از ارکان اسلام روزه ماه مبارک رمضان ست و آن فرض

ست قطعی برہر مسلم مکلف منکر آن کافر بود و تارک آن بے عذر فاسق در صحیحین ست که
ابوہریرہ از رسول کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم روایت کردہ کہ ہر عمل حسنہ ابن آدم زیادہ
دادہ میشود ثواب آن دہ چند تا ہفتصد چند حق تعالی فرمود مگر صوم بدرستیکہ روزہ
برای منست و من خود جزای روزہ ہستم الحدیث مسئلہ شرط ادای روزہ نیت
ست و طہارت از حیض و نفاس مسئلہ روزہ بر شش قسمت یکی روزہ رمضان دوم روزہ
قضا سوم روزہ نذر معین و چہارم روزہ نذر غیر معین پنجم روزہ کفارت ششم روزہ نفل
نزد امام اعظم روزہ رمضان بمطلق نیت و نیت فرض وقت و نیت نفل ادا شود و اگر
نیت قضا یا کفارت کرد اگر صحیح مقیم ست فرض وقت ادا شود لا غیر و اگر مریض یا مسافر
ست آنچہ نیت کرد از قضا یا کفارت ادا شود و نزد صاحبین تاہم فرض وقت ادا
شود و نزد مالک و شافعی و احمد رح برای روزہ رمضان ہم تعیین نیت
فرض وقت ضروریست و نذر معین نزد امام اعظم رح چنانچہ بہ نیت نذر ادا
شود ہم بمطلق نیت و ہم بہ نیت نفل ادا شود و اگر نیت واجب آخر کرد واجب آخر
ادا شود و نزد اکثر ائمہ نذر معین بدون تعیین نیت نذر ادا نشود و نفل بہ نیت مطلقہ
ادا شود باتفاق چنانچہ بہ نیت نفل و نذر غیر معین و قضا و کفارت را باتفاق
تعیین نیت شرط است مسئلہ وقت نیت روزہ از غروب

آفتاب است تا طلوع صبح و بعد طلوع صبح روا نباشد مگر در روزه نفل تا پیش از زوال و نزد شافعی
و احمد و نزد مالک بعد طلوع صبح نیت نفل هم درست نیست و نزد امام اعظم روزه
رمضان و نذر معین و نفل تا پیش از زوال صحیح است و نیت قضا و کفاره و نذر غیر
معین بعد طلوع صبح بالاتفاق جایز نیست و نزد ائمه ثلثه هر یکی روزه رمضان را از شب نیت
علیحده علیحده شرط است و نزد مالک برای تمام رمضان شب اول یک نیت کافیست اگر اول
شب ماه نیت سی روزه کرد و در میان رمضان مجنون شد و چند روزه در جنون گذشت
و مفطرات صوم از وقوع نیامد نزد مالک روزهای او صحیح شد و نزد ائمه ثلثه ایام جنون
را روزه قضا کند برای فوت نیت و اگر جنون تمام ماه رمضان را در گرفت روزه
شود و قضا واجب نگردد و اگر یک ساعت از رمضان مجنون را افاقت شد ایام گذشته را قضا کند
اگرچه در حالت بلوغ مجنون بود یا بعد از آن مجنون شد مسئله بدیدن ماه رمضان یا تمام
شدن سی روز شعبان روزه واجب شود برای شهادت ماه رمضان اگر آسمان ابر باشد آن
یک مرد یا یک زن عادل کافیست حر باشد یا رقیق و برای شهادت شوال درین چنین
حال دو مرد عادل یا یک مرد و دو زن احرار عدول بالفظ شهادت شرط است و اگر
مطلع صاف باشد در رمضان و شوال جماعتی عظیم بیاید مسئله اگر رمضان بشهادت یک کس
ثابت شده باشد و روز سی ام ماه ندیده شد افطار جایز نیست و اگر بشهادت دو مرد ثابت شد

[illegible]

وی روز گذشت افطار جائز باشد اگرچه ماه ندیده باشد مسئله اگر کسی ماه رمضان یا ماه
شوال به چشم خود دید و قاضی شهادت او رد کرد در هر دو صورت واجب است که آن کس روزه دارد
و اگر افطار کند قضا واجب شود نه کفاره مسئله در روز شک یعنی سی ام شعبان
چون ماه ندیده شود و مطلع صاف نباشد روزه ندارد مگر به نیت نفل اگر موافق عهد روز
صوم شده باشد اورا والا خواص روزه دارند و عوام بعد زوال افطار کنند نزد امام اعظم
و آن روزه به نیت رمضان یا به نیت واجب آخر روزه داشتن مکروه است و همچنین
مکروه است تردید نیت که اگر رمضان باشد از رمضان است والا از نفل یا واجب
آخر و بهر تقدیر هر نیت که روزه داشت چون رمضان ثابت شود آن روزه
نزد امام اعظم رح از رمضان ادا شود

فصل در موجبات قضا و کفاره

اگر کسی در روزه رمضان جماع کرد یا جماع کرده شد عمدا در قبل یا در دبر یا خورد
یا آشامید عمدا غذا یا دوا روزه فاسد شود و بر وی قضا و کفاره واجب شود
و برده آزاد کند و اگر میسر نشود دو ماه پی به پی روزه دارد که در آن ایام رمضان و
عیدین و تشریق نباشد اگر در میانه آن روزه فوت شود بعذر یا بغیر عذر
روزه از سر گیرد مگر بضرورت حیض و نفاس اگر افطار واقع شد مضائقه
ندارد و اگر معتد در روزه نداشته باشد شصت مسکین

[illegible]

طعام دهد هر یک را مثل صدقهٔ فطر و نزد شافعی و احمد بدون جماع کفاره وجب نشود و از

افساد روزه قضا یا کفاره یا نذر کفاره وجب نشود باتفاق و اگر در یک رمضان دو

روزه یا چند روزه فاسد کرد بوجهی که کفاره وجب شود اگر بعد فساد روزه اول کفاره

داده باشد روزه ثانی را کفاره علیحده بدهد و همچنین در ثالث و رابع و بعد آن و اگر روزهٔ

اول را کفاره نداده باشد تا آخر رمضان برای فساد چند روزه یک کفاره کافیست و نزد مالک

و شافعی بر هر تقدیر چند روزه را چند کفاره میباید و اگر از دو رمضان دو روزه فاسد

کرد و کفاره روزهٔ اول نداده در صورت باتفاق کفاره علیحده علیحده واجبست و اگر

بخطا یا باکراه افطار کرد و یا بجماع یا حقنه کرده شد یا در گوش یا در بینی دوا چکانیده شد

یا در زخم شکم یا زخم سر دوا چکانیده شد پس دوا بدماغ یا در شکم او رسید یا سنگریزه

یا آهن یا چیزیکه از جنس دوا و غذا نیست از حلق فرو برد یا بقصد پری دهن قی کرد یا

بگمان شب طعام سحور خورد و ظاهر شد که صبح بود یا بگمان غروب افطار کرد و حال

آنکه غروب نشده بود یا طعام بفراموشی خورد و گمان کرد که روزه من فاسد شد

پس تر عمدا خورد یا آب در حلق خفته ریخته شد یا زن خفته یا در حالت

دیوانگی یا بی هوشی جماع کرده شد درین صورتها قضا واجب

شود نه کفاره و همچنین اگر در رمضان نه نیت روزه کرد

وبه نیت افطار و هیچ از مفطرات صوم از وی بوقوع نیامده قضا واجب شود نه کفاره و اگر
در رمضان نیت روزه نکرد و طعام خورد نزد امام اعظم کفاره واجب نشود و نزد صاحبین واجب
شود و اگر روزه را فراموش کرد و در حالت فراموشی طعام یا آب خورد یا جماع کرد روزه
فاسد نشود و قضا واجب نگردد و همچنین احتلام تا انزال نگردد شهوت و روغن
بر بدن مالیدن و سرمه در چشم کشیدن و غیبت کسی کردن و حجامت کردن و بقصد
قی آمدن اگرچه کثیر باشد و بقصد قی اندک کردن و آب در گوش چکانیدن روزه
را فاسد نکند و اگر در ذکر روغن یا چیزی دیگر چکانید نزد امام اعظم روزه فاسد نشود و
ابی یوسف فاسد گردد و اگر با زن مرده یا چهارپایه یا در غیر سبیلین جماع کرد یا زن را بوسه
یا مس بشهوت کرد اگر انزال شد روزه فاسد شود و الا فاسد نشود و اگر در دندان چیزی
از طعام باقی مانده و آنرا از دست برآورده خورد روزه فاسد شود و کفاره واجب
نشود و اگر از نوک زبان برآورده خورد اگر مقدار نخود باشد قضا واجب شود و اگر از
نخود کمتر باشد فاسد نشود و اگر دانه کنجد در دهن ماند چشید از حلق فرو برد روزه فاسد
شود و اگر در دهان خائید فاسد نشود و قی پری دهن در دهن آمد باز آن را فرو برد
روزه فاسد شود و اگر قی قلیل در دهن آمد و بقصد فرو رفت روزه فاسد
نشود و اگر پری دهن بقصد فرو رفت نزد ابی یوسف رح فاسد

تمت کتاب الصوم بعون الله الغنی

شود نزد محمد و اگر قلیل القصد فرو برد نزد محمد فاسد شود نه نزد ابو یوسف چشیدن

چیزی یا خائیدن چیزی بیعذر در روزه مکروهست و طعام برای طفل خائیدن در صورت

ضرورت جائز باشد و مضمضه و استنشاق برای دفع گرمی و همچنین غسل برای دفع گرمی و پارچه

تر پیچیدن نزد امام اعظم مکروهست تنزیهیا که بر جزع دلیلست و نزد ابی یوسف

مکروه نیست مسئله اگر شب مجنب شد و صبح کرد صائم در حالت جنابت روزه

او صحیحست لیکن مستحب آنست که پیش از طلوع صبح غسل کند مسئله علما

اتفاق دارند بران که در روزه دروغ گفتن یا غیبت کسی کردن یا بکسی دشنام گفتن

روزه را فاسد نمیکند لیکن سخت مکروهست و نزد اوزاعی روزه او فاسد شود

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود هر که ترک نکرد سخن دروغ و عمل معصیت پس

حق تعالی محتاج روزه او نیست یعنی روزه او مقبول نیست مسئله اگر شخصی طعام

میخورد یا جماع میکرد و فجر طلوع کرد و بمجرد طلوع فجر طعام را از دهان برانداخت و ذکر از جماع

برکشید نزد جمهور روزه او صحیح باشد و نزد مالک باطل شود مسئله مریضی که به

صوم خوف زیادت مرض داشته باشد و مسافر که بالا تفسیر آن گفته شد

انهارا افطار جائزست پس اگر مسافر را روزه مضر نباشد بهتر آنست که روزه

دارد و اگر مسافر در جهاد باشد یا روزه او را مضر باشد او را افطار

بهتر است واگر بهلاک رساند پس افطار واجبست واز روزه داشتن عاصی شود ومریض
ومسافر که افطار کرده بودند اگر درحالت همان مرض یا سفر مردند قضا واجب نشود
واگر بعد صحت واقامت مردند بهر قدر ایام که بعد صحت واقامت دریافتند
بهمان قدر روزه را قضا واجب شود چون قضا نکردند بر ولی از ثلث مال آنها بشرط
وصیت واجبست که فدیه دهد عوض هر روزه طعام یک مسکین بقدر صدقهٔ فطر بدون وصیت
واجب نیست واگر تبرع کند صحیح شود مسئله قضای رمضان اگر خواهد پی بر پی گزارد واگر
خواهد متفرق اگر تمام سال قضا نکرد ورمضان دیگر آمد روزه رمضان دیگر ادا کند پس باز
رمضان اول قضا کند ودرین صورت فدیه واجب نیست مسئله شیخ فانی که از روزه
عاجز باشد افطار کند وعوض هر روزه بقدر صدقهٔ فطر طعام کند پس اگر قدرت روزه هم
رسید قضا بروی واجب شود مسئله زن حامله یا شیر دهنده اگر بر نفس خود یا بچه خود
خوف کند افطار کند وفدیه واجب نیست

فصل

روزه نفل بشروع
واجب شود مگر روزه ایام منهیه وافطار روزه نفل بعذر روایت ولعذر
روایت وضیافت هم عذر است افطار کند وقضا لازم شود مسئله
اگر در روز رمضان طفل بالغ شد یا کافر مسلمان گشت یا مسافر
مقیم شد یا حائضه پاک شد امساک باقی روز واجب شود وامساک کرد یا نکرد

قضا در هر دو صورت واجب نشود مگر بر مسافر و حائض مسئله روز عید الفطر
و عید اضحی و ایام تشریق روزه حرام است از شروع در ان روز روزه واجب نشود لیکن
اگر نذر کرد روزهٔ این ایام را یا روزهٔ تمام سال را در هر دو صورت درین روزها افطار
کند و قضا کند و اگر روزه داشت عاصی شود لیکن نذر از ذمهٔ او ساقط شود و قضا نباید
فائده در حدیث آمده هر که بعد رمضان در شوال شش روزه دارد گویا که تمام
سال روزه داشته باشد بعضی علما گفته اند که شش روزه در شوال متفرق دارد و متصل
عید الفطر ندارد تا مشابه نصاری نشود لهذا متصل را اکروه داشته اند و فتوی برانست
که مکروه نیست و پیغمبر صلی الله علیه و سلم در شعبان اکثر روزه داشتی و در بعضی احادیث
بعد نصف شعبان از روزه نهی آمده بجهت آنکه ضعف مانع صوم رمضان نشود مسئله
در هر ماه سه روزه داشتن مسنون است گاهی پیغمبر صلی الله علیه و سلم روزهٔ ایام بیض سیزدهم
و چهاردهم و پانزدهم داشتی گاهی اول ماه و گاهی آخر ماه و گاهی در هر عشره یک روزه و گاهی
پنجشنبه و دوشنبه و گاهی در یک ماه شنبه یکشنبه دوشنبه و در ماه دوم سه‌شنبه
چهارشنبه پنجشنبه روز عرفه هر که روزه دارد دو ساله گناه او بخشیده شود سالی گذشته و سالی
آینده و اگر روز عاشورا روزه دارد یک ساله گذشته گناه او بخشیده شود و مستحب است
که با عاشورا یک روز اول یا یک روز بعد آن روزه داشته باشد

و روزه روز جمعه تنها نزد بعضی علما مکروه ست و نزد ابی حنیفه و محمد مکروه نیست مسئله

صوم وصال و صوم دهر مکروه ست و بهترین صیام صیام داود ست که یک روز روزه

دارد و یک روز افطار کند بشرطیکه مداومت بران تواند کرد که عبادت آدوم بهتر ست

مسئله زن را بدون اذن شوهر و بنده را بدون اذن مالک روزه نفل نباید

داشت فصل اعتکاف در مسجد عبادت ست و در مسجد جامع اولی ست و واجب

میشود اعتکاف بنذر و آن عبارت ست از ماندن در مسجد بنیت اعتکاف و اقل آن یکروز

ست نزد امام اعظم و اکثر روز نزد ابی یوسف و یک ساعت نزد محمد و اعتکاف عشره

اخیره رمضان سنت مؤکده ست و روزه در اعتکاف واجب شرط ست و همچنین

در نقل بروایتی و زن در مسجد خانه اعتکاف کند مسئله معتکف از مسجد

بر نیاید مگر برای بول یا غائط یا نماز جمعه در وقتیکه جمعه را با سنت توان یافت

و در مسجد جامع زیاده درنگ نکند اگر درنگ کرد اعتکاف فاسد نشود مسئله اگر معتکف

بعد از یک ساعت از مسجد برآید اعتکاف فاسد شود نزد صاحبین تا که اکثر روز بیرون

مسجد نباشد فاسد نشود و خوردن و نوشیدن و خفتن و بیع و شرا بدون

احضار متاع معتکف را جائز ست نه غیر معتکف را مسئله معتکف را وطی

و دواعی وطی حرام ست و از وطی اگرچه بشب باشد یا بفراموشی

مسئله معتکف را باید که سکوت نکند بلکه بتلاوت قرآن و ذکر و حدیث و تفسیر و سیر انبیاء و صالحین و غیره علوم دین مشغول شود ... فی الدر المختار ۱۲

از مس و قبله اگر انزال کند اعتکاف فاسد شود والّا نی مسئله در اعتکاف سکوت بالکلیه مکروه است و کلام بیهوده مکروه تر کلام بخیر کند مسئله اگر اعتکاف چند روز را نذر کرد شبهای آن روزها هم اعتکاف لازم شود و همچنین در نذر دو روزه اعتکاف دو شب لازم است و نزد ابی یوسف اعتکاف یک شب میانه دو روز و اگر اعتکاف یکماه را نذر کرد اعتکاف متصل یکماه لازم شود اگرچه متصل نگفته باشد مسئله اعتکاف بشروع لازم شود مگر نزد محمد کتاب الحج یکی از ارکان اسلام حج است و آن فرض عین است اگر شرائط وجوب آن یافته شود و منکر آن کافر است و تارک آن با وجود شرائط وجوب فاسق لیکن از بسکه درین دیار شرائط کمتر موجود میشود و در عمر یکبار واجب است و وقوع آن بار بار نمیشود و عند الحاجت مسائل آن را میتوان آموخت لهذا مسائل حج درین رساله مختصر ذکر نکرده شد والله اعلم کتاب التقوی بعد ایتان ارکان اسلام دانستن حرام و مکروه و مشتبه و اجتناب از مشتبهات بنا بر احتیاط از وقوع در حرام و مکروه از ضروریات اسلام است

فصل در خوردن

خوردن میته یعنی جانوری که بخود مرده باشد و خون روان و خوک و جانوری که از افتادن از بلندی و خفه کردن و مانند آن مرده باشد و جانوری که آنرا کافر غیر کتابی ذبح کرده

گلو را بدست چسپانیده بند کنند ۱۲

زیلعی گفته که مکروه تحریمی بسوی حرام قریب تر است نزد محمد که جزا ایش عذاب بنار جهنم نباشد مگر موجب عتاب و محرومی از شفاعت باشد و مکروه تنزیهی بالاتفاق بسوی حلال قریب تر است کذا فی الدر المختار ۱۲

باشد حرمت و همچنین جانوریکه از آن مسلمان یا کتابی ذبح کرده باشد و عمداً بسم الله ترک

کرده باشد حرام است و اگر نسیان ترک کرده باشد حرام است نزد امام مالک و حلال است

نزد امام اعظم مسئله خوردن سباع از بهایم و طیور اگرچه کفتار و روباه باشد و فیل و

خر و استر و خزندهای زمین مثل موش خانگی و دشتی و ابن عرس و غیره حشرات چون

زنبور و سنگ پشت و مانند آن و جانوریکه غالب قوت او نجاست باشد حرامست و غراب

که دانه و نجاست مختلط میخورد مکروهست و اسپ حلالست و نزد امام اعظم مکروهست

و غراب زرع که فقط دانه میخورد و خرگوش و دیگر حیوانات بری حلال اند و از حیوانات

بحری نزد امام اعظم سوای ماهی بجمیع اقسام خود هیچ جانوری حلال نیست

و ماهی اگر در دریا مرده بر روی آب آمد حرام است نزد امام اعظم و ماهی

و جراد را ذبح شرط نیست و لهذا ماهی را اگر کافر شکار کرد حلال است

مسئله خوردن بقدریکه قوام زندگی باشد فرضست و بقدریکه نماز بدان استاده

توان خواند و قوت بر روزه حاصل شود مستحب است و تا نصف شکم مسنون است

تا پری شکم مباحست و اگر نیت قوت بر جهاد و تحصیل علوم دینی بخورد مستحب است

و زیاده از پری شکم حرامست مگر بقصد روزه فردا یا بخاطر مهمان مسئله در حالت مخمصه

یعنی در وقت اندیشه مرگ از گرسنگی اگر ماکول حلال نیابد میته و مانند آن

از محرمات حلال شود بلکه فرض شود خوردن آن نزد امام اعظم اگر نخورد و بمیرد آثم شود لیکن
بقدر سد رمق خورد و شکم سیر نخورد نزد ابی حنیفه و در قولی از شافعی و احمد و نزد مالک شکم سیر خورد
و در چنین حالت مخمصه مال غیر اگر بقدر سد رمق بخورد به نیت ادای قیمت آن روا
باشد لیکن اگر از ان احتیاط کرد و بمرد ماجور شود آثم نشود **مسئله** دوا خوردن در بیماری
جائز است و واجب نیست و اگر دوا نخورد و بمرد آثم نشود **مسئله** خوردن انواع فواکه
و انواع اطعمه لذیذه جائز است لیکن افراط دران اسراف است و ممنوع **مسئله**
استعمال ظروف طلا و نقره بر مرد و زن حرام است **مسئله** شراب انگوری
از آب خام انگور که مسکر شود و کف آرد نجس است بنجاست غلیظه و حرام است
قطعی منکر آن کافر است و شرابیکه از خرمای تر سازند یا از کشمش که مسکر شود
و کف آرد و طلا که آب انگور را پخته چون کمتر از دو ثلث خشک شود بگذارند
تا مسکر شود و کف آرد این هر سه قسم نجس است بنجاست خفیفه و همچنین نبیذ اگر از شیره
از تمر یا زبیب بعد پختن یا عسل یا انجیر یا گندم یا جو یا جوار و غیر آن آنچه
مسکر باشد و همچنین مثلث عنبی که از پختن یک ثلث باقی مانده باشد اینهمه مسکر است
نزد امام محمد حرام است اگرچه یک قطره از ان خورد و نجس است بنجاست خفیفه
رسول صلی الله علیه وسلم فرموده هرچه کثیر آن سکر دهد قطره از ان

حرام است و هر چه مسکر است خمر است یعنی مثل خمر است در حرمت و نجاست و نزد
امام اعظم سوای چهار شراب سابقه از اشربه لاحقه آنچه بقصد لهو خورد حرام است و اگر
بقصد قوت بخورد جائز باشد لیکن قول او متروک است مسئله از خمر هیچ نفع گرفتن جائز
نیست پس چارپایه را هم ازان تداوی نکرده شود و طفل را هم نداده شود و در مرهم زخم
هم نبنداخته شود مسئله وقت خوردن طعام و آب سنت است که اول بسم الله
گوید و آخرش الحمد لله و اول و آخر دست بشوید و آب بسه کرت بنوشد هر بار بسم الله
متعلق است بخوردن طعام ۱۲
و الحمد لله گوید مسئله شراب بسبب سکر و بول ماکول اللحم حرام است مسئله
گوشتی از مسلمان یا کتابی خریده شود حلال است و آنکه از بت پرست خریده شود
حرام است مسئله برای قبول هدیه قول عبد و امه و طفل مقبول است مسئله
اگر عادل الطهارت یا نجاست آب خبر دهد قبول کرده شود و اگر فاسق یا مستور الحال بنجاست
آب خبر دهد تحری کند و بغالب رای عمل کند پس اگر در غلبه ظن صادق داند آب را
ریخته تیمم کند و اگر در غلبه ظن کاذب داند وضو و تیمم هر دو و اگر کند بهتر باشد و الا وضو کند
مسئله از بنده تاجر قبول ضیافت جائز است و گرفتن پارچه یا زر نقد یا غله بدون
اجازت مولی جائز نیست مسئله قبول ضیافت و هدیه از امرای ظالم و
زن رقاصه و مغنیه و نائحه که اکثر مال او از حرام باشد جائز نیست

۳ تخمی است و نزد طرفین سرکه ساختن خمر جائز است نه نزد شافعی و ابو یوسف کذا فی الدر المختار ۱۲

۴ بآواز بلند نه دیگران تعلیم یابند که در آخر طعام اگر دیگران فارغ نشده باشند آهسته گوید و نیز از اداب طعام است که بعد موجود شدن نان انتظار نان خورش نسازد که این امر در طعام خود است و در طعام ضیافت بدون اجازت میزبان قبل از رسیدن نان خورش مبادرت نسازد کذا فی العالمگیریة و نصاب الاحتساب ۱۲

۲ و فتوی بر قول محمد است چنانکه زیلعی و شارح کذا فی الدر المختار

۱ لیکن بی سکر حد زده نخواهد شد و اگر از جوز خراسانی یا بنگ یا افیون در نشه شد حد زده نشود

فصل در لباس و مانند آن

پارچه پوشیدن بقدر ستر عورت و دفع سرما و گرمای مهلک فرض است و زیاده ازان
برای زینت و اظهار نعمت خدا و اظهار شکر مستحب است و مسنون آنست که لباس
پوشد و دامن وازار تا نصف ساق باشد و دامن تا شتالنگ جائز و فروتر ازان
حرامست و شمله بقدر یک وجب بر پشت سنت مستحب است و زیاده تکلف در پوشاک
بنابر اسراف و تکبر مکروه است یا حرام و بدون آن مباحست و معصفر و مزعفر مردان را
حرامست نه زنان را و بروایتی رنگ سرخ مطلقا مکروه است مگر مخطط مثل سوسی

(وهمچنین زرد مطلقا کذا فی الدر المختار ۱۲)

و پارچه که تار و پود آن ابریشم باشد زنان را حلال است و مردان را حرام است مگر
مقدار چهار انگشت چون علم و آنچه پود آن ابریشم باشد و تار آن از پنبه
یا صوف در حرب جائز است و آنچه پود آن از پنبه است و تار آن ابریشم

(نزد صاحبین اما نزد ابو حنیفه آنهم مکروه است کذا فی العالمگیریه ۱۲)

مشروعست در هر حال جائز است و از پارچه ابریشمی خالص فرش و تکیه ساختن
جائز است نزد امام اعظم و نزد صاحبین جائز نیست مسئله زنان را زیور

(وهمچنین نزد مالک و شافعی ۱۲ در مختار)

زر و نقره پوشیدن جائز است و مردان را جائز نیست مگر انگشتری
نقره و کندن زر گرد نگینه مسئله بستن دندان شکسته بتار نقره

(یا زیور شمشیر از نقره و متعلقه آن نیز ۱۲)

جائز است نه بتار زر و نزد صاحبین بتار زر هم جائز است و انگشتری

نگینه از یاقوت و عقیق و دفنز نیز جائز است ۱۲
در انگشتری حلقه راست ۱۱

از آهن و روئین و سنگ جائز نیست مسئله پادشاه و قاضی را انگشتری مهر داشتن
سنت است و دیگران را ترک آن افضل است مسئله طعام خوردن در ظرفیکه کوفت نقره
بر آن باشد و نشستن بر همچنین کرسی جائز است بشرطیکه از موضع نقره احتیاط کند و
نزد ابی یوسف مکروه است و از محمد دو روایتست مسئله طفل را پوشانیدن حریر و
زیور حرام است **فصل در وطی و دواعی آن** جماع کردن با زن منکوحه
یا مملوکه خود در دبر یا در حالت حیض حرام است و لواطت حرام است قطعی و منکر
حرمت آن کافر است و دیدن زن اجنبیه یا امرد را بشهوت حرام است و همچنین
دست با جنبیه بشهوت رسانیدن و از پا حرکت نا مشروع کردن و در حدیث
آمده که زنای چشم نظر است و زنای دست گرفتن و زنای قدم راه رفتن و زنای زبان
سخن گفتن و فرج تصدیق و تکذیب آن میکند مسئله نظر کردن بعورت دیگری
حرام است مگر عند الضرورة بقدر ضرورت ببیند چون طبیب یا ختنه کننده یا قابله
یا حقنه کننده و مرد را از مرد سوای عورت دیدن جائز است یعنی از ناف تا زانو
نه ببیند و زن را از زن هم از ناف تا زانو دیدن جائز نیست و دیدن دیگر بدن
جائز است و همچنین زن را از مرد اگر شهوت نباشد و در حالت شهوت
اصلا نه ببیند و مرد را از زن اجنبیه اصلا دیدن جائز نیست مگر زنیکه

برای حوائج بیرون می آید رو و دو دست او دیدن جائز است اگر شهوت نباشد
والا جائز نیست در قرآن مجید آمده که بگوی محمد مردان مسلمانان را که از زنان چشم بپوشند
و فروج را نگاه دارند و بگو زنان مسلمانان را که از مردان چشم بپوشند و فروج را نگاه دارند
و در حدیث آمده هر که بزن اجنبیه بشهوت ببیند سرب در چشم او بروز قیامت ریخته شود
و از زن منکوحه یا مملوکه خود تمام بدن دیدن جائز است لیکن مستحب آنست که شرمگاه نبیند
و مس کردن اگر مس فرج عین باشد کذا فی العالمگیریة
از زن محرمه خود و از کنیز اجنبی سر و روی و ساق و بازو ببیند و مس کردن هم جائز است
اگر از شهوت مامون باشد و شکم و پشت و ران نبیند و بنده از مالکه خود مثل اجنبی است
و دیدن بسوی زن اجنبیه وقت اراده نکاح یا شرای آن با وجود شهوت هم جائز است
و همچنین شاهد را نزد تحمل شهادت یا ادای آن و حاکم را نزد حکم مسئله خوجه و اخته
را حکم مرد است مسئله عزل از منکوحه حره یعنی منی بیرون انداختن تا علوق نشود
بی اذن او جائز نیست و اگر مملوکه غیر منکوحه او باشد بغیر اذن سید و جائز نیست
و از مملوکه خود بی اذن او جائز است مسئله اگر کسی کنیز را بشراء یا بهبه
یا ارث یا مانند آن مالک شد وطی آن کنیز جائز نیست و نه دواعی وطی
تا که در ملک او یک حیض کامل یافته نشود و اگر صغیره یا آئسه باشد بعد یکماه وطی
جائز است مسئله اگر دو کنیز در ملک کسی باشند که نکاح آن

برده و کنیز جمع شوان کرد الکس را اگر با یکی وطی کرد دیگری بروی حرام شد تا که آنرا

از ملک خود خارج کند یا نکاح کرده دهد **فصل در کسب** در حدیث آمده که طلب

حلال فریضت بعد فرایض و بهترین کسب‌ها عمل دست خود است داود علی نبینا

و علیه السلام عمل بدست خود میکرد و میخورد زره میساخت دیگر بیع مبرور است

یعنی بیعی که پاک باشد از فساد و کراهت **مسئله** اگر مبیع مال نباشد مانند میته

یا خون یا حر بیع آن باطل است و همچنین اگر مال باشد لیکن متقوم نباشد مانند پرنده

در هوا و ماهی در آب و مانند خمر و خوک اگر عوض مبلغ فروخته شود بیع باطل گردد

و اگر عوض رخت فروخته شود بیع عرض فاسد باشد و بیع خمر باطل از بیع باطل

مشتری مالک نشود و از فاسد بعد قبض مالک شود لیکن فسخ آن واجب است که

مسئله بیع شیر در پستان باطل است که مشکوک الوجود است احتمال است

ریح باشد **مسئله** بیعیکه مفضی بمنازعت باشد فاسد است چنانچه بیع صوف بر پشت

غنم یا چوب در سقف یا یک ذراع در پارچه یا باجل مجهول اگر پس مشتری فسخ بیع

نکرد و چوب از سقف جدا کرد و ذراع از ثوب یا اجل را مشتری قطع ساخت گردد بیع صحیح

شد و تسلیم نمود **مسئله** بیع بشرط فاسد فاسد است و شرط فاسد آنست که مقتضای عقد

نباشد و در آن منفعت باشد بائع را یا مشتری را یا مبیع را که مستحق نفع باشد

شرط ملک مشتری مقتضای عقد است پس فاسد نیست و شرط آنکه مشتری این جامه
را نفروشد اگرچه مقتضای عقد نیست لیکن در آن منفعت کسی نیست پس فاسد نیست
و شرط آنکه این اسپ را مشتری فربه کند درین منفعت مبیع ست لیکن مبیع
انسان نیست که مستحق نفع باشد پس فاسد نیست چنین شرط لغوست و
بیع صحیح و شرط آنکه بایع یکماه در خانهٔ مبیعه سکونت کند در آن نفع بایع است پس
شرط فاسد ست و آنکه بایع این پارچه را جامه دوخته دهد در آن نفع مشتری است نیز
فاسد ست و شرط آنکه عبد مبیع را مشتری آزاد کند درین نفع مبیع ست نیز فاسد
ازینچنین شروط بیع فاسد شود زیاده تفصیل مسائل بیع باطل و فاسد در کتب فقه
است ازین بیوع اجتناب واجب ست مسئله ربا حرام ست در بیع و قرض و گناه کبیره
منکر حرمت آن کافر ست مسئله بدانکه ربا دو قسم ست یکی ربا نسیه یعنی نقد
را به نسیه فروختن دوم ربا فضل یعنی اندک را به بسیار فروختن نزد امام اعظم رح دو
چیز یافته شود هر دو قسم ربا حرام باشد یکی اتحاد جنس دوم اتحاد قدر و قدر عبارت است
از کیل یا وزن و اگر ازین دو چیز یکی یافته شود ربا نسیه حرام باشد نه ربا فضل
پس اگر گندم را عوض گندم یا نخود را عوض نخود یا چونه را عوض چونه یا زر را
عوض زر یا آهن را عوض آهن فروخته شود فضل و نسیه هر دو حرام باشد

البحر الرائق بکذا فی الدر المختار و در مختار الفتوی می آرد هرچه با منها و اوقیه ها فروخته میشود مثل روغن و زر وزنی ست کذا فی العالمگیریة ۱۲

که هر دو چیز اتحاد جنس و اتحاد قدر موجود ست و اگر گندم را عوض نخود و یا زر را عوض

سیم یا مس را عوض مس فروخته شود فضل حلال باشد ولیکن نسیه حرام که گندم و نخود

هر دو بیک کیل فروخته میشود و آهن و مس [illegible] سنجات و زر و نقره بیک میزان و سنجات

فروخته میشود اما جنس متحد نیست و اگر پارچه کرپی را بپارچه کرپی یا [illegible] را عوض [illegible]

فروخته شود نیز فضل حلال است و نسیه حرام که اینجا اتحاد جنس موجود ست و کیل و وزن

نیست و اگر هر دو چیز یافته نشود هم فضل حلال باشد و هم نسیه مثلا گندم را عوض زر

یا عوض آهن فروخت فضل و نسیه هر دو جائز ست که اینجا نه اتحاد جنس ست و نه اتحاد قدر

که گندم کیلی ست و زر و آهن وزنی و همچنین اگر زر را عوض آهن یا بالعکس آن فروخت

هم هر دو چیز منتفی ست نه اتحاد جنس ست و نه اتحاد قدر که میزان و سنجات زر دیگر

ست و میزان و سنجات آهن دیگر و همچنین اگر گندم را عوض چونه فروخت که کیل گندم دیگر

است و کیل چونه دیگر و نزد شافعی ربا در مطعومات و در اثمان است بشرط اتحاد جنس جاریست

نه در غیر آن از آهن و چونه و امثال آن و نزد مالک طعم و ادخار علت ست پس در

فواکه رطبه نزد او ربا نیست مسئله بیع گندم یا آرد گندم برابر کیل و خرما

تر بخرمای خشک برابر کیل و انگور عوض کشمش برابر نزد امام اعظم

جائز ست و نزد غیر او جائز نیست اگر خرمای تر و انگور خشک را

۸۰

شده کم شود مسئله جید وردی زمال باربر بابد فروخت یا مقابله جنس یا

غیر جنس بضم غیر جنس یا ناقص باید کرد و در حدیث آمده هر قرض که قرض دهنده را

موجب نفع باشد حکم ربا دارد پس مقرض از مقروض قبول ضیافت نکند مگر بعادت

قدیم بلکه در سایهٔ دیوار او نشستن هم مکروه است و هنڈوی بر اخطرهٔ راه هم مکروه است

اگر منفعت او در میان نباشد و اگر باشد در آن صورت حرام است و بر مسئله چنانچه از

بیع فاسد و ربا احتراز باید کرد از اجارهٔ فاسده هم احتراز واجب است جهالت معقود علیه

که مفضی بمنازعت باشد اجاره را فاسد کند و شرط فاسد هم اگر اجاره کرد که امروز ده

سیر آرد گندم بکوبد هم نان بپزد اجاره فاسد شود مسئله چیزی که از عمل اجیر حاصل شود بعضی

از ان اجرت مقرر کردن مفسد اجاره است چنانکه یک من گندم بخر اسیان دهد تا آرد

آن ربع در اجرت سائیده دهد و ریسمان تار سیده بگیرد یا ریسمان خام بسفید باف داد

باین شرط که سوم حصه پارچه در اجرت بافته بدهد یا کمین گندم بر خر بار کرد تا دهلی

شرط که از ان غله چهارم حصه در دهلی اجوره حمال بدهد این اجاره فاسد است در اجاره فاسد

مثل واجب شود لیکن زیاده از مسمی نداده شود مسئله کم کردن بایع در وزن

مبیع یا مشتری در ثمن حرام است حق تعالی ویل للمطففین فرموده و در ادای ثمن

مبیع وغیره دیون مجمله و مزدوری مزدور بی عذر تاخیر کردن حرام است

باشد

پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود در رنگ کردن غنی ظلم ست و مزدور را اجرت پیش
از آنکه عرق او خشک شود و پیغمبر صلی الله علیه وسلم چون دین ادا کردی زیاده از قدر روا
دادی بجای نیم وسق یک وسق و بجای یک وسق دو وسق دادی و فرمودی که بمقدار
حق لیست و بمقدار افزونی از منت این زیاده دادن بی شرط ربا نیست جائز است
بلکه مستحب ست و غدر و فریب و کذب کسب حلال را حرام سازد پیغمبر صلی الله علیه
وسلم در بازار توده گندم دید چون دست مبارک در آن گندم فرو کرد اندرون توده
گندم تر بود فرمود که این چیست بایع گفت که باران بوی رسیده بود فرمود گندم تر
بالای توده چرا نکردی هر که فریب دهد مسلمانان را از ما نیست مسئله سماحت یعنی
از حق خود درگذر کردن در بیع و شرا و ادای دین و تقاضای آن مستحب ست و
اگر مشتری بعد تمام عقد بیع از خریدن پشیمان شود و بایع بخاطر او اقاله بیع کند حق تعالی
گناهان بایع بیامرزد مسئله در بیع مرابحه که بائع از خریدن سابق باضافه سوایه مثلا
بفروشد و بیع تولیه که بهمان قیمت سابق بفروشد قیمت سابق بلا تفاوت گفتن
واجبست و اگر بر مبیع سوای قیمت مانند اجرت حمالی یا قصاری خرج شده باشد
آنرا با قیمت ضم کند و بگوید که این قدر مبلغ بر این رخت مرا خرج شده است و نگوید
که باین مبلغ خریده ام تا کاذب نباشد مسئله اگر شخصی یک پارچه مثلا

٨٢

۸۳

بده درم فروخت وهنوز مبلغ را مشتری ببایع نداده وبایع همان پارچه را از
مشتری به پنج درم خرید یا آن پارچه را با پارچه دیگر بده درم خرید این بیع صحیح نباشد
که در حکم رباست مسئله بیع منقول قبل قبض صحیح نیست مسئله اگر کیلی بشرط
کیل خرید ومشتری از بایع کیل کرده گرفت پس تر بدست دیگری بشرط کیل فروخت
مشتری ثانی را از طعام مبیع خوردن یا بدست دیگر فروختن جائز نیست
تا که باز کیل نکند وکیل اول کافی نیست احتیاطا برای آن که مبادا چیزی در
کیل زیاده برآید ومال بایع باشد مسئله نجش حرام است ونجش آنست که کسی
(بفتحتین وبسکون جیم نیز کذا فی الکفایة ۱۲)
بدون قصد خرید خود را خریدار نموده قیمت مبیع زیاده گوید تا کسی دیگر مشتری فریب آن
خورد مسئله اگر یک مسلمان خرید میکند ونرخ مشخص میکند یا پیغام زنی داده دیگر بر
آمده پیغام خود دهد اینمعنی مکروه است تا وقتیکه معامله خریدار اول درست شود
یا موقوف ماند مسئله کاروان غله را اگر کسی از شهر آمده ملاقات کند وتمام غله
خرید نماید این را تلقی جلب گویند اگر اینمعنی برای اهل شهر مضر باشد ممنوع است
اگر اهل شهر را مضر نباشد جائز است مگر در صورتیکه نرخ شهر را بر اهل قافله پوشیده
دارد که این فریب مکروه است مسئله اگر شهری متاع کاروان را در شهر
نرخ گران کرده بفروشد ودر شهر قحط وتنگی باشد اینمعنی مکروه است

مسئله بیع وقت اذان جمعه مکروه است مسئله اگر دو مملوک صغیر باهم قرابت
محرمیت داشته باشند فروختن اینها علیحده علیحده مکروه است و ممنوع و همچنین اگر یکی
و همچنین هبه کردن و همچنان که از اسباب تملیک باشد لیکن اعتاق جایز است ۱۲
از اینها صغیر باشد و دوم کبیر و نزد بعضی این بیع جایز نباشد مسئله
بیع چیزی ملی میته جایز نیست و بیع روغن نجس نزد ابی حنیفه جایز است و نزد دیگر ائمه
جایز نیست و بیع گندگی انسان اگر مخلوط نباشد نزد امام اعظم مکروه است و اگر
مخلوط باشد بخاک و مانند آن نزد امام اعظم جایز است و بیع سرگین هم نزد او
جایز است و نزد دیگر ائمه بیع هیچ چیز از آن جایز نیست و هر چه بیع آن جایز نیست
انتفاع بدان جایز نیست مسئله احتکار یعنی بند کردن و نفروختن قوت
آدمیان و چهارپایان در شهری که برای اهل آن مضر باشد مکروه است
و نزد امام ابی یوسف در هر جنس که ضرر احتکار آن بعامه باشد احتکار آن ممنوع است
حاکم محتکر را امر کند که زیاده از حاجت خود بفروشد پس اگر نفروشد حاکم بفروشد مسئله
اگر غله زراعت خود بند کرد یا از شهری دیگر خریده آورد و بند کرد احتکار نیست مباح
پادشاه و حاکم را نرخ کردن مکروه است مگر وقتیکه بقالان و دیگر بائعان غله بسیار تعدی
نمایند در آن صورت بمشورت دانایان نرخ کند فصل در
متفرقات مسابقت در تیر اندازی یا در دوانیدن اسپان

یا شتران یا خران یا اشتران جائزست واگر برای پیش رونده چیزی مقرر کرده شود
جمع اشتر بمعنی شتر ۱۲
اگر از یک جانب باشد جائزست واز جانبین حرامست مگر آنکه یک شخص ثالث با ایشان شامل شد
و گفته شود که اگر یکی بر دو کس پیش رود این قدر باو داده شود و اگر دو کس پیش روند
درین صورت از ثالث حکم گرفته شود واز آن دو کس هر که پیش رود از دیگر بگیرد و همچنین
حکم است در آنکه دو طالب علم در یک مسئله اختلاف کنند و خواهند که باسناد رجوع آرند
و برای کسیکه حکم او موافق اسناد افتد چیزی مقرر کنند مسئله ولیمه نکاح سنت
است و کسی که دعوت کرده شود باید که قبول کند و اگر بعذر قبول نکند
آثم شود مسئله از طعام دعوت چیزی بخانه خود نیارد و هم بسائل ندهد
مگر باجازت مالک و اگر داند که آنجا لهو یا سرود است حاضر نشود و دعوت قبول نکند
و اگر بعد آمدن لهو ظاهر شد اگر قدرت منع دارد منع کند و اگر نه پس اگر مقتدا باشد یا لهو در مجلس طعام
باشد بازگشته نشیند و اگر نه بنشیند امام اعظم فرموده که بدان مبتلا شدم پس صبر کردم یعنی پیش از
مقتدا شدن مسئله سرود حرام است زیرا که باز دارنده است از ذکر الهی و مهیج
شهوات لهوی معاصی اگر در حق کسی اینچنین نباشد مثلاً درویشی صاحب نفس
مطمئنه که غیر از عشق و محبت الهی در سر او هیچ میلی و رغبتی نبود از زبان مردی
که قابل شهوت نباشد کلامی موزون بآوازی موزون بشنود

۸۵

منقطع شود کذا فی فتاوی قاضیخان ۱۲ ملا علی قاری در شرح ... می آرد و گوید اجابت ولیمه واجب است ... و خوردن مستحب است و اگر طعام ... ابن مسعود ... آواز ... [illegible]

[illegible] مسئله ... اگر مشتمل باشد بر ذکر خدا و عبادات یا مدح رسول یا تحریض ... مستحسن ... ۱۲

و او را مانع از ذکر الهی نه باشد بلکه هیجان محبت الهی کند در حق چنین کس انکار نتوان کرد

خواجهٔ عالیشان بهاء الدین نقشبند رض که کمال اتباع سنت داشت فرموده این

کار میکنیم چرا که مسنون نیست و نه انکار میکنیم و ملاهی و مزامیر و طنبور و دهل

و نقاره و دف و غیره باتفاق حرام است مگر طبل یعنی نقارهٔ غازی یا دف

برای اعلان نکاح **مسئله** شعر کلام است موزون حسن او حسن است و قبیح او قبیح

لیکن بیشتر اضاعت وقت در آن مکروه است **مسئله** ریا و سمعه در عبادت

ثواب عبادت را باطل سازد یعنی هر که عبادت کند برای دیدن و شنیدن

مردمان نه برای خدای تعالی ثواب آن نباشد **مسئله** غیبت یعنی عیب کسی غائبانه گفتن اگرچه

موافق نفس الامر باشد حرام است خواه عیب در دین او گوید یا در صورت یا در نسب

یا غیر آن آنچه او را ناخوش آید مگر غیبت ظالم حرام نیست و غیبت نیست مگر شخص معین

معلوم را بد گفتن اگر اهل شهری را غیبت کند غیبت نباشد **مسئله** نمیمه یعنی سخن

بدیگری رسانیدن که موجب ناخوشی فیما بین آنها باشد نیز حرام است **مسئله** دشنام

دادن دیگری را بزبان یا باشارهٔ سر یا چشم یا دست یا مانند آن یا خندیدن

بروی کسی بنحویکه موجب ننگ او باشد حرام است پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود حرمت آبروی

مسلمان مثل حرمت خون او است و کعبه را فرمود که حق تعالی ترا چه قدر حرمت داده

صاحب حسن گردد کسی ... یا بچه مسلمان غیر ظالم ... و اگر در آن ذکر شخص ... باشد [illegible] ... مسئله ... غیبت کفایت موقوف بر ذکر نام نیست ... باشد غیبت نشود ... احیاء العلوم [illegible]

۸۶

[illegible]

لیکن حرمت مسلمان مثل حرمت خون او و مال او و آبروی او از تو زیاده است مسئله
دروغ حرام است مگر برای صلح میان دو کس یا برای راضی کردن اهل خود یا برای
دفع ظلم ظالم و در چنین مقام تعریض بکذب بهتر است و بی حاجت تعریض بکذب
هم مکروه است مسئله بدترین کذب شهادت دروغ است و قسم دروغ که بدان
مال مسلمان را ناحق تلف کند حق تعالی دروغ را برابر شرک شمرده و فرموده
که پرهیز کنید از بت پرستی و پرهیز کنید از سخن دروغ در حالیکه مسلمان راه
راست رونده باشید نه مشرک مسئله رشوت دهنده و رشوت خورنده
در دوزخ باشند مگر آنکه دادن رشوت برای دفع ظلم جائز است مسئله هر که
حکم نکند موافق کتاب الله حق تعالی آنها را کافر گفته و تجسس حال مسلمانان و
عیب جوئی آنها کردن حرام است مسئله قضیه و مناقشه که در میان افتد
واجب است که آنرا بالشرع رجوع کرده شود و آنچه شرع بدان حکم کند اگرچه خلاف
طبع خود باشد واجب است که آنرا بطیب خاطر قبول کند مکروه داشتن
آن کفر است و مستلزم انکار شرع مسئله عجب و تکبر کردن و نفس خود
را از دیگران بهتر شمردن و غیر را حقیر دانستن حرام است حق تعالی میفرماید
نفسهای خود را نسبت پاکی مکنید بلکه خدا هر کرا میخواهد پاک میکند و اعتبار
قال الله تعالی فلا تزکوا انفسکم بل الله یزکی من یشاء ۱۲

۸۷

مر خاتمه راست و خاتمه معلوم نیست که چه خواهد بود در حدیث آمده که حق تعالی
بعضی کسان را بهشتی نوشته است تمام عمر عمل دوزخ میکنند و آخر کار تائب میشوند
و عمل بهشت میکنند بهشتی میشوند و بعضی کسان را دوزخی نوشته تمام عمر عمل بهشت میکنند
آخر کار نوشته ازلی غالب می آید و عمل دوزخ میکنند و دوزخی میشوند شیخ سعدی میگوید

بیت مرا پیر دانای مرشد شهاب ❊ دو اندرز فرمود بر روی آب
یکی آنکه بر خویش خودبین مباش ❊ دوم آنکه بر غیر بدبین مباش

مسئله تفاخر بانساب حرامست و نیز تکاثر بمال و جاه حرامست کریم تر نزد خدا متقی تر است **مسئله** بازی کردن بشطرنج یا نرد و چوپر یا مانند آن حرامست و اگر در آن مال مشروط باشد قمار باشد و حرام قطعی و گناه کبیره باشد و منکر حرمت آن کافر باشد و نیز لعب پرانیدن کبوتران یا جنگانیدن مرغ و مانند آن حرامست **مسئله** خدمت کنانیدن از خواجها مکروهست **مسئله** موی را پیوند کردن و دراز کردن حرامست خصوصاً پیوند کردن بموی آدمی **مسئله** اجرت گرفتن بر اذان و امامت و تعلیم قرآن و فقه و غیره از عبادات جائز نیست نزد امام اعظم و نزد دیگر ائمه جائز است و درین زمانه فتوی برانست که بر تعلیم قرآن و مانند آن اجرت گرفتن جائز است **مسئله** اجرت نوحه کننده و سرود کننده و دیگر معاصی و اجرت جنبانیدن جانور

در فتاوی عالمگیری ... می آرد که قاضی امام ... که جوانان ... الفتاوی من الباب السادس ۱۲ ... لعنت کند خدا زنی را که ... میکند موی زنی و زنی را که ... پیوند کرده میشود ... شرح ... ۱۲ ... اجرت معین ... باشد ... ما قال عن المحیط ... در ... سراج الوهاج ... بتعلیم ... کذا فی العالمگیریة

٨٨

جانور نر بر ماده حرام است مسئله قاضیان و مفتیان و علما و غازیان را از بیت المال

رزق داده شود بقدریکه کافی باشد مسئله حره را سفر کردن بدون محرم یا زوج

جائز نیست و کنیز و ام ولد را جائز است و خلوت با اجنبیه حره باشد یا امه حرام است

مسئله غلام و کنیزک را عذاب کردن یا طوق در گردن اینها انداختن

حرام است پیغمبر صلی الله علیه وسلم در وقت وفات آخر کلام نماز و نیکی با غلام

و کنیز وصیت فرمود باید که مملوک خود را آنچه خود بخورد بخوراند و آنچه خود بپوشد

بپوشاند و بکاری زیاده از طاقت او امر نفرماید و اگر بکاری شاق امر کند باید

که خود هم شریک او شود مسئله بنده که اندیشه گریختن آن باشد زنجیر در پای

آن انداختن جائز است مسئله بنده را از غدد مو دور کردن مسئله

تراشیدن ریش مثل حرام است و چیدن موی سفید از ریش و مانند آن

مکروه است و گذاشتن ریش تراشیدن آن بدعت و ناخن و موی بغل و موی زهار

سنت است مسئله داخل شدن مردان و زنان در حمام جائز است

واز از مسئله امر بمعروف و نهی از منکر واجب است از منکرات اگر مقدور داشته باشد

از دست منع کند و اگر نتواند از زبان منع کند و اگر نتواند یا مفید نباشد از دل

مکروه دارد و صحبت اهل منکر ترک کند اگر اینقدر هم نکند در وبال اینها شریک

است کذا فی العالمگیریه

٨٩

باشد هم در دنیا هم در آخرت **مسئله** حب فی الله و بغض فی الله فرض است **مسئله**

کسیکه بروی احسان کند شکر او کردن و مکافات او نمودن مستحب است یا واجب

و انکار آن کردن و کفران نمودن معصیت است هر که شکر بنده نکرد شکر خدا نکرد

مسئله نشستن در مجلس علما و صلحا افضل است اگر میسر شود و اگر میسر نشود عزلت

بهتر است **مسئله** کثرت درود بر پیغمبر صلی الله علیه و سلم مستحب است و خالی بودن

از ذکر خدا و درود بر پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم مکروه است **مسئله** مردرا تشبه بزنان

و زنرا تشبه بمردان و نیز تشبه بکفار و فساق حرام است **مسئله** قتل کردن جانور

ماکول اللحم نه برای خوردن حرام است و قتل کردن جانور موذی جائز است **مسئله** حقوق مسلمان

بر مسلمان شش چیز است عیادت مریض و حضور جنازه و قبول دعوت و سلام و

تشمیت عاطس و خیر خواهی هم در حضور و هم در غیبت **مسئله** باید که دوست دارد

برای مسلمانان آنچه که برای نفس خود دوست دارد و مکروه دارد در حق اینها آنچه برای

خود نه پسندد **مسئله** رد سلام واجب است **مسئله** بدانکه کبائر بر سه مرتبه است

اکبر کبائر کفر است و قریب آن عقاید باطله مرتبه دوم آنچه در آن حقوق

بندگان تلف شود یعنی ظلم بر مال و خون و آبروی مسلمانان حق تعالی

حقوق خود بخشد و حقوق بندگان نه بخشد بغوی از انس روایت

[illegible]

کرده که رسول علیه السلام فرمود روز قیامت منادی از عرش آواز دهد که ای امت
محمد حق تعالی شما به مردان و زنان مومنین بخشیده شما باهم حقوق بندگان بخشید و
داخل بهشت شوید حافظ گوید بیت مباش در پی آزار و هرچه خواهی کن + که در
شریعت ما غیر ازین گناهی نیست + یعنی گناهی را برابر این گناه نیست + مرتبه سیوم
حقوق الله خالص انچه در احادیث کبایر وارد شده بشماریم شرک و نافرمانی والدین
وقتل نفس و قسم دروغ و شهادت دروغ و دشنام محصنه و خوردن مال یتیم و خوردن ربوا
و گریختن از جنگ کفار اگر دو چند باشد و سحر کردن و قتل فرزند کردن چنانچه
کفار دختر را قتل میکردند و زنا خصوصا با زن همسایه در حدیث آمده زنا با ده زن
کمتر است از زنا با زن همسایه و سرقه و قطع طریق که محاربه با خدا و رسول
و بغی بر امام عادل و در حدیث آمده که بزرگتر کبایر آنست که کسی پدر و مادر خود را
دشنام دهد گفتند والدین را چگونه کسی دشنام دهد فرمود والدین دیگر را دشنام دهد
او والدین این را دشنام دهد مسئله مدح فاسق حرامست در حدیث است که حق تعالی
بر آن غضب شود و عرش بدان بلرزد مسئله اگر کسی بر دیگری لعنت کند اگر آن کس
اهل لعنت نباشد بر وی بازگردد فائده در حدیث است علامات منافق دروغگوی
و خلاف وعدگی و خیانت در امانت و عذر بعد عهد و دشنام در منازعت مسئله

[illegible]

٩١

برای [illegible]

رسول صلی الله علیه وسلم فرمود شرک مکن بخدا اگرچه قتل کرده شوی و سوخته شوی
و نافرمانی والدین مکن اگرچه امر کنند که از زن و فرزند و مال خود بدر شو **مسئله**
حق شوهر بر زن بقدریست که رسول علیه السلام فرمود اگر سجده برای غیر خدا جائز
بودی زن را امر میکردم که شوهر را سجده کند اگر شوهر زن را امر کند که سنگهای
کوه زرد بر داشته بکوه سیاه و از کوه سیاه بکوه سفید برسان باید که همچنان کند **مسئله**
در حدیث آمده که بهترین شما کسی ست که با زن خود خوب باشد و من برای اهل خود خوبم و
زن از پهلوی چپ آفریده شده است راست نتوان شد بر کجی آن صبر باید کرد و نیکی باید نمود
باید که او را دشمن ندارد و اگر از و راضی نباشد طلاق دهد **مسئله** گناه صغیره را
سهل انگاشتن و بر آن اصرار کردن گناه کبیره است و حلال دانستن گناه صغیره
قطعی موجب کفر است بخاری از انس رضی روایت کرده که فرمود که شما کارها میکنید و از موی
باریکتر و سهلتر میدانید و ما آنرا در عهد پیغمبر صلی الله علیه وسلم از مهلکات میدانستیم
فائده سخن در شرائع بسیار است و مطولات از ان مشحون بقدر کفایت درین اوراق برای
فارسی خوانان نوشته شد زیاده ازین اگر احتیاج افتد بعلما رجوع میتوان کرد

کتاب الاحسان و التقرب

بدان اسعدک الله تعالی که گفته شد صورت ایمان و اسلام و شریعت است و مغز و حقیقت آن

قال علیه السلام اتقوا فراسة المومن فانه ینظر بنور الله نقل است که شخصی از درویشان در مجلس عبد الخالق غجدوانی درآمده بصورت حضرت ایشان از زنبیل ... فارغ شد بدان شخص ... و غلط ...

در خدمت درویشان بادب باید بود و خیال نباید کرد که حقیقت خلاف شریعت است
که این سخن جهال و کفر است بلکه همین شریعت است که در خدمت درویشان رنگ دیگر
پیدا میکند چون قلب از تعلق جسمی و علمی ماسوی الله پاک شود و رذائل
نفس برطرف گشته نفس مطمئنه شود و اخلاص بهم رساند شریعت در حق او با مغز شود
نماز او عند الله تعلق دیگر بهم رساند دو رکعت او بهتر از لک رکعت دیگران باشد
همچنین صوم او و صدقه او رسول صلی الله علیه وسلم فرموده که اگر شما مثل کوه احد زر
در راه خدا خرچ کنید برابر یک سیر یا نیم سیر جو نباشد که صحابه در راه خدا داده اند این
از جهت قوت ایمان و اخلاص ایشان است و نور باطن پیغمبر صلی الله علیه وسلم را از سینه درویشان
باید جست و بدان نور سینه خود را روشن باید کرد تا هر خیر و شر ظاهر است به فراست صحیحه دریافته شود
ولی در قرآن شریف متقی را فرموده و در حدیث علامت اولیاء الله فرموده که از صحبت او
خدا یاد آید یعنی محبت دنیا در صحبت او کم شود و محبت حق زیاده گردد والله اعلم لیکن که
متقی نباشد ولی نباشد مولانا روم فرموده **بیت** ای بسا ابلیس آدم روی هست
پس بهر دستی نباید داد دست **رباعی** با هر که نشینی و نشد جمع دلت

(ای بیعت نباید کرد ۱۲)

وز تو نرمید صحبت آب و گلت + زنهار ز صحبتش گریزان میباش + ورنه نکند

(نرفت ۱۲) (ای محبت دنیا ۱۲)

روح عزیزان بحلت + الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی +

ای اگر از صحبتش اجتناب نخواهی کرد روح پاکان متوجه بحال تو نخواهد شد ۱۲

تمام شد

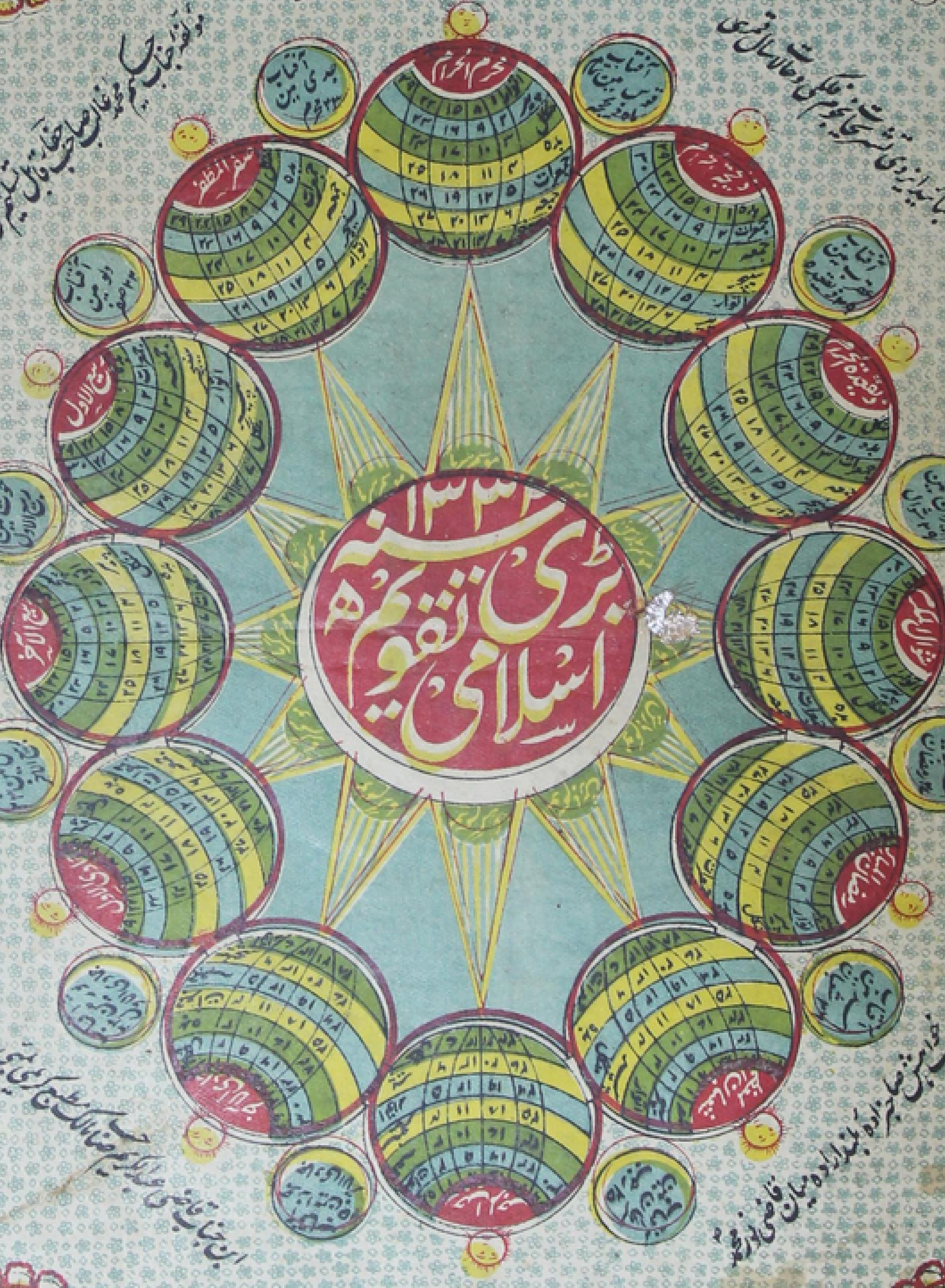
و غلط شخص
فارغ شد بدان سبب
برخاست و پرسید اتقوا فراسة المومن
سبب را فرمود وان فراست کرده است
چه سبب وران وراست اجنب کردنا
دیمود فرمود برآورد
خود ببیند فرمود زنار را ببین
معاذ الله زنار ۷
چه سرو کار مرید چون
حسب اشارت از زیر
دلق زنار بر آمد
برادرانش شد خواجه
با مسلمان یاران باید
فرمود

۹۳

تا ما زنار باطن خود را
نشکنیم از سر نو تجدید
عهد با خدا سازیم نشود
از نهاد مریدان
برخاست و همگنان
تجدید بیعت کردند کذا
فی التفسیر الحسینی ۱۲
یعنی دلت
از زینت و فلان و بهمان
فارغ شده متوجه الی الله نشد ۱۲

لله الحمد والمنة که بتوفیق رفیق خالق کون ومکان وموجد
زمین وزمان احقر الناس ضعیف الاساس محمد مخدوم ولد
بندگی حسین مرحوم بمقتضای حدیث شریف علیه الصلوة والسلام
خیر الناس من ینفع الناس خیال نموده بر فاهمیت طلباء
نسخهٔ متبرکه موسومه **به مالابد منه**
بارزان قیمت که ادنی طالب از فواید
این در بی بها محروم نماند بر تصحیح و تنقیح تمام حتی الوسع خادم الطلباء
والصالحین محمد علیم الدین بن امام الدین غفر الله لهما در مطبع مخدومی
خود که واقع در بندر بمبئی است
بتاریخ غره شهر ذوالقعده [illegible]
حلهٔ طبع پوشید ۵

والشمس والقمر والنجوم مسخرات بامرہ

مطبع نامی کریمی بمبئی میں چھپی

اشتہارات کتب موجودہ دکان قاضی عبدالکریم ابن قاضی نور محمد صاحب تاجر کتب بمبی ڈاکخانہ نمبر ۳ ناگہ کولسہ محلہ دکان ۶۵

قرآن مجید دو پیچی اسطری جلی قلم طبع جدید

یہ قرآن شریف بہ نسبت قرآن دو پیچی خط محمد جواد و خط حاجی محمد کے زیادہ واضح اور جلی قلم چھاپا گیا ہے۔ اس قرآن مجید مین سب سے زیادہ خوبی کی یہ بات ہے کہ کم نگاہ والا جسے ضعف بصارت کی شکایت ہو وہ بھی بغیر عینک کے بے تکلف تلاوت کرسکتا ہے معمر اور سن رسیدہ اشخاص اس صحیفۂ مکرمہ اور تحفۂ جلیلہ کی قدر کرین اور جلد طلب کرکے تلاوت کا روحانی فیض اوٹھائین۔ قیمت کاغذ سفید مجلد کی دو روپیہ چار آنہ قیمت کاغذ سفید دبیز مجلد کی دو روپیہ آٹھ آنہ قیمت کاغذ خانی مجلد کی تین روپیہ چار آنہ مقرر ہوئی ہے محصول ڈاک ذمہ خریدار

حمایل ۸ پیچی کلان طلائی

یہ حمایل شریف مطابق نمونہ استنبول نہایت خوبی اور بیحد خوش اسلوبی سے ہمارے مطبع کریمی بمبی مین چھپکر شایع ہوئی ہے اور ایسی مقبول خلائق ہو رہی ہے کہ کئی ہزار چھپکر ہاتھون ہاتھ ہدیہ ہو چکی ہے اسمین اعراب یعنی زیر و زبر ایسے صحیح اور باقاعدہ لگے ہوئے ہین کہ تلاوت کے وقت عبارت بہت صاف پڑھی جاتی ہے کوئی غلطی نہین واقع ہوتی ہے تقطیع ½۵ عرض ½۸ طول کاغذ خانی و سفید چکنا لوح صفحۂ دویم و سویم و نصف القرآن اور خاتمے پر ایسی رنگین اور سنہری گلکاری کی گئی ہے کہ دیکھتے ہی عقل دنگ ہو جائے لب پر بیساختہ نعرۂ سبحان اللہ آئے علاوہ ان اوصاف کے اور جو جو خوبیان ہین دیکھنے سے معلوم ہو سکتی ہین غرض کہ یہ تحفۂ جدیدہ و ہدیۂ سعیدہ قابل حرز جان اہل ایمان ہے جلد بھی اعلیٰ درجہ کی طلائی و نقرئی خوشنما و جانفزا انھیون کی ہے جسکی نقاشی ولایتی صناعی کا نقشہ دکھاتی ہے قیمت بلاجلد کی پانچ روپیہ اور قیمت مجلد کی چھ روپیہ مقرر ہے محصول ذمہ خریدار

دیوان خواجہ حافظ شیرازی فارسی طلائی طبع جدید

یہ دیوان معرفت کی جان حضرت خواجہ شمس الدین محمد حافظ شیرازی رحمۃ اللہ علیہ کی تصنیف لطیف سے ہے اسکی مقبولیت اس قدر بڑھی ہوئی ہے کہ شاید ہی کوئی نامی صاحب مطبع ایسا ہو جسنے اسے اپنے مطبع مین نہ چھاپا ہو چنانچہ ہمارے مطبع مین بھی معرا گلدار محشی کئی مرتبہ چھپ چکا ہے لیکن اکثر شائقین با تمکین کی خواہش تھی کہ مانند حمایل مطلا مذکورۂ بالا یہ دیوان مخزن عرفان بھی چھاپا جائے لہذا اون کی درخواست ورائے کے موافق اس مرتبہ ہمنے صفحہ بصفحہ غزل بغزل گلدار و طلا کار نہایت عمدہ ولایتی دبیز کاغذ پر طبع کیا ہے صحت کا پورا پورا انتظام ہوا ہے سیکڑون نسخے مطبوعہ اور قلمی وقت تصحیح پیش نظر رکھکے جو اختلافات لفظی ثابت ہوا ہے لفظ بدل حاشیہ پر تحریر کر دیا گیا ہے گل بوٹے اور طلا کاری نہایت دلفریبی رکھتی ہے جسکا لطف دیکھنے پر موقوف ہے جلد نہایت نفیس بنوائی گئی ہے اور اوسپر سنہری حرفون مین دیوان حافظ مطلا کا طغرا بنا ہوا ہے۔ قیمت پانچ روپیہ علاوہ محصول ڈاک مقرر کی گئی ہے +

دلائل الخیرات طلائی

اکثر ہمارے دینی برادر خواہشمند تھے اور ہمکو متوجہ کر رہے تھے کہ جس طرح حمایل شریف ۸ پیچی اور دیوان خواجہ حافظ شیرازی رنگین و مطلا طبع ہوا ہے ویسی ہی دلائل شریف بھی چھاپی جائے اون حضرات کی فرمائش پوری کرنیکی کوشش مین سالہا سال سے ہم مصروف تھے مژدہ ہو کہ بتوفیق ایزدی ہماری محنت ٹھکانے لگی۔ دلائل الخیرات حسب فرمایش برادران دینی نہایت خوبی و زیبایش سے رنگین گل بوٹے والی سنہری چھپکر تیار ہوگئی اسکی جلد بھی نہایت خوشنما مطلا بنوائی گئی ہے۔ کاغذ خانی دبیز مجلد کی قیمت ایکروپیہ بارہ آنہ اور کاغذ سفید دبیز رنگین بغیر طلا مجلد کی قیمت ایکروپیہ چار آنہ مقرر ہوئی ہے۔

اخلاق کریمی اردو

اس مین (۱۰۱) فصلین حمد الٰہی نعت رسالت پناہی حقیقت انسان صفت علم مذمت جہل بیان صبر حسن اخلاق فوائد صحبت نیکان بے ثباتی دنیا وغیرہ قائم کرکے لائق مؤلف نے ۲۱۰ شعرائے باکمال سخنوران ماضی و حال کے چیدہ چیدہ اشعار گہربار سالہا سال کی عرق ریزی و جانفشانی سے تالیف کئے ہین اور اپنی تصنیف کے اشعار بھی بڑھائے ہین۔ اپنے رنگ ڈھنگ کا دنیا مین یہ پہلا ہی اخلاقی اردو کا خزانہ ہے ہمنے نہایت عمدگی سے طبع کیا ہے جلد بہت خوشنما ہے اور اسپر نام نقرئی حرفون مین کندہ ہے قیمت ایک روپیہ ہے محصول ذمہ خریدار

ترجمہ تزک تیموری

اگر آپ امیر تیمور لنگ کے حیرت انگیز واقعات و عبرت خیز حالات دیکھنا چاہین تو اس کتاب کو ضرور طلب کرکے ملاحظہ فرمائین اسکے مضامین شاہان مغلیہ کی صولت و جبروت کا پورا نقشہ پیش نظر کر دیتے ہین ہمنے اسکو فارسی سے اردو مین ترجمہ کراکے طبع کیا ہے قیمت ۱۲ علاوہ محصول

دبستان مذاہب فارسی

اس کتاب لاجواب مین پارسی زردشتی ہنود بیراگی سنی شیعہ اسماعیلیہ صوفیہ حکما تمام دنیا کے مذہبون کے عقائد کے مشرح حالات درج ہین لائق مولف نے واقعی کمال کیا ہے کہ جملہ مذاہب کے عقائد کا حال مفصل لکھدیا ہے ایک جلد ضرور طلب کر کے ملاحظہ کیجیے قیمت ایکروپیہ

ذخیرۂ حسنات معہ وسیلہ نجات

یہ خزینہ رحمت وسیلہ شفاعت کا دوسرا ہے اسمین حمد آلہی نعت سالت پناہی حال ولادت رسول کریم فضائل چار یار روایات حضرت بلال و مشاطہ و سفینہ و کرامات غوثیہ و مناقب خواجہ نظم و نثر مین درج ہین قیمت پانچ آنہ مقرر ہوئی ہے محصول ڈاک ذمہ خریدار

دیوان ظہیر دہلوی جلد دوم و سوم

حضرت ظہیر دہلوی یادگار خاقانی ہند ذوق دہلوی سے قریب قریب تمام اہل زبان واقف ہین یہ دونون دیوان انھین کی تصنیف لطیف ہین ہمارے مطبع مین نہایت خوبی کے چھپے ہین قیمت فی جلد چھ آنہ مقرر ہے

علم اخلاق کی کتاب

مولفہ جناب نواب میر صدرالدین حسین خان صاحب رئیس بڑودہ مسلمان بچون کو اخلاقی تعلیم و تربیت دینے کیلئے یہ کتاب مفید ہے اسکے سات حصے مسلسل چھپکر تیار ہین ضرور طلب فرماکر دستور العمل بنایئے قیمت فی حصہ

تواریخ وفات مع سنہ ہجرت

حضرت سید المرسلین و اولاد و ازواج مطہرین و خلفائے راشدین و ائمہ مجتہدین و اولیائے دین متین صلوات اللہ و سلامہ علیہم اجمعین

وفات حضرت ابو البشر آدم صفی اللہ علیہ السلام جمعہ ۱۰ محرم الحرام مدفن در مکہ غار ابو قبیس

تاریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
ولادت آپ کی مکہ معظمہ میں ۱۲ ربیع الاول کو اور وفات ۱۲ ربیع الاول سنہ ۱۱ھ میں ہوئی	حضرت سید المرسلین خاتم النبیین حبیب رب العالمین احمد مجتبیٰ محمد مصطفےٰ صلے اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم	آپ کا مدفن مدینہ منورہ میں حجرۂ عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا کو حجرۂ مطہرہ میں ہے
	اسمائے خلفائے راشدین	
بروز ۲۲ جمادی الآخر سنہ ۱۳ھ	خلیفۂ اول امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ	در حجرۂ مطہرہ
۲۶ ذوالحجہ سنہ ۲۳ھ	خلیفۂ دوم امیر المومنین عمر ابن الخطاب رضی اللہ عنہ	در حجرۂ مطہرہ
۱۰ ذوالحجہ جمعہ سنہ ۳۵ھ	خلیفۂ سوم امیر المومنین عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ	جنت البقیع
۲۱ رمضان جمعہ سنہ ۴۰ھ	خلیفۂ چہارم امیر المومنین علی ابن ابیطالب رضی اللہ عنہ	نجف اشرف
	اسمائے اولاد آں رسول رب العباد	
۳ رمضان جمعہ سنہ ۱۱ھ	سیدۃ النساء فاطمۃ الزہرا رضی اللہ تعالے عنہا	جنت البقیع
۲۰ شوال پیر سنہ ۲ھ	حضرت رقیہ رضی اللہ تعالے عنہا	جنت البقیع
سنہ ۸ھ	حضرت زینب رضی اللہ تعالے عنہا	جنت البقیع
پنجشنبہ شعبان سنہ ۹ھ	حضرت کلثوم رضی اللہ تعالے عنہا	جنت البقیع
تواریخ متفرق	حضرت قاسم علیہ السلام جنکو پیار سے طیب و طاہر بھی کہتے تھے	طایف شریف
سنہ ۱۰ھ	حضرت ابراہیم رضی اللہ تعالے عنہ	جنت البقیع
	اسمائے ازواج مطہرات	
۱۰ رمضان پیر	حضرت ام المومنین سیدۃ النساء خدیجۃ الکبری رضی اللہ عنہا	جنت المعلے
پنجشنبہ ۱۷ رمضان سنہ ۵۸ھ	حضرت ام المومنین عائشہ صدیقہ رضی اللہ تعالی عنہا	جنت البقیع
دوشنبہ رمضان سنہ ۵۰ھ	حضرت ام المومنین صفیہ بنت حی رضی اللہ تعالی عنہا	جنت البقیع
جمعہ شوال سنہ ۵۴ھ	حضرت ام المومنین سیدتنا سودہ رضی اللہ تعالی عنہا	جنت البقیع
ربیع الآخر سنہ ۴ھ	حضرت ام المومنین سیدتنا زینب بنت خزیمہ رضؓ	جنت البقیع
۲ رجب پنجشنبہ سنہ ۲۰ھ	حضرت ام المومنین سیدتنا زینب بنت جحش رضؓ	جنت البقیع
۳ شعبان سنہ ۴۵ھ	حضرت ام المومنین سیدتنا حفصہ بنت عمر رضی اللہ عنہا	جنت البقیع
ربیع الاول سنہ ۵۰ھ	حضرت ام المومنین سیدتنا جویریہ بنت حارث رضؓ	جنت البقیع
دوشنبہ ربیع الآخر سنہ ۵۱ھ	حضرت ام المومنین سیدتنا میمونہ بنت حارث رضؓ	شرف قریب مکہ
۴ رجب پنجشنبہ	حضرت ام المومنین سیدتنا حبیبہ بنت ابی سفیان رضؓ	جنت البقیع
ربیع الآخر سنہ ۶۲ھ	حضرت ام المومنین سیدتنا ام سلمہ رضی اللہ عنہا	جنت البقیع

اسمائے پنجتن پاک رضوان اللہ علیہم اجمعین۔ محمدؐ۔ علیؓ۔ فاطمہؓ۔ حسنؓ۔ حسینؓ

اسمائے دوازدہ امام رضوان اللہ علیہم اجمعین

تاریخ وفات	اسمائے شریف		مدفن
جمعہ ۲۱ رمضان سنہ ۴۰ھ	حضرت امیر المومنین علی ابن ابیطالب رضی اللہ عنہ	۱	نجف اشرف
۲۸ صفر سنہ ۵۰ھ	حضرت سید المجتبےٰ امام حسن رضی اللہ عنہ	۲	جنت البقیع
۱۰ محرم جمعہ سنہ ۶۱ھ	حضرت سید الشہدا امام حسین رضی اللہ عنہ	۳	کربلای معلے
شنبہ ۱۸ محرم سنہ ۹۴ھ	حضرت سیدنا امام زین العابدین رضی اللہ عنہ	۴	جنت البقیع
پیر ۷ ذوالحجہ سنہ ۱۱۴ھ	حضرت امام محمد باقر رضی اللہ تعالے عنہ	۵	جنت البقیع
جمعہ ۱۵ رجب سنہ ۱۴۸ھ	حضرت امام جعفر صادق رضی اللہ تعالی عنہ	۶	جنت البقیع
جمعہ ۱۵ رجب سنہ ۱۸۳ھ	حضرت امام موسیٰ کاظم رضی اللہ تعالی عنہ	۷	کاظمین
جمعہ ۹ صفر سنہ ۲۰۳ھ	حضرت امام علی موسیٰ رضا رضی اللہ عنہ	۸	مشہد
شنبہ ۳۰ ذوالحجہ سنہ ۲۲۰ھ	حضرت امام تقی رضی اللہ تعالے عنہ	۹	کاظمین
یکشنبہ ۳ محرم سنہ ۲۵۴ھ	حضرت امام نقی رضی اللہ تعالے عنہ	۱۰	سرمن رائے
یکشنبہ ۸ محرم سنہ ۲۶۰ھ	حضرت امام حسن عسکری رضی اللہ عنہ	۱۱	سرمن رائے
	حضرت امام مہدی رضی اللہ تعالی عنہ	۱۲	

اسمائے اعمام و عمات رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

تاریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
پیر ۹ ذوالقعدہ سنہ ۳ھ	حضرت امیر حمزہ رضی اللہ تعالے عنہ	جبل احد
جمعہ رجب سنہ ۳۲ھ	حضرت عباس رضی اللہ تعالے عنہ	جنت البقیع

حارث	قثم	زبیر	عبدالکعبہ	ضرار	عیداق	برہ
ابوطالب	ابولہب	صفیہ	عاتکہ	اروی	ام حلیمہ	امیمہ

اسمائے عشرۃ المبشرہ فی قطعہ عجیبہ

ده یار بہشتی اند قطعی
سعد است و سعید و بو عبیدہ
بو بکرؓ و عمرؓ علیؓ و عثمانؓ
طلحہ است و زبیر و عبدرحمن

اسمائے ائمہ مجتہدین اربعہ دین مبین رحمہم اللہ علیہم

تاریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
پیر شعبان سنہ ۱۵۰ھ	حضرت امام اعظم نعمان بن ثابت رحمۃ اللہ علیہ	بغداد شریف
یکشنبہ ربیع الآخر سنہ ۱۷۹ھ	حضرت امام محمد مالک رحمۃ اللہ علیہ	جنت البقیع
جمعہ ۲۶ رجب سنہ ۲۰۴ھ	حضرت امام محمد بن ادریس الشافعی رحمۃ اللہ علیہ	مصر
۱۰ ربیع الآخر سنہ ۲۴۱ھ	حضرت امام احمد حنبل رحمۃ اللہ علیہ	بغداد شریف

نسب نامہ حضرت سید عبد القادر جیلانی رحمۃ اللہ علیہ

حضرت محبوب سبحانی غوث صمدانی ابو محمد مولانا شیخ محی الدین عبد القادر جیلانی قدس سرہ ابن سید ابو صالح موسیٰ جنگی دوست قدس سرہ ابن سید یحییٰ الزاہد قدس سرہ ابن حضرت سید شمس الدین محمد زکریا قدس سرہ ابن حضرت سید ابو بکر داؤد قدس سرہ ابن حضرت سید موسیٰ ثانی رحمۃ اللہ علیہ ابن حضرت سید عبد اللہ صالح قدس سرہ ابن حضرت سید موسیٰ الجون قدس سرہ ابن حضرت سید عبد اللہ محض قدس سرہ ابن حضرت سید حسن مثنیٰ رضی اللہ عنہ ابن ابی محمد امام حسن رضی اللہ عنہ فرزند حضرت اسد اللہ الغالب امام المشارق والمغارب امیر المومنین علی ابن ابیطالب رضی اللہ عنہ اور آپکی والدہ ماجدہ کا نام امۃ الجبار کنیت ام الخیر فاطمہ ثانی لڑکی ابی عبد اللہ صومعی کی وہ فرزند سید ابی جمال کے وہ فرزند سید محمد کے وہ فرزند سید ابی محمود طاہر کے وہ فرزند سید عطا اللہ کے وہ فرزند سید ابی کمال کے وہ فرزند سید علاؤ الدین کے وہ فرزند حضرت سید امام جعفر صادق کے۔ پس عبارت مسبوق الذکر سے ثابت ہے کہ حضرت عبد القادر جیلانی قدس سرہ فاطمۃ الزہرا بنت محمد مصطفےٰ صلی اللہ علیہ وآلہ و اصحابہ وسلم کی اولاد میں یعنی سادات حسنی الحسینی ہیں اور اوسکی صداقت کیلئے ملفوظات مشائخین سادات و اقوال مورخین اہل ثقات موجود ہیں آپکی عمر اور ولادت اور وفات کی تاریخ ایک ہی وقت میں بیان کی ہر وہ یہ ہے ۔ سنش کامل و عاشق تولد ✦ وصالش دان تو معشوق الٰہی
۵۶۲　۴۷۱

وفات نامہ اولیائے کبار محب سید ابرار رحمہم اللہ تعالیٰ

تاریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
[illegible]	حضرت محبوب سبحانی غوث الصمدانی معشوق یزدانی پیران پیر دستگیر مولنا سلطان محی الدین سید شیخ عبدالقادر جیلانی محبوب حقانی قدس سرہ العزیز	۱۱ ربیع الآخر سنہ ۵۶۱ھ بروز جمعہ در بغداد
جمعہ رجب سنہ ۵۳۵ھ	حضرت امام ابو یوسف ہمدانی قدس سرہ	مرو
بستو رجب سنہ ۲۹۷ھ	حضرت خواجہ جنید بغدادی قدس سرہ	بغداد
جمعہ شعبان سنہ ۴۸۱ھ	حضرت خواجہ عبداللہ انصاری قدس سرہ	ہرات
۲۰ رمضان سنہ ۲۶۱ھ	حضرت مصنف صحیح مسلم قدس سرہ	ہرات
۹ جمعہ رجب سنہ ۲۵۶ھ	حضرت محمد اسماعیل صحیح بخاری قدس سرہ	بخارا
۲ جمعہ محرم سنہ ۲۰۰ھ	حضرت خواجہ معروف کرخی قدس سرہ	بغداد
جمعہ شعبان سنہ ۲۶۱ھ	حضرت سلطان بایزید بسطامی قدس سرہ	بغداد
۲ جمادی الاول سنہ ۱۶۱ھ	حضرت سلطان ابراہیم ادہم قدس سرہ	شام
۱۷ صفر جمعہ سنہ ۶۶۵ھ	حضرت خواجہ بہاؤالدین زکریا ملتانی کبروی قدس سرہ	ملتان
۱۸ ربیع الآخر سنہ ۷۲۵ھ	حضرت نظام الدین اولیا رحمۃ اللہ علیہ	دہلی
۶ رجب سنہ ۶۳۳ھ	حضرت خواجہ معین الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ	اجمیر شریف
جمعہ محرم سنہ ۶۳۲ھ	حضرت شہاب الدین سہروردی رحمۃ اللہ علیہ	بغداد
اتوار رجب سنہ ۶۴۴ھ	حضرت خواجہ شمس الدین تبریزی رحمۃ اللہ علیہ	تبریز
جمعہ شوال سنہ ۶۹۱ھ	حضرت شیخ مصلح الدین سعدی رحمۃ اللہ علیہ	شیراز
منگل ۵ محرم سنہ ۶۶۴ھ	حضرت خواجہ شیخ فریدالدین گنجشکر رحمۃ اللہ علیہ	پاک پٹن
۱۰ ذی الحجہ سنہ ۷۸۵ھ	حضرت مخدوم جہانیان جہان گشت رحمۃ اللہ علیہ	اوچھ سندہ
۱۸ جمعہ رمضان سنہ ۷۵۷ھ	حضرت خواجہ نصیر الدین چراغ دہلی رحمۃ اللہ علیہ	دہلی
۵ جمادی الآخر سنہ ۶۷۲ھ	حضرت مولانا جلال الدین رومی رحمۃ اللہ علیہ	قونیہ
۳ رجب سنہ ۷۹۱ھ	حضرت خواجہ شمس الدین محمد حافظ رحمۃ اللہ علیہ	مصلے
سنہ ۵۶۰ھ	حضرت نظام الدین گنجوی رحمۃ اللہ علیہ	گنجہ
۱۸ شوال جمعہ سنہ ۷۲۵ھ	حضرت خواجہ امیر خسرو دہلوی رحمۃ اللہ علیہ	دہلی
۱۳ ربیع الاول سنہ ۶۹۰ھ	حضرت خواجہ علاؤالدین صابر رحمۃ اللہ علیہ	در پیران کلیر
۷ جمادی الآخر سنہ ۸۶۰ھ	حضرت مولانا سعد الدین کاشغری رحمۃ اللہ علیہ	کاشغر
۱۸ جمعہ ربیع الآخر سنہ ۸۹۸ھ	حضرت مولنا عبدالرحمن جامی رحمۃ اللہ علیہ	ہرات
۳ رمضان سنہ [illegible]	حضرت مولنا سید حسین کاشفی رحمۃ اللہ علیہ	۰
۲۰ رمضان سنہ [illegible]	حضرت مولنا سلیم چشتی رحمۃ اللہ علیہ	فتحپور
۴ پیر ربیع الاول ۹۸۱	حضرت عبداللہ مولف دلائل الخیرات رحمۃ اللہ علیہ	مراکش
۱۷ جمادی الاول ۸۳۸ھ	حضرت بدیع الدین شاہ مدار رحمۃ اللہ علیہ	مکنپور
۱۰ ربیع الاول سنہ ۸۲۵ھ	حضرت مخدوم سکندر خلیفہ مخدوم جہانیان جہان گشت	سنگر دل کا تھیا واڑ
جمعہ شعبان ۶۶۲ھ	حضرت خواجہ شیخ فریدالدین عطار رحمۃ اللہ علیہ	نیشاپور
سنہ ۱۹۳ھ	حضرت خلیفہ ہارون الرشید رحمۃ اللہ علیہ	طوس
سنہ ۲۱۸ھ	حضرت خلیفہ مامون عباسی رحمۃ اللہ علیہ	۰
سنہ ۲۳۲ھ	حضرت ابو کبیر احمد رحمۃ اللہ علیہ	بغداد
سنہ ۲۴۴ھ	حضرت ابو الفیض ذوالنون رحمۃ اللہ علیہ	مکہ معظمہ
سنہ ۶۰۹ھ	حضرت حمید الدین قادر اولیا رحمۃ اللہ علیہ	ناگور
سنہ ۲۵۰ھ	حضرت محمد اسمٰعیل محدث بخاری رحمۃ اللہ علیہ	مصر

تاریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
سنہ ۲۵۳ھ	حضرت سری سقطی رحمۃ اللہ علیہ	ایران
سنہ ۲۶۱ھ	حضرت عبداللہ ابو مسلم محدث رحمۃ اللہ علیہ	شام
سنہ ۱۳۰۰ھ	حضرت خواجہ محمد نذیر چشتی رحمۃ اللہ علیہ	برہانپور
سنہ ۳۰۹ھ	حضرت منصور حلاج رحمۃ اللہ علیہ	۰
سنہ ۳۳۴ھ	حضرت ابو بکر شبلی رحمۃ اللہ علیہ	شام
سنہ ۴۰۶ھ	حضرت ابو سعید ابو الخیر رحمۃ اللہ علیہ	شیراز
سنہ ۴۱۱ھ	حضرت ابو القاسم فردوسی رحمۃ اللہ علیہ	ایران
سنہ ۴۳۰ھ	حضرت سلطان محمود غزنوی رحمۃ اللہ علیہ	غزنی
یکم صفر سنہ ۱۳۲۳	حضرت سید وارث علیشاہ چشتی رحمۃ اللہ علیہ	دیوے شریف
سنہ ۴۲۶ھ	حضرت حکیم بو علی سینا رحمۃ اللہ علیہ	کاشغر
سنہ ۴۳۱ھ	حضرت ملک الشعرا عنصری رحمۃ اللہ علیہ	مصر
۰	حضرت رزق اللہ قادری رحمۃ اللہ علیہ	کوڑینال
سنہ ۵۰۵ھ	حضرت امام محمد غزالی رحمۃ اللہ علیہ	طاہران
سنہ ۵۳۵ھ	حضرت حکیم سنائی غزنوی رحمۃ اللہ علیہ	غزنی
سنہ ۵۸۶ھ	حضرت شہاب الدین مقتول رحمۃ اللہ علیہ	عدن
سنہ ۶۰۶ھ	حضرت امام فخر الدین رازی رحمۃ اللہ علیہ	ہرات
سنہ ۹۴۹ھ	حضرت شیخ عبدالقدوس رحمۃ اللہ علیہ	گنگوہ شریف
۱۴ ربیع الاول سنہ ۶۳۳	حضرت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی رحمۃ اللہ علیہ	دہلی
سنہ ۶۲۷ھ	شیخ الاکبر حضرت محی الدین بن العربی رحمۃ اللہ علیہ	شام
سنہ ۶۹۱ھ	قاضی ناصر الدین صاحب مصنف تفسیر بیضاوی رحمۃ اللہ علیہ	بغداد
۱۳ رمضان سنہ ۷۲۴ھ	حضرت بو علیشاہ شرف الدین قلندر رحمۃ اللہ علیہ	پانی پت کرنال
سنہ ۷۹۱ھ	حضرت خواجہ بہاؤالدین نقشبندی رحمۃ اللہ علیہ	عارفان
سنہ ۸۲۵ھ	حضرت شاہ بندہ نواز سید محمد چشتی گیسو دراز رحمۃ اللہ علیہ	گلبرگہ
سنہ [illegible]	حضرت خواجہ ابی النور عثمان رحمۃ اللہ علیہ	مکہ معظمہ
سنہ ۴۰۳ھ	حضرت شیخ حسن صاحب رحمۃ اللہ علیہ	مصر
سنہ ۶۰۲ھ	حضرت شیخ مصطفےٰ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	ہرات
سنہ ۵۱۰ھ	حضرت باوا گنج شہیدی رحمۃ اللہ علیہ	شیراز
سنہ ۷۰۱ھ	حضرت باوا امیر احمد صاحب رحمۃ اللہ علیہ	ہرات
۲۷ ذی الحجہ سنہ ۱۳۰۶	حضرت پیر مصطفےٰ صاحب سجادہ نشین پیر دستگیر	بغداد شریف
۲۲ ربیع الاول ۱۳۱۰ھ	حضرت پیر محمد صاحب ابن الخمیس رحمۃ اللہ علیہ	سندہ
سنہ ۶۰۰ھ	حضرت میر فتح جنگ رحمۃ اللہ علیہ	شیراز
سنہ ۴۱۳ھ	حضرت امام جامانی رحمۃ اللہ علیہ	فتح پور
سنہ ۸۱۱ھ	حضرت میر شیدار فتح رحمۃ اللہ علیہ	بغداد
سنہ ۷۰۲ھ	حضرت سید احمد شاہ رحمۃ اللہ علیہ	لکمن پور
سنہ ۶۲۱ھ	حضرت شاہ جیلانی رحمۃ اللہ علیہ	روم
سنہ ۵۳۱ھ	حضرت شیخ سعدی آفندی رحمۃ اللہ علیہ	روم
سنہ ۴۱۲ھ	حضرت شیخ احمد افندی رحمۃ اللہ علیہ	روم
سنہ ۷۰۹ھ	حضرت جمال الدین رومی رحمۃ اللہ علیہ	مکہ
سنہ [illegible]	حضرت شیخ کمال الدین علامہ رحمۃ اللہ علیہ	تھانیسر
سنہ ۵۷۸ھ	سید احمد رفاعی رحمۃ اللہ علیہ	ام عبیدہ
۲۴ ربیع الآخر ۱۳۲۰ھ	حضرت مولانا شاہ فرید احمد صاحب رحمۃ اللہ علیہ	خورجہ

تواریخ وفات معہ اسمای شریف حضرات بزرگان کرامت نشان بمبئی واطراف آن

تواریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
۸ جمادی الآخر سنہ ۸۳۵	حضرت مخدوم فقیہ علی صاحب رحمۃ اللہ علیہ	ماہیم شریف
پیر شعبان سنہ ۱۲۹۰	حضرت معلم سید ابیر الدین صاحب رحمۃ اللہ علیہ	ماہیم شریف
۲۰ رمضان	حضرت سید ابراہیم صاحب رحمۃ اللہ علیہ	تاڑواڑی
۱۰ رجب	حضرت شیخ مصری صاحب رحمۃ اللہ علیہ	ماٹونگا
۰	حضرت حاجی علی صاحب رحمۃ اللہ علیہ	در دریا
سنہ ۱۲۵۳ ھ	حضرت دودو شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	[illegible]
ربیع الاول سنہ ۱۲۸۹	حضرت عاشق شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
۲۲ شعبان	حضرت سید بدرالدین صاحب رفاعی رحمۃ اللہ علیہ	
۰	حضرت سید محی الدین شاہ صاحب رفاعی رحمۃ اللہ علیہ	[illegible]
۱۰ رمضان	حضرت سید حسن صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
۰	حضرت سید رجب صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
سنہ ۱۲۹۳ ھ	حضرت حکیم عبداللہ شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	در مسجد خود محلہ [illegible]
۲۱ جمادی الآخر	حضرت مستان شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	چوکی محلہ مستان تالاب
۱۶ شعبان سنہ ۱۲۸۵	حضرت جمعہ شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	ڈونگری روڈ
۰	حضرت سید زین العابدین صاحب رحمۃ اللہ علیہ	کھارا تالاب
۵ ذی الحجہ	حضرت سید عبدالرحمن صاحب رفاعی	در مسجد خود
۲۱ جمادی الاول سنہ ۱۳۰۶	حضرت سید بدرالدین صاحب رفاعی رحمۃ اللہ علیہ	بھنڈی بازار
۰	حضرت سید محمد شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	[illegible]
۱۷ ربیع الآخر	حضرت سید حسام الدین صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
۹ شوال	حضرت سید اسمٰعیل صاحب قادری رحمۃ اللہ علیہ	[illegible]
۱۵ محرم سنہ ۱۲۸۱ ھ	حضرت سید محمود شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
۳ رجب	حضرت مولوی مظفر صاحب رحمۃ اللہ علیہ	[illegible]
جمادی الآخر جمعہ	حضرت مولوی عبداللہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
۲۰ رمضان	حضرت مولوی صادق صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
۶ ذی الحجہ	حضرت حافظ عبدالسلام صاحب رحمۃ اللہ علیہ	
	حضرت مولوی میاں انس صاحب رحمۃ اللہ علیہ	در مسجد خود
۱۶ شعبان	حضرت حکیم میاں اسمٰعیل صاحب رحمۃ اللہ علیہ	کولی محلہ
۰	حضرت سید بڑا میاں صاحب رحمۃ اللہ علیہ	قریب مسجد [illegible]
۱۹ محرم الحرام	حضرت سید حسن شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	قریب مسجد [illegible]
	حضرت شیخ موسیٰ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	عقب مسجد جامع
۱۹ رجب سنہ	حضرت سید حسن شاہ صاحب قادری رحمۃ اللہ علیہ	در کرلی باڑی
۲۷ جمادی الآخر سنہ ۱۲۰۵	حضرت گلاب شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	"
سنہ ۱۲۹۳ ھ	حضرت موسیٰ صاحب افندی رحمۃ اللہ علیہ	"
سنہ ۱۲۸۶ ھ	حضرت سید ابوالحسن صاحب رحمۃ اللہ علیہ	"
۱۴ شعبان	حضرت سید علوی صاحب رحمۃ اللہ علیہ	در قبرستان
سنہ ۱۲۶۰ ھ	حضرت مولوی روح اللہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	"
سنہ ۱۲۴۶ ھ	حضرت قاضی محمد اکبر صاحب کشمیری رحمۃ اللہ علیہ	"
شعبان سنہ ۱۲۳۱ ھ	حضرت مولوی محمد اکبر صاحب کشمیری رحمۃ اللہ علیہ	"
۸ محرم سنہ ۱۲۶۸ ھ	حضرت مولوی محمد یونس صاحب حافظ رحمۃ اللہ علیہ	"

تواریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
جمعہ ۳ صفر سنہ ۱۲۸۳	حضرت مولوی بشارت اللہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	در قبرستان
سنہ ۱۲۹۲ ھ	حضرت قاضی نور محمد صاحب پلبندری رحمۃ اللہ علیہ	"
۳ ذیقعدہ	حضرت مولوی محمد قایم صاحب رحمۃ اللہ علیہ	"
۷ رجب سنہ ۱۲۹۵	حضرت قاضی ابراہیم صاحب پلبندری رحمۃ اللہ علیہ	"
۲۶ رمضان سنہ ۱۳۰۱	حضرت قاضی شیخ محمد صاحب تاجر کتب بمبئی رحمۃ اللہ علیہ	"
۱۱ محرم الحرام	حضرت مولوی محمد طاہر صاحب رحمۃ اللہ علیہ	"
۱۰ محرم الحرام	حضرت قاضی محمد یوسف صاحب گھنے رحمۃ اللہ علیہ	"
۸ رجب سنہ ۱۲۹۰	حضرت سید مغربی صاحب چشتی رحمۃ اللہ علیہ	"
۱۶ ربیع الاول ۱۲۹۶	حضرت سید احمد شاہ کشمیری رحمۃ اللہ علیہ	"
۷ جمادی الآخر سنہ ۱۲۸	حضرت سید عبدالرحیم صاحب بخاری رحمۃ اللہ علیہ	"
۲۱ جمادی الاول ۱۲۹۶	حضرت قاضی غلام علی صاحب نہری رحمۃ اللہ علیہ	"
۷ ربیع الآخر	حضرت بادا فخرالدین صاحب رحمۃ اللہ علیہ	مرین لائن
جمعہ ۹ محرم	حضرت سید عبداللہ صاحب قادری رحمۃ اللہ علیہ	متصل قلعہ
۱۹ شوال	حضرت بسم اللہ شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	قریب بوری بندر
دوشنبہ	حضرت شیخ اسمٰعیل صاحب رحمۃ اللہ علیہ	چھوٹا قلابہ
۲۲ محرم	حضرت رقم الدین صاحب قادری رحمۃ اللہ علیہ	درمیان دو قلابہ
خمیس	حضرت شیخ حسن صاحب غزالی رحمۃ اللہ علیہ	بڑا قلابہ
جمادی الاول ۱۳۱۴	حضرت مولانا و استاذنا مولوی محمد عبید اللہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	در قبرستان

یہہ حضرات شہر بمبئی کے اطراف واکناف مین ہین

تواریخ وفات	اسمائے شریف	مدفن
جمعرات	حضرت حاجی عبدالرحمن صاحب رحمۃ اللہ علیہ	ملنگ
۰	حضرت محمد یوسف شاہ آفندی رحمۃ اللہ علیہ	زیر ملنگ
دوشنبہ	حضرت شفا صاحب رحمۃ اللہ علیہ	کلیان
۱۴ رمضان	حضرت سانگرے سلطان صاحب رحمۃ اللہ علیہ	دیو دیوان
۰	حضرت خواجہ دیوان شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	بھیونڈی قریب کلیان
جمعہ ۱۲	حضرت حضوری شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	تھانہ
۲۱ پنجشنبہ	حضرت پیر پانو شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	تربان
۰	حضرت سقیم شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	پیرواڑی
۲ محرم الحرام	حضرت حاجی کرم علی صاحب رحمۃ اللہ علیہ	پنویل
۰	حضرت بدرالدین صاحب رحمۃ اللہ علیہ	پین
۲۷ رجب سنہ ۱۲۶۲ ھ	حضرت محمد ابراہیم صاحب خطیب رحمۃ اللہ علیہ	سورت
۰	حضرت شاہ جمال الدین صاحب رحمۃ اللہ علیہ	جنگل پیر
۰	حضرت باوا جید لمحی گرگانی صاحب رحمۃ اللہ علیہ	دیوان
۰	حضرت محمد یحییٰ صاحب امان باجوری رحمۃ اللہ علیہ	کلوان
۰	حضرت محمد امین صاحب سقات رحمۃ اللہ علیہ	"
رجب سنہ ۱۳۳۲	حضرت حاجی کریم شاہ چشتی رحمۃ اللہ علیہ	در قبرستان خورد
۰	حضرت کریم شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	سوری محلہ
	حضرت فضل علی شاہ صاحب و سید محمود شاہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ	در مسجد چوکی محلہ
	حضرت خواجہ سید حسن المعینی قادری رحمۃ اللہ علیہ	در مسجد کھانڈ محلہ

ہر مہینے کی تنخواہ کے تقسیم کا حساب ایک دن سے تیس ۳۰ دن تک ایک روپیہ سے سو روپے تک کا مطابق تفصیل ذیل اس جدول کے ذریعہ سے جسقدر چاہیں حساب کریں

مہینے کے دن	۱			۲			۳			۴			۵		
	روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی
۱	۰	۰	۶	۰	۱	۱	۰	۱	۷	۰	۲	۱	۰	۲	۸
۲	۰	۱	۰	۰	۲	۲	۰	۳	۲	۰	۴	۳	۰	۵	۴
۳	۰	۱	۷	۰	۳	۲	۰	۴	۹	۰	۶	۴	۰	۸	۰
۴	۰	۲	۱	۰	۴	۳	۰	۶	۴	۰	۸	۶	۰	۱۰	۸
۵	۰	۲	۸	۰	۵	۴	۰	۸	۰	۰	۱۰	۸	۰	۱۳	۴
۶	۰	۳	۳	۰	۶	۵	۰	۹	۷	۰	۱۲	۹	۱	۰	۰
۷	۰	۳	۸	۰	۷	۶	۰	۱۱	۲	۰	۱۴	۱۱	۱	۲	۸
۸	۰	۴	۳	۰	۸	۶	۰	۱۲	۹	۱	۱	۱	۱	۵	۴
۹	۰	۴	۹	۰	۹	۷	۰	۱۴	۴	۱	۳	۲	۱	۸	۰
۱۰	۰	۵	۴	۰	۱۰	۸	۱	۰	۰	۱	۵	۴	۱	۱۰	۸
۱۱	۰	۵	۱۰	۰	۱۱	۹	۱	۱	۷	۱	۷	۵	۱	۱۳	۴
۱۲	۰	۶	۴	۰	۱۲	۱۰	۱	۳	۲	۱	۹	۷	۲	۰	۰
۱۳	۰	۶	۱۱	۰	۱۳	۱۰	۱	۴	۹	۱	۱۱	۸	۲	۲	۸
۱۴	۰	۷	۵	۰	۱۴	۱۱	۱	۶	۴	۱	۱۳	۱۰	۲	۵	۴
۱۵	۰	۸	۰	۱	۱۰	۰	۱	۸	۰	۲	۰	۰	۲	۸	۰
۱۶	۰	۸	۶	۱	۱۰	۱	۱	۹	۷	۲	۲	۱	۲	۱۰	۸
۱۷	۰	۹	۰	۱	۱۲	۲	۱	۱۱	۲	۲	۴	۳	۲	۱۳	۴
۱۸	۰	۹	۷	۱	۱۳	۲	۱	۱۲	۹	۲	۶	۴	۳	۰	۰
۱۹	۰	۱۰	۱	۱	۱۴	۳	۱	۱۴	۴	۲	۸	۶	۳	۲	۸
۲۰	۰	۱۰	۸	۱	۱۵	۴	۲	۰	۰	۲	۱۰	۸	۳	۵	۴
۲۱	۰	۱۱	۳	۱	۱۶	۵	۲	۱	۷	۲	۱۲	۹	۳	۸	۰
۲۲	۰	۱۱	۸	۱	۷	۶	۲	۳	۲	۲	۱۴	۱۰	۳	۱۰	۸
۲۳	۰	۱۲	۳	۱	۸	۶	۲	۴	۹	۳	۱	۰	۳	۱۳	۴
۲۴	۰	۱۲	۹	۱	۹	۷	۲	۶	۴	۳	۳	۲	۴	۰	۰
۲۵	۰	۱۳	۴	۱	۱۰	۸	۲	۸	۰	۳	۵	۴	۴	۲	۸
۲۶	۰	۱۳	۱۰	۱	۱۱	۹	۲	۹	۷	۳	۷	۵	۴	۵	۴
۲۷	۰	۱۴	۴	۱	۱۲	۱۰	۲	۱۱	۲	۳	۹	۷	۴	۸	۰
۲۸	۰	۱۴	۱۱	۱	۱۳	۱۰	۲	۱۲	۹	۳	۱۱	۸	۴	۱۰	۸
۲۹	۰	۱۵	۵	۱	۱۴	۱۱	۲	۱۴	۴	۳	۱۳	۱۰	۴	۱۳	۴
۳۰	۱	۰	۰	۲	۰	۰	۳	۰	۰	۴	۰	۰	۵	۰	۰

۱۰			۲۰			۴۰			۸۰			۱۰۰			مہینے کے دن
روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی	روپیہ	آنہ	پائی	
۰	۵	۴	۰	۱۰	۸	۱	۵	۴	۲	۱۰	۸	۳	۵	۴	۱
۰	۱۰	۸	۱	۵	۴	۲	۱۰	۸	۵	۵	۴	۶	۱۰	۸	۲
۱	۰	۰	۲	۰	۰	۴	۰	۰	۸	۰	۰	۱۰	۰	۰	۳
۱	۵	۴	۲	۱۰	۸	۵	۵	۴	۱۰	۱۰	۸	۱۳	۵	۴	۴
۱	۱۰	۸	۳	۵	۴	۶	۱۰	۸	۱۳	۵	۴	۱۶	۱۰	۸	۵
۲	۰	۰	۴	۰	۰	۸	۰	۰	۱۶	۰	۰	۲۰	۰	۰	۶
۲	۵	۴	۴	۱۰	۸	۹	۵	۴	۱۸	۱۰	۸	۲۳	۵	۴	۷
۲	۱۰	۸	۵	۵	۴	۱۰	۱۰	۸	۲۱	۵	۴	۲۶	۱۰	۸	۸
۳	۰	۰	۶	۰	۰	۱۲	۰	۰	۲۴	۰	۰	۳۰	۰	۰	۹
۳	۵	۴	۶	۱۰	۸	۱۳	۵	۴	۲۶	۱۰	۸	۳۳	۵	۴	۱۰
۳	۱۰	۸	۷	۵	۴	۱۴	۱۰	۸	۲۹	۵	۴	۳۶	۱۰	۸	۱۱
۴	۰	۰	۸	۰	۰	۱۶	۰	۰	۳۲	۰	۰	۴۰	۰	۰	۱۲
۴	۵	۴	۸	۱۰	۸	۱۷	۵	۴	۳۴	۱۰	۸	۴۳	۵	۴	۱۳
۴	۱۰	۸	۹	۵	۴	۱۸	۱۰	۸	۳۷	۵	۴	۴۶	۱۰	۸	۱۴
۵	۰	۰	۱۰	۰	۰	۲۰	۰	۰	۴۰	۰	۰	۵۰	۰	۰	۱۵
۵	۵	۴	۱۰	۱۰	۸	۲۱	۵	۴	۴۲	۱۰	۸	۵۳	۵	۴	۱۶
۵	۱۰	۸	۱۱	۵	۴	۲۲	۱۰	۸	۴۵	۵	۴	۵۶	۱۰	۸	۱۷
۶	۰	۰	۱۲	۰	۰	۲۴	۰	۰	۴۸	۰	۰	۶۰	۰	۰	۱۸
۶	۵	۴	۱۲	۱۰	۸	۲۵	۵	۴	۵۰	۱۰	۸	۶۳	۵	۴	۱۹
۶	۱۰	۸	۱۳	۵	۴	۲۶	۱۰	۸	۵۳	۵	۴	۶۶	۱۰	۸	۲۰
۷	۰	۰	۱۴	۰	۰	۲۸	۰	۰	۵۶	۰	۰	۷۰	۰	۰	۲۱
۷	۵	۴	۱۴	۱۰	۸	۲۹	۵	۴	۵۸	۱۰	۸	۷۳	۵	۴	۲۲
۷	۱۰	۸	۱۵	۵	۴	۳۰	۱۰	۸	۶۱	۵	۴	۷۶	۱۰	۸	۲۳
۸	۰	۰	۱۶	۰	۰	۳۲	۰	۰	۶۴	۰	۰	۸۰	۰	۰	۲۴
۸	۵	۴	۱۶	۱۰	۸	۳۳	۵	۴	۶۶	۱۰	۸	۸۳	۵	۴	۲۵
۸	۱۰	۸	۱۷	۵	۴	۳۴	۱۰	۸	۶۹	۵	۴	۸۶	۱۰	۸	۲۶
۹	۰	۰	۱۸	۰	۰	۳۶	۰	۰	۷۲	۰	۰	۹۰	۰	۰	۲۷
۹	۵	۴	۱۸	۱۰	۸	۳۷	۵	۴	۷۴	۱۰	۸	۹۳	۵	۴	۲۸
۹	۱۰	۸	۱۹	۵	۴	۳۸	۱۰	۸	۷۷	۵	۴	۹۶	۱۰	۸	۲۹
۱۰	۰	۰	۲۰	۰	۰	۴۰	۰	۰	۸۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۳۰

اوقات صلوٰۃ خمسہ باقوال ائمہ اربعہ

ھُوَاللّٰہُ اللَّطِیْفُ الْغَنِیُّ ۔ ابتدائے وقت نماز صبح صادق سے ہے مگر حضرت امام اعظم رحمۃ اللہ علیہ کے نزدیک اسفار یعنے روشنی مین صلوٰۃ الفجر کا ادا کرنا بہتر ہے اور انتہائے وقت تا بقربت طلوع آفتاب جیسا کہ فتوی درمختار مین مرقوم ہے وقت صلوٰۃ الفجر من اول طلوع فی الثانی قبل طلوع ذکاء وقت نماز صبح ابتدائے فجر ثانی سے قدرے پیشتر طلوع شمس ہے چنانچہ مؤلف نے وقت ابتدائے صبح صادق از روئے حساب جہان کہ وقت روزہ شروع ہوتا ہی اور صایم پر مسلہ حرمت خورد و نوش عائد اور وقت صبح کا تمام ہوتا ہے۔ بارہ مہینے کے نقشون مین لکھدیا ہے ناظرین اندازہ کرلینگے **بیان وقت ظہر** بعد ڈھل جانے آفتاب کے ظہر کا وقت شروع ہوتا ہے۔ اور وقت اخیر سوائے امام اعظم رحمۃ اللہ علیہ کے ائمہ ثلثہ کے نزدیک سایہ اصلی کے سوا ایک سایہ تک ہے اور امام اعظم رح کے نزدیک دو سایہ تک۔ جیسا کہ فتوی مذکور مین لکھا ہے وقت صلوٰۃ الظہر من زوالھا الی بلوغ الظل مثلیہ سوی فیٔ الزوال یعنے وقت ظہر کا زوال آفتاب سے سوائے سایہ اصلی کے ہر شئے کے دو سائے تک ہے مطابق قول امام اعظم رحمۃ اللہ علیہ **بیان وقت عصر** اور وقت عصر کا اختلاف مذکور سے شروع اور تھوڑا پیشتر غروب آفتاب تک ہے فتوی مین مذکور ہے وقت العصر منہ الی قبیل الغروب یعنے وقت عصر کا وہان سے تا بغروب آفتاب ہے بقول امام اعظم رح **بیان وقت مغرب** وقت نماز مغرب غروب آفتاب سے شروع ہوتا ہے اور تا بعدم شفق انتہا ہوتا ہے اسیطرح فرمایا ہے جملہ ائمہ رحمہم اللہ تعالےٰ نے مگر حضرت امام اعظم رح کے نزدیک غائب ہونے شفق ابیض یعنے سفیدی تک ہے **بیان وقت عشا** نماز عشا اور وتر کا وقت بعد غائب ہونے شفق کے شروع ہوتا ہے اور صبح صادق تک رہتا ہے۔ جیسا کہ فتوی مین مرقوم ہے۔ وقت العشاء والوتر منہ الی الصبح یعنے عشا اور وتر کا وقت وہان سے صبح صادق تک ہی۔ واضح ہو کہ مؤلف نے ابتدائے وقت عشا حنفی و شافعی بارہ مہینے کے نقشون کے ساتھ مفصل لکھا ہے اور اندازہ حساب ہر دو وقت مین جتا دیا ہے جیسا کہ مصنف شامی نے حاشیہ درمختار مین تحریر فرمایا ہے ان التفاوۃ بین الفجر وکذا بین الشفقین الاحمر والابیض انما ھو بہ ثلاثہ درج یعنے تحقیق فرق درمیان دو فجر کے دن اور ایسا ہی درمیان دو شفق سرخ و سپید کے سوائے اسکے نہین کہ وہ تین درجہ کا ہے اور درجہ از روئے حساب پانچ دقیقہ ہوتا ہے تو تین درجہ تک تخمیناً پندرہ دقیقے ہوئے لہٰذا بحساب مذکور وقت عشا ہر دو قول پر اطلاعاً لکھا گیا وَاللّٰہُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابُ

تشریح مجمل ابجد

چونکہ زبان عربی و فارسی بلکہ کل زبانین بھی انہین ابجد کے کلمون سے مترتب ہین اور حساب اعداد تاریخ وغیرہ کا مرجع یہی ہین لہٰذا اسکا مجمل بیان یہان لکھا جاتا ہے کہ جناب اکرم حضرت آدم علیہ السلام نے نئے سات لفظ تصنیف کئے ابتث۔ جحخد۔ ذرزس۔ شصضط۔ ظعغف۔ قکلم۔ نوھی اسکا نام ابجد آدم ہے اور ہرمس الہرامسہ حضرت اخنوخ یعنے ادریس علیہ السلام نے انکو ترتیب دیکر آٹھ لفظ با معنے بنائے وہ یہہ ہین (۱) ابجد ای بدی وجد فی المعصیۃ یعنے میرا باپ جو آدم تھا اوس سے گناہ صادر ہوا (۲) ہوز۔ اتبع ھواہ یعنے پیروی کی خواہش نفس کی (۳) حطی۔ ای حط ذنبہ بالتوبۃ والاستغفار یعنے کم کیا گیا گناہ اوسکا بسبب توبہ اور استغفار کے (۴) کلمن ای تکلم بکلمہ فتاب علیہ بالقبول والترحم یعنی کلام کیا ساتھ کلمے کے پس قبول ہوئی توبہ اوسکی سعفص ای صاق علیہ الدنیا فافیض علیہ یعنے تنگ ہوئی دنیا اوپر اوسکے قرشت ای اقر بذنبہ فشرف بالکرامۃ یعنے اقرار کیا اپنے گناہ کا پھر بزرگی پائی۔ ثخذ ای اخذ من اللہ القوۃ یعنے اللہ تعالےٰ سے قوت حاصل کی ضظغ ای سد عنہ نزغ الشیطان بالعزیمۃ یعنے بند ہوا اوس سے مکر شیطان کا ساتھ عزیمہ کے یعنے کلام حق اور توحید سے حدول

حروف مفرد مع قیمت ابجد کے یہ ہین

حروف	ا	ب	ج	د	ھ	و	ز	ح	ط	ی	ک	ل	م	ن
قیمت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰
حروف	س	ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
قیمت	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰	۲۰۰	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰	۷۰۰	۸۰۰	۹۰۰	۱۰۰۰

بچون کے نام رکھنے کی ترکیب معلوم ہو کہ اگر کسی صاحب کے گھر فرزند پیدا ہو تو اوسکا نام رکھنے کیلئے ہفتہ کے شب و روز مین جو ستارے کے موجب نکلتے ہین وہ نام لکھے گئے ہین اب چاہیے کہ جس شب و روز مین لڑکا یا لڑکی پیدا ہو اوسی شب و روز کے خانے مین دیکھکے جو مناسب جانین وہ رکھین جو ذیل مین لکھے گئے ہین

ہفتہ کے شب و روز

یہ خانے لڑکون کے نام کے ہین

روز جمعہ	شب جمعہ	روز پنجشنبہ	شب پنجشنبہ	روز چہارشنبہ	شب چہارشنبہ	روز سہ شنبہ	شب سہ شنبہ	روز دوشنبہ	شب دوشنبہ	روز یکشنبہ	شب یکشنبہ	روز شنبہ	شب شنبہ
محمد	محمد	آدم	آدم	علی	عبداللطیف	اسمٰعیل	محمد	محمد	محمد	اسمٰعیل	داؤد	عبداللطیف	علی
آدم	احمد	محمود	ابوبکر	عثمان	زین العابدین	اسحٰق	موسیٰ	احمد	احمد	ابراہیم	سلیمان	عبدالرحمٰن	عبداللہ
جعفر	صادق	قاسم	عمر	صوفی	شرف الدین	یعقوب	ہارون	حامد	عثمان	احمد	اسمٰعیل	عبدالغفور	ابراہیم
یونس	اسمٰعیل	علی	ابراہیم	عبداللہ	حسن	علی	ابراہیم	محمود	قاسم	قاسم	ابوبکر	یوسف	یونس
حسین	نقی	عباس	عبدالرحمٰن	شریف	حسین	یوسف	اسحٰق	طیب	حسن	سلیمان	عمر	عبدالمطلب	عبدالرحمٰن
علی	نقی	حسن	اسمٰعیل	حسن	اسمٰعیل	حمزہ	عبداللہ	طاہر	عیسیٰ	علی	عبداللہ	قاسم	داؤد
عباس	عباس	ابراہیم	ادریس	حسین	ابراہیم	قادر	باقر	شعیب	موسیٰ	یوسف	عبدالوہاب	علی	حسن
یحییٰ	صالح	ادریس	یونس	صالح	نوح	جعفر	یعقوب	یعقوب	نوح	ابوبکر	عثمان	یونس	
موسیٰ	آدم	یوسف	صالح	اسمٰعیل	عمر	سعید	اسمٰعیل	شفیع	ابراہیم	عمر	عبدالرزاق	داؤد	
ابراہیم	جعفر	عبداللہ	یعقوب	نوح	نقی	حسن	ایوب	نقی	سعید	عبداللہ	عبداللطیف	عبدالقادر	
الیاس	یونس	عبدالرحمٰن	محمود	ایوب	نقی	حسین	عبدالستار	علی	یٰسین	عثمان	محی الدین	عبدالکریم	
یونس	یوسف	عبدالوہاب	عبدالغفور	داؤد	آدم	یونس	آدم	اسحٰق	یونس	داؤد	شفیع	عبدالرحیم	
یوسف	زکریا	عبدالکریم	داؤد	زکریا	عبدالستار	عباس	سعید	نوح	حامد	موسیٰ	آدم	عبدالرزاق	
ہارون	عباس	یحییٰ	زکریا	ابراہیم	عبدالحی	ابوبکر		قاسم	محمود	ایوب	طاہر		
زکریا	ابراہیم	عبدالغنی	عثمان	عیسیٰ	علی	عمر		عثمان		عیسیٰ	یوسف		
عبدالقادر	باقر	عبدالشکور		ابوبکر	عثمان	عثمان		حسن		یحییٰ	الیاس		
عبدالحی		ابوبکر				احمد		عبداللہ		زکریا			
عبدالغنی		عمر				ابراہیم				ہارون			
اسحٰق		حمزہ				عبدالستار				صالح			
عثمان		عبدالرحیم				عبدالعلی				سعید			
ابوبکر		عبدالغفور				عبدالغفار				عبدالستار			

یہ خانے لڑکیون کے نام کے ہین

روز جمعہ	شب جمعہ	روز پنجشنبہ	شب پنجشنبہ	روز چہارشنبہ	شب چہارشنبہ	روز سہ شنبہ	شب سہ شنبہ	روز دوشنبہ	شب دوشنبہ	روز یکشنبہ	شب یکشنبہ	روز شنبہ	شب شنبہ
شریفہ	مریم	کلثوم	خدیجہ	عائشہ	مومنہ	خدیجہ	حوا	فاطمہ	لطیفہ	آمنہ	حفیظہ	مریم	مریم
ہاجرہ	فاطمہ	خدیجہ	حبیبہ	فاطمہ	عائشہ	مریم	عائشہ	آمنہ	فاطمہ	حفیظہ	حوا	شریفہ	لطیفہ
مریم	خدیجہ	مریم	لطیفہ	حبیبہ	لطیفہ	حافظہ	آمنہ	ام سلمہ	صابرہ	زینب	آمنہ	زینب	شریفہ
زلیخا	شمس النسا	لطیفہ	جمیلہ	زینب	شریفہ	کلثوم	خدیجہ	حمیدہ	خیرالنسا	عائشہ	رابعہ	کلثوم	طاہرہ
حوا	عائشہ	حبیبہ	عابدہ	مریم	حبیبہ	عزیزہ	کلثوم	طیبہ	حبیبہ	خدیجہ	زینب	صفیہ	صابرہ
حلیمہ	صابرہ	عائشہ	عزیزہ	رابعہ	حلیمہ	سلمہ	عفیفہ	طاہرہ	شریفہ	حلیمہ	خدیجہ	خدیجہ	حلیمہ
عابدہ	رابعہ	عابدہ	مریم	مومنہ	عزیزہ	عفیفہ	صابرہ	عابدہ	بدرالنسا	حوا	عائشہ	نجم النسا	عائشہ
آمنہ	بدرالنسا	حلیمہ	حوا	رقیہ	عزیزہ	زہرہ	عزیزہ	حبیبہ	رقیہ	حبیبہ	مریم	ہاجرہ	عابدہ
طاہرہ	حلیمہ	عزیزہ	عائشہ	حوا	میمونہ	جمیلہ	رقیہ	صابرہ	صفیہ	زلیخا	میمونہ	حوا	
عزیزہ	حوا	حوا	حلیمہ	جمیلہ	ام سودہ		ام سلمہ	عائشہ	شمس النسا		زہرہ	رقیہ	
ام سودہ	آمنہ	آمنہ	آمنہ	خیرالنسا	حفصہ		میمونہ	کلثوم	حفصہ		ہاجرہ	زلیخا	
حفصہ	ام سلمہ	صابرہ	شریفہ	کلثوم	آمنہ		جمیلہ		آمنہ		بدرالنسا	حلیمہ	
خدیجہ	جمیلہ	جمیلہ	فاطمہ	زلیخا			حفصہ		کلثوم		شمس النسا	میمونہ	
خیرالنسا		فاطمہ					زینب				رقیہ	عائشہ	
فاطمہ		رابعہ					صفیہ				فاطمہ		
		ام سلمہ					فاطمہ				حفصہ		

نام کواکب سیارہ	زحل	مشتری	مریخ	شمس	زہرہ	عطارد	قمر
مقام	فلک ۷ ساتواں	فلک ۶ چھٹا	فلک ۵ پانچواں	فلک ۴ چوتھا	فلک ۳ تیسرا	فلک ۲ دوسرا	فلک ۱ پہلا
مالک یوم	سنیچر	جمعرات	منگل	اتوار	جمعہ	بدھ	پیر
خواص	خاکی	آتشی	آتشی	آتشی	بادی	بادی	آبی
رنگ	سیاہ	زرد	سرخ	طلائی	سپید	فیروزی	سبز
حروف	اب ج د	ہ و ز ح	ط ی ک ل	م ن س ع	ف ص ق ر	ش ت ث خ	ذ ض ظ غ
موکل	جبرائیل	میکائیل	عزرائیل	اسرافیل	صورائیل	یوحائیل	اسمائیل
مالک برج	جدی۔ دلو	قوس۔ حوت	حمل۔ عقرب	اسد	ثور میزان	جوزا۔ سنبلہ	سرطان
اشرف	۲۱ درجہ میزان	۱۲ درجہ سرطان	۲۸ درجہ جدی	۱۹ درجہ حمل	۲۷ درجہ حوت	۱۵ درجہ سنبلہ	۳ درجہ ثور
ہبوط	۲۱ درجہ حمل	۱۵ درجہ جدی	۲۸ سرطان	۱۹ میزان	۲۷ سنبلہ	۱۵ حوت	۳ عقرب
اشکال	[illegible]	[illegible]	م	✡	ھ	[illegible]	۱۱آ
وبال	سرطان اسد	سنبلہ جوزا	ثور میزان	دلو	حمل عقرب	قوس حوت	جدی
تعداد برج	دو سال آٹھ ماہ	ایک سال ایک ماہ	یوم ۴۵	۲۹۔۳۰۔۳۰۔۱۰ ایام	۲۵ سے ۳۰ یوم	۱۴ یوم	دو یوم آٹھ گھنٹے
مالک اقلیم	ہندوستان	چین	ترکستان	خراسان	ماوراءالنہر	روم	بلغار

علم قیافہ مع نقشۂ کفدست

مخفی نرہے کہ ہاتھ کے خطوط اور شکلونکے جاننے کو قیافہ کفدست یا ہستا سامرک کہتے ہین اور علم قیافہ بھی ایک عمدہ اور پسندیدہ علم ہے جسمین کتاب نوشتہ قسمت حصہ اول لکھی گئی ہو اور دوسرا حصہ زیر تصنیف ہو شعر فراست دیدۂ دل برکشاید + ہر آن حالیکہ باشد وانماید پس اس نقشۂ کفدست مین، بڑے خط ہین جنکا مختصر بیان یہ ہو پہلا خط مقدس ہو جو بڑی انگلی اور خنصر کے نیچے ہوتا ہو اسکی ایک خاصیت کتاب مین لکھی گئی ہو دوسری خاصیت یہ ہے کہ یہ خط جسکے ہاتھ مین ہو اسکو علم حساب نہ آوے مگر بہت ہوشیار چالاک عیش وعشرت پسند ہو دوسرا خط حیات کا ہے اگر یہ خط صاف ہو مشتری کے نیچے پھٹ جاوے یا دوشاخہ ہو تو وہ خوش نصیب بستباز سکھی ہو۔ مچھلی کی شکل جسکے ہاتھ مین ہو تو وہ صاحب اولاد دولتمند سخی ہوگا۔ کار خیر زیادہ کریگا سیدھی اوسط لکیر کو دھن ریکھا کہتے ہین اسکے ہونے سے آدمی سردار و باوقار ہوگا اور تادم مرگ آسودہ حال رہیگا ترسول کا نشان ہونے سے

بزرگ خلایق ہوگا اگر نقش ترازو ہو تو تونگر سیٹھ مالدار ہو۔ اگر نقش آفتاب یا ماہتاب ہو تو والی ملک راجہ یا بادشاہ ہوگا ستارہ کا نشان ہو تو دلیل سعادت وعزت کی ہے۔ شکل عمارت چتر یا سکھ ہو تو سرداری ومخدومی حاصل ہو علم کی ریکھا پر قینچی یعنے کراس ہو تو پڑھتا جائے اور بھولتا جائے جو کا نشان ہے صاحب نصیب ہوگا اگر پدم کنول کا نشان ہو تو صاحب اقبال امیر ہوگا ذی علم رہیگا۔ اگر ہتھیلی مین سنکھ کا نشان یا خط شمس واضح رہے تو علم گھر پوچھتا آوے۔ اگر انگوٹھے کے پہلے حصہ مین گندم جو یا روپیہ صاف صاف نشان رہے تو اسکا جنم زائد النور مین ہوگا تمام عمر خوش گذران ہوگا۔ اگر کمان کا نشان ہو تو صاحب ہمت دلیر ہو۔ پھول کے نقش سے فارغ البال رہے بغیر محنت کے روپیہ ہاتھ آوے واللہ اعلم فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

جدول ساعات سبعہ سیارہ سعد و نحس ہر روز و شب

ایام		یکشنبہ	دوشنبہ	سہ شنبہ	چہارشنبہ	پنجشنبہ	جمعہ	شنبہ
لیالی		شب پنجشنبہ	شب جمعہ	شب شنبہ	شب یکشنبہ	شب دوشنبہ	شب سہ شنبہ	شب چہارشنبہ
ساعت	۱	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک	زحل بد
ایضاً	۲	زہرہ ۔ سعد اصغر	زحل بد	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد	عطارد میانہ	مشتری نیک
ایضاً	۳	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک	زحل بد	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد
ایضاً	۴	قمر نیک	مریخ بد	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک	زحل بد	شمس نیک
ایضاً	۵	زحل نحس اکبر	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد	عطارد نیک	مشتری نیک	زہرہ نیک
ایضاً	۶	مشتری سعد اکبر	زہرہ نیک	زحل بد	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد	عطارد نیک
ایضاً	۷	مریخ نحس اصغر	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک	زحل بد	شمس نیک	قمر نیک
ایضاً	۸	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک	زحل بد
ایضاً	۹	زہرہ نیک	زحل بد	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد	عطارد میانہ	مشتری نیک
ایضاً	۱۰	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک	زحل بد	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد
ایضاً	۱۱	قمر نیک	مریخ بد	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک	زحل بد	شمس نیک
ایضاً	۱۲	زحل بد	شمس نیک	قمر نیک	مریخ بد	عطارد میانہ	مشتری نیک	زہرہ نیک

ساعت ایک گھنٹے کا وقت ہی جو طلوع آفتاب سے شمار کیا جاتا ہی مشتری کی ساعت سعد اکبر زحل نحس اکبر ہی

نقشہ تاج محل ہوٹل متصل اپالو بندر بمبئی

ھو اللہ الخالق الملک الکبیر الحکیم

۱۳۳۲ ھ

حمد ہے سازوار رب جہان
اسم اللہ اوسکا ہے مشہور
ہے یہی اسم ذات حق کا جان
ہے یہ قرآن مین جابجا مذکور
اسکے ظاہر مین اور باطن مین
جس طرح ذات احدیت ظاہر
اسطرح اسکا اسم ذات اللہ
جتنے ہین نام سب ہین ہی موجود
یعنے ہر ایک نام ہے مظہر
جملہ اشیا کے لے عدد وبار
تین سے ضرب کرکے حاصل کو
جوکر باقی رہے گا قسمت سے
حاصل ضرب ہی عدد مطلوب
جیسے محبوب کے عدد مطلوب
اسکا دو چند ایک سو سول ۱۱۶
تین سے ضرب گر کرین یکبار
چھ سے تقسیم جب کیا تو رہے
ساٹھ پر چھ ہوئے عدد حاصل
اسطرحسے ہر ایک چیز کا نام
گر بہ چشمان دل مین جز دوست

جسکے اسما کا ہے ظہور یہان
جامع کل صفات ہے وہ ضرور
اسم اعظم بھی ہے یہی پہچان
اور ہے ہر ایک اسم مین مستور
پانچ عدد دوائرہ ہین گر سمجھین
ہے ہر ایک چیز اسکا ہے مظہر
ہے ہر ایک اسم مین خدا ہی گواہ
دیکھ لین اس حساب سے مشہود
قاعدہ اسکا ہے یہی بہتر
یک عدد اسپہ کر زیادہ شمار
چھ سے تقسیم کر ہمیشہ تو
بیس پر دو سے اوسکو ضرب کرے
یعنے اللہ شصت وشش ۶۶ محبوب
جملہ پنجاہ ۵۰ وہشت مین محبوب
یک زیادہ کرین تو ہو سترہ
ہو سنہ ۳۵۱ صد اور اکاون اسکا شمار
تین بائیس سے ضرب کرلے
اسم اللہ کے ہین عدد کامل
دیکھین تحقیق کرکے خاص وعام
ہر چہ بینی بدان کہ مظہر او ست

اشرف الخلق رحمت عالم
ہو صلواۃ وسلام حق سے مدام
اونکے پہلے خلیفہ ہین صدیق رض
دوسرے ہین عمر رض بن الخطاب
تیسرے نامدار ہین عثمان رض
چوتھے حضرت علی رض ہین شیر خدا
اب کرون حال شہر کچھ ترقیم
وجہ تسمیہ ہے یہی بمبئی
ممبا دیوی کا دیر ہے پہچان
اس سے مشتق ہے بمبئی مشہور
پیا دھونی ہے لفظ ہندی زبان
پائے دھونی پہ اب ہوا موقوف
مشتہر ہے دوکان اور اظہر
طالبون کو ہے جو کتب مقصود
قاضی عبدالکریم ہین مالک
یہہ پتہ مختصر ہے بس کافی
شائق بمبئی جدید وقدیم
کیونکہ یہہ گائیڈ ہے بہت ہی خوب
کشف ہوا اس سے سب مقام وحال
گر ہے تاریخ شہر کا طالب

خاتم المرسلین شفیع امم
آل واصحاب پر بھی انکے تمام
ساری امت سے پہلے ہین تصدیق
زیب اسلام ہین وہ عالیجناب
ہین بلاشک وہ جامع القرآن
ہو سلام خدا سبھونپہ سدا
بمبئی کی ہے یہہ بڑی تقویم
مرہٹی نام وہی تھا ممبئی
پائے دھونی سے سمت مغرب جان
ایشیا مین جزیرہ معمور
پاؤن دھونی کے معنی اسکی جان
ہے قریب دوکان وہ معروف
ساٹھ پر پانچ ۶۵ جسکا ہے نمبر
سب کتابین یہان پہ ہین موجود
صاحب خلق عابد وسالک
مانڈوی ڈاکخانہ ہے نامی
بمبئی کی یہہ ہے بڑی تقویم
رہنما شہر کی ہے یہہ مصحوب
اور مزارات صاحبان کمال
نیچے مرقوم ہے بیان غالب

مختصر تاریخ شہر بمبئی

حقیر فقیر عبید اللہ الحکیم محمد غالب مؤلف و مصنف بڑی تقویم شائقین علم نجوم کی خدمت مین عرض کرتا ہے کہ علاوہ علم نجوم کے یہہ تقویم ایک بہتر گائیڈ بھی ہے ہر مسافر سیاح و شائق بمبئی کے لیئے اسکا مطالعہ ضروری ہے تاکہ کل سیر گاہوں عمارتون وغیرہ سے آگاہی ہے اور کیون نہو کسی جگہ کی سیر کا لطف بھی بغیر وہان کی رہنمائی (گائیڈ) کے حاصل نہین ہوتا پس جو لوگ بمبئی کی سیر سے لطف اُٹھانا چاہین وہ اس تقویم کو پاس رکھین تاکہ خود جاکر سیر کرسکین۔ بمبئی ملک انڈیا کے اندر ایک عظیم الشان شہر ہے جو مغربی ہندوستان کا سب سے بڑا بندرگاہ اور احاطہ بمبئی کا دار الخلافہ ہے اس مشہور شہر کو بعض لوگ وسعت آبادی عمارات وغیرہ کے لحاظ سے کلکتہ کے بعد نامور سمجھتے ہین لیکن یہان کی خوبصورتی اور سمندر کا نظارہ موسم کی یکرنگی وغیرہ سے یہ کلکتہ پر سبقت لیجاتا ہے انگریز سیاح بمبئی کو ہند کا دروازہ یا ہندوستان کی جان کہتے ہین اور کیون نہو کہ جان کے عدد بھی بمبئی کے برابر آتے ہین۔ اس شہر کے بارہ اسٹیشن ہین بائیکلہ۔ گرانٹ روڈ۔ چرچ روڈ۔ مرین لائن۔ چرچ گیٹ اسٹریٹ۔ مہالکشمی ہریل۔ انفنسٹن روڈ دادر۔ وکٹوریہ ٹرمنس یعنے بوری بندر قلابہ وغیرہ بمبئی مین مسافر خانہ جناب سیٹھ اسمٰعیل صاحب اور مسافر خانہ حجاج جناب سیٹھ محمد حاجی صابو صدیق صاحب مرحوم جو کرافٹ مارکٹ کے قریب شرق طرف ہے قابل تعریف و لایق دید ہے جسکا بیان اگلی تقویمون مین ہوچکا ہے سلسلہ کے لیئے گذشتہ تقویمون مین ملاحظہ فرماوین ہندو کے واسطے کئی ایک دھرم سالے بنے ہین جنمین سے ایک جو حال مین بنایا گیا ہے ہیرا باغ کہلاتا ہے یہہ سیٹھ مانک جی کا بنایا ہوا ہے اپنے والد کی یادگار مین ہے جنکا نام سیٹھ ہیرا چند جی تھا اسکی تعمیر مین قریب سوا لاکھ روپیہ کے خرچ ہوا ہے یہان پر ہر مذہب کے ہندو کو ایک ہفتہ تک ٹہیرنے کی اجازت ہے اسکے قریب دوسرا بڑا دھرم سالہ بھی ہے جسے مادھو باغ کہتے ہین اسمین سوائے جین مذہب والونکے سب ہندو لوگ قیام کرسکتے ہین جنکو یہان ٹہرنا ہو انکو چرنی روڈ کے اسٹیشن پر اُترنا چاہیے یہان ہندوؤنکے کھانا کھانے کی سینکڑون دوکانین ہین جنپر ہندو اوپچار گرہ لکھا ہوتا ہے۔ اس شہر کے سب بازار لمبے اور کشادہ بھی ہین سب سے مشہور بازار اسپلینیڈ مین کرافٹ مارکٹ بازار ہے جسکا بیان گذشتہ تقویم مین لکھا گیا ہے راستہ اور بازار کے دونون جانب اونچے اونچے مکان عالیشان آسمان سے باتین کررہے ہین جن مین زیادہ کام پتھر کا ہے سڑکون پر ٹراموے کی دوہری لین ہے اور بازوؤنمین گاڑیون کی آمد و رفت کے لیئے پکی سڑکین بنی ہوئی ہین بازارونمین ہروقت لوگون کا وہ اژدحام اور دھوم دھام ہے جسکا دیکھنے سے تعلق ہے ایک طرف سے اگر ہوا کی طرح ٹرموے اُڑی آتی ہے تو دوسری طرف سے پون پون کرتی ہوئی موٹر کار دوڑی جاتی ہے تیسری طرف گاڑی والا اپنی صدائے ہے با جو لگارہا ہے چوتھی طرف بائیسکل والون کی ٹناٹن آواز ہے چلنے والون کو راستہ نہین ملتا ہے جب ذرا آنکھین اُٹھاکر اوپر کیطرف دیکھتے ہین تو تار و نکے جال تنے ہوے نظر آتے ہین یہہ تار کچھ ٹرام کے اور کچھ بجلی کے روشنی کے چند بجلی کے پنکھون کے اور تھوڑے ٹیلیفون کے باقی ٹیلیگراف کے ہین ایک ایک تار کے کھنبے کو اسی اسی نوّے نوّے تار لگے ہوئے ہین دوکانین قسم قسم کے سامان سے بھری پڑی ہین یہہ شہر کیا ہے بھول بھلیان ہے خواہ کسی طرف سیر کرتے چلے جاؤ یکسان بازار یکسان دوکانین یکسان مکانات دیکھکر حیرت ہوتی ہے راستے یہان کے عجیب قسم کے ہین کہ ابھی آپ ادہر سے جائین اور دوبارہ آئین تو پہچان نہین سکتے ہین ہر بازار ہمیشہ رشک گلزار رہتا ہے مشہور بازارون کے نام یہہ ہین۔ نل بازار۔ بھولیشور مارواڑی بازار۔ موتی بازار اونگلی مارکیٹ بازار جامع مسجد بازار کپڑے کا بازار۔ ممبا دیوی بازار۔ کالبا دیوی بازار چور بازار۔ پائے دھونی بازار وغیرہ ہر دوکان اور بڑے مکان مین بجلی کی روشنی ہوتی ہے بڑی بڑی دوکانون اور دفترونمین بجلی کے پنکھے چلتے ہین حجامت بال بنوانے کی بھی بڑی دوکانین ہین دھوبیون کے بھی بڑی دوکانین موجود ہین جنپر لوگ کپڑے دیکر رسید لیجاتے ہین اور چار پانچ روز بعد آکر دُھلے ہوئے کپڑے جو نمبروار رکھے ہوتے ہین رسید واپس دیکر لیجاتے ہین دُھلائی فی کپڑا ایک آنہ ہوتی ہے۔ یہان کی پوسٹ آفس قابل دید اور ڈاک کا انتظام بہت اچھا ہے خطون کے صندوق سے ہر گھنٹے ڈاک نکالی جاتی ہے اور تقسیم ہوتی رہتی ہے اس شہر مین بہت سے بڑے بڑے تالاب اور ہر مذہب کے مندر ہین۔ جینیون کے ایک مندر مین پرتماکو سوا لاکھ روپیہ کے خرچ سے جواہرات کا ایک جامہ پہنایا ہوا ہے جسکی ہروقت حفاظت کرنی پڑتی ہے سمندر کے کنارے خاصا روڈ بنایا گیا ہے اور لوگون کے بیٹھنے کے لیئے بینچین (تختے) بنے ہوئے ہین رات کو برقی روشنی ہوتی ہے اور شام کے وقت لوگون کا بڑا مجمع رہتا ہے ہزارون آدمی سمندر کی سیر کو آتے ہین گاڑی اور موٹر وغیرہ قطار باندھکر کھڑی ہوتی ہین وکٹوریہ گاڑی بند گاڑی کثرت سے نظر آتی ہین کھلی جگہ مین لیکچرار لیکچر دینے لگتے ہین اور پارسی لوگ سمندر کے عین کنارے پر کھڑے ہوکر دُعا مانگتے اور تسبیح پڑھتے ہین اکثر سمندر کے پانی کو آنکھونسے لگاتے ہین غرضکہ سمندر کے کنارے ہر روز خوب چہل پہل رہتی ہے اور سمندر کے کنارے کنارے کئی ایک معمولی بندر بنے ہوئے ہین جو گودی کہلاتے ہین اونپر پاسنجر اور مال کے جہاز آکر ٹہرا کرتے ہین انکے نام یہہ ہین اپولو بندر یعنے پالوہ بندر جسکا بیان گذشتہ تقویم مین ہوچکا۔ بلیٹ پائیر۔ پرنسز ڈاک وغیرہ ہین۔ پرنسز ڈاک سب سے بڑا بندر ہے جسکا پلیٹ فارم بہت دور تک بنایا گیا ہے سینکڑون جہاز ہروقت یہان کھڑے رہتے ہین لاکھون من مال اُترتا چڑھتا ہے ایشیا بھر مین اس سے بڑی کوئی جگہ نہین ہے ہر قوم اور ملک کے لاکھون آدمی یہان رہتے اور کام کرتے ہین گویا یہہ ایک علٰحدہ شہر بسا ہوا ہے ایک سرکاری گودی ہے جسمین جنگی جہاز رہتے ہین یہان بھی ہزارون آدمی ملازم ہین اپولو بندر مین سواریان اُترتی اور چڑھتی ہین اسکے سامنے تاج محل ہوٹل کی عمارت ہے جسکا نقشہ صفحہ ۹ مین دیا گیا ہے جو سات منزل اونچی اور ہندوستان کے سب ہوٹلون سے بڑی ہے گو کہ باہر سے بھی عمارت بڑی شاندار ہے لیکن اسکے اندر کا ساز و سامان قابل دید ہے تفصیل اسکی طول ہے وال کیسر جسکو بال کیسر بھی بولتے ہین چوپاٹی سے اسطرف سمندر کے کنارے ایک بستی کا نام ہے جسکا ذکر مفصل اگلی تقویمون مین لکھا گیا ہے یہان ایک تالاب ہے جو بال گنگا کہلاتا ہے اور اسکے قریب بال کیسر مہادیو کا مندر ہے اس سے تھوڑے اوپر ایک پہاڑی چوٹی ہے جسے مالا بار ہل یعنے ملباری پہاڑی کہتے ہین چونکہ یہہ مقام بلند سرسبز دریا کنارے ہے اسلیئے فرنگی لوگون کی کوٹھیان اکثر اسی جگہ بنی ہوئی ہین اور گورنر صاحب بمبئی بھی اسی جگہ تشریف رکھتے ہین یہان کے ایک تالاب پر چھت ڈالکر سطح زمین ہموار بنالی گئی ہے اور اوپر باغ ہے اسکا مفصل بیان گذشتہ تقویمون مین ملاحظہ فرماوین بمبئی مین ناٹک تماشے بہت سے ہین کچھ گرانٹ روڈ پر اور کچھ میدان کی طرف انمین اردو اور گجراتی تماشے

ہر روز ہوتے ہین وکٹوریہ باغ عجائب باغ ہی جسمین ہر قسم کے درخت لگے ہین چڑیا خانہ اور عجائب گھر بھی اسی مین ہی - بمبئی مین صدہا کارخانے اور بڑی بڑی ملین ہین جنمین کپڑا وغیرہ تیار ہوتا ہی ریشم کی ایک مل جو خاص بمبئی شہر مین ہی قابل دید ہی اسمین ریشم کی ساڑیان دوپٹے وغیرہ تیار ہوتے ہین اور قریب ایک ہزار آدمی کے اسمین کام کرتے ہین فورٹ یعنی قلعہ مین بڑی بڑی انگریزی کمپنیان سوداگرون کی کوٹھیان بنک کارخانے ہین چیف کورٹ بھی یہین ہی قلعہ کی دیوارین تو پہلے وقتون مین تھین اب مسمار ہو گئین اب یہہ روڈ (سڑک) قلعہ کے نام سے مشہور ہی یہہ سڑک بڑی دور یعنے قلابہ تک چلی گئی ہی اسکے دونون طرف بڑی بڑی عالیشان عمارتین ہین اس بڑے راستہ پر کرشن آئیل اسفلٹ وغیرہ کا چھڑکاؤ ہوتا ہی جس سے گرد وغیرہ بالکل نہین رہتی اخبار (ٹائمس آف انڈیا) بمبئی جو انگریزی تصویر دار اخبار ہفتہ وار مشہور ہے اور ہندوستان مین سب سے بڑا اخبار سمجھا جاتا ہی اسکا دفتر بھی اسی جگہ ہی سالانہ قیمت بارہ روپیہ ہی اسمین انگریزی کتب خانہ اور بڑی آفس ہی ہزارہا آدمی اسمین کام کرتے ہین ولایتی ڈاک اور ہندوستانی فوج کے جہاز بمبئی سے ہی آتے جاتے ہین ریل کے ذریعہ ہندوستان کے سب حصون سے ملی ہی قلعہ کے پاس دوسری ٹکسال ہے جسمین ڈالر روپیہ گنی پیسے بڑی صفائی اور خوش اسلوبی کے ساتھ تیار ہوتے ہین بازار کی طرف ایک بڑا احاطہ بیمارون اور جانورون کے رہنے کے واسطے بنایا ہوا ہی جسکو پنجرا پول بولتے ہین یہہ جینون نے کھول رکھا ہی اور اسکا خرچ بھی انکے ذمہ ہی یہان جانورون کا علاج اچھا ہوتا ہی اور انکو ہر قسم کے آرام دینے کی کوشش کیجاتی ہی ایلیفنٹا غار اور اسکے دیول یہہ بمبئی کے مشہور عجائبات سے ہی دریا کے کنارے پہاڑ کھود کر بنائے گئے ہین بمبئی سے سات میل کا فاصلہ ہی دخانی کشتی مین بیٹھکر جانا پڑتا ہی بڑا مندر قریباً ۱۳۰ فٹ لمبا چوڑا ہی اسکے تمامی ستون ۲۶ تھے انمین سے آٹھ شکستہ ہین اور اب سولہ نیم ستونون پر قایم ہے بلندی مین قریب ۱۰ سے ۱۹ فٹ تک ہین مندر کے اندر تری مورتی کا ایک بت ۱۹ فٹ بلند بنا ہوا ہی اور اسکے دونون طرف بارہ فٹ بلند دربان کھڑے ہین وسط مین ایک لنگ بھی ہی تری مورتی کے مشرق کی طرف کمرے مین شیو کی ایک تصویر مرد و عورت کی بنی ہوئی ہی اسکے گرد کئی بڑی بڑی تصویرین رکھی ہوئی ہی تری مورتی بت کے مغربی کمرہ مین شیو اور پاروتی کے دو تصویر ہین یہہ مندر فرقہ سیوا کا ہی اور بہت پرانا ہی بمبئی شہر مین خاکروب مہترون سے غلاظت میلا اٹھوانے کا دستور نہین ہی تمام شہر کی نجاست نلون کے ذریعہ سمندر مین جا پڑتی ہی بڑی بڑی نل نجاست کے زمین کے اندر ہی اندر بہتے ہین انکی بدبو باہر نکلنے کے لئے کوئی جگہ نہین ہوتی بو زمین ہی مین سمائی رہتی ہی اور یہی سبب ہی کہ کبھی بازارون مین سے گذرتے وقت نامعلوم بدبو معلوم ہوتی ہی اور یہہ بھی ایک سبب طاعون پلیگ کا ہی یہان لنگڑے اور معذور فقیر بھکاری جا بہت دیکھنے مین آتے ہین پارسی یزدان پرست لوگ بھی بہت خیرات کرتے ہین اور مالدار ہین آبادی انکی یہان بہت ہی اور یہہ لوگ یہان کی زینت اور خوبصورتی کا باعث ہین یون تو یہان ہر قوم و ہر ملک کے باشندے دیکھنے مین آتے ہین مگر زیادہ آبادی گجراتی مرہٹے مارواڑی پارسی بوہرے اور مسلمانون کی ہی زبان اکثر گجراتی اور اردو بھی بولی جاتی ہی ٹرام پر ایک مقام سے دوسرے مقام کو جانے کے لئے کم از کم ایک آنہ فی آدمی دینا پڑتا ہی اور برقی ٹرام سے ذرا اور اسی پر بعد آتی جاتی رہتی ہی ٹرام مین اسباب رکھنے کا حکم نہین ہے - بمبئی سے چند مشہور شہرون کا فاصلہ اور کرایہ ریل تیسرے درجہ کا حسب تفصیل ذیل ہے -

فاصلہ بمبئی	بمبئی سے دوسرے مقامات	میل ٹرین گھنٹہ	میل ٹرین منٹ	پسنجر ٹرین گھنٹہ	پسنجر ٹرین منٹ
۳۷۶	بمبئی سے واڈی	۳	۴	۱۳	۵
۳۹۱	حیدرآباد دکن	۶	۵	۶	۷
۷۱۴	بجواڑہ جنکشن	۱۱	۷	۴	۱۰
۸۴۸	کوکناڈا	۰	۱۲	۵	۱۲
۱۱۶۲	لاہور براستہ ناگدہ متھرا وغیرہ	۹	۱۲	۵	۱۶
۱۲۴۴	لالہ موسیٰ	۸	۱۳	۹	۱۷
۷۹۴	مدراس	۵	۸	۸	۱۱
۳۵۱	رائچور	۱۱	۳	۹	۴
۸۴۹	دہلی	۱	۸	۱	۸

حل مضامین اسلامی بڑی تقویم

یعنے بارہ مہینے کی جدول مین تاریخ نچھتر وغیرہ دیکھنے کا قاعدہ

پہلا خانہ چاند کی اسلامی تاریخ کا ہی جو جلی قلم ہے دوسرا خانہ انگریزی تاریخ کا ہے تیسرا خانہ ہندی مہینے اور تعلق تاریخون کا ہے جسکو تتھ بکسر تین کہتے ہین ہر ایک تتھ کا ایک نام ہی مثلاً اپروا ۱ دوج ۲ وغیرہ انکی خاصیت آگے بیان ہوگی چوتھا خانہ فصلی الٰہی حیدرآبادی تاریخون کا ہی پانچوان خانہ فصلی اکبری تاریخون کا ہی چھٹا خانہ پارسی شہنشاہی سن اور قدیمی تاریخون کا ساتوان خانہ پارسی قدیمی نوروزی تاریخون کا ہی آٹھوان خانہ دریا کی بھرتی بمبئی کا نوان خانہ ابتدائے وقت صبح صادق دسوان خانہ طلوع آفتاب بمبئی گیارھوان خانہ زوال آفتاب بمبئی بارھوان خانہ غروب آفتاب بمبئی تیرھوان خانہ وقت عشا شافعی چودھوان خانہ وقت عشا حنفی پندرھوان خانہ طلوع آفتاب کلکتہ سولھوان خانہ غروب آفتاب کلکتہ سترھوان خانہ طلوع آفتاب مدراس اٹھارھوان خانہ غروب آفتاب مدراس انیسوان خانہ قیام قمر و ہر نچھتر کا ہی یعنے چاند اس منزل مین داخل ہو کر اتنی گھڑی اور پل تک رہتا ہی مثلاً غرہ محرم یکشنبہ کو قمر ریط ۱۹ یعنے انیسوین منزل مین داخل ہوا ہی اور ۱۰ گھڑی تک رہیگا وہان سے دوسرے نچھتر مین جائیگا ایک روز مین دو دو نچھتر بھی آتے ہین مثلاً ۲۱ محرم شنبہ کو یانچھتر یعنے گیارھوان نچھتر ایک گھڑی کو آخر ہو کر یب شروع ہوتا ہی اور دن رات گذر کر صبح تک رہتا ہی اسیطرح دوسری منزلون مین قمر کو خیال کرین ہندسہ کے پاس جو نقطہ ہی وہ اشارہ آدھی گھڑی کا ہے جسکے ۳۰ پل ہوتے ہین جو خط کہ ہندسہ کے نیچے ہی اسطرح ہی وہ علامت پاؤ گھڑی یعنے ۱۵ پل کی ہی آگے ہر ایک نکشتر کی خاصیت مع نقشہ قمر لکھی گئی ہی تاکہ شائقین کو معلوم رہے کہ کس نچھتر مین کونسا کام کرنا بہتر و مناسب ہی اور نام تاریخی نچھتر سے نام اس بھی معلوم ہو جاتا ہی تتمہ مقدم ہے

احکام اختیارات تتھ

بارہ مہینے کی جدول مین جو تیسرا خانہ ہندی مہینے اور اوسکی تاریخون کا ہے اونکے نام اور خاصیتین بیان لکھی جاتی ہین ایک مہینے کی. ۳۰ تتھ ہین گر انکی مطابقت تیس دنون سے نہین ہوتی۔ ایک روز مین دو دو تتھ بھی آتی رہتی ہین اور تیسری تتھ بھی شروع ہوسکتی ہے ہر مہینے کی جدول مین تیسرا خانہ تتھ یعنے تلنگی تاریخون کا ہے جبکا سنہ سموت یعنے وکرمارک اور سکا بدھا یعنے سالیواہن دونون مروج ہے جدول تتھ مع خاصیت یہہ ہے

تاریخ ہندی	نام تتھ	زائد النور سدی پروا مع خاصیت
۱	پروا	نحس ہے کاروبار کو نکاح کو بد ہے سفر منع
۲	دویا	مبارک ہے شادی سفر جملہ امور کو
۳	تدیا	مبارک ہے سب کامون کو
۴	چوتھی	نکاح بہتر نصف آخر بد ہے
۵	پنچمی	شادی سفر تمام کاروبار کو خوب ہے
۶	سشٹی	بد ہے کاروبار کو
۷	سپتمی	شادی سفر اور سب کامون کو نیک ہے
۸	اشٹمی	بد ہے کاروبار کو نحس ہے نکاح کو سفر کو
۹	نومی	نیک ہے شادی کو بد ہے سفر اور دوسرے کامونکو
۱۰	دسمی	مبارک ہے شادی سفر اور سب کامون کو
۱۱	ایکادسی	اچھا ہے کاروبار کو
۱۲	دوادسی	نامبارک ہے شادی سفر اور دوسرے کامونکو
۱۳	تریودسی	لائق ہے کاروبار سفر کو
۱۴	چتردسی	نامبارک ہے شادی سفر وغیرہ کو
۱۵	پونم	شادی سفر کو نحس ہے نئی کاروبار کو نیا نیا سبق پڑھنا منع ہے

تاریخ ہندی	نام تتھ	ناقص النور بدی پروا مع خاصیت
۱	پاڈی می	بد ہے شادی و سفر کو۔ میانہ دوسرے کامون کو
۲	دویا	نیک ہے سفر اور دوسرے کامون کو
۳	تدیا	مبارک ہے سفر وغیرہ دوسرے کامون کو
۴	چوتھی	بد ہے شادی وغیرہ دوسرے کامون کو
۵	پنچمی	نیک ہے سفر وغیرہ دوسرے کامون کو
۶	سشٹی	نامناسب ہے سب کاروبار کو
۷	سپتمی	بہتر ہے سفر اور دوسرے کامون کو
۸	اشٹمی	نحس ہے جملہ امور اور سفر کو
۹	نومی	نامبارک ہے سب کامونکو سفر کو
۱۰	دسمی	نیک ہے بعضے کامون کو
۱۱	ایکادسی	بہتر ہے اکثر کامون کو
۱۲	دوادسی	نامبارک ہے اکثر کامون کو اور سفر کو
۱۳	تریودسی	نیک ہے شادی سفر سب کامون کو
۱۴	چتردسی	میانہ ہے شادی کو نحس ہے اور کامون کو
۱۵	اماوس	ہر ایک کام اور نیک کاروبار کے لئے بد اور نحس ہے۔

چنانچہ آجکل اس روز دوکان بند کرنے کا رواج ہے۔

تتھ یعنی تلنگی تاریخ ہے جو اہل خواص سے واسطے انجام ہر امر کے مقدم ہے اسکے بعد نچھتر کی خاصیت دیکھتے ہین اور روز کا بھی لحاظ رکھتے ہین جب ہر طرح سے ساعت نیک ٹھہرتی ہے تو یہ سعد اکبر ہے اور یہ امر اتفاقی ہے جب کسی کام کیلئے روز و تتھ سعد اور نچھتر نحس ہو تو پہلے کو بہتر سمجھتے ہین اور اسی پر دارومدار ہے ہندی نجومون کے نزدیک تتھ کی پانچ قسمین ہین پہلی نندا دوسری بھدرا تیسری جیا چوتھی رکتا پانچوین پورنا اکا شمار پروا سے پنچمی تک ہے پھر سشٹی سے نندا کا آغاز ہے الی آخرہ پس قسم نندا اول یعنے سدہ پروا مین نیا سبق پڑھنا بسم اللہ خوانی کرنا منع ہے جیا دوم رکتا دوم بھدرا سوم سفر کے لئے نحس اکبر ہے

احکام بست وہفت نچھتر ہندا یعنی اختیارات منازل قمری

ا-۱ اسونی نچھتر جب چاند اس نچھتر مین رہتا ہے واسطے سند نشینی نکاح و شب عروسی وغیرہ سب کامون کو نیک ہے اگر بدر یعنے پورنماشی ہو تو شب عروسی کیلئے زیان ہے اس سال مین خطرہ جان ہے اگر اس منزل مین بچہ کی پیدائش ہو تو فرزند خوبصورت جسیم ہوشیار و دولتمند محسن ہو مگر پریشان رہے نام راس بچہ کی پیدائش کا یہہ ہے۔ چوبدار خان۔ لعل احمد۔ لطیف الدین۔ چھوٹی بی۔ لعل بی وغیرہ

ب ۲ بھرنی۔ جب قمر اس نچھتر مین رہتا ہے زمین کھودنے نیو رکھنے حمام کرنے آگ جلانے گشتی چلانے جڑی بوٹی نکالنے کو بہتر ہے۔ نکاح و شب عروسی کو نامبارک ہے مگر جب بدر یعنی پورنماشی ہو خاوند کی بدحالی ہو اس منزل کی پیدائش مین مولود عقلمند راست گو خوبصورت نیک سیرت ہو اسکا نام نکشتر۔ لیاقت حسین۔ لطافت حسین۔ لیزم خان وغیرہ۔

ج ۳ کرتی کا جب چاند اس نچھتر مین رہتا ہے تخم ریزی چاہ کھودنے پکوان کرنے سواری وغیرہ کو خوب ہے جب اسمین بدر یا استقبال نظر ہو شب عروسی جلوہ دلھن کو گھر لانا مردون کے لئے باعث مسرت و لذت ہے اس نچھتر کی پیدائش والا محنتی ہوشیار بخیل و بدکردار گردن پر کچھ نشان ہو نام نچھتر آسمان جاہ عاقل علی۔ آباد خان۔ علی خان۔ امیر علی۔ امانت علی۔ عطا حسن۔ آمنہ بی۔ عائشہ بی۔ اقبال احمد۔ اقبال علی۔ الٰہی بخش۔ اسمٰعیل خان۔ امداد علی۔ علم الدین۔ عثمان خان۔ علیم اللہ۔ عین الدین۔ عیسیٰ۔ ایلیا وغیرہ۔

د ۴ روہنی جب چاند اس نچھتر مین رہتا ہے شادی۔ نکاح۔ جلوہ وغیرہ سب کامون کو نیک ہے اگر اس وقت بدر ہو تو صرف جلوہ و شب عروسی کو منع ہے مواصلت موجب زحمت ہے اس منزل مین جو فرزند تولد ہو صاحب دولت عقلمند نرم گفتار نیک کردار ہو نام راس واجد علی۔ ولی محمد۔ ولایت حسین۔ وصی الدین۔ وارث علی۔ واحد النسا وغیرہ۔

ھ ۵ مرگسرا یہ نچھتر شادی بیاہ کرنے علم سیکھنے زراعت عمارت باغ نصب کرنے سفر کرنے کو خوب ہے اس روز پورنماشی ہو تو شادی نامبارک ہے اس منزل کی پیدائش مین مولود دلیر دولتمند ہو ہوشیار چالاک مزاج خودغرض رہے نام وقار علی۔ کاظم حسین کرم الدین۔ کریم النسا۔ کریم خان۔ کاتب علی۔ کفایت علی وغیرہ۔

١١١ اردو

و ۶ آردرا یہ نچھتر کسی کام کے شروع کرنے بچہ کو گہوارہ مین
ڈالنے نیا کپڑا پہننے وغیرہ کو نیک ہے مگر شادی بیاہ شب عروسی
جلوہ کو اگر اسروز پورا چاند ہو تو نحس ہے۔ بیماری و تکلیف کا سامنا ہوگا
اس نچھتر کا مولود چالاک خود پسند فضول خرچ متکبر ہوگا سانپ کا خوف
رہیگا نام مولود کلثوم بی۔ غالب علی۔ غریب میان۔ قنبر علی وغیرہ اسی نچھتر سے منسوب ہین

ز ۷ پونروسو جسکو عربی مین ذراع کہتے ہین قطع برید نیا کپڑا
پہننے منڈن حجامت عقیقہ پشکرم میلہ سفر و غسل صحت وغیرہ
کو نیک ہے جب اس روز بدر ہو تو شب عروسی سے لڑکا عقلمند پیدا ہو
مولود خوبصورت سرد مزاج اپنے قبیلہ مین سرافراز غریب پرور خوش مزاج
ہو لڑائی فساد مین نہ جاوے ورنہ ضرب پہنچے دراز عمر پاوے نام نکشتر
ہادی علی۔ حسن علی۔ حامد علی۔ حسن احمد۔ ہدایت اللہ۔ ہدایت النسا۔ حلیمہ بی وغیرہ

ح ۸ پشمی بالضم جسکو نثرہ کہتے ہین تخت نشینی علاج۔ دھو
منڈن یعنے عقیقہ وغیرہ سفر کرنے کو اچھا ہے بدر پشمی سے
لڑکی پیدا ہوگی مولود ہوشیار زاہد عقلمند ہو ورد شکم فساد معدہ سے
تکلیف پاوے اگر عمر طبعی کو پہنچے تو ۷۷ سال تک زندہ رہے اسی کو
پکھ نچھتر بھی کہتے ہین نام پیدائشی ہو د۔ ہما خان۔ حور النسا۔ حوران بی وغیرہ

ط ۹ آسلیشا جب قمر اس نچھتر مین ہو جانور خریدنے
گھر باندھنے غسل صحت کرنے ختنہ وغیرہ کو نیک ہے سفر کو بہتر
نہین شادی شب عروسی موجب خانہ جنگی ہے ڈیل ڈول کے لفظ پر نام
راس یاد رکھین اس منزل کی پیدائش مین مولود متلون مزاج جسکا مزاج
ایک بات پر قایم نہو۔ خود غرض سرخ رنگ زبان دراز ہو شکم یا سر پر
خال رکھے دراز عمر پاوے۔

ی ۱۰ مگھا بروزن قبا ہے یہ نچھتر سحر افسون خریدی
جانور غسل صحت وغیرہ کو بہتر ہے شادی نکاح بھی ضرورت پر
فائدہ مند ہے اس منزل کی پیدائش مین مولود ہمیشہ خوشحال شیرین
مقال ہے محبت پرور صاحب ہنر ہو دو تین مرتبہ بیماری سے آفت پائے
دشمن زہر بھی کھلائے نام پیدائش اس نکشتر والے کا ماجد حسین۔ مجید
حسن۔ مریم بی۔ میر حسن۔ میران بخش۔ مقصود علی۔ مرزا احمد۔ مرزا حسین
مصباح الدین۔ مظہر حسن صاحب۔ میران بی۔ مراد علی۔ منور خان۔ مصاحب
علی۔ مبارک شاہ۔ مہر علی وغیرہ۔

یا ۱۱ پوبھا نچھتر خریدی مراکب و معاملہ سواری اسپ وغیرہ کو بہتر ہے
مگر نکاح و سفر کو بہتر نہین اگر اس روز بدر ہو تو شادی شب عروسی کو
بہتر ہے اس منزل کی پیدائش مین مولود خوش مزاج عزت دار ہوشیار ہو ایک سال مین
بیماری اُٹھائے پانی سے خطرہ رہے دراز عمر پاوے نام نکشتر مولا بخش۔ محمد
حسین۔ محمد خان۔ موتی جان۔ وغیرہ مناسب تر ہین۔

یب ۱۲ اُترا بروزن ستھرا شادی بیاہ
رسومات نکاح ملاقات امرا و وزرا برید و پوشش لباس
غسل زچہ سفر وغیرہ کو اچھا ہے بدر منزل صرفہ مین تزویج بُرا ہے مولود سرخ
رنگ عقلمند عالی خیال باکمال ہو جسم پر خال یا داغ رکھے ایک مرتبہ
بیماری کا صدمہ اُٹھائے پھر دراز عمر پائے نام راس پاشا صاحب۔ پاچھا بی۔
پاشا خان۔ پیر صاحب وغیرہ

یج ۱۳ ہستا یعنے عوا نچھتر زراعت و تجارت شروع کرنے
شادی بیاہ جلوہ دینے سفر کرنے مکان بنانے کو نیک و مبارک
ہے قطع برید پوشش جامہ وغیرہ کو بھی نیک ہے اگر اس روز پورا چاند ہو تو
شادی موجب جدائی ہے مولود خود پسند مگر دولتمند ایک مرتبہ بیماری سخت
اُٹھائے پھر دراز عمر پائے نام راس شاہدین۔ شاہ احمد۔ شرف الدین
خادم حسین۔ خالد شریف۔ خدیجہ۔ شاکر احمد خاتون بی۔ قادر علی۔ قادر
خان۔ خانم بی۔ نادان بی۔ نادر علی۔ قاسم احمد۔ قاسمہ بی
نجم الدین۔ ناصر خان۔ نواب جان وغیرہ۔

ید ۱۴ چترا یا چترا نچھتر عقیقہ کرنے نئے گھر مین جانے
علاج وغیرہ کو مبارک ہے سفر نکاح شادی کو بہتر نہین مگر اس
روز بدر ہو تو نیک ہے تخت نشینی نام رکھنے قطع برید جامہ نو وغیرہ کو نیک ہے
مولود میانہ قد کشادہ سینہ صاحب ہمت دولتمند ہو دو مرتبہ بیماری سخت
اُٹھائے سفر مین رنج و تکلیف پاوے پھر عمر دراز کو پہنچے نام راس راج احمد۔
راج النسا۔ رشاد خان۔ رشید رضا۔ رحیم بخش۔ رحمت اللہ۔ رؤف احمد
رفیع الملک وغیرہ۔

یہ ۱۵ سواتی یعنے غفر عمارت بنانے درخت لگانے نئے
گھر مین جانے شادی نکاح رسم کرنے کو سعد و مبارک ہے بدر
بھی اسعد ہے مولود ہوشیار ایماندار دوستدار شکر گذار ہو عمر دراز پاوے
نام راس روشن علی۔ روپوش خاتون۔ روزہ خان۔ تبارک حسن تجمل حسین

یو ۱۶ وسا کھا یعنے بسا کھا نچھتر جسکو عربی مین زبانا کہتے
ہین جب قمر اس نچھتر مین رہتا ہے درخت لگانے زیور بنانے زراعت
کاٹنے کو نیک ہے شادی بیاہ اور سفر کرنے کو نحس ہے خاصکر جب بدر اس
منزل مین ہو شادی بربادی خاوند کی زوالی کا اندیشہ ہے اس نچھتر کے
چوتھے چرن سے برج عقرب شروع ہوتا ہے وہ زمانہ ابتدائی
نحوست کا ہے مولود خوبصورت کشادہ سینہ ہوشیار دولتمند
ہو دسن سال مین ایک بار بیماری کی سختی اُٹھائے لڑائی فساد سے
باز رہے دراز عمر پائے نام راس تیرہ بخت۔ تیر خان۔ تزک امیر
تیر بخش۔ تیغ بہادر۔ تیغ علی۔ تیغ احمد وغیرہ۔

یز ۱۷ انورادھا یہ نچھتر نقل و تحویل تجارت بیوپار
اور دوسرے کاروبار کو نیک ہے سفر شادی بیاہ کو
بھی خوب ہے اگر اسروز بدر ہو تو سفر شادی بیاہ جلوہ رسم نکاح وغیرہ خوب
نہین یہ منزل قلب عقرب ہے منجمین اسلام اسکو نحس سمجھتے ہین خاصکر جب
روز و تاریخ بھی موافق نہو جیسا کہ یہ شعر ہے۔

چون قمر آید بہ عقرب ہیچ کاری اندران
چون نکاح و چون سفر ہرگز مکن یابی زیان

خاصیت قمر در عقرب

مولود بہت خوبصورت نیک سیرت ایماندار ہوشیار ہو عمر دراز پاوے نام نچھتر نذیر احمد۔ نازنین جان۔ نازک بی۔ ننھی جان۔ نیلم جان۔ نور احمد۔ نور الدین۔ نثار صاحب۔ نعمت اللہ صاحب۔ نصر اللہ خان۔ نعمت خان نیاز علی۔ نظام الدین۔ نور اللہ وغیرہ۔

یح ۱۸ جیشٹھا تجارت و معاملہ شروع کرنے تعلیم نقاشی وافنون کے لئے بہتر ہی شادی سفر میانہ بدر ہو تو نیک ہو مولود خوبصورت دراز بینی شکم پر خال دار ہوشیار ہو عورت سے تکلیف پاوے نام نچھتر یار احمد۔ یاور محمد۔ ایلیا۔ اقبال حسین۔ الیاس۔ یوسف علی یہی حرف اس نچھتر کے تیسرے چرن سے منسوب ہی

یط ۱۹ مولا چاہ کھودنے تعلیم علم و فن شادی کتخدائی زراعت و عمارت کو خوب ہی اگر بدر ہو تو شادی بیاہ کیلئے منحوس ہی اسکے پہلے چرن سے برج قوس شروع ہوتا ہی اس نچھتر کی پیدائش مین مولود جسیم سیاہ رنگ متکبر مزاج اپنے قبایل مین عزیز ہو دو مرتبہ بیماری سے خطرہ ہی عمر دراز ہو نام مولود از روئے سر حرف بابا احمد۔ بشیر الدین بہاؤ الدین۔ بادل خان۔ بی جان بی۔ بہلول۔

ک ۲۰ پوروا شاڈھا جب قمر داخل منزل رہتا ہی مشکیزہ کا کھیت لگانے موتی مونگا وغیرہ خریدنے اور دوسرے کاروبار کو بھی خوب ہی مولود خوبصورت گورا رنگ دراز قد ہوشیار خوش گذران رہے ایک بار بیماری سے سخت ایذا اور جانور کے ضرب سے خطرہ ہو عمر طبعی ۶۸ کو پہنچے نام مولود اول چرن بوطالب۔ برہان الدین۔ فاطمہ۔ فرید خان۔ فتح محمد۔ فتح النسا بیگم وغیرہ

کا ۲۱ اترا شاڈھا یہ نچھتر تخت نشینی غسل چہ بسم اللہ خوانی موتراشی زراعت عمارت بنانے شادی رسم پھول پہنانے اور شب عروسی وغیرہ کو خوب ہی اسکے دوسرے چرن سے برج جدی شروع ہوتا ہی مولود خوش چہرہ دراز بینی عقلمند چالاک عالم بے باک بیماری سے خطرہ کسی ضرب سے اندیشہ رہے عمر دراز پائے اسم مولود بے ریا صاحب۔ بیدیا بینوا خان۔ جمیلہ خاتون۔ جمال الدین۔ ضیاء الدین احمد۔ جیوا خان۔ ضمیر الدین ظفر احمد۔ جنت حسین۔ جان محمد۔ ظہیر الدین۔ زینب بی وغیرہ

کب ۲۲ سراون عمر مکان۔ بالاخانہ بنانے بنیاد بلند کرنے سفر جانے زراعت تخم ریزی تخت نشینی نام رکھنے نیا کپڑا پہننے کو خوب ہے شادی جلوہ مبارک ہو خوشی حاصل ہو مولود خوبصورت صاحب علم و فہم ہو راگ رنگ سے شوق رکھے عمر دراز پاوے نام راس خردمند خان خرم علی۔ خوب النسا۔ خوبان بی۔ قدرت اللہ۔ قربان علی وغیرہ۔

کج ۲۳ دھنشٹھا تجارت شروع کرنے نئے مکان مین جانے سفر کرنے نیا کپڑا پہننے زراعت کرنے اور دوسرے کاروبار کو بھی خوب ہی اس نچھتر مین قمر ہو یا بدر سعد مقدر ہی مولود مالدار وفا شعار ہو دو مرتبہ سخت بیماری اٹھاوے کسی ضرب سے صدمہ پہنچے عمر دراز پاوے نام راس غالب خان۔ گھاسی خان۔ غلام علی۔ غیرت خان۔ غلام حسین۔ گلاب خان۔ گل حسن گیسو دراز خان۔ گلاب جان وغیرہ۔

کد ۲۴ ست بھشم کوئی عمارت مکان خریدنے زمین فروخت کرنے اور جانوروں کی خریداری شادی اور رسومات وغیرہ کو خوب ہی مولود خوبصورت کھلا رنگ دراز بینی مالدار سخی ہو نام راس گوہر خاتون۔ گوہر جان۔ گوری بی۔ سالار علی۔ ساران بی۔ سالار خان۔ سبحان علی سہراب خان۔ سعد اللہ خان۔ سلطان علیخان۔ سکندر خان۔ وغیرہ

کہ ۲۵ پوروا بھادرا تخم ریزی زراعت فنون تجارت شروع کرنے چاہ کھودنے علاج وغیرہ کیلئے بہتر ہی۔ جب بدر پوروا بھادرا اترا بھادرا نچھتر مین ہوتا ہی اسوقت عورت سے مواصلت مانع حمل ہی اولاد نہو مولود دراز قد سانولا رنگ زبان دراز چالاک دولتمند چہرہ پر نشانی رکھے بیماری زہر خوانی سے اندیشہ عمر زیادہ پاوے نام مولود سیب خان۔ دلوا صاحب دادی بی۔ داؤد خان۔ دلاور خان۔ دیوان محمد وغیرہ

کو ۲۶ اترا بھادرا نقل و تحویل عمارت غسل زچہ وغیرہ کو خوب ہی شادی نکاح و رسومات کو بھی نیک ہی اگر سفر کی ضرورت ہو تو کرے مولود اکثر خوشحال رہے گا سخی ہوگا نام مولود دُرباز خان دونی جان۔ سیاوش خان۔ پاچھا خان۔ پاچھا بی۔ چاند خان۔ چاند بی دور اندیش خان۔ چراغ الدین۔

کز ۲۷ ریوتی بروزن سیوتی یہ آخری نچھتر ہے جب قمر یا بدر اس منزل مین ہو شادی و کتخدائی کرنے رسومات نکاح غسل زچہ تخت پر بیٹھنے جامہ نو بریدہ و پوشش کرنے جلوہ دینے پھول پہنانے شب عروسی زفاف سفر کرنے کو بہت خوب وقت ہے مولود خوبصورت مالدار سخی ہوگا اگر دوسرے چرن مین پیدائش ہو تو بدمعاشی اختیار کرے تیسرے چرن پر بدکردار ہو چوتھے چرن والا متقی پرہیزگار بنے نام نچھتر دین حسن۔ دوست محمد۔ چاند خان۔ چاند بی۔ چہرہ خان۔ چمن شاہ۔ چلم شاہ وغیرہ تشریح منازل قمری کی مع تصاویر بڑی تقویم سنہ ۱۳۱۹ھ مین لکھی گئی ہے۔

تقویم قمری ۱۱۰ سال آئندہ کی سنہ ۱۳۲۹ ہجری سی سنہ ۱۴۳۹ھ تک جدول ذیل سے دریافت فرماوین

جدول اوّل

خانہ اول	خانہ دوم	خانہ سوم	خانہ چہارم	خانہ پنجم	خانہ ششم	خانہ ہفتم
۱۳۲۹ھ	۱۳۳۰ھ	۱۳۳۱ھ	۱۳۳۲ھ	۱۳۳۳ھ	۱۳۳۴ھ	۱۳۳۵ھ
۱۳۳۷ھ	۱۳۳۸ھ	۱۳۳۹ھ	۱۳۴۰ھ	۱۳۴۱ھ ۱۳۳۶ھ	۱۳۴۲ھ	۱۳۴۳ھ
۱۳۴۵ھ	۱۳۴۶ھ	۱۳۴۷ھ	۱۳۴۸ھ	۱۳۴۹ھ ۱۳۴۴ھ	۱۳۵۰ھ	۱۳۵۱ھ
۱۳۵۳ھ	۱۳۵۴ھ	۱۳۵۵ھ	۱۳۵۶ھ	۱۳۵۷ھ ۱۳۵۲ھ	۱۳۵۸ھ	۱۳۵۹ھ
۱۳۶۱ھ	۱۳۶۲ھ	۱۳۶۳ھ	۱۳۶۴ھ	۱۳۶۵ھ ۱۳۶۰ھ	۱۳۶۶ھ	۱۳۶۷ھ
۱۳۶۹ھ	۱۳۷۰ھ	۱۳۷۱ھ	۱۳۷۲ھ	۱۳۷۳ھ ۱۳۶۸ھ	۱۳۷۴ھ	۱۳۷۵ھ
۱۳۷۷ھ	۱۳۷۸ھ	۱۳۷۹ھ	۱۳۸۰ھ	۱۳۸۱ھ ۱۳۷۶ھ	۱۳۸۲ھ	۱۳۸۳ھ
۱۳۸۵ھ	۱۳۸۶ھ	۱۳۸۷ھ	۱۳۸۸ھ	۱۳۸۹ھ ۱۳۸۴ھ	۱۳۹۰ھ	۱۳۹۱ھ
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

جدول سوم دنون کے نام اور اون کی تاریخین حسب ذیل ہین

شنبہ	یکشنبہ	دوشنبہ	سہ شنبہ	چہارشنبہ	پنجشنبہ	جمعہ
یکشنبہ	دوشنبہ	سہ شنبہ	چہارشنبہ	پنجشنبہ	جمعہ	شنبہ
دوشنبہ	سہ شنبہ	چہارشنبہ	پنجشنبہ	جمعہ	شنبہ	یکشنبہ
سہ شنبہ	چہارشنبہ	پنجشنبہ	جمعہ	شنبہ	یکشنبہ	دوشنبہ
چہارشنبہ	پنجشنبہ	جمعہ	شنبہ	یکشنبہ	دوشنبہ	سہ شنبہ
پنجشنبہ	جمعہ	شنبہ	یکشنبہ	دوشنبہ	سہ شنبہ	چہارشنبہ
جمعہ	شنبہ	یکشنبہ	دوشنبہ	سہ شنبہ	چہارشنبہ	پنجشنبہ
۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵

چوتھی تاریخ کو ہوتا ہے اور شاذ و نادر ۲۹ یا ۳۰ روز چاند کی یا ابر غبار وغیرہ کے سبب جو رویت ہلال میں فرق ہو ایک روز کی کمی بیشی بھی ہو جاتی ہے اور علاوہ اس قاعدہ کے رجب کے مہینے کی چوتھی اور شعبان کی دسوین ایک ہی دن ہوتی ہے رمضان المبارک کی پہلی تاریخ اور بقرعید کا غرہ بھی ایک ہی روز ہوتا ہے عید الفطر اور محرم کی دسوین ایک ہی روز ہوتی ہے

قاعدۂ عجیب و غریب زبانی تقویم سال بھر کی کہ جسکا ماہ محرم کی پہلی سات تاریخون سے تمام سال کی زبانی جنتری بتلا دینا یکم محرم اور یکم شوال ایک ہی روز ہو۔ دوم محرم اور یکم جمادی الثانی ایک روز اور یکم ذیقعدہ بھی اسی روز آئے سوم محرم اور یکم صفر اور یکم رجب ایک ہی دن واقع ہو۔ چہارم محرم اور یکم ربیع الاول اور یکم ذی الحجہ ایک ہی دن پنجم محرم اور یکم شعبان ایک ہی دن ششم محرم اور یکم ربیع الثانی یکم رمضان

[redacted]

سوکلا ایک ہے ہردوسن ہندوستان ودکہن مین مشہور ہین اسکی تاریخ
جدول مین تیسرا خانہ تتھ ہے۔ ابتدائی سن یزدجردی ۱۲۸۴ سنہ ۲۱ شوال
شنبہ کو شروع ہوتا ہی غرہ ماہ کارتک ۱۹۷۱ سنہ بکرمی گجراتی ۲۹ ذی القعدہ
شنبہ مطابق ۲۰ اکٹوبر کو شروع ہوتا ہی غرہ حمل ۱۳۴۳ سنہ محمدی شمسی ۲۵ ربیع الآخر
دوشنبہ ۲۳ مارچ کو شروع ہوتا ہی ۱۶۳۱ سنہ قبطی مصری شمسی ہی جسکا ہرماہ تیس روزہ مثل
یزدجردی پارسی کے ہے اسوقت ۲۲۲۶ سنہ رومیہ ہی ۵۶۷۵ سنہ عبری یہودی ہے تاریخ
مہاراجہ جدہشتر ہستناپور مین اختلاف ہی اسی مہاراجہ کو تلنگی مین یودہشٹیر ا
عرف دہرماراجہ کہتے ہین۔ اجات سترو اور سلیاری بھی اسیکا نام ہی کہتے ہین کہ
یہہ کل ہندوستان کا مہاراجہ تھا چنانچہ سن اسکا ۳۰۴۶ سنہ ہے ۵۰۱۵ سنہ طوفانی
نوح علیہ السلام کا ہی اور یہی زمانہ کلی یوگ کا بھی ہے ۲۵۷۴ سنہ جاپانی قران قرن
۵۶ ۴ ہ چینی قدیمی سے ۸۸ وان سال حال ہی ۱۰۸۹ سنہ کولا ماندو ملباری موجود
ہے زمانہ اسکندر ثانی سے اسوقت ۲۲۲۶ سنہ سکندری ہی زمانہ بخت نصر شاہ اور
دانیال نبیؑ سے ۲۶۶۰ سنہ وان سال ہی ۳۷۳۶ سنہ ابراہیمی ہے تاریخ راجہ بھوج سے
۱۸۵۶ سنہ ہی ۱۹۵۶ سنہ اسنکر آچاری پیشوا از قوم برہمن ہے پرتاب رودرا مہاراجہ ورنگل
کا سن ۵۹۲ سنہ روان حال ہی ۴۹ سنہ طوفانی مچھلی بندر ہے جسکی ابتدا یکم نومبر یکشنبہ
۱۸۶۴ سنہ ء مطابق ۲۹ جمادی الاول ۱۲۸۱ سنہ ہجری سے ہے اور سن پیدائش دنیا

سنہ ۱۹ ۵۵۸۸۵۰۱۵ پیدائش دنیا ہے

واللہ اعلم وعلمہ احکم

بیان پیدائش انسان ومدت تربیت کواکب آسمان

چونکہ بنائے آفرینش انسان سات قوتون پر ہی جو منسوب سبعہ سیارہ سے ہین
اور حالت شکم مادری مولود کی گذشتہ تقویم ۱۳۳۰ سنہ ھ مین درج ہوچکی اور جسوقت
کہ مولود شکم مادر سے زمین پر گرا ایک حال عظیم سے دوسرے حال عظیم تر مین آیا
پس یہی وقت ولادت اصل عظیم ہے مولود کے لئے۔ تصویر مولود وقت کی یہ ہی

جب مولود وجود مین آیا مدت
چہار سال شمسی تک زمانہ تربیت
قمر کا ہی اور قمر متغیر احوال عالم ہے
پس اتنے عرصہ تک مولود کی
مدت وحیات کا اعتبار نہین
ہے بعد اوسکے دس برس تک
مدت تربیت عطارد ہے بعد اسکے
آٹھ برس تک مدت تربیت زہرہ
ہے بعد اسکے اُنیس ۱۹ برس تک
مدت تربیت آفتاب ہے بعد
اسکے بارہ ۱۲ برس تک مدت
تربیت مشتری ہے بعد اوسکے آخر مدت تک تربیت زحل ہے
تفصیل اوسکی یہہ ہے

کوکب القمر بارد رطب سعید وھو خاص بالصبیان
ولہ قوۃ تامۃ پس چونکہ قمر آبی ستارہ اور سریع السیر ہی غذائے مولود بھی تر ہوتی ہی اور
رغبت اسکی طرف آبی چیزون کے مثل لبنیات شیر وانواع میوہ جات
خوش تاثیر کے ہوتی ہے اور لحظہ بہ لحظہ حال اسکا بدلتا رہتا ہے۔

پس جب عطارد مستولی ہوجاتا ہے وھو کوکب المنقلب فیہا امور غریبۃ واسرار عجیبۃ
چودہ برس تک قوت فہم اسمین پیدا ہوجاتی ہی اور روز بروز ترقی کرتی
ہی اور تعلیم موثر ہوتی ہی نیک و بد کو پہچاننا شروع کرتا ہی اور علم وادب سیکھنے لگتا ہی پس چودہ برس
کے بعد زہرہ مستولی ہوتا ہے۔

الزہرہ نجم سعیدۃ واکثر قواھا اللتی تفردت بہا اللعطف
بائیس برس تک زہرہ کا عمل رہتا ہی نطیفہ کا پیدا ہونا اسمین آغاز ہوتا ہی
اور شہوت ہونے لگتی ہی خوراک لذیذ وپوشاک نفیس طلب کرتا ہی اور حسن وعشق اسمین پیدا ہوتا ہی
عاشق ومعشوق ہوجاتا ہی اور عاقبت اندیشی نہین کرتا۔

الشمس ھی سلطان الفلک ولہا اعمال فی الھیبۃ پس بعد بائیس برس کے
اکتالیس سال تک آفتاب مستولی ہوتا ہی تب مزاج مین اسکے قوت اور تعلی بزرگی
پیدا ہوتی ہی اور لہو ولعب کو ترک کرکے بزرگی وعظمت صیانت وحفاظت کو چاہتا ہے
اور رغبت طرف خیرات اور امور آخرت کے کرتا ہے

المریخ اعمالہ اکثرھا فی لفاء ولہ فی المہابۃ والعزاء امور عجیبۃ پس اکتالیس برس کے بعد باون برس تک مریخ
قایم ہوتا ہے اس عرصہ مین بخل وحرص اسمین پیدا ہوجاتی ہے اور سختی ودرشتی
کرنے لگتا ہی اور عاقبت اندیشی کرتا ہی اور کم شہوت ہوجاتا ہے۔

المشتری وھو سعید ولہ باب القرب والمعارف باون
برس کے بعد چونسٹھ برس تک مشتری مستولی ہوتی ہی اس عرصہ مین اپنی نیک
نامی کا خواستگار ہوتا ہی امور دینی مین کوشش کرتا ہی اور خود کو واسطے امور نیک کے مستعد کرتا ہی

الزحل وھو کوکب بارد نحس مفسد یدل علی الخراب چونسٹھ
برس کے بعد آخر عمر تک ۱۲۰ زحل مستولی ہوتا ہی مزاج اس شخص کا سرد ہوجاتا
اور شہوت ولذت جاتی رہتی ہی اور نیند اسکی سبک ہوجاتی ہی اور حرکت ساتھ دشواری کے
کرتا ہی تنہائی کو پسند کرتا ہی اور اس جہان سے اس جہان کی طرف جاتا ہے۔

اشعار

یہ عالم سرا ہی مسافر ہین ہم
اکڑتے تھے نخوت سے جتنے بشر
اگر قبر کھدوا کے دیکھو کبھی
توکچھ فرق معلوم دیگا نہ آہ

رہا نت نہین ہے کسی کا قدم
ملے خاک مین آخرش سر بسر
تو ہڈی گدا کی بھی اور شاہ کی
کہ تھا کون اسمین گدا یا کہ شاہ

تمنائے دنیا مین ہرگز نہ پھنس
یہ ہی چاندنی چارون کی ہی بس

یہہ منسوبات اول بن بابل کا ہی جسکو فرو اسفرو یعنے دسار نجومی قدیمی

کہتے ہین اور وساجنم ہجری علٰحدہ ہے جسکا گذشتہ تقویم مین بیان ہوچکا ہ

ماہ رمضان المبارک سنہ ۱۳۳۲ھ کی انتہای سحری اور افطار کا وقت

بحکم آیت قرآنی وَکُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰی یَتَبَیَّنَ لَکُمُ الْخَیْطُ الْاَبْیَضُ مِنَ الْخَیْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ اَتِمُّوا الصِّیَامَ اِلَی اللَّیْلِ انتہائے وقت سحری سے کھانا پینا موقوف کرنا چاہیئے کہ وہ ابتدائے صبح صادق کا وقت ہے اور انتہائے صبح کاذب ابتدائے صبح صادق ہے پس بحکم والسحور مایوکل فی السحر ہوالسدس الاخیر من اللیل یعنے کھانا سحری کا جو کھایا جاوے سحر مین وہ وقت رات شرعی کا پچھلا چھٹا حصہ ہے اور شب شرعی ابتدائے غروب آفتاب سے طلوع فجر تک ہوتی ہے اور سحری اُس وقت کو کہتے ہین جو رات کا آخری حصہ صبح صادق سے کچھ پہلے ہوتا ہے جسکا خلاصہ بیان گذشتہ تقویم سنہ ۱۳۳۲ھ مین ہوچکا ہو مگر بیان احتیاطاً کہ مبادا کوئی صبح صادق کو صبح کاذب سمجھے اور غفلت سے روزے مین خلل واقع ہو۔ وقت سحری کو ابتدائے صبح صادق سے چند منٹ قبل لکھا ہے اور وقت افطار غروب آفتاب سے مگر کامل غروب لکھا گیا ہے

جدول اوقات سحری اور افطار کی یہ ہے

نقشہ سیر دن	تاریخ رمضان ۱۳۳۲	تاریخ ہندی	تاریخ انگریزی	انتہائے وقت سحری کلاک	انتہائے وقت سحری منٹ	افطار کا وقت کلاک	افطار کا وقت منٹ
جمعہ	۰	۱	۲۴	۴	۱۴	۰	۰
شنبہ	۱	۲	۲۵	۴	۱۴	۶	۳۹
یکشنبہ	۲	۳	۲۶	۴	۱۵	۶	۳۸
دوشنبہ	۳	۴	۲۷	۴	۱۵	۶	۳۸
سہ شنبہ	۴	۵	۲۸	۴	۱۵	۶	۳۸
چہارشنبہ	۵	۶	۲۹	۴	۱۵	۶	۳۷
پنجشنبہ	۶	۷	۳۰	۴	۱۶	۶	۳۷
جمعہ	۷	۸	۳۱	۴	۱۶	۶	۳۷
شنبہ	۸	۹	۱ اگ	۴	۱۶	۶	۳۷
یکشنبہ	۹	۱۰	۲	۴	۱۶	۶	۳۶
دوشنبہ	۱۰	۱۱	۳	۴	۱۷	۶	۳۶
سہ شنبہ	۱۱	۱۲	۴	۴	۱۷	۶	۳۶
چہارشنبہ	۱۲	۱۳	۵	۴	۱۷	۶	۳۵
پنجشنبہ	۱۳	۱۴	۶	۴	۱۸	۶	۳۴
جمعہ	۱۴	۱۵	۷	۴	۱۸	۶	۳۳
شنبہ	۱۵	۱۶	۸	۴	۱۸	۶	۳۳
یکشنبہ	۱۶	۱۷	۹	۴	۱۹	۶	۳۲
دوشنبہ	۱۷	۱۸	۱۰	۴	۱۹	۶	۳۲
سہ شنبہ	۱۸	۱۹	۱۱	۴	۱۹	۶	۳۲
چہارشنبہ	۱۹	۲۰	۱۲	۴	۲۰	۶	۳۱
پنجشنبہ	۲۰	۲۱	۱۳	۴	۲۰	۶	۳۱
جمعہ	۲۱	۲۲	۱۴	۴	۲۰	۶	۳۱
شنبہ	۲۲	۲۳	۱۵	۴	۲۱	۶	۳۰
یکشنبہ	۲۳	۲۴	۱۶	۴	۲۱	۶	۳۰
دوشنبہ	۲۴	۲۵	۱۷	۴	۲۱	۶	۳۰
سہ شنبہ	۲۵	۲۶	۱۸	۴	۲۲	۶	۲۹
چہارشنبہ	۲۶	۲۷	۱۹	۴	۲۲	۶	۲۹
پنجشنبہ	۲۷	۲۸	۲۰	۴	۲۳	۶	۲۹
جمعہ	۲۸	۲۹	۲۱	۴	۲۳	۶	۲۹
شنبہ	۲۹	۳۰	۲۲	۴	۲۳	۶	۲۸

روزہ کب رکھنا چاہئے

بحکم حدیث شریف لاتصوموا حتی تروا الھلال جبتک ہلال کی رویت نہو روزہ رمضان نہ رکھو سو یہ حکم ۲۹ دن کے چاند کیلئے ہے کہ اس دن اکثر چاند رات مشتبہ ہوتی ہو خاصکر جب پروا کی ساعت ۲۹ گھڑی سے متجاوز ہو اسلیئے تقویمی حساب نجوم پر بلا رویت روزہ رکھنا جائز نہین ہو اس روز ایک معتبر گواہ کی شہادت ہلال رمضان کے بارے مین بحالت ابر مقبول ہے ۳۰ دن کا چاند تقویمی حساب سے یقینی ہو اس روز ابر رہی تو دیکھنے کی بھی ضرورت نہین پس جو لوگ پرہیزگار کہلانے کیلئے شک کے دن روزہ رکھ لیتے ہین وہ جائز نہین

لطیفہ منقول ہو کہ ایک احمق نے سُن رکھا تھا کہ چاند دیکھکر روزہ رکھنا پڑتا ہو وہ ایک ہفتہ تک گھر کے اندر ہی رہا باہر صحن مین نہ آیا ایک روز پہر رات گئے پیشاب کرنے کی حاجت ہوئی جب پیشاب سے فارغ ہوا تو چاند کا عکس نظر آیا بول اٹھا کہ مین آسمان کی طرف نہین دیکھتا تو روزہ رکھوانے کو زمین کی طرف آ دھمکے اچھا لو مین آنکھین بند کئے لیتا ہون دیکھتا ہی نہین۔

رمضان کیا مبارک مہینا ہو۔ حق تعالیٰ فرماتا ہے شَھْرُ رَمَضَانَ الَّذِیْٓ اُنْزِلَ فِیْهِ الْقُرْاٰنُ یعنے یہ وہ مہینا ہے جسمین قرآن نازل ہوا اور حدیث شریف مین ہو کہ رمضان کے مہینے مین آسمان کے دروازے کھلجاتے ہین اور جہنم کے دروازے بند اور شیاطین قید ہوجاتے ہین اِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ فُتِحَتْ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَغُلِّقَتْ اَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسُلْسِلَةُ الشَّیَاطِیْنُ یہ صحیح بات ہے کہ کسی شخص نے کہا تھا کہ ہم تو دیکھتے ہین کہ شیطان برابر اپنا کام کئے جاتا ہو ایک بزرگ نے جواب دیا شعر

اول ابلیسے مرا اوستاد بود ٭ بعد ازان ابلیس پیشم باد بود

شیطان تو قید ہے مگر شیطان کی صحبت مین رہنے والے تو زندہ ہین۔

ہلال رمضان المبارک دیکھکر پڑھنے کی دعا جب ۲۹ یا ۳۰ شعبان کو رمضان کا چاند دیکھے تو یہ دعا پڑھے اَللّٰھُمَّ ھٰذَا شَھْرُ رَمَضَانَ اَدْخِلْهُ عَلَیْنَا بِالْاَمْنِ

وَالْاَمَانِ وَصِحَّۃً مِّنَ الْاَسْقَامِ وَارْزُقْنَا صِیَامَہٗ وَقِیَامَہٗ وَتِلَاوَۃَ الْقُرْاٰنِ

روزہ نماز کے بعد دوسری عبادت ہے جو مسلمانوں کو دوسری قوموں سے ممتاز کرتا ہے وہ صوم ہے روزہ **رکھنے کا مقصد** روزہ ایک عاشقانہ عبادت خالصاً للہ ہے اور روزہ کا مقصد خود خداوند کریم نے تبلایا ہے کہ لَعَلَّکُمْ تَتَّقُوْنَ یعنے یہ حکم اس واسطے ہے کہ تم متقی بنجاؤ اور یہ تقویٰ مدار نجات ہے چنانچہ فرمایا ثُمَّ نُنَجِّی الَّذِیْنَ اتَّقَوْا پھر ہم متقیون کو نجات دینگے ۔ روزون سے بہت فوائد حاصل ہین جنکے لکھنے کی یہان گنجائش نہین اس سے ہمکو یہ تعلیم بھی ہے کہ تم گناہون سے اگر چاہو تو بچ سکتے ہو کہ یہ تکلیف گناہون کا کفارہ ہوجاتی ہے دعا بھی قبول ہوتی ہے ۔ روزہ سے مسکینون کی حالت کا اندازہ ہوسکتا ہے کہ جب اپنے تئین بھوک پیاس لگتی ہے تو اس وقت اس بات کا خیال آتا ہے کہ ان غریب مسکین لوگون کو بھی ایسی ہی تکلیف ہوتی ہوگی روزہ کی حالت مین کن باتون کا لحاظ ضروری ہے فرمایا رسول اکرم صلے اللہ علیہ وسلم نے مَنْ لَّمْ یَدَعْ قَوْلَ الزُّوْرِ وَالْعَمَلَ بِہٖ فَلَیْسَ لِلّٰہِ حَاجَۃٌ فِیْ اَنْ یَّدَعَ طَعَامَہٗ وَ شَرَابَہٗ جو جھوٹ بولنا اور اسپر عمل کرنا نہین چھوڑتا تو وہ سن لے کہ اللہ کو اس بات کی ضرورت نہین کہ کوئی اپنا کھانا پینا چھوڑ دے روزہ مین تمام عضو کو منہیات سے بچاوے کلام فحش اور فضول نکرے غیبت اور گناہ سے بچے ۔ روزہ رمضان ہر مسلمان بالغ اور عاقل پر فرض ہے ہر شب روزہ کی نیت کرنی فرض ہے اگر رات کو بھول جائے تو دن کو دوپہر سے پہلے نیت کرے نیت یہ ہے نَوَیْتُ اَنْ اَصُوْمَ غَدًا لِّلّٰہِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ فَرْضِ شَھْرِ رَمَضَانَ اگر دن مین نیت کرے تو بجائے لفظ غدًا کے ھٰذَا الْیَوْمَ کہے اگر یہ نیت یاد نہووے تو دل مین خیال کرے کہ صبح کو روزہ رمضان اللہ تعالیٰ کیواسطے رکھونگا افطار کی نیت یہ ہے اَللّٰھُمَّ لَکَ صُمْتُ وَبِکَ اٰمَنْتُ وَعَلَیْکَ تَوَکَّلْتُ وَعَلٰی رِزْقِکَ اَفْطَرْتُ روزہ کھجور یا چھوارے سے افطار کرے تو بہتر ہے کیونکہ اس مین برکت ہے یا پانی سے روزہ کھولے کہ پاکیزہ چیز ہے افطار کے وقت ایکدم غذا ہرگز نہین کھانی چاہئے ۔ آنکھ مین دوائی ڈالنے کان مین پانی جانے اور خوشبو سونگھنے اور غسل کی حالت مین دن چڑھ جانے دانتون سے خون جاری ہونے وغیرہ سے روزہ نہین ٹوٹتا ۔ **تراویح** سنت مؤکدہ ہے بیس رکعت بعد فرض وسنت عشا قبل از وتر اور وتر صرف رمضان مین جماعت سے ادا کرے **عید الفطر** دو رکعت واجب چھ تکبیرون کے ساتھ عیدگاہ یا مسجد مین جماعت سے ادا کرے اول مرتبہ معمولی طور پر نماز کے موافق اللہ اکبر بولکر ہاتھ باندھے دوسرے دفعہ اللہ اکبر کہکر ہاتھ اٹھا کر چھوڑ دے اسیطرح تیسری مرتبہ بھی ہاتھ چھوڑ کر چوتھی مرتبہ ہاتھ باندھلے دوسری رکعت مین بعد قرأت کے تین بار اللہ اکبر بولکر ہر بار ہاتھ نیچے چھوڑ دے چوتھے مرتبہ اللہ اکبر بولکر رکوع کرے ہاتھ نہ اٹھاوے اور نماز کے بعد خطبہ سنے ۔ عید الفطر کے روز فطرہ ادا کرے دو سیر انگریزی غلہ گندم دیوے اگر یہ صدقہ عید کے دن سے پیشتر دیدے تو بھی درست ہے اگر عید کے دن نہ دیا ہو تو پھر جب چاہے غلہ خواہ قیمت غلہ کی دیوے لیکن محتاج کا نفع مد نظر رکھے

عید الضحیٰ کی نماز بھی اسیطرح ہے مگر نیت اسطرح کرے کہ دو رکعت واجب عید الضحیٰ کی نماز پڑھتا ہون مین چھ تکبیرون کے ساتھ واسطے اللہ کے تابع اس امام کے عید الضحیٰ دسوین تاریخ ذی الحجہ کو ہوتی ہے ۔ عورتون پر عیدین کی نماز واجب نہین اگر وہ پڑھلین تو جائز ہے ۔

بیان نماز جنازہ مخفی نرہے کہ جنازہ میت کو کہتے ہین جو شخص جنازہ کے ساتھ جاوے تو پیچھے پیچھے جاوے یہ نماز فرض کفایہ ہے چونکہ اس نماز مین قرآن مجید سے قرأت نہین پڑھی جاتی بلکہ حقیقت مین یہ میت کے واسطے دعا ہے اسلئے ہر مقتدی کو چاہئے کہ سب کچھ دعا امام کے پیچھے پڑھے اور جس شخص کو دعائین یاد نہون وہ صرف تکبیرین ہی کہے نیت یہ ہے نَوَیْتُ اَنْ اُؤَدِّیَ اَرْبَعَ تَکْبِیْرَاتِ صَلٰوۃِ الْجَنَازَۃِ اَلثَّنَاءُ لِلّٰہِ تَعَالٰی وَالصَّلٰوۃُ عَلَی النَّبِیِّ وَالدُّعَاءُ لِھٰذَا الْمَیِّتِ مُتَوَجِّھًا اِلٰی جِھَۃِ الْکَعْبَۃِ الشَّرِیْفَۃِ اَللّٰہُ اَکْبَرُ اگر میت عورت ہو لھٰذہ المیتۃ کہے اور اگر امام ہو تو انا امام لِھٰذَا الْقَوْمِ مُتَوَجِّھًا اِلٰی جِھَۃِ الْکَعْبَۃِ الشَّرِیْفَۃِ کہے اگر مقتدی ہو تو اِقْتَدَیْتُ بِھٰذَا الْاِمَامِ بولے نیت اردو مین یون ہے نیت کرتا ہون مین اس نماز کی واسطے اللہ تعالیٰ کے چار تکبیرین نماز جنازہ ثنا واسطے اللہ تعالیٰ کے اور درود حضرت محمد مصطفےٰ صلعم پر اور دعا واسطے اس میت کے منھ طرف کعبہ شریف کے اللہ اکبر ہاتھ کانون تک اٹھا کر باندھے اور یہ پڑھے سُبْحَانَکَ اللّٰھُمَّ وَبِحَمْدِکَ وَتَبَارَکَ اسْمُکَ وَتَعَالٰی جَدُّکَ وَجَلَّ ثَنَاؤُکَ وَلَآ اِلٰہَ غَیْرُکَ دوسرے بار صرف اللہ اکبر کہکر یہ درود پڑھے اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی اٰلِ مُحَمَّدٍ کَمَا صَلَّیْتَ عَلٰی اِبْرَاھِیْمَ وَعَلٰی اٰلِ اِبْرَاھِیْمَ اِنَّکَ حَمِیْدٌ مَّجِیْدٌ اَللّٰھُمَّ بَارِکْ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی اٰلِ مُحَمَّدٍ کَمَا بَارَکْتَ عَلٰی اِبْرَاھِیْمَ وَعَلٰی اٰلِ اِبْرَاھِیْمَ اِنَّکَ حَمِیْدٌ مَّجِیْدٌ تیسری بار اللہ اکبر کہکے یہ دعا پڑھے اَللّٰھُمَّ اغْفِرْ لِحَیِّنَا وَمَیِّتِنَا وَشَاھِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِیْرِنَا وَکَبِیْرِنَا وَذَکَرِنَا وَاُنْثَانَا اَللّٰھُمَّ مَنْ اَحْیَیْتَہٗ مِنَّا فَاَحْیِہٖ عَلَی الْاِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّیْتَہٗ مِنَّا فَتَوَفَّہٗ عَلَی الْاِیْمَانِ بعد اسکے دونون طرف سلام کہے نماز جنازہ کی تمام ہوگئی اس نماز مین سوائے پہلی تکبیر کے اور کسی تکبیر مین ہاتھ نہ اٹھاوے **مسئلہ** اگر میت چھوٹا لڑکا ہو تو بعد تیسری تکبیر کے یہ دعا پڑھے اَللّٰھُمَّ اجْعَلْہُ لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْہُ لَنَا اَجْرًا وَّذُخْرًا وَّاجْعَلْہُ لَنَا شَافِعًا وَّمُشَفَّعًا اگر میت لڑکی ہو تو یہ دعا پڑھو اَللّٰھُمَّ اجْعَلْھَا لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْھَا لَنَا اَجْرًا وَّذُخْرًا وَّاجْعَلْھَا لَنَا شَافِعَۃً وَّمُشَفَّعَۃً ✦

نماز کسوف وخسوف جب سورج گہن ہو جیسے امام کے ساتھ دو رکعت خواہ چار رکعت نماز نفل قرأت آہستہ اور دراز سے پڑھین اور کوئی خاص سورۃ اسکے واسطے مقرر نہین اور نماز سے فارغ ہوکر آفتاب کے روشن ہونے تک استغفار اور ذکر آلٰہی مین مشغول بیٹھے رہین اگر جماعت نملے تو تنہا نماز گزارین اسیطرح خسوف یعنے چاند گہن کے وقت گرہن خلاص ہونے تک ذکر مین رہے

مختصر دلچسپ حالات اولیاء اللہ ومجذوبان باخدا

ذکر خاصان خدا اولیاء اللہ موجب فوائد کثیرہ ہے اور جیسے کہ آفتاب صداقت

ذات بابرکات جناب رسالت مآب آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کا دنیا مین چمکا اس وقت سے آجتک بیشمار اولیاء اللہ ہوگئے اور ہوتے جاتے ہین اور بمناسبت چار خلفائے راشدین آپکے چار سلاسل ہین نقشبندیہ۔ قادریہ سہروردیہ چشتیہ انکے علاوہ باقی طرق وشعبے انہین چار کے ہین۔

تذکرہ حضرت سلطان نطہر ولی در شہر ترچناپلی

آپ مشہور متقدمین اور اولیاء کاملین سے ہین آپکے جد قدیم بزرگون سے تخت نشین شہر استنبول ملک روم کے ہین ولادت باسعادت اسطرح منظوم ہے۔

قلم نو بادہ باغ ہدا ہے
کہ ہی ہر حرف اسکا نکہت آمیز
لکہا ہی نطہر ذی مرتبت کی
کہ ہجری سی صد و چالیس ہفت تہی
مطابق اسکے تھا یہ دوسرا سن
سن سمت ہزار اوپر تھا پندرا
ہوئی جب جلوہ گر دنیا مین سرور
مبارکباد کی تہی ہر طرف دہوم
خوشی اس روز روز عید کی تھی

قلم شاخ گلستان ثنا ہے
دماغ سامعین اس سے ہے تیز
ولادت اس شہ ذی مکرمت کی
کہ شہر ذی حج و تاریخ دوسری
کہ یعنے عیسوی نوسوا تھاون
ہوئے اسوقت شاہ روم پیدا
تو روز پنجشنبہ تھا وہ اظہر
ہوئے خوش ساکنان بلدہ روم
تمنا سبکو اس خورشید کی تھی

الغرض آپنے سات برس کی عمر مین تخت سلطنت پر جلوس کیا اور بعد تحصیل علوم ظاہری کے اکثر عبادت الہی اور علماء کی محفل مین مشغول رہے اور آخر ش سلطنت کو ترک کرکے اپنی والدہ فتح النساء بیگم سے اجازت لیکر اپنے برادر کو تخت سلطنت پر بٹھا دیا اور آپ مرشد کامل کی طلب مین چل نکلے اور سیر کرتے ہوئے شہر ہر مز مین نکلے بائیس برس کی عمر مین بابا ابراہیم گرم سیل مرشد کے پاس پہنچے اور حسب الحکم آپکے سید علی جولق پیر پرواز کے مرید ہوئے قصہ آپکا عجیب وغریب ہے بعد وفات پیر پرواز کے دمیاد جاکر اپنے پیر دستگیر سید ابراہیم گرم سیل قدس سرہ سے مکہ معظمہ کو جانے کی اجازت طلب کی اور وہان سے روانہ ہوکر مکہ معظمہ کو پہنچے پھر مدینہ منورہ مین داخل ہوئے ایک سال عبادت وریاضت مین مشغول رہے اور روضۂ نبوی مین جاکر عرض حال کرکے اجازت چاہی ارشاد ہوا کہ ہند کو جاکر اسلام کو رواج دو پس آپ وہان سے یہان آئے شہر ترسرپلی جو اب ترچناپلی کے نام سے مشہور ہے۔ دیو اکسر آدم خور سے معمور تہا بادشاہ ترچناپلی دیو مغرور تھا لاکھون دیو وہان رہتے تھے بنی آدم بھی اقوام مختلفہ سے جمع تھے اسلام کا نام نہ تھا بادشاہ ترچلا ہر روز ایک بنی آدم کو کھاتا تھا آپ وہان پر تشریف لائے سب دیؤن کو ہلاک کیا بہت سی کرامتین عجیب ظہور مین آئین پہر کوہ بلند پر پانچ سال سکونت اختیار کی جہان پتھر پر آپکے قدم شریف موجود ہین پہر آپ وہان سے تہخانے مین تشریف لائے اسی جگہ مزار پاک آپکا شہر ترچناپلی مین ہے عرس بڑی دہوم دہام واژدحام کثیر سے ۱۳ تاریخ رمضان کو ہوتا ہے گرمی روز پہلے سے مجمع رہتا ہے مشہور ہے کہ مشائخین وفقرا کی جگہ بے پنگندہ سے اکثر فقرا خلیفہ آتے ہین نہم رمضان کو پیری بٹھاتے اور جلسہ کرتے ہین ۱۳ رمضان کو خاص دستور کے مطابق مرقد پاک کو دھلواتے ہین چودہ ۱۴ تاریخ رمضان کو صندل مقرر ہے مرادمندون اور آسیب زدہ بیمارون کیلئے جنوبی ہندوستان مین روحانی ہائی کورٹ فیض بارگاہ ہے کرامات آپکے مزار مبارک سے جاری ہین روضہ مین جالی کے اندر آپکا اور آپکے خلیفہ وزیر اعظم شمس گویان کا مزار ہے جالی کے باہر دختر دیو ماما جوگن کا مزار ہے یہ ماما جگنی چولارا جا پران نکا کی خاص بیٹی اور کریکال کی بہن تہی وفات حضرت سلطان نطہر اولیا قدس سرہ کی بالتحقیق چہاردہم رمضان ۴۱۶ھ مطابق ۱۰۲۶ء کے ہے وفات شمس گویان قدس سرہ یازدہم شوال ۴۲۳ھ مطابق ۱۰۳۳ء ہے وفات ماما جگنی ہجادی الاول ۴۲۳ھ مطابق ۱۰۳۲ء ہے درگاہ شریف کو شگما نیا پچی نی ترسرپلی کیطرفسے سید نصیر الدین شاہ کلندہ کے وقت مین دو قریئے انعام مقرر ہوئے باہر دروازہ کے قریب محمد علی نواب والاجاہ مدراس کی قبر ہے ابتک اس قبر کی نگرانی کے لئے ایک شخص خدمتگار ہے جو ہر روز غلاف قبر بدلتا ہے درگاہ اور اوسکے احاطہ کی تعمیر نواب چندا صاحب نے کی ہے جنکی قبر بیرون احاطہ سنگ سیاہ سے ہے منیجر درگاہ کے جناب سید اکبر صاحب بن منیجر سید فخر الدین صاحب بن منیجر سید محمد اکبر صاحب سہروردی بہت ہی خوش اخلاق اور ہر دل عزیز قابل منتظم ہین درگاہ شریف اور اوسکے متعلق کل چیزون کا انتظام اس خوبی کے ساتھ کیا ہے کہ دیکھنے سے تعلق رکھتا ہے خدا نے آپکو اندنون ایک فرزند عطا کیا ہے ہماری دعا ہے کہ عمر طبعی کو پہنچے

تذکرہ مخدوم سلطان حضرت سید اشرف جہانگیر سمنانی قدس سرہ

آپ مشہور اولیائے کبار ہندوستان سے ہین والد آپکے سلطان ابراہیم بن سید سلطان عماد الدین نجبلاہ بادشاہ سمنان تھے یہ سلسلہ برابر امام جعفر صادق رضی اللہ عنہ تک پہنچتا ہے۔ سمنان ایک شہر ملک ایران مین ہے جو طہران سے ۱۳۰ میل کا فاصلہ ہے ۷ برس کی عمر مین آپ حافظ قرآن ہوئے ۱۴ برس مین علوم ظاہری سے فارغ التحصیل اور بڑے عالم متبحر تھے بعد انتقال والد سلطان کے تمام امراو وزرا نے آپکو سلطان بنادیا دس سال بعد آپنے ترک سلطنت فرمایا کرامات وحالات آپکے عجیب وغریب لطائف اشرفی مین منظوم ہین جنکو خواہش ہو جناب محمد عبد اللہ صاحب تاجر کتب لکہنو چوک سے طلب فرمائین عمر آپکی ۱۲۰ برس کی تہی وفات آپکی ۲۸ محرم ۸۰۸ھ مطابق ۱۴۰۵ء موافق سمت ۱۴۶۲ بکرمی مین ہے مزار مبارک مقام کچھوچھہ شریف مین زیارتگاہ خاص وعام ہے مستفیث آسیب زدہ بیمارون کیلئے شمالی ہندوستان مین روحانی ہائیکورٹ ہے اکثر اپیل مصیبت زدون کی اسی بارگاہ مین آتی ہے شیطان جن خبیث وغیرہ سب دفع ہوجاتے ہین۔ عرس حضرت مخدوم سلطان کا ہر سال ۲۸ محرم کو بڑے کروفر سے ہوتا ہے پہلے سے یہان مجمع رہتا ہے ہر خاص وعام ہندو مسلمان باعتقاد تمام آتے ہین اور فیض پاتے ہین کچھوچھہ اکبر پور اسٹیشن سے دس میل کے فاصلہ پر ہے اکبر پور مغل سرائے جنکشن سے لکہنو کی لین پر واقع ہے درمیان تیرہ اسٹیشن ہین کرایہ ریل ایک روپیہ دو آنہ ہوگا مغل سرائے گومتی تک ۲۳۲ میل اور کرایہ ریل دو روپیہ دس آنہ ہے گورمانے کھرگ پورہ ۱۵۵ میل اور کرایہ ریل

دو روپیہ ایک تنہ ہے اس وقت کچھوچھہ شریف مین حضرت نور العین قدس سرہ کی اولاد سے قدوۃ السالکین مرشد الطالبین مولانا ابو محمد اشرف حسین صاحب سلمہ معمر بزرگ موجود ہین آپکے برادر جناب مولانا مولوی حاجی سید علی حسین صاحب اشرفی سجادہ نشین کچھوچھہ شریف ہین آپکے مکان مین اکثر مشائخین وغیرہ مہمان رہتے ہین ذکر حق کے حلقے پند و وعظ کی مجلسین خوب ہوتی ہین عرس مین اکثر فقرائے کاملین شریک رہتے ہین علماء دین حاضر ہوتے ہین فاضل متبحر علامۂ دہر مولانا سید محمد فاخر صاحب بیخود سجادہ نشین دائرۂ حضرت شاہ محمد اجمل صاحب رحمۃ اللہ علیہ متوطن شہر الہ آباد تشریف لاتے ہین آپ کتب تصوف کے مصنف اور اخبار آشاہ کے ایڈیٹر ہین مولانا صاحب کا وعظ و بیان دلچسپ ہوتا ہے صادق الایمان لوگون کے دلون پر بڑا اثر کرتا ہے آپ بہت خلیق اور مولوی بے تکلف ہین مولانا احمد اشرف صاحب بن مولانا سجادہ نشین صاحب ہمہ صفت موصوف ہین آپکا وعظ بہت خوب ہوتا ہے آپ اور بڑے مولانا صاحب خالصاً للہ بیعت لیتے ہین اکثر لوگ آپکے مرید ہوتے ہین۔ جو لطف و لذت اس بیعت مین انکو حاصل ہے وہ دوسری جگہ شاید نہو طالبین یہان تشریف لاوین اور مقصود و مراد دلی پائین۔

تذکرۂ مجذوب کالے مستان شاہ قدس سرہٗ گنتور

آپکا اصلی نام سید عبدالقادر وطن نظر نگر ہے مرد بلند قامت سیاہ فام تھے بسبب نہایت جذب عشق کے مجذوب مستان ہوئے سیر کرتے کرتے گنتور تشریف لائے اور تا آخر عمر تک یہین رہنا پسند کیے اکثر اوقات بازارون مین گشت کرتے اور کبھی کسی جگہ قیام فرماتے کسی کی طرف التفات نہ کرتے وضع عجیب و حالت غریب رکھتے تھے سامان لوہے کا اور کپڑون کا بستہ سر پر رکھ لیتے اور جانور بھی ساتھ رہتے جو کچھ لوگ اونکے پیش کرتے حاضرین مجلس کے حوالے کر دیتے بہت سے کشف و کرامات آپسے جلوہ گر ہوئے ہین آدمی ہر طرف سے آپکے پاس آتے ہمیشہ آپ حالت سکوت مین رہتے تھے راتون کو بیدار رہتے اور گفتار کرتے۔ نقل ہے کہ ایک مرتبہ بکری آپکی بیمار ہوئی اور رات کو مر گئی صبح کو لوگون نے کہا یا مستان بکری مردار ہو گئی ہے آپنے کہا کہ چاقو لاؤ حلال کرینگے پھر آپ نے بکری کا منھ کھولکر کچھ پھونکا اور ذبح کیا فوراً خون روان ہو گیا اور پاؤن جھاڑنے لگی ایک فقیر سیاح نے مجھ سے کہا کہ ایک شب مین نے آپکی ہمراہی و صحبت مین بڑی تجلی دیکھی مشائخ مفضل اللہ شاہ صاحب نے ایک کرامات آپکے بیان کرتے تھے محمد مدنیہ صاحب حکیم جو ذوالفقار آستانہ کے قریب رہتے ہین اکثر آپکی خدمت مین حاضر رہتے تھے کئی ایک عجیب حالات آپکے بیان کئے ایک دن کوئی منصف ہندو حاضر خدمت ہوکر کچھ عرض حال کرنا چاہتا تھا آپنے اسکو دیکھکر فرمایا کہ جا تیری ترقی کا حکم آچکا پھر اوسنے جا کر دریافت کیا تو واقعی بات تھی وہ آپکا بڑا معتقد بنا اور معمر معتبر بزرگون سے بھی کئی ایک کرامات آپکے سنی گئی ہین جن کا لکھنا طول اور مختصر معقول ہے الغرض وفات آپکی بعمر ۱۲۵ سال ماہ رجب کی پندرہ تاریخ روز پنجشنبہ بوقت عصر واقع ہوئی ۱۶ رجب جمعہ کو تجہیز و تکفین ہوئی جنازہ گیا تھا بہت بڑا مجمع لوگون کا تھا عرس آپکا ہر سال ۱۶ رجب کو گنتور مین ہوتا ہے انگریزی سال وفات ۳ جنوری سنہ ۱۸۹۶ء مطابق ۳ ماگھ سنہ ۱۳۰۳ فصلی اور موافق ۳ ماگھ سمت ۱۹۵۲ بکرمی ہے مولی مستان گنتور مادۂ تاریخ سنہ ۱۳۱۳ ہجری کا ہے

تذکرۂ فقیر مجذوب فتو شاہ قدس سرہ العزیز

آپ مچھلی بندر مین مستانہ وار گشت کیا کرتے تھے دراز قد گندمی رنگ میانہ جسم تھا پا برہنہ سر پر دستار کندھے پر ٹاٹ یا کملی رکھتے صاحب کمال و وجد و حال تھے بر سر بازار پڑے رہتے کوئی مزاحم نہ تھا ہر گلی کوچہ مین پھرا کرتے ایک جگہ قیام نہ تھا آپکو لوگون سے نفرت تھی قلت کلام و طعام و منام آپ کا طریقہ تھا ہر کسی سے بات نہ کرتے اگر کرتے تو رموز و اشارات سے کرتے آپ ہی آپ باتین کرتے ریاضت شاقہ اور مجاہدہ آبادی و صحرا مین کرتے جب سو جاتے تو قلب ذاکر رہتا اللہ اللہ آپنے نفس کشی خوب کی تھی باوجود ایسی ریاضت و محنت کے ہمیشہ خوشحالی تھی عین موسم گرمی و سخت دھوپ مین جبکہ جبال لون اچل رہی ہو ریگستان میدان مین سو رہتے آپکے جسم کو کچھ صدمہ نہ پہنچتا نقل ہے کہ ایک شب بندر کے چوک مین بازار کی سڑک پر عین ذکر و حال مین جبکہ آپکے جسم کے اعضا جدا جدا قطع ہو گئے تھے سرجن پولیس کی نظر پڑی حیران تھا کہ کسنے قتل کیا ہو کیا ماجرا ہے اتنے مین سب اعضا آپکے لگ گئے صحیح و سالم اٹھ کھڑے ہوئے جب سے جوانون کو حکم تھا کہ جہان انکو پڑے ہوئے پاوین راستے سے نہ ہٹاوین اتفاقاً ایک شب ستے پڑے آپ بیخبر سو گئے کہ اناج کے بستون سے بھری ہوئی ایک گاڑی اوپر سے چلی گئی اور آپکو اوسکی خبر نہوئی پولیس نے گاڑیبان کو گرفتار کیا آپنے چھڑا دیا جب لوگون پر اظہار آپکی کرامات و خوارق عادات کا ہوا حسن عقیدت کہنے لگے حالانکہ کسی کو آپسے فیض نظر آیا ایک شخص ہندو ہمیشہ آپکی نگرانی و حال پر مامور تھا وہ ہر روز آپکے خورد و نوش کی خبر رکھتا اور لباس بدلواتا فتو شاہ مستان اکثر لوگون کے پاس سے پیسے مانگتے اور جمع کر کے بچون کو تقسیم کر دیتے اور کبھی نکالکر باہر ڈالدیتے جسکا جی چاہے اٹھا لیجائے کچھ پروانہ تھی کبھی تاڑی فروش ہندو کے گود دیتا کر حوالے کر دیتے آخر ۱۰۰ سال کے شمار عمر طبعی کو پہنچکر ۱۵ ربیع الاول سنہ ۱۳۳۱ھ روز شنبہ کو بندر مین آپنے انتقال کیا جنازہ گیا تھا ہندو مسلمانون کا اژدحام تھا ساری دوکانین ہندوؤن نے بھی اس روز اپنی خوشی سے بند رکھین مچھلی بندر [جبار پیٹ] کے تکیہ مین دفنائے گئے ۱۵ ربیع الاول کو مچھلی بندر واقع ضلع کشنا مین جسکو سولی پٹم بھی کہتے ہین عرس ہوتا ہے مادۂ تاریخ وفات مجذوب فتیح محمد ہے۔

مال و اسباب کا وزن مروجۂ انگریزی

۱۶	ڈرام کا	۱	اونس	[illegible]	۲۸	پونڈ کا	۱	کوارٹر	[illegible]
۱۶	اونس کا	۱	پونڈ	[illegible]	۴	کوارٹر کا	۱	ہنڈرڈ ویٹ	[illegible]
۱۴	پونڈ کا	۱	اسٹون	[illegible]	۲۰	ہنڈرڈ ویٹ کا	۱	ٹن	[illegible]

جدول کلید ہندسہ و ارقام سیاقی وغیرہ

ہندوستانی		رومی	انگریزی	رقمی	عربی
ایک	۱	i	1	عہ	واحد احد
دو	۲	ii	2	عہ	اثنان
تین	۳	iii	3	سے	ثلثة
چار	۴	iv	4	للعہ	اربعة
پانچ	۵	v	5	صہ	خمسة
چھ	۶	vi	6	سے	ستة
سات	۷	vii	7	سعہ	سبعة
آٹھ	۸	viii	8	ہے	ثمانية
نو	۹	ix	9	لعہ	تسعة
دس	۱۰	x	10	عہ	عشرة
گیارہ	۱۱	xi	11	لہ عہ	احد عشر
بارہ	۱۲	xii	12	عہ	اثنا عشر
تیرہ	۱۳	xiii	13	سہ عہ	ثلثة عشر
چودہ	۱۴	xiv	14	للعہ عہ	اربعة عشر
پندرہ	۱۵	xv	15	صہ عہ	خمسة عشر
سولہ	۱۶	xvi	16	سے عہ	ستة عشر
سترہ	۱۷	xvii	17	سعہ عہ	سبعة عشر
اٹھارہ	۱۸	xviii	18	ہے عہ	ثمانية عشر
انیس	۱۹	xix	19	لعہ عہ	تسعة عشر
بیس	۲۰	xx	20	عسہ	عشرين
تیس	۳۰	xxx	30	سہ	ثلثين
چالیس	۴۰	xl	40	للعہ	اربعين
پچاس	۵۰	l	50	صہ	خمسين
ساٹھ	۶۰	lx	60	سہ	ستين
ستر	۷۰	lxx	70	سعہ	سبعين
اسی	۸۰	lxxx	80	لہ	ثمانين
نوے	۹۰	xc	90	لعہ	تسعين
سو	۱۰۰	c	100	ما	مائة
دو سو	۲۰۰	cc	200	ما	مائتين
تین سو	۳۰۰	ccc	300	سا	ثلثمائة
چار سو	۴۰۰	cccc	400	اعا	اربعمائة
پانچسو	۵۰۰	D	500	صما	خمسمائة
چھ سو	۶۰۰	DC	600	سما	ستمائة
سات سو	۷۰۰	DCC	700	معما	سبعمائة
آٹھ سو	۸۰۰	DCCC	800	لا	ثمانمائة
نو سو	۹۰۰	DCCCC	900	لعما	تسعمائة
ہزار	۱۰۰۰	M	1000	الہزار	الف

تفصیل اوزان انگریزی کی حسب ذیل ہے

ٹن	من	سیر	چھٹانک	ٹن	من	سیر	چھٹانک
۱	۲۷	۸	۱۲	۶	۱۶۳	۱۲	۱۲
۲	۵۴	۱۷	۹	۷	۱۹۰	۲۱	۹
۳	۸۱	۲۶	۶	۸	۲۱۷	۳۰	۶
۴	۱۰۸	۳۵	۳	۹	۲۴۴	۳۹	۳
۵	۱۳۶	۴	۰	۱۰	۲۷۲	۸	۰
۱۱	۲۹۹	۱۶	۱۲	۱۶	۴۳۵	۲۰	۱۲
۱۲	۳۲۶	۲۵	۹	۱۷	۴۶۲	۲۹	۹
۱۳	۳۵۳	۳۴	۶	۱۸	۴۸۹	۳۸	۶
۱۴	۳۸۱	۳	۳	۱۹	۵۱۷	۷	۳
۱۵	۴۰۸	۱۲	۰	۲۰	۵۴۴	۱۶	۰
کوارٹر	من	سیر	چھٹانک	کوارٹر	من	سیر	چھٹانک
۱	۰	۱۳	۹	۳	۱	۰	۱۳
۲	۰	۲۷	۳	۴	۱	۱۴	۷
ہنڈرڈ ویٹ	من	سیر	چھٹانک	ہنڈرڈ ویٹ	من	سیر	چھٹانک
۱	۱	۱۴	۷	۱۱	۱۴	۳۸	۱۳
۲	۲	۲۸	۱۴	۱۲	۱۶	۱۳	۴
۳	۴	۳	۵	۱۳	۱۷	۲۷	۱۱
۴	۵	۱۷	۱۲	۱۴	۱۹	۲	۲
۵	۶	۳۲	۳	۱۵	۲۰	۱۶	۹
۶	۸	۶	۱۰	۱۶	۲۱	۳۱	۰
۷	۹	۲۱	۱	۱۷	۲۳	۵	۷
۸	۱۰	۳۵	۸	۱۸	۲۴	۱۹	۱۴
۹	۱۲	۹	۱۵	۱۹	۲۵	۳۴	۵
۱۰	۱۳	۲۴	۶	۲۰	۲۷	۸	۱۲

عربی اوزان وغیرہ ایک مثقال طبی ساڑھے چار ماشہ کا ہوتا ہے ایک دینار یا استار ایک تولہ ۵ ماشہ ۷ رتی کا ہے اوقیہ ۲ تولہ ۳ ماشہ ۶ رتی کا رطل ۳۴ تولہ ۴ ماشہ ۴ رتی کا ایک ٹیبل اسپون فل آدھے اونس کو کہتے ہیں۔ اف وین گلاس ایک اونس کی مقدار ہے ٹمبلر فل دس سے سولہ اونس تک ہوتا ہے انگریزی اوزان کی غیر موجودگی میں جو وزن مطلوب ہو جدول ذیل سے کام چلا سکتے ہیں۔

[illegible]	درہم	تولہ	ماشہ	رتی	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
۱	۴	۱	۱۶	۱۲	۳	۱۸۰	۳۰	۹۴
	۲	½	۸	۶	۱½	۹۰	۱۵	۴۷
		پاؤ	۴	۳	پونہ	۴۵	۷½	۲۳
				۱	۰	۱۵	۰	۸
					۱	۶۰	۷½	۳۲
						۱	۰	½ نصف
							۱	۴

چند انگریزی اشارات متعلق ادویات بغرض اختصار عبارات

[illegible]	گرین	اونس	پاونڈ	ڈراپ	منم	منم	ڈرام	اونس	
	gr.	℥	lb.	gtt	m	mini	dr.	℥	
[illegible]	اونس	اونس	پائنٹ	گیلن	سکروپل	اسکروپل	ڈرام	پاونڈ	
	[illegible]	[illegible]	O.	C.	℈	=	ʒ	lb.	SS.

اوقات عالم جدول ذیل سے دنیا کے مشہور شہرون کا اختلاف وقت معلوم ہوتا ہے جس سے غیر ملکون کو تار بھیجنے مین مدد ملتی ہے اور ایک روز ایک وقت مین جو فرق ہے وہ ظاہر ہوتا ہے اور روز فرنگی نجومی حساب مین نصف شب سے شروع ہوکر نصف النہار یعنی دن کے ۱۲ گھنٹے تک ہو جسکو اے۔ایم A–M کہتے ہین اور اسکے ۲۴ گھنٹے تا آفیس اور ریلوے اسٹیشن پر اسطرح گھڑیال مین ہین۔ پی۔ایم کا وقت بعد دوپہر سے ہو شام اور رات کو۔

بمبئی مین جب شام کا وقت ہوگا دوسرے شہرون مین حسب ذیل وقت ہیگا

روز و شب	گھنٹے	گھنٹے	روز و شب	گھنٹے	گھنٹے	روز و شب	گھنٹے	گھنٹے
دن	۱	۱۳	دن	۵	۱۷	رات	۹	۲۱
دن	۲	۱۴	شام	۶	۱۸	رات	۱۰	۲۲
دن	۳	۱۵	رات	۷	۱۹	رات	۱۱	۲۳
دن	۴	۱۶	رات	۸	۲۰	رات	۱۲	۲۴

بمبئی ۴ کلاک ۱۵ منٹ	گلاسگو ۱۱ کلاک ۲۳ منٹ دن	برنی ۱۲ کلاک ۳ منٹ دن
مدراس ۵ کلاک ۱۴ منٹ	نیویارک ۷ کلاک ۴ منٹ صبح	فلاڈلفیا ۷ کلاک ۵ منٹ صبح
کلکتہ ۵ کلاک ۲۵ منٹ	لسبن ۱۱ کلاک ۲۳ منٹ دن	کمسیکو ۵ کلاک ۲۳ منٹ صبح
لنڈن ۱۲ کلاک دوپہر	روم ۱۲ کلاک ۵۰ منٹ دن	سن فرانسسکو ۴ کلاک ۲۵ منٹ رات
قسطنطنیہ ۱ کلاک ۵۶ منٹ	پیرس ۱۲ کلاک ۹ منٹ دن	لیما ۷ کلاک ۱۵ منٹ صبح
سڈنی ۱۰ کلاک ۵ منٹ رات	چکاگو ۶ کلاک ۱۰ منٹ صبح	وینکوور ۳ کلاک ۲۹ منٹ رات
پیکن ۷ کلاک ۴۶ منٹ رات	بیت المقدس ۲ کلاک ۱۱ منٹ دن	اسمرنا ۱ کلاک ۴۴ منٹ دن
ماسکو ۲ کلاک ۳۰ منٹ دن	ماشا ۱۲ کلاک ۵۰ منٹ دن	بوسٹن ۷ کلاک ۱۹ منٹ صبح
برلن ۱ کلاک ۵۳ منٹ دن	سویز ۲ کلاک ۱۱ منٹ دن	ملبورنی ۹ کلاک ۴۰ منٹ رات
ڈبلن ۱۱ کلاک ۳۵ منٹ دن	ویانا ۱ کلاک ۵ منٹ دن	برنی ۱۲ کلاک ۳۰ منٹ دن

کیفیت کارتیان بارش سنہ ۱۳۳۲ھ حسب تفصیل ذیل ہے

بارش کی تفصیل اس سال مین بھی دو اڑک یعنی ۲ توم بارش ہے موسمی بارش ۲۹ جمادی الآخر دوشنبہ سے شروع ہو یعنے ابتدائی آثار باران روشنی دھوپ اور گرمی کی شدت بارش کی علامت شب کو ہوا کی قلت بیماری اور ہیضہ کی شکایت رہے اکثر شام کو ابر ظاہر ہو آسمان گرد آلود رہے ہوا خوب چلے گرجنا یعنے گرج رعد اور برق زیادہ ہو از روئے حساب آسمانی باران رحمت آلہی چھ دن مختلف ہے منجملہ ۱۴ روز کے ۳ دن دنکو بارش اور ۳ روز رات کو بارش ہے بعضے جگہ صرف ابر ترشح موسمی بیماری اور چیچک کا زور ہو موسم آم قلمی و تخمی خوب ہے

کرۂ فلک

موسمی بارش دوازدہم رجب سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۷ جون سنہ ۱۹۱۴ء شمس داخل

مرگسرا ۳ گھڑی ۵۴ پل بسواری بکرا شروع باران مرگسرا ہے اور قاعدہ دریافت سواری نچھتر بارانی کا یہ ہے کہ جس نچھتر شمسی کا بارش دیکھنا منظور ہو اس روز کا قمری نچھتر دیکھے پس اس شمسی نچھتر سے اس روز کے قمری نچھتر تک حساب کرے جتنے عدد حاصل ہون نو سے تقسیم کرے اگر ایک باقی رہے تو اس کارتی کا واہن اسوئیم گھوڑا ہے اور یہ علامت کمی بارش کی ہو اگر بعد تقسیم کے ۲ بچے تو سواری جنباک یعنے شغال کی ہے اگر ۳ باقی رہے تو منڈوک یعنے مینڈک واہن ہو اس نام ہو بارش خوب بہتر بن ہو اگر ۴ باقی رہے تو میشم بکرا ہو اور بارش چاہتا ہو اگر ۵ باقی رہے تو سارنگم یعنی چاتک ہو خفقا سواری ہو ابر چلتی تمہ ہو اگر ۶ باقی رہے تو سواری موشی کا ہے نچھتر چوہے پڑنمیسے کمی بارش کرتا ہے اگر ۷ باقی رہے تو سواری بھیش ہو واہن بھینس پر ہے بارش بیش ہو اگر ۸ باقی رہے تو کھرواہن خر سواری ہے اگر ۹ باقی رہے تو ہستی سواری ہو ہاتھی سے خوب بارش آتی ہے الحاصل مرگسرا کارتی مین کرۂ ارض پر بارش شروع ہوجائیگی منجملہ ۱۴ روز کے اس کارتی مین چار دن کی بارش ہو ہوا خوب چلیگی بعضے جگہ ملک نازو غیرہ مین گرمی زیادہ اور دھوپ سخت پڑیگی اکثر جگہ ہیضہ کی شکایت رہیگی چیچک پھیلیگی قلمی آم پختہ خوب ملینگے مرگسرا مین کھیونی پیدائش زیادہ ہوگی۔

کرۂ ارض

۲۶ رجب سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۲۱ جون سنہ ۱۹۱۴ء روز یکشنبہ شروع باران آردرا کارتی

بسواری خر ۴۶ گھڑی ۳۰ پل ہے اس کارتی مین گرمی اور دھوپ سخت پڑیگی خلائق مین بےچینی اور پریشانی رہیگی موسم بدل جائیگا ہوا تند و تیز چلیگی طبیعت لوگون کی مرکز اعتدال سے منحرف ہوگی۔فساد معدہ و بلغمی بیماریان پیدا ہونگی اکثر اسہال و پیچش کی شکایت رہیگی کرۂ فلک پر ابرون کا ہجوم آتا رہیگا چار پانچ روز مختلف بارش ہوگی دن کو دھوپ شام کو ابر سایہ نامی آئیگا تمام رات کہین کم کہین زیادہ بارش برسائیگا ضلع گوداوری وکشنا مین بھی بارش ہوگی گرد و غبار زیادہ رہیگا اس کارتی مین کرم مخمل بغیر بیربھوٹی دوسرے قسم کے سرخ رنگ کیڑے جابجا دوب مین پیدا ہونگے کھیونی پیدائش زیادہ رہیگی درختون پر کملا اور کیڑا ہر قسم کا پیدا ہوگا۔ترکاری کمیاب ہوگی بعضے مقام پر ہیضہ شروع ہوگا۔

کرۂ فلک

۱۰ شعبان سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۵ جولائی سنہ ۱۹۱۴ء روز یکشنبہ شمس کو بسواری

مینڈک شروع باران پونروسو ہے اس کارتی مین کرۂ ارض پر اچھی طرح بارش شروع ہوجائیگی گرمی دفع ہوکر ٹھنڈک آئیگی آسمان پر بادلون کا ہجوم رہیگا کرۂ فلک برق و رعد سے چمک جائیگا مہر صاحب کا شعر لطف دکھائیگا

ہوا گرم لوؤن کا بازار ٹھنڈا	لگی ابر باران کی پھرنے دہائی
گرجتے ہین بادل چمکتی ہے بجلی	گویا مانگتے ہم سے ہین رونمائی
اِدھر اودی اودی اُدھر کالی کالی	گھٹا اسکے رحمت کی ہر سمت چھائی
ہرے ہوگئے پیڑ بیل پھول پتے	نباتات کی جان برسات آئی

باران رحمت الٰہی از روی حساب نجومی یہ تفصیل ذیل ہے ایک روز کی کمی بیشی دوسری جگہ ہوگی کیونکہ یہ حساب نجوم عام ہے کل صوبہ پریسیڈنسی بمبئی اور صوبہ مدراس سے بھی تعلق ہے جدول بارش کارتی پونرو سوکی یہ ہے۔

ماہ شعبان		تفصیل بارش پُنرو سو بقید تاریخ
یکشنبہ	۱۰	آج ابر دھوپ نمایان رہے بعضے جگہ بارش
دوشنبہ	۱۱	آج ابر دھوپ رہے بعد دوپہر بارش ہوگی
سہ شنبہ	۱۲	آج دھوپ ابر رہے کہین کہین بارش ہوگی
چہارشنبہ	۱۳	صبح سے ابر ہوگا بارش کا سلسلہ رہیگا پھر مطلع صاف ہوگا
پنجشنبہ	۱۴	صبح کو ابر۔ ترشح بعد اسکے مطلع صاف ہوگا
جمعہ	۱۵	آج ابر دھوپ رہے کہین کہین بارش ہوگی
شنبہ	۱۶	مطلع صاف رہے مگر ابر پیدا ہوگا بارش ہوگی پھر دھوپ نکلیگی
یکشنبہ	۱۷	آج دھوپ رہیگی پھر ابر آئیگا شام کو ہوا کا زور ہوگا
دوشنبہ	۱۸	دھوپ کم رہیگی ہوا چلیگی رات کو بارش ہوگی
سہ شنبہ	۱۹	آج اکثر جگہ ابر رہیگا بارش ہوگی ہوا چلیگی
چہارشنبہ	۲۰	ابر رہے ہوا خوب چلے بعد دوپہر کے بارش شروع ہو
پنجشنبہ	۲۱	ابر رہے ٹھنڈی ہوا چلے کہین کم کہین زیادہ بارش ہو
جمعہ	۲۲	آج ابر اور بارش کا سلسلہ رہے
شنبہ	۲۳	مطلع صاف ہو ہوا خوب چلے شام کو بارش ہو

۲۴ شعبان سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۱۹ جولائی سنہ ۱۹۱۴ روز یکشنبہ شمس داخل پشیی ۲۴ گھڑی ۶ پل کو شروع باران پشیی بہ سواری بھینس ہے۔ از روئی حساب نجوم باران رحمت الٰہی حسب تفصیل ذیل ہے۔

شعبان و رمضان		تفصیل بارش پشیی بقید تاریخ و ساعت
یکشنبہ	۲۴	آج دھوپ رہے شام کو ابر بارش ہو
دوشنبہ	۲۵	آج دھوپ رہے اور کہین ابر
سہ شنبہ	۲۶	دھوپ ہے خوب ہوا چلیگی رات کو گرمی ہو
چہارشنبہ	۲۷	ابر رہے ہوا چلے رات کو گرمی ہو اور ابر رہے
پنجشنبہ	۲۸	ابر دھوپ رہے ہوا چلے رات کو موقوف رہے
جمعہ	۲۹	دھوپ کم نظر آوے ہوا گرد و غبار رہے رات کو گرمی ہو
شنبہ	رمضان	ابر ہوا رہے بعد دوپہر کے مطلع صاف ہو جاوے شام کو بارش ہو
یکشنبہ	۲	دھوپ ہو ہوا چلے شام کو یا رات کو بارش ہو
دوشنبہ	۳	صبح کو اچھی بارش ہو بعضے جگہ ابر رہے
سہ شنبہ	۴	ابر دھوپ عیان رہے ہوا چلکر موقوف ہو
چہارشنبہ	۵	صبح سے ابر دھوپ کہین بارش رات کو خوب بارش آوے
پنجشنبہ	۶	صبح سے ابر ترشح بعضے جگہ مطلع صاف رات کو بارش
جمعہ	۷	ابر دھوپ رہے ہوا چلے شام کو بارش آوے
شنبہ	۸	دھوپ کم نظر آوے ابر آتا جاتا رہے کہین کہین بارش ہو

کرۂ ارض

۹ رمضان سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۲ اگست سنہ ۱۹۱۴ء روز یکشنبہ شمس داخل اسلیشا ۴۴ گھڑی ۲۱ پل کو شروع باران آسلیشا بہ سواری شغال ہے اس کارتی مین ہوا تند و تیز چلیگی ابر اکثر محیط آسمان رہیگا بارش خوب ہوگی انہار خوب رواں ہونگی گوداوری کشنا زور پر رہیگی بدہضمی اور اسہال بلغمی بخار سے تکلیف ہوگی نرخ غلہ مین تبدیلی رہیگی روغن زرد گیہون چاول روئی وغیرہ کی قیمت زیادتی پر ہوگی از روے حساب بارش کی تفصیل حسب ذیل ہے۔

ماہ رمضان		تفصیل بارش آسلیشا بقید تاریخ
یکشنبہ	۹	آج دھوپ رہے شام کو ابر پیدا ہو بارش آوے
دوشنبہ	۱۰	اکثر جگہ آج دھوپ رہے
سہ شنبہ	۱۱	مطلع صاف دھوپ رہے بعد دوپہر بارش ہو
چہارشنبہ	۱۲	دھوپ کم نظر آوے ہوا چلے
پنجشنبہ	۱۳	دھوپ ظاہر ہو ہوا کا زور رہے
جمعہ	۱۴	بعضے جگہ دھوپ سخت پڑے ہوا خوب چلے
شنبہ	۱۵	دھوپ سخت گرمی معلوم ہو رات کو ہوا بند رہے
یکشنبہ	۱۶	دھوپ تند تیز پڑے ہوا رات کو موقوف ہو
دوشنبہ	۱۷	کہین کم کہین زیادہ دھوپ پڑے گرمی ہو
سہ شنبہ	۱۸	کہین دھوپ کہین ابر بارش ہو گرمی پڑے
چہارشنبہ	۱۹	دھوپ سے پریشانی رہے گرمی زیادہ معلوم ہو
پنجشنبہ	۲۰	دھوپ بارش کی سخت ضرورت رہے
جمعہ	۲۱	اکثر جگہ دھوپ تیز پڑے کہین بارش ہو
شنبہ	۲۲	دھوپ ہوا موقوف گرمی پریشانی ہو

کرۂ ارض

۲۳ رمضان سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۱۶ اگست سنہ ۱۹۱۴ء روز یکشنبہ شمس داخل مگھا ۱۴ گھڑی ۲۴ پل کو شروع باران مگھا بسواری چانگ ہے اس کارتی مین منجملہ ۱۴ روز کے پانچ روز کی بارش ہوگی دن کو دھوپ تیز گرمی زیادہ بعد دوپہر ایک روز بارش ایک روز ابر شام کو دو ایک روز صبح کو بارش پھر دھوپ ظاہر ہو دو روز رات کو بارش ہو دو روز ابر محیط آسمان رہے کہین کہین بارش ہوگی نرخ غلہ روئی کپاس وغیرہ گران رہے پیاز کمیاب ہو ضلع کاٹھیاواڑ اور کتیانہ مین موسمی ہوا خراب رہے ہیضہ کی شکایت ہو ضلع گوداوری الیور بجواڑہ کی طرف دست آؤن اور پیچش زبون رہے واللہ اعلم بالصواب

کرۂ فلک

۸ شوال سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۳۰ اگست سنہ ۱۹۱۴ء روز یکشنبہ شمس داخل پوبھا ۳۲ گھڑی کو شروع باران پوبھا بہ سواری مینڈک ہے اس کارتی مین زمین کو سیرابی حاصل رہیگی دو چار روز دن کو دھوپ تیز اور گرمی پڑیگی منجملہ ۱۴ روز کے ۹ روز مختلف جگہ بارش ہوگی اکثر ابر محیط آسمان رہیگا

فصل مکئی جوار خوب ہوگی بعضے جگہ دکن مین ہیضہ زیادہ ہوگا دو روز دن کو ۲ روز شام کو ۲ روز رات کو بارش ہوگی واللہ اعلم وعلمہ احکم۔

کرۂ ارض

۲۲ شوال سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۱۳ ستمبر سنہ ۱۹۱۴ء روز یکشنبہ شمس داخل اترا ۱۸ گھڑی ۳۷ پل کو شروع باران اترا بسواری مینڈک ہے اس کارتی مین بارش کا اختلاف ہے کہین کم کہین زیادہ بارش ہوگی دو روز دن کو دھوپ تیز گرمی معلوم ہوگی شام کو ابر برق و رعد سے بارش ہوگی ایک روز صبح سے ابر بارش ہو بعد دوپہر کے دھوپ ظاہر ہو دو روز دن کو ابر دھوپ چھاؤن رات کو بارش ہوگی ایک روز کامل دھوپ ابر بارش کا سلسلہ رہے۔

کرۂ ارض

۵ ذیقعدہ سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۲۶ ستمبر سنہ ۱۹۱۴ء شمس داخل ہستا ۵۶ گھڑی ۱۱ پل کو شروع باران ہستا بسواری خر ہے اس کارتی مین بعضے جگہ اچھی بارش ہوگی بعضے جگہ تنگی رہیگی دو روز بعد دوپہر کے بارش ہوگی دو روز شام کو مغرب طرف سے سیاہ بادل نمودار ہو بارش کم زیادہ ہوگی باقی دنون مین دھوپ گرمی بے چینی ہوگی انتظار کے بعد شام کو باران آلہی کا ظہور ہوگا ہر ایک کو سرور ہوگا موسم شریفہ و مکئی جوار اچھا رہیگا۔

کرۂ ارض

۱۹ ذیقعدہ سنہ ۱۳۳۲ھ مطابق ۱۰ اکتوبر سنہ ۱۹۱۴ء شمس داخل چتا ۴۸ گھڑی کو شروع باران چتا بسواری گھوڑا ہے اس کارتی مین بارش ہوگی ہوائے طوفانی چلیگی کہین سیلاب و طغیانی رہیگی دھوپ اور گرمی بھی ہوگی بارش کی کمان رنگین مغرب کی طرف نمودار ہوگی رات کو اکثر چاند کو ہالہ بنیگا چار پانچ روز بارش ہوگی شب کے وقت ابر محیط آسمان رہیگا آخر کارتی مین آثار سردی پائے جائینگے

۳ ذی الحجہ مطابق ۲۳ اکتوبر سنہ ۱۹۱۴ء کو شمس داخل سواتی ۵۲ گھڑی کو شروع باران سواتی ہے یہ آخری کارتی ہے بارش کم ہوگی دھوپ رہیگی اکثر ابر محیط آسمان رہیگا ہوا خوب سرد چلیگی موسم سرما شروع ہو جائیگا شریفے بازار مین خوب آئینگے واللہ اعلم بالصواب وعندہ تحقیق الحساب

کیفیت نوروز عالم افروز پڑی ہادی سموتسر ۱۹۷۰ سال ہندی

۱۵ صفر سنہ شنبہ مطابق ۱۳ جنوری سنہ ۱۹۱۴ء موافق پشی کرشن پرانگشتر آسلیشا ۳۶ گھڑی ۱۴ پل شب گذشتہ شمس برج جدی کے شروع صورت مین داخل ہوتا ہے صورت اسکی حسب قرارداد منجمین براہمہ ہند کے یہ ہو ہیکل نئو ارجن دراز ۱۲ یوجن جسیم ۳ سر ۲ چہرے ۵ دہن ۱۳ آنکھ ہمبی ناک دراز ابرو ۸ ہاتھ۔ لال دانت بڑے کان ۲ پاؤن سیاہ رنگ بدصورت زنانہ و مردانہ شکل ہاتھ مین ہتھیار ہاتھی پر سوار مغرب کی طرف جاتا ہے جسکا ثمرہ اہل ملک کیلئے یہ ہے ثمرہ بھوا او سرے یعنی روز شکل سے خلائق کو دکھ ہوا یا پاڑ واسے لوگون کو سکھ ملے مہو ور نام سے سود رائی نقصانی ہاتھی سواری سے بادشاہون مین لڑائی لاکھ کے غسل سے شیطانون کی بڑائی سونے کی چھتری سے لوگونکو بیماری

مغرب طرف جانیسے دنیا کی خلقت مین حیرانی و پریشانی رہے +

جدول عہدہ سبعہ سیارگان و دور حکومت مدبران آسمان

[illegible]	عہدہ	تفصیل احکام در سنہ ۱۳۳۲ھ
الزحل	بادشاہ	سال حال ہے لہذا دلیل ہے کہ آبادی مین بارش خوب ہوگی زراعت اچھی رہیگی گائیون مین دودھ کثرت سے پیدا ہوگا فواکہات انار انگور وغیرہ زیادہ ہونگے مرد و زن مین الفت رہیگی طبیعت خلائق کی طرف لہو و لعب اور عشقبازی کے زیادہ رہیگی سرانجام کار بادشاہونکا نیک ہوگا واللہ اعلم۔
القمر	وزیر	ہونیسے مملکت و زراعت کی حالت خوب ہوگی قمر مدار کو چاہیگا۔ بارش کا مددگار رہیگا سفید اناج اچھا ہوگا خلائق کو خوشحالی اور تندرستی بخشیگا بشرطیکہ اسکا حکم غالب رہے سعد ستارہ مددگار رہنے۔
المشتری	[illegible]	سپہ سالار کے درجہ پر مامور ہونیسے رعیت کا امن و امان چاہتا ہے لشکرون کا انتظام اچھا کرتا ہے بادشاہون سے صلح و سلوک کا خواستگار رہتا ہے اسلام کا مددگار ہے اگرچہ دوسرا سیارہ روسیاہ بدخواہ ہے مشتری کے عمل مین بارش اچھی ہوگی گلتھی چنا باجرہ مٹر وغیرہ کثرت سے ہوگا نرخ اناج مین کسیقدر ارزانی رہیگی۔
الشمس	[illegible]	ہونے سے بارش کی کمی رہیگی پیداوار بعض بعض جگہ اچھی ہوگی۔
[illegible]	[illegible]	ہونے سے بارش بے وقت ہوگی گڑ تیل گیہون وغیرہ کے نرخ مین گرانی ہوگی۔
العطارد	[illegible]	ہونے سے سرخ رنگ کا کپڑا صندل تانبا وغیرہ ارزان ہوگا۔

جدول دریافت نفع و نقصان ہر شخص از روئے نچھتر سنہ ۱۳۳۲ھ

از روئے نچھتر اس جدول کا حساب صرف اسی سال کے واسطے ہے جس سے ہر شخص کا نفع نقصان مطابق اپنے نچھتر کے معلوم ہوتا ہے۔ قاعدہ یہ ہے کہ اگر اپنا جنم نچھتر یاد ہو تو اولیٰ ورنہ اپنے نام کے پہلے حرف سے نچھتر معلوم کرکے جدول کے تین خانون مین ملاحظہ کرے جو شروع اوسط آخر سال ہے اگر ہندسہ اول خانہ مین ہو تو اس سال کے اول چار ماہ مین نفع ہوگا بشرطیکہ طاق عدد ہو اگر جفت ہندسہ رہے تو وہی حالت رہے جواب ہے اگر خالی ہو تو اس زمانہ مین بیماری سے اندیشہ ہے اسیطرح اوسط خانہ بھی خیال کرے اگر آخر خانہ مین کوئی ہندسہ نہو تو نحس ہے تنگدستی رہے یا آخر سال مین جسمانی تکلیف پہنچے کوئی بیماری ستاوے جدول حسب ذیل ہے

نام کا سر حرف				نچھتر ہندی	منازل عرب	خبر وم ۴ ماہ	رو بہہ ۴ ماہ	جز جسد ۴ ماہ
چ	چ	چو	ل	اسونی ۱	شرطین	۴	۲	۴
ل	لو	لے	لو	بھرنی ۲	بطین	۲	۱	۲
آ	ا	اُ	ے	کرتیکا ۳	ثریا	۰	۳	۴
او	وا	و	وُ	روہنی ۴	دبران	۳	۱	۴
وے	بو	کا	کی	مرگسرا ۵	ہقعہ	۱	۰	۲
کو	گہ	کم	چہ	آردرا ۶	ہنعہ	۴	۱	۳
کے	کو	ہا	ہی	پونروسو ۷	ذراع	۲	۱	۰
ہو	ہے	ہو	و	پشمی ۸	نثرہ	۰	۱	۳
ڈی	ڈے	ڈو	ڈو	آسلیشا ۹	طرفہ	۳	۲	۴
ما	می	مو	مے	مگھا ۱۰	جبھہ	۱	۳	۲
مو	ٹا	ٹی	ٹو	پوبھا ۱۱	زبرہ	۴	۱	۳
ٹے	ٹو	پا	پی	اترا ۱۲	صرفہ	۲	۰	۴
پو	شا	ڈھا	تھا	ہستا ۱۳	عوا	۰	۲	۰
پے	پو	را	ری	چترا ۱۴	سماک	۳	۰	۳
رو	رے	رو	تا	سواتی ۱۵	غفرا	۱	۲	۴
تے	تو	تی	تو	وساکھا ۱۶	زبانا	۴	۱	۲
نا	نے	نو	پا	انرادھا ۱۷	اکلیل	۲	۳	۲
نو	جا	جے	چھ	جیشٹھا ۱۸	قلب	۰	۱	۳
جے	جو	بھا	بھی	مولا ۱۹	شولہ	۳	۲	۲
بو	دھا	بھا	ڈھا	پوشا ۲۰	نعایم	۱	۱	۳
بھے	بھو	جھا	جھے	اتراشا ۲۱	بلدہ	۴	۲	۱
کھ	کر	کھے	کھو	سرون ۲۲	سعد ذابح	۲	۳	۳
گا	گی	گو	گے	دھنشٹھا ۲۳	سعود	۰	۳	۱
گو	سا	سے	سو	ست بھشم ۲۴	سعد الاخبیہ	۳	۱	۰
سی	سو	سے	سو	پوربھادرا ۲۵	فرغ مقدم	۱	۲	۴
دو	تھا	چھ	نان	اترابھادرا ۲۶	فرغ مؤخر	۴	۳	۰
دے	دو	چ	چ	ریوتی ۲۷	رشا	۲	۱	۲

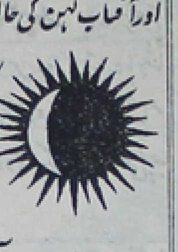
الخسوف والکسوف الواقعة فی سنہ ۱۳۳۲ھ

نیکون ہی کو آزار بدن لگتا ہے　　نیکون ہی کو سودائے محن لگتا ہے
اُجلے ہی پارچہ مین لگتا ہے داغ　　رباعی　　خورشید و قمر ہی کو گہن لگتا ہے

اس سال ہند مین صرف دو گہن ہین جو اکثر جگہ جزئی نظر آئینگے باقی گہن دوسری ولایتون مین ہین جنکا بیان یہان فضول ہے۔

پہلا سورج گہن

جو نصف سے زائد ہی مگر اکثر ملکون مین کم و بیش نظر آئیگا چونکہ یہ گہن مغرب کے وقت واقع ہوگا اور آفتاب گہن کی حالت مین چھپ جائیگا اسلئے کم دکھائی دیگا۔ ۲۹ رمضان روز جمعہ مطابق ۲۱ اگست سنہ ۱۹۱۴ء منزل قمری طرفہ نکشتر آسلیشا مین شروع ہوگا وقت بمبئی مطابق ذیل

آغاز گہن ۳۰ گھڑی ۳۰ پل یعنے ۵ کلاک ۵۴ منٹ
درمیان آئیگا ۳۳ گھڑی یعنے ۷ کلاک
آخر گہن ۳۵ گھڑی ۲۰ پل یعنے ۷ کلاک ۱۵ منٹ
سورج قریب ۲ کلاک کے گہن کی حالت مین رہیگا۔

خاصیت سورج گہن چونکہ اجتماع برج اسد مین ہے لہذا دلیل ہے کہ بارش کا اختلاف اور خوف آتشزدگی زیادہ رہے۔ شرفا لوگون کی موت اور چارپایون کی ہلاکت واقع ہو خونریزی اور مرگ ناگہانی کی وارداتین زیادہ ہون شاہان مغرب مین جنگ درپیش ہو حاکمون کی ناانصافی اور عدالتوتین مقدمات کی ترقی ہو عزتمند و شریف لوگ تنگ آوین رمضان مین سورج گہن ہونیسے لوگون مین بخل و حسد خصومت زیادہ ہو نیک کامون کیلئے گرہن کا موقع منحوس ہوتا ہی جس شخص کی پیدائش گہن کے وقت ہو اوسکے والدین کو بدفالی ہے جس شخص کے جنم نچھتر مین گرہن ہو تو اسکو ازحد زبون ہے ثمرہ اسکا سخت بیماری اٹھائے۔ چاہیے کہ وہ شخص حتی المقدور خیرات کرکے صدقہ دے تاکہ شفا پائے۔

دوسرا چاند گہن

۱۴ شوال جمعہ مطابق ۴ ستمبر سنہ ۱۹۱۴ء منزل سعد الاخبیہ برج دلو مین ہے صورت اسکی یہ ہے

آغاز ۲۵ گھڑی ۵۸ پل	وقت بمبئی ۳ کلاک ۱۴ منٹ
درمیان ۳۰ گھڑی ۵۸ پل	۶ کلاک ۲۰ منٹ
آخر ۳۵ گھڑی ۳۰ پل	۷ کلاک ۵۰ منٹ

کل گہن ۸ گھڑی یعنے ۳ کلاک ۱۲ منٹ کا ہو چاند گہن کی حالت مین طلوع ہوگا۔

خاصیت چاند گہن در برج دلو یہ ہے کہ خلق اللہ مین خصومت زیادہ پیدا ہو سلطان روم کے لئے مشکلات کا سامنا ہو دشمن غلبہ کرین درمیان اہل اسلام کے خلل اندازی پیدا کرے خداوند تعالے حامی و مددگار رہے۔

اشیاء عالم کی پیدائش جدید سنہ ۱۳۳۲ھ مین

کہتے ہین کہ حکیم فیثاغورث نے دریافت کیا تھا کہ دنیا کی ہر ایک چیز کیلئے کوئی نہ کوئی عدد مقرر ہوتا ہے پس اسنے قاعدہ ایجاد کیا مو الید ثلثہ اور سبعہ سیارہ کے عدد سے حساب نکالا جسکے دو قاعدہ ابتک مروج ہین یہ حساب صرف سی سال کا ہے کل حصو کا عدد ۱۹ ہے

اشیاء عالم	عدد	اشیاء عالم	عدد	اشیاء عالم	عدد	اشیاء عالم	عدد
بارش	۱۷	غلہ	۱۷	بیماری	۱۸	گھی	۹
تیل	۱۵	چاندی	۱۷	لڑائی	۱۱	لوہا	۱۱
دیس آبادی	۱۵	دیس بربادی	۱۵	پیدائش انسان	۱۵	موت انسان	۱۵
زیادتی بارش	۷	عدم بارش	۱۸	نیکی	۱۸	بدی	۱۸
خوف زہر	۱۳	علاج زہر	۳	خوف شیاطین	۱۳	علاج شیاطین	۱۵
چوری	۱۹	گرفتاری	۱۱	راستی	۹	دروغگوئی	۱۵

ہندؤن کے مشہور تہوار یعنے عید

ماہ چیت یعنے چیترم کے سدہ پروا کو نوروز سال ہندی اور اس روز کا ستارہ بادشاہ سال مقرر ہی. بھادر و اسدہ چہارم کو ونایک چوتھی پرستش اصنام وگلبہائی اقسام ماہ آسو یعنے آسوی جم کی دہم کو وجے یادسمی دسہرا اور آخر ماہ آسو کو دھن لکشمی پوجا یعنے دیوالی مقرر ہے۔

تذکرہ عجیب وغریب حیوانات معہ تصاویر وحالات

اس حکیم مطلق کی قدرت کاملہ اور حکمت بالغہ پر غور کرنے والے خوب جانتے ہین کہ حیوانات مین ہزارون طرحکی مخلوق ہے بر وبحر مین ہر ایک کی خلقت جداگانہ ہے جنمین عجائب صورتین موجود اور غرائب حالتین مشہور ہین حکیمون کے نزدیک جنس حیوان کی تقسیم چار قسمون مین کی گئی ہے ایک قسم وہ ہی جنکا جسم حلقون اور چھلکون سے مرکب ہی جسمین وہ محفوظ رہتے ہین انمین ایک جانور عجیب ہی کہ جسکو مین نے بجواڑہ جاتے ہوئے ایک شخص سوریا نامی کے پاس دیکھا تھا جو یہان کے پہاڑی علاقہ سے زندہ گرفتار کئے ہوئے بندیچار ہا تھا پس اسیکا ذکر کرنا یہان مناسب سمجھا صورت اسکی یہ ہے۔

بجرکیٹ یکھولا مانجر

اسکا نام ہی اردو مین سَلو یا سلو سانپ کہتے ہین سنسکرتی زبان مین کبالیا اور ملائی لوگ پنگولن کہتے ہین ملکی نام پڑکا مسلی اور آلو مشہور ہے یہ پہاڑی جانور دو فٹ یا زیادہ بھی لمبا ہوتا ہے اور سال مین دو مین بچے دیتا ہی دیکھنے مین درخت سیندھی کے پیڑ کی طرح ہوتا ہے اوسکی پشت پر فلس یعنی سفنے مقدار مین ہتھیلی کے برابر بڑے اور چھوٹے ہوتے ہین جنکو کھول کہتے ہین اسکی دو قسمین ہین ایک کی دم لمبی تین فٹ تک اور پتلی ہوتی ہے یہ کمیاب ہے دوسرا ہندوستان دکن اور ضلع کشناگو داوری وغیرہ مین اکثر جگہ ہوتا ہی اسکے پنجے بہت مضبوط ناخن دراز اور تیز ہوتے ہین سب جگہ چھلکے بھرے ہوتے ہین نیچے کا حصہ بہت نرم اور صاف ہوتا ہے جنگل مین جب آدمی کی آہٹ پاتا ہی یا دوسرے جانورون سے بچنا چاہتا ہی تو فوراً کنڈلی مارلیتا ہی سر پاؤن دم پیٹ مین چھپا کر گولا بنجاتا ہی سب طرف چھلکے نظر آتے ہین تب اسپر کوئی ہتھیار اثر نہین کرتا اوسوقت دیہاتی لوگ پکڑ کر گھانس کی آگ مین ڈالدیتے ہین اوسوقت سفنے آسانی سے جدا ہوجاتے ہین وہ لوگ دم سخت کرکے اسکا گوشت کھالیتے ہین

دوسری قسم یہ ہے

طبیعت وخاصیت گوشت اسکا بہت گرم اور مقوی ہی صرع اورام الصبیان کیلئے اسکے کھول کا سفوف نافع ہے بہت باریک کوٹ چھان کر کامنی کے ہرے پتون کے رس مین چار پانچ دن حل کرکے سفوف بنالین دو تین ماشہ خوراک استعمال کرائین کھول کی انگوٹھی یا چھلکہ کلمہ کی انگلی مین پہننا صرع وام الصبیان کیلئے مفید ہے بعضے کہتے ہین کہ بواسیر کو بھی نافع ہے۔

بیان کانگرو شعر

اسکی قدرت تو ہی معمور پہ کیا کیا دیکھین | اپنی حیرت ہی کا رہتا ہی تماشا ہم کو

یہ ایک عجیب شکل کا جانور ہے جو آسٹریلیا امریکہ دیگر ولایت وغیرہ جزیرون مین ہوتا ہی یہان ہند مین نہین پایا جاتا صورت اوسکی یہ ہے

مین نے اپنے مہربان مخدوم محی الدین صاحب کے ہمراہ جاکر دیکھا تو معلوم ہوا کہ کنگارو جنگالی کرنیوالے جانورون سے ہی رنگ بھورا خاکستری اگلے پیر ایسے چھوٹے ہین کہ چلنے مین کام نہین دیتے مگر پنجے بہت مضبوط اور ناخن مثل اوزار کے ایسے تیز ہین کہ کھودنے اور شکار کرنے مین بہت کام آتے ہین اور یہی دو ہاتھ کھانا منھ تک پہنچاتے ہین اسکے پچھلے پیر زیادہ لمبے ہوتے ہین اور انہین کے ذریعہ سے یہ بیٹھتا اور حرکت کرتا ہی اور لانبی اور قوی دم کے پھندے کے ذریعہ سے بڑے فاصلہ تک جست کرتا ہے. جب کانگرو بیٹھتا یا اونچا ہوتا ہی تو پچھلے دو پیر اور دُم اسکے جسم کی چوکی کے لئے سہ پایہ ہوتے ہین. منقول ہے کہ شکاری لوگ بہت ہوشیاری سے اسکا شکار کرتے ہین یہ جانور پوست اور اون کے سبب قیمتی ہوتا ہی گوشت بھی لذیذ اور گران قیمت سے فروخت ہوتا ہی درختون کی جڑ اور گھانس کھاتا ہے اسکے پیٹ کے پاس ایک تھیلی ہوتی ہے جس مین اپنے بچے کو جب تک وہ چھوٹا رہتا ہے محفوظ رکھتا ہے جب درختون اور گھانس کے پاس یہ کھڑا رہتا ہے بچہ اس سے نکلکر گھانس کھاتا ہی جب اوسمین کماحقہ طاقت بھاگنے کی ہوتی ہے تب باہر نکل جاتا ہی دور سے دیکھنیوالون کو ایسا معلوم ہوتا ہی کہ بچہ اسکے شکم مین سے آکر پھر اندر چلا گیا شعر

گھانس کھاتا ہی وہ حیوان جو شکم مین ہے ابھی ✤ کیا عجب اسنے دکھایا ہے تماشا ہم کو

طبیعت گوشت کی گرم وخشک سریع الہضم مقوی باہ مبرود ین ہے۔

یا فتاح

نوروز عالم افروز یونانی

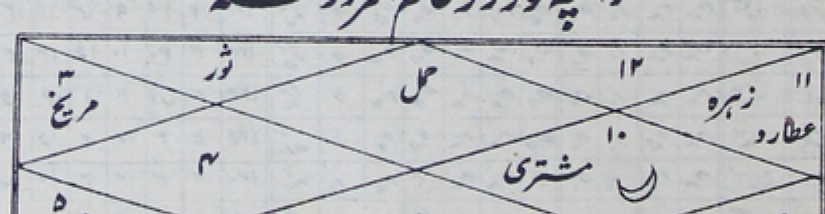
رسید نیر اعظم بپایگاہ حمل

کند خجستہ و میمون زمان مستقبل

نوروز یونانی کے دریافت کرنے کا قاعدہ یہ ہے کہ سال کبیسہ عیسوی جس مین فبروری کا مہینا ۲۹ دن کا محسوب ہوتا ہے نوروز ۲۰ مارچ کو اور باقی سالہائے بسیط مین ۲۱ مارچ کو ہوتا ہے پس جس تاریخ اور وقت کو آفتاب برج حمل مین یونانی حساب سے داخل ہو یعنے نوروز کا جو وقت ہے اسپر اٹھارہ دن اور سولہ گھڑی یعنے ۶ گھنٹے ۴۴ منٹ زیادہ کرین حاصل جمع جو تاریخ اور وقت ہوا وہی وقت آفتاب درجۂ شرف یعنے برج حمل کے ۱۹ درجہ پر آتا ہے شرف آفتاب کا وقت شروع ہوجاتا ہے اس پر ایک روز ایک گھڑی زیادہ کرین تو انتہائے وقت شرف آفتاب کا معلوم ہوجاتا ہے یون تو شرف تمام روز رہتا ہے لیکن شرف آفتاب کے اعمال و تعویذات پڑھنے اور لکھنے کا عمدہ وقت طالع برج حمل مین ہوتا ہے جو اس تاریخ مین طلوع آفتاب سے نصف گھنٹہ پہلے شروع ہوکر قریب ایک گھنٹہ بعد طلوع آفتاب تک رہتا ہے پس اکثر ۹ اپریل کو شرف آفتاب کا وقت رہتا ہے ✤ بحکم خداوند ذوالجلال سال حال با سعادت و اقبال ۲۳ ربیع الآخر روز شنبہ ۳۲ گھڑی ۳۰ پل کو شمس داخل برج حمل ہوتا ہے ہندی حساب سے اترا بھادرا کے دوسرے چرن پر آتا ہے یہ روز جشن نوروز عید سلطانی کا ہے

زائچہ نوروز عالم افروز ۱۳۳۲ھ

سال ترکان بادفرخ بر جمیع مومنین ✻ خاصکر ذات شریف ظل رب العالمین

دورۂ اثنا عشرہ سے تیسرا سال پارسائیل جسکو فارسی مین پلنگ اور ہندی مین چیتا کہتے ہین بادشاہ سال زحل بدعمل ہے اسکی پوشاک سیاہ خوراک گوشت ہاتھ مین تلوار چیتے پر سوار بڑی شان و شوکت سے رہوار خونخوار ہے چونکہ زحل کا تعلق ملک ہندوستان سے ہے اور اس سال تاریخ ۱۷ رجب ۱۳۳۲ھ ہجری کو زحل بدعمل برج ثور سے برج جوزا مین داخل ہوتا ہے لہذا دلیل ہے کہ یہ سال پر تشویش اور خطرناک رہیگا۔ اور آئندہ سال کا بھی پیش خیمہ ہوگا۔ بلاد مشرق و شمال مین بارش کی کمی اور ہندوستان مین تجارت کی ترقی ہوگی۔ گرمی زیادہ پڑے ہوائے تند چلے طرح طرح کی بیماریون کی کثرت رہے مخلوق مبتلائے آفت رہے بادشاہون مین لڑائی کی تیاری اور سامان جنگ و جدال رہین۔ موت کا بازار گرم ہو خلائق مین فتنہ پیدا ہو۔ مخلوق مین بددیانتی پھیلے۔ حاکم تونگرون اور غریبون پر ظلم و ستم کرین۔ بارش بے وقت ہو غلہ گران رہے۔ غرض کہ ناگہانی موتین اور قتل و خونریزی کی وارداتین زیادہ ہونگی۔ واللہ اعلم بالصواب

شہر محرم الحرام سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

گوشۂ ہلال اتر طرف

سورہ رحمن بخوان
ماہ محرم روز بہمن

آثار موسم خوش گوار ہر طرف سبزہ زار ہر قسم ترکاری سبزی گاجر مولی لوگوں کو خوشحالی رہے اناج غلہ گھی گڑ وغیرہ ارزان رہے

قول منجم اس مہینے کا چاند دیکھکر زر یا سبزہ زیور چاندی فیروزہ موضع فرح بخش یا میوہ وغیرہ دیکھنا مبارک ہے۔

تاریخ نحس ۸-۱۸-۲۵-۲۸

اسمائے ایام			شرح تواریخ							[illegible]	اوقات بمبئی						[illegible]		[illegible]		[illegible]	واقعات سال رواں
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱	۳۰	۳	۲۶	۱۷	۲۰	۱۱۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲	دسمبر	۴	۲۷	۱۸	۲۱	۱۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ دسمبر
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۳	۲	۵	۲۸	۱۹	۲۲	۱۱۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	پنجم جیٹھا عرس حضرت شاہ عرفان ولی چاندرو
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۴	۳	۶	۲۹	۲۰	۲۳	۱۱۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۵	۴	۷	بہمن	۲۱	۲۴	۱۱۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس بابا فرید شکر گنج ماہ بہمن
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۶	۵	۷	۲	۲۲	۲۵	۱۱۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۷	۶	۸	۳	۲۳	۲۶	۱۱۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۸	۷	۹	۴	۲۴	۲۷	۱۱۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۹	۸	۱۰	۵	۲۵	۲۸	۱۱۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	شب عاشورہ
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۰	۹	۱۱	۶	۲۶	۲۹	۱۱۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عشرۂ محرم
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۱۱	۱۰	۱۲	۷	۲۷	۳۰	۱۲۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۲	۱۱	۱۳	۸	۲۸	تیر	امرداد	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	سوئم شہدائے کربلا ماہ تیر ماہ امرداد
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۳	۱۲	۱۴	۹	۲۹	۲	۱۲۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس جہانم شریف
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۴	۱۳	۱۵	۱۰	۳۰	۳	۱۲۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس پیر دوشاہ
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۵	۱۴	۱	۱۱	پوس	۴	۱۲۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ پوس عرس پیر مولانا [illegible]
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۶	۱۵	۲	۱۲	۲	۵	۱۲۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	پنجمی مولا
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۷	۱۶	۳	۱۳	۳	۶	۱۲۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۱۸	۱۷	۴	۱۴	۴	۷	۱۲۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۹	۱۸	۵	۱۵	۵	۸	۱۲۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۰	۱۹	۶	۱۶	۶	۹	۱۲۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس پانچ تراوڑ تعلقہ دیوگڈھ
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۱	۲۰	۷	۱۷	۷	۱۰	۱۳۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۲	۲۱	۸/۹	۱۸	۸	۱۱	۱۳۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۳	۲۲	۱۰	۱۹	۹	۱۲	۱۳۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۴	۲۳	۱۱	۲۰	۱۰	۱۳	۱۳۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۲۵	۲۴	۱۲	۲۱	۱۱	۱۴	۱۳۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۶	۲۵	۱۳	۲۲	۱۲	۱۵	۱۳۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۷	۲۶	۱۴	۲۳	۱۳	۱۶	۱۳۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۸	۲۷	۳۰	۲۴	۱۴	۱۷	۱۳۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۹	۲۸	پوس	۲۵	۱۵	۱۸	۱۳۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] ماہ پوس
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۳۰	۲۹	۲	۲۶	۱۶	۱۹	۱۳۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاندرات

وجہ تسمیہ محرم یعنے محرم کے نام رکھنے کا سبب چونکہ اس مہینے میں رزم طلب لوگوں پر حرام ہوا تھا لہذا اس نام سے مشہور ہوا ہے کہ معنے رزم طلب کے از روئے ابجد محرم کے ہیں جسکے ۲۸۸ عدد ہیں	محرم الحرام ۱۳۳۲		[illegible]	

تحویل سیارگان	۱۳ محرم جمعہ مریخ جوزا میں رجعت کرتا ہے ۴۳ گھڑی ۳ پل - ۵ محرم پنجشنبہ عطارد داخل عقرب ۱۱ گھڑی ۹ پل ۲۹ یکشنبہ عطارد داخل قوس ۲۳ گھڑی ۷ پل	دن کی درازی ۱۱ کلاک	موسم سرما

اماوس	۲۰ محرم جمعہ اماوس ۳۵ گھڑی ۳۰ پل شروع ہو کر ۲۱ شنبہ کو ۴۳ گھڑی ۳۴ پل تک ہو ۲۹ یکشنبہ پڑوا ۳۲ گھڑی ۴۵ پل تک ہے دوسری تاریخ میں چاند کی پیدائش ہو کر دوشنبہ کے شام کو سب جگہ چاند نظر آئیگا

محرم ۱۳۳۲	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	نومبر ۱۹۱۳	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	سنہ ہجری کی ابتدا ہوئی سنہ ۔ صلح مابین ترکی و یونان ۱۳۱۵ سنہ ہجری	۳۰	
۲	آنحضرت نے حضرت علی کو یمن کی دعوت اسلام میں کو روانہ کیا سنہ ۱۰ ھ وفات غلام احمد گئے ۱۲۹۲ ھ	دسمبر	کوئن الگزنڈرا پیدا ہوئی ۱۸۴۴ء بعا ئیکلہ کا پل بارود م بنا ۱۸۸۹ء
۳	مسجد جامع بمبئی میں قوانین کی مجلس قایم ہوئی ۱۲۸۲ ھ [illegible]	۲	تشریف آوری شہنشاہ جارج پنجم در بمبئی ۱۹۱۱ء
۴	حضرت امیر معاویہ کی فوج نے قندھار فتح کیا ۵۲ ھ	۳	شاہ ظفر قید ہوئے ۱۸۵۷ء
۵	بحکم حضرت عمر رضی اللہ عنہ شہر بصرہ کی بنیاد ڈالی گئی ۱۴ ھ وفات سید علاؤ الدین فاضلی ۱۳۱۱ ھ	۴	رسم ستی جلنا ہند میں موقوف ہوا ۱۸۲۹ء
۶	وفات حاجی ابراہیم جیتیکر در مدینہ منورہ ۱۲۸۹ ھ	۵	مدراس میں سب کورٹ قائم ہوا ۱۸۵۷ء
۷	خراسان میں المقنع نے نبوت کا دعوی کیا ۱۶۱ ھ وفات سید حسام الدین فاضلی ۱۳۱۹ ھ	۶	بنگلور کی لڑائی ۱۷۹۱ء
۸	وفات مولوی محمد یونس صاحب حافظ ۱۲۶۸ ھ	۷	رنگون کی لڑائی ۱۸۲۴ء
۹	وفات حضرت سعد بن وقاص فاتح عراق ۵۵ ھ وفات قاضی محمد یوسف صاحب مہا گے ۱۲۸۲ ھ	۸	مورس لیا گیا ۱۸۵۷ء
۱۰	شہادت حضرت امام حسین در کربلا ۶۱ ھ بحکم خلیفہ ولید بن عبد الملک مسجد نبوی از سر نو تعمیر کی ۸۸ ھ	۹	
۱۱	وفات حضرت حافظ برخوردار گنگوہی ۱۱۶۳ ھ	۱۰	
۱۲	باندرے میں دمدار ستارہ نمودار ہوا ۱۳۲۹ ھ	۱۱	
۱۳	خلیفہ ہارون رشید نے روم پر حملہ کیا اور نیکوفورس کو شکست دی ۱۸۹ ھ	۱۲	جمشید جی جی جی بھائی کو تمغہ ملا ۱۸۴۲ء دہلی دربار ہوا اور دہلی دار السلطنت قرار پائی ۱۹۱۱ء
۱۴	وفات حضرت ابو الحسن مالکی بغدادی ۲۷۵ ھ	۱۳	شہزادی آلیس کی وفات ۱۸۷۸ء
۱۵	وفات قاضی محمد حسین صاحب مہا گے ۱۲۹۵ ھ وفات پیر محمد سلطان ف باندرے والے ۱۳۲۸ ھ	۱۴	انتقال پرنس البرٹ زوج ملکہ وکٹوریہ ۱۸۶۱ء
۱۶	بمبئی میں مدرسہ انجمن اسلام جاری ہوا ۱۲۹۸ ھ [illegible]	۱۵	اسحاق والٹن کا انتقال ۱۶۹۹ء
۱۷	وفات حضرت امام زین العابدین رضی اللہ عنہ ۹۴ ھ وفات شیخ رحمت اللہ انبہوی متولی مسجد	۱۶	پرنس البرٹ مدراس سے رخصت ہوئے ۱۸۸۹ء
۱۸	انتقال شہنشاہ شہاب الدین محمد غوری ۶۰۲ ھ	۱۷	با قاعدہ افتتاح ترکی پارلیمنٹ ۱۹۰۸ء
۱۹	وفات حضرت شاہ غلام نبی لاہوری سندھ حیدر آباد ۱۲۳۴ ھ	۱۸	غلامی اور بردہ فروشی موقوف ہوئی ۱۸۶۲ء نہر سویز جاری ہوئی ۱۸۶۹ء وفات جنرل ادہم پاشا ۱۹۰۹ء
۲۰		۱۹	نیاگرا کی لڑائی ۱۸۱۳ء
۲۱	وفات حضرت ابوبکر قرطبی ۳۶۸ ھ	۲۰	مابین ترکی و اٹلی معاہدہ صلح پر دستخط ہوئے ۱۹۱۲ء
۲۲		۲۱	
۲۳	بمبئی میں دمدار ستارہ نمودار رہا ۱۳۲۹ ھ	۲۲	افراسیاکی لڑائی ۱۸۳۵ء مرہٹوں کا دہلی پر قبضہ ۱۷۷۱ء رچرڈ اول کو شاہ آسٹریا نے قید کیا ۱۱۹۲ء
۲۴		۲۳	
۲۵	قتل امین الرشید و تخت نشینی خلیفہ مامون الرشید ۱۹۸ ھ	۲۴	ہولکر کا عہد نامہ ۱۸۰۵ء ٹیپو سلطان کو قریب ڈالا ذکو شکست دی ۱۷۸۹ء
۲۶	وفات حضرت حاجی حسن شاہ قادری ۱۳۰۳ ھ	۲۵	مرہٹوں کے لشکر کا دہلی میں داخل ہونا ۱۷۷۱ء
۲۷	سیاجی بڑودہ کے گادی نشین ہوئے ۱۲۵۸ ھ وفات مولوی سید حبیب قادری ۱۳۰۳ ھ	۲۶	انتقال شہنشاہ ظہیر الدین بانی سلطنت مغلیہ ۱۵۳۰ء
۲۸	بمبئی کہ ہندو اور مسلمانوں میں فساد عظیم ہوا ۱۳۱۱ ھ [illegible]	۲۷	
۲۹		۲۸	
۳۰		۲۹	گلاڈسٹون کی پیدائش ۱۸۰۹ء

شہر صفر المظفر ۱۳۳۲ سنہ ہجریہ

سورۂ یٰس بخوان — از زر صفر بمن آمنہ

ہر دو گوشہ برابر

آثار: موسم بہت خوشگوار سردی زیادہ ہوا سرد چلے نزیل شبنم پڑے تو سرسون گئی باجرہ کپڑا وغیرہ کا نرخ ایک متوسط درجہ پر رہے

قول منجم: یہ چاند دیکھکر جمال عالم فاضل آئینہ یا سبزہ زار انگشتری یا آب روان دیکھیے ضرورت پر صرف ہاتھ کی ہتھیلی دیکھنا مبارک ہے

تاریخ نحس: ۴ - ۸ - ۲۳ - ۲۸

اسمائے ایام (ہندی)	اسمائے ایام (عربی)	اسمائے ایام (فارسی)	شرح تواریخ								اوقات بمبئی											واقعات سال روان
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱	۳۰	۳	۲۷	۱۶	۲۰	۱۴۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس سیدؒ پیران داتار مقام وزادہ
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۲	۳۱	۴	۲۸	۱۸	۲۱	۱۴۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۳	جنوری	۵	۲۹	۱۹	۲۲	۱۴۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	آغاز ماہ جنوری ۱۹۱۳ء
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۴	۲	۶	۳۰	۲۰	۲۳	۱۴۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۵	۳	۷	اسفندار	۲۱	۲۴	۱۴۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اسفندار
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۶	۴	۸	۲	۲۲	۲۵	۱۴۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۷	۵	۹	۳	۲۳	۲۶	۱۴۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس خواجہ سلیمان در تونسہ شریف
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۸	۶	۹	۴	۲۴	۲۷	۱۴۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۹	۷	۱۰	۵	۲۵	۲۸	۱۴۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس مولانا ابولیث محمد اعظم در ٹانڈہ شریف
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۰	۸	۱۱	۶	۲۶	۲۹	۱۴۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس شاہ سل میاں در جلگاؤن
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۱	۹	۱۲	۷	۲۷	۳۰	۱۵۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۲	۱۰	۱۳	۸	۲۸	امرداد	شہریور	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	جشن امرداد ماہ امرداد و ماہ شہریور
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۳	۱۱	۱۳	۹	۲۹	۲	۱۵۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	تیرہ تیزی
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۴	۱۲	۱۵	۱۰	۳۰	۳	۱۵۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس بدرالدین صاحب در بنویل
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۵	۱۳	۱	۱۱	اذر	۴	۱۵۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ ماگھ
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۱۶	۱۳	۲/۳	۱۲	۲	۵	۱۵۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۷	۱۵	۴	۱۳	۳	۶	۱۵۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۸	۱۶	۵	۱۴	۳	۷	۱۵۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۹	۱۷	۶	۱۵	۵	۸	۱۵۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۰	۱۸	۷	۱۶	۶	۹	۱۵۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چہلم شہدائے کربلا
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۱	۱۹	۸	۱۷	۷	۱۰	۱۶۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۲	۲۰	۹	۱۸	۸	۱۱	۱۶۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب بچشم دیکھا آخری چہار شنبہ
بدھ	یوم الاربعہ	چہار شنبہ	۲۳	۲۱	۱۰	۱۹	۹	۱۲	۱۶۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۴	۲۲	۱۱	۲۰	۱۰	۱۳	۱۶۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۵	۲۳	۱۲	۲۱	۱۱	۱۴	۱۶۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۶	۲۴	۱۳	۲۲	۱۲	۱۵	۱۶۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۷	۲۵	۱۴	۲۳	۱۳	۱۶	۱۶۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۸	۲۶	۳۰	۲۴	۱۴	۱۷	۱۶۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اوس
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۹	۲۷	مہا	۲۵	۱۵	۱۸	۱۶۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاندرات ماہ مہا

۲ وجہ تسمیہ صفر: یہ مہینا صفر سے ماخوذ ہے جسکے معنی خالی کے ہین چونکہ عرب لوگ محرم مین گھر دنین بیٹھتے تھے اور صفر مین لڑائی پر جاتے تھے اور مکانونکو خالی چھوڑتے تھے اسلئے نام صفر ہوا حضور انور اس مہینے کے آخر مین مدینہ شریف بیمار ہوئے

راس ۱۱	۱۲	زحل ۲	مریخ ۳
۱۰	۱	۴	
۹ مشتری قمر	۸	۷	۶ ذنب ۵

تحویلات سیّارگان: ۱۶ صفر چہارشنبہ عطارد داخل جدی ۵۰ گھڑی ۳۴ پل

دن کی درازی ۱۱ کلاک ۵ منٹ

موسم سرما خوب

اماوس: ۲۷ یکشنبہ آغاز اماوس ۱ گھڑی ۴۴ پل ۲۸ دوشنبہ آخر اماوس ۲ گھڑی ۸ پل کو وہان سے پروا شروع ہو کر ۲۹ سہ شنبہ ۱۳ گھڑی ۱۵ پل تک۔ آج چاند سب جگہ ضرور نظر آئیگا

صفر ۱۳۳۲ ہجری	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	دسمبر ۱۹۱۳ء	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	جنگ صفین ۳۷ھ بمبئی مین طاعون شروع ہوا ۱۳۱۴ھ بمبئی مین دمدار ستارہ نمودار ہوا ۱۲۵۵ھ	۳۰	لارڈ کرزن کلکتہ مین آئے ۱۸۹۸ء
۲	عمرو ابن العاص نے مصر فتح کیا ۲۰ھ وفات حضرت حاجی وارث علیشاہ ۱۳۲۳ھ	۳۱	
۳	شروع خلافت حضرت عثمان ۲۴ھ مطبع حیدری مین آگ لگی ۱۳۰۳ھ روانگی حضرت خالد بن	جنوری	مہم ابی سینیا ۱۸۶۸ء سید معین الدین نقشا قادری کی کوشش سے بمبئی مین سیونسپل الدر ورہی
۴		۲	کلکتہ لیا گیا ۱۷۵۷ء سرکولن کیمپل نے فرخ آباد لیا ۱۸۵۸ء
۵		۳	مہم ابی سینیا ۱۸۶۸ء
۶	بغداد شریف کی تعمیر ختم ہوئی ۱۴۳ھ	۴	روزانہ سلطان الاخبار بمبئی جاری ہوا ۱۸۹۵ء
۷		۵	سیواجی نے سورت کو لوٹا ۱۶۶۴ء
۸		۶	ملہار راؤ نے انگریزون سے صلح کی ۱۸۱۸ء
۹	حضرت عبداللہ بن زبیر نے اپنی خلافت قایم کی ۶۸۳ھ	۷	مہم کابل سے انگریزون کی واپسی ۱۸۴۲ء
۱۰		۸	آمد شاہزادہ عنایت اللہ خان در کلکتہ ۱۹۰۵ء
۱۱	بمبئی مین طوفان عظیم ہوا ۱۲۷۱ھ	۹	سید معین الدین نقشا قادری کو جسٹس آف دی پیس کا عہدہ ملا ۱۹۰۹ء اور خان نقشا کا خطاب ملا ۱۹۱۱ء
۱۲	شیخ نتھو میان بن شیخ محمد صاحب نرودنے عرس ملنگ مین سبیل جاری کی ۱۳۱۹ھ	۱۰	
۱۳	معاہدہ مابین حضرت علی و امیر معاویہ ۳۷ھ	۱۱	
۱۴	سپریم کورٹ کا نام ہائی کورٹ رکھا گیا ۱۲۶۵ھ	۱۲	آغاز جنگ زولو ۱۸۸۹ء
۱۵	رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم قبا مین داخل ہوئے ۱ھ	۱۳	
۱۶	وفات منشی سید ناظم حسین رضوی ۱۳۲۴ھ	۱۴	گرفتاری مہاراجہ ملہار راؤ گائیکواڑ بڑودہ ۱۸۷۵ء
۱۷		۱۵	شادی دختر وکٹوریہ بشاہزادہ پروشیہ ۱۸۵۶ء
۱۸	رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم نے مسجد قبا کی بنیاد ڈالی ۱ھ ماگو بانگریا کو قید کیا ۱۲۵۱ھ	۱۶	فتح خرطوم از مہدی سوڈانی و قتل جنرل گارڈن ۱۸۸۵ء
۱۹	آسمان سے ہر جانب ستارے گرے ۱۳۰۲ھ	۱۷	
۲۰	وفات جناب قاضی نور محمد صاحب تاجر کتب بمبئی ۱۲۹۲ھ	۱۸	
۲۱		۱۹	انگریزون نے عدن فتح کیا ۱۸۳۹ء یزدجرد شاہ ایران کا قتل اور اسلامی سلطنت کا استحکام ۶۵۲ء
۲۲	وفات شہاب الدین مہری ۱۲۸۱ھ	۲۰	
۲۳	جامع مسجد بمبئی کے تالاب مین سنگین محرابین بنین ۱۲۹۳ھ	۲۱	
۲۴	وفات خاقانی ہند ذوق دہلوی ۱۲۷۱ھ بوری بندر اسٹیشن بنا ۱۳۰۳ھ	۲۲	ناظم پاشا قتل کئے گئے ۱۹۱۳ء
۲۵	وفات حضرت مولانا سید یسین صاحب قطب جزیرہ حبشان ۱۳۲۲ھ	۲۳	
۲۶	وفات میان نظیر اکبرآبادی ۱۲۳۶ھ آنحضرت نے ملک شام پر مہم روانہ کی ۱۱ھ	۲۴	شہنشاہ ایڈورڈ کے تخت نشینی کی منادی ہوئی ۱۹۰۱ء
۲۷	شہادت حضرت امام حسن رضی اللہ عنہ ۵۰ھ	۲۵	
۲۸		۲۶	بشپ لنڈن پیدا ہوئے ۱۸۵۸ء
۲۹	ملک افضل بن سلطان صلاح الدین نے صفوریہ کی جنگ مین عیسائیون کو شکست دی ۵۸۳ھ	۲۷	

سورہ مجادلہ بخوان / اول ربیع آب دوان

شہر ربیع الاول سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

ہردو گوشہ برابر

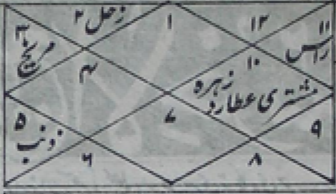
آثار: موسم اوسط تجارت کا بازار گرم رہے نرخ غلہ ہر قسم ترکاری سبزی وغیرہ ارزان گوشت گھی وغیرہ متوسط

قول منجم: یہ چاند دیکھکر صورت عالم یا کسی مہ جبین کو دیکھنا جواہرات نقرہ یا آب دوان خواہ باغ یا درخت میوہ عورت یا لڑکی کا منھ دیکھنا مبارک ہے

تاریخ نحس: ۸-۱۰-۲۱-۲۲-۲۸

اسمائے ایام			شرح تواریخ								اوقات بمبئی													واقعات سال روان
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۱	۲۸	۲	۲۶	۱۶	۱۹	۱۶۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲	۲۹	۳	۲۷	۱۷	۲۰	۱۷۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس زرزری بخش درروضہ
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۳	۳۰	۴	۲۸	۱۸	۲۱	۱۷۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۴	۳۱	۵	۲۹	۱۹	۲۲	۱۷۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	بسنت پنچمی
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۵	فروری	۶	۳۰	۲۰	۲۳	۱۷۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ فروری
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۶	۲	۷	[illegible]	۲۱	۲۴	۱۷۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حضرت محمود شاہ در کرسندہ ماہ فروردین
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۷	۳	۸	۳	۲۲	۲۵	۱۷۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حضرت کمال الدین ثانی چشتی در احمدنگر
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۸	۴	۹	۳	۲۳	۲۶	۱۷۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۹	۵	۱۰	۴	۲۳	۲۷	۱۷۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نچھتر دھنشٹھا
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۰	۶	۱۱	۵	۲۵	۲۸	۱۷۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۱	۷	۱۲	۶	۲۶	۲۹	۱۷۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	شب مولود النبی صلعم
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۲	۸	۱۳	۷	۲۷	۳۰	۱۸۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	روز مولود النبی صلعم عرس کرم علی شاہ در پنویل
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۳	۹	۱۴	۸	۲۸	اسفندارمذ	مہر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس ملنگ عرس حاجی حسن شاہ قادری در احمدنگر
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۴	۱۰	۱۵	۹	۲۹	۲	۱۸۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۱۵	۱۱	۱	۱۰	پھاگن	۳	۱۸۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ پھاگن
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۶	۱۲	۲	۱۱	۲	۴	۱۸۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس جلال شاہ در پنویل
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۷	۱۳	۳	۱۲	۳	۵	۱۸۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس شاہ جمعہ و شاہ تجلی در پنویل
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۸	۱۴	۴	۱۳	۴	۶	۱۸۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۹	۱۵	۵	۱۴	۵	۷	۱۸۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۰	۱۶	۶	۱۵	۶	۸	۱۸۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس صادق حسین شاہ در ناسک
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۱	۱۷	۷/۸	۱۶	۷	۹	۱۸۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۲۲	۱۸	۹	۱۷	۸	۱۰	۱۹۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب نچھتر ستارکا عرس مولانا فضل الرحمن
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۳	۱۹	۱۰	۱۸	۹	۱۱	۱۹۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۴	۲۰	۱۱	۱۹	۱۰	۱۲	۱۹۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۵	۲۱	۱۲	۲۰	۱۱	۱۳	۱۹۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۶	۲۲	۱۳	۲۱	۱۲	۱۴	۱۹۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس کمہار تالاب
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۷	۲۳	۱۴	۲۲	۱۳	۱۵	۱۹۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	مہاشیوراتری
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۸	۲۴	۳۰	۲۳	۱۴	۱۶	۱۹۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۲۹	۲۵	پھاگن	۲۴	۱۵	۱۷	۱۹۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ پھاگن
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۳۰	۲۶	۱	۲۵	۱۶	۱۸	۱۹۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاندرات

۳ وجہ تسمیہ ربیع الاول وقت تعین نام مہینے کے شروع ربیع واقع ہوئی تھی اسواسطے ربیع الاول نام ہوا اسی مہینے کی ۱۲ تاریخ روز دوشنبہ علی الصباح ولادت شریف حضرت رسول اکرم صلعم کی ہوئی

تحویل سیارگان

۵ یکشنبہ عطارد داخل برج دلو ۲۸ گھڑی ۱۹ پل
۱۴ سہ شنبہ زہرہ داخل دلو ۱۵ گھڑی ۵ پل

دن کی درازی ۱۱ کلاک ۲۰ منٹ

موسم سرما

اماوس آغاز اماوس ۲۷ دوشنبہ رات گئے ۱۵ گھڑی ۳۱ پل ۲۸ سہ شنبہ اماوس ۵۴ گھڑی ۱۳ پل ۲۹ چہارشنبہ پروا رات گئے ۵۸ گھڑی ۴۴ پل تک ۳۰ پنجشنبہ چاند سب جگہ نظر آئیگا انشاء اللہ

ربیع الاول ۱۳۳۲	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	جنوری ۱۹۱۴	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	قاضی محمد یوسف صاحب مرحوم بمبئی کے قاضی مقرر ہوئے سنہ ۱۲۵۳ھ	۲۸	کلکتہ مدراس بمبئی مین ٹیلیفون جاری ہوا سنہ ۱۸۸۲ء
۲	وفات نواب میر جعفر علیخان درسورت سنہ ۱۲۸۱ھ	۲۹	
۳		۳۰	جاپان سے عہدنامہ ہوا سنہ ۱۸۰۲ء
۴		۳۱	رائے ویلور مین غدر ہوا سنہ ۱۸۰۶ء
۵	بمبئی مین پارسی اور مسلمانون کے بیچ فساد کی صلح سنہ ۱۲۹۰ھ وفات سید احمد شاہ کشمیری سنہ ۱۲۹۵ھ	فروری	میسور مین ریلوے اسٹیشن بنایا گیا سنہ ۱۸۸۱ء وفات کمال لکھنوی سنہ ۱۹۱۱ء
۶	وفات غلام حسین خجستہ بنیاد سنہ ۱۳۲۲ھ	۲	
۷	انتقال نانا شنکر سنہ ۱۲۸۱ھ	۳	ایسٹ انڈین ریل جاری ہوئی سنہ ۱۸۵۵ء
۸	وفات حضرت امام حسن عسکری سنہ ۲۶۰ھ	۴	بجواڑہ سے مچھلی پٹن کو ریل جاری ہوئی سنہ ۱۹۰۸ء
۹		۵	بشپ کاری کا انتقال ہوا سنہ ۱۸۳۶ء
۱۰	مطبع کریمی بھائی کھلا بمبئی جاری ہوا سنہ ۱۳۱۰ھ	۶	ٹیپو سلطان کو شکست ہوئی سنہ ۱۷۹۲ء
۱۱		۷	
۱۲	روز مولود و وفات رسول کریم علیہ التحیۃ والتسلیم	۸	
۱۳		۹	جنرل اوڈ کی پیدائش سنہ ۱۸۳۹ء
۱۴	انتقال یزید پلید سنہ ۶۴ھ بمبئی مین طوفان عظیم ہوا سنہ ۱۲۵۳ھ	۱۰	کوئین وکٹوریہ کی شادی ہوئی سنہ ۱۸۴۰ء
۱۵		۱۱	ٹی اے ایڈیسن پیدا ہوئے سنہ ۱۸۴۷ء
۱۶		۱۲	لارڈ کرزن فوت ہوا سنہ ۱۹۰۲ء ہز مجسٹی امیر حبیب اللہ خان والی کابل بمبئی آئے سنہ ۱۹۰۷ء
۱۷	بمبئی مین زلزلہ آیا سنہ ۱۲۷۱ھ وفات ظہیر دہلوی سنہ ۱۳۲۶ھ	۱۳	
۱۸		۱۴	
۱۹		۱۵	
۲۰		۱۶	
۲۱		۱۷	
۲۲		۱۸	مارٹن لوتھر کا انتقال سنہ ۱۵۴۶ء
۲۳		۱۹	برہما سے صلح ہوئی سنہ ۱۸۹۶ء
۲۴	بمبئی مین روشنی چراغان سنہ ۱۲۷۱ھ	۲۰	بنگلور لیا گیا سنہ ۱۷۹۱ء
۲۵	امیر عبدالمومن شاہ اسپین نے قلعہ سنیٹرم واقع ملک پرتگال فتح کیا سنہ ۵۸۰ھ وفات علیحضرت تور سنہ ۱۲۸۹ھ	۲۱	
۲۶		۲۲	گجرات کی لڑائی سنہ ۱۸۴۹ء
۲۷	مرمت مسجد سات تاڑ بمبئی بار دوم سنہ ۱۲۶۱ھ	۲۳	ٹیپو سلطان کے ساتھ صلح کی گئی سنہ ۱۷۹۲ء
۲۸		۲۴	
۲۹		۲۵	
۳۰		۲۶	

سورۂ ملک بخوان
آخر نماز مغربین

شہر ربیع الآخر سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

آثار دھوپ گرمی رہی ہوا زور سے چلے گندم چنا وغیرہ ارزان سیم کی پھلی موسم سبزی ترکاری خوب ملے بعضے جگہ موسمی ہوا خراب رہے

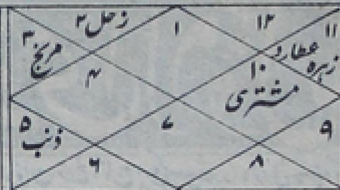
قول منجم اس مہینے کا چاند دیکھکر جواہرات یا اسباب طلا نقرہ جانور گھوڑا بکری گل سبزہ آب وان یا روئے بزرگان وغیرہ دیکھنا مبارک ہے

تاریخ نحس ۱۸ - ۱۹ - ۲۸

اسمائے ایام			شرح تواریخ								اوقات بمبئی											واقعات سال رواں
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱	۲۷	۲	۲۶	۱۷	۱۹	۱۹۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲	۲۸	۳	۲۷	۱۸	۲۰	۲۰۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۳	مارچ	۴	۲۸	۱۹	۲۱	۲۰۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ مارچ
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۴	۲	۵	۲۹	۲۰	۲۲	۲۰۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حضرت بہاؤالدین ذروڈی
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۵	۳	۶	۳۰	۲۱	۲۳	۲۰۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	پنجتر پروا بجادروا
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۶	۴	۷	۳۱	۲۲	۲۴	۲۰۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۷	۵	۸	اردی بہشت	۲۳	۲۵	۲۰۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اردی بہشت
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۸	۶	۹	۲	۲۴	۲۶	۲۰۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۹	۷	۱۰	۳	۲۵	۲۷	۲۰۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۰	۸	۱۱	۴	۲۶	۲۸	۲۰۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	گیارہویں شریف عرس حضرت میران شاہ ولی اللہ احمد
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۱	۹	۱۲	۵	۲۷	۲۹	۲۰۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۲	۱۰	۱۳	۶	۲۸	۳۰	۲۱۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حضرت شاہ غریب اللہ چشتی اورنگ آباد ماہ مہر آبان
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۱۳	۱۱	۱۴	۷	۲۹	مہر	آبان	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۴	۱۲	۱۵	۸	۳۰	۲	۲۱۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ہولی
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۵	۱۳	۱/۲	۹	چیت	۳	۲۱۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ چیت
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۶	۱۴	۳	۱۰	۲	۴	۲۱۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس سلطان نظام الدین اولیا عرس شیخ نظام الدین
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۷	۱۵	۴	۱۱	۳	۵	۲۱۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قرود عقرب
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۸	۱۶	۵	۱۲	۴	۶	۲۱۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قرود عقرب پنجتر اترا بجادروا
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۹	۱۷	۶	۱۳	۵	۷	۲۱۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حاجی علی صاحب در دریا
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۲۰	۱۸	۷	۱۴	۶	۸	۲۱۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۱	۱۹	۸	۱۵	۷	۹	۲۱۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس چھتری سرنگ محلہ درسگاہ قریب
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۲	۲۰	۹	۱۶	۸	۱۰	۲۲۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نوروز عالم افروز
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۳	۲۱	۱۰	۱۷	۹	۱۱	۲۲۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس مولانا فرید احمد در خورجہ شریف
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۴	۲۲	۱۱	۱۸	۱۰	۱۲	۲۲۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۵	۲۳	۱۲	۱۹	۱۱	۱۳	۲۲۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۶	۲۴	۱۳	۲۰	۱۲	۱۴	۲۲۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۲۷	۲۵	۱۴	۲۱	۱۳	۱۵	۲۲۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۸	۲۶	۳۰	۲۲	۱۴	۱۶	۲۲۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۹	۲۷	[illegible]	۲۳	۱۵	۱۷	۲۲۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ چیتر
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۳۰	۲۸	۲	۲۴	۱۶	۱۸	۲۲۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاندرات

وجہ تسمیہ ربیع الآخر یہ کہ نام مقرر ہوتے وقت ربیع آخر تھی اور ربیع موسم بہار کو کہتے ہیں یعنی ماہ چیت ویساکھ جس میں موسم سرما نکلکر بہار کا موسم آجاتا ہے اور باغ سرسبز ہوجاتے ہیں پھول پھولنے پرآتے ہیں

ربیع الآخر

۱۵ آغاز برج حوت
شمس داخل حوت
۵۲ گھڑی ۲۲ پل

تحویل سیارگان ۸ جمعہ زہرہ داخل حوت ۱۳ گھڑی ۷ پل

دن کی درازی ۱۱ کلاک ۵۰ منٹ

آغاز موسم گرما

اماوس شروع اماوس ۲۷ چہار شنبہ ۵۳ گھڑی ۲۰ پل سے ۲۸ پنجشنبہ اماوس آخر ۵۳ گھڑی ۴۵ پل یہاں سے پڑوا شروع ہوکر ۲۹ جمعہ ۴۳ گھڑی ۷ پل تک ہے شنبہ کو سب جگہ چاند نظر آئیگا

ربیع الآخر ۱۳۳۲	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	فروری ۱۹۱۴	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	قبرستان بمبئی کی پہلی مرتبہ دیوار بنی ۱۲۸۳ھ	۲۷	بمبئی میں بڑی آتشزدگی ہوئی ۱۸۰۳ء
۲	بمبئی میں دُمدار ستارہ نمودار ہوا ۱۲۹۲ھ	۲۸	قلعہ لیڈی اسمتھ چھوڑ دیا گیا ۱۹۰۰ء
۳	وفات ملا محمد حسین پینگر شہر ملاں ۱۳۱۱ھ	مارچ	
۴	[illegible]	۲	سرندیپ لیا گیا ۱۸۱۵ء اخبار قاصد بمبئی جاری ہوا ۱۸۶۲ء
۵	بحکم خلیفہ عبدالملک بن مروان خانہ کعبہ از سر نو تعمیر کیا گیا ۷۴ھ محمد یونس پینگر از طرف	۳	ایران سے صلح ہوئی ۱۸۵۶ء
۶		۴	
۷	وفات محمد ابراہیم پرکار ۱۲۳۵ھ	۵	کرنل پامر نے غزنی افغان کے سپرد کیا ۱۸۴۲ء
۸		۶	ٹیپو سلطان سے انگریزوں کی لڑائی ۱۵۹۹ء
۹	بمبئی میں پانی کا نل جاری ہوا ۱۲۷۳ھ	۷	کلکتہ کے درمیان ریل جاری ہوئی ۱۸۶۷ء
۱۰		۸	
۱۱		۹	بحکم خلیفہ عبدالعزیز اہل بیت پر لعن طعن بند کیگئی ۱۰۱ھ نادر شاہ دہلی میں داخل ہوئے ۱۷۳۵ء
۱۲	وفات حضرت امام احمد حنبل ۲۴۱ھ جنگ روم و روس ۱۲۹۳ھ	۱۰	
۱۳	[illegible]	۱۱	معاہدہ منگلور مابین ٹیپو سلطان و انگریز ۱۷۸۴ء ڈیوک آف ایڈنبرا بمبئی میں آئے ۱۸۷۰ء
۱۴	انتقال خلیفہ مہدی عباسی ۱۶۹ھ تخت نشینی خلیفہ ہارون رشید ۱۷۰ھ ولادت خلیفہ	۱۲	جنگ نیپال کا خاتمہ ہوا ۱۸۱۶ء
۱۵		۱۳	زوال بلوم فونٹین ۱۹۰۰ء
۱۶	[illegible]	۱۴	
۱۷	قلعہ بمبئی کے میدان میں نماز شکریہ باران پڑھی گئی ۱۲۹۶ھ در عہد قاضی قطب الدین نماز	۱۵	رچرڈ اول شاہ انگلستان نے شاہ جزیرہ قبرس کو شکست دی ۱۱۹۱ء
۱۸	وفات سلطان نظام الدین اولیا رحمۃ اللہ علیہ ۷۲۵ھ	۱۶	
۱۹	انتقال خلیفہ المعتصم باللہ ۲۲۷ھ	۱۷	
۲۰		۱۸	نہر سویز جاری ہوئی ۱۸۶۹ء
۲۱		۱۹	آخری فتح لکھنؤ ۱۸۵۸ء
۲۲	احمد آباد میں طوفان برپا ہوا ۱۲۸۵ھ	۲۰	انتقال سر اسحاق منجم فرنگی ۱۷۲۷ء
۲۳		۲۱	
۲۴	صلح مابین یحییٰ بن عبداللہ بن حضرت امام حسن و خلیفہ ہارون رشید ۱۷۵ھ	۲۲	
۲۵	سلطان صلاح الدین اعظم نے طبریہ عیسائیوں سے فتح کر لیا ۵۸۳ھ	۲۳	چندر ناگور لیا گیا ۱۷۱۵ء
۲۶	سورت میں آتشزدگی ۱۲۵۱ھ	۲۴	سندھ حیدرآباد کی لڑائی ۱۸۴۳ء
۲۷	ابتدائے خلافت امیر معاویہ ۴۱ھ	۲۵	
۲۸		۲۶	ایڈریانوپل پر بلغاریہ کا قبضہ ۱۹۱۳ء
۲۹		۲۷	وفات ڈاکٹر سر سید احمد خان بہادر ۱۸۹۸ء جنرل ہوپ نے ٹیپو کو شکست دی ۱۷۹۹ء
۳۰		۲۸	ناصرالدین شاہ قاچار شہید کئے گئے ۱۸۹۶ء

شہر جمادی الاول سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

سورۂ مزمل پڑھنا اول جمادی تقرہ پڑھیں

آثار دہوپ گرمی ہوا کا زور رہے کہیں ہوائی طوفان نرخ اناج میں کسیقدر ارزانی رہے آم خام بازار میں آئے موسم اچھا رہے

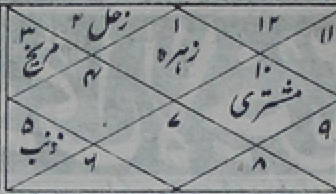
قول منجم اس مہینے کا چاند دیکھکر قرآن مجید نقرہ یا روئے پسر حکمائی متین یا علمائی دین یا درختان خوش وضع کا دیکھنا مبارک ہے

تاریخ نحس ۱۵ - ۱۸ - ۲۸

اسمائے ایام			شرح تواریخ							اوقات بمبئی												واقعات سال روان
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱	۲۹	۳	۲۵	۱۶	۱۹	۲۲۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۹	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲	۳۰	۴	۲۴	۱۸	۲۰	۲۳۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۹	[illegible]	نچھتر ریوتی
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۳	۳۱	۵	۲۶	۱۹	۲۱	۲۳۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۹	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعة	چہارشنبہ	۴	اپریل	۵	۲۸	۲۰	۲۲	۲۳۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۹	[illegible]	ماہ اپریل
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۵	۲	۶	۲۹	۲۱	۲۳	۲۳۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۹	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعة	جمعہ	۶	۳	۷	۳۰	۲۲	۲۴	۲۳۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۹	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۷	۴	۸	۳۱	۲۳	۲۵	۲۳۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۹	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۸	۵	۹/۱۰	خورداد	۲۴	۲۶	۲۳۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	ماہ خورداد رام نومی
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۹	۶	۱۱	۲	۲۵	۲۷	۲۳۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۰	۷	۱۲	۳	۲۶	۲۸	۲۳۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	[illegible]
بدھ	یوم الاربعة	چہارشنبہ	۱۱	۸	۱۳	۴	۲۷	۲۹	۲۳۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	عرس افضل خان شہید پرتاب گڑھ مہابلیشور
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۲	۹	۱۴	۵	۲۸	۳۰	۲۴۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	عرس جمال بہار [illegible]
جمعہ	یوم الجمعة	جمعہ	۱۳	۱۰	۱۵	۶	۲۹	آبان	آذر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	عرس ایرانی شاہ بھیڑی ماہ آبان ماہ آذر
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۴	۱۱	۱	۷	بیساکھ	۲	۲۴۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	ماہ بیساکھ
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۵	۱۲	۲	۸	۲	۳	۲۴۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	قمر در عقرب
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۶	۱۳	۳	۹	۳	۴	۲۴۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	قمر در عقرب نچھتر اسواتی
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۷	۱۴	۴	۱۰	۴	۵	۲۴۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعة	چہارشنبہ	۱۸	۱۵	۵	۱۱	۵	۶	۲۴۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۹	۱۶	۶	۱۲	۶	۷	۲۴۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۰	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعة	جمعہ	۲۰	۱۷	۷	۱۳	۷	۸	۲۴۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۱	۱۸	۸	۱۴	۸	۹	۲۴۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۲	۱۹	۹	۱۵	۹	۱۰	۲۵۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۳	۲۰	۱۰	۱۶	۱۰	۱۱	۲۵۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۴	۲۱	۱۱	۱۷	۱۱	۱۲	۲۵۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعة	چہارشنبہ	۲۵	۲۲	۱۲	۱۸	۱۲	۱۳	۲۵۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۶	۲۳	۱۳	۱۹	۱۳	۱۴	۲۵۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعة	جمعہ	۲۷	۲۴	۱۳	۲۰	۱۴	۱۵	۲۵۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	اماوس
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۸	۲۵	۳۰	۲۱	۱۵	۱۶	۲۵۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۱	[illegible]	نچھتر بھرنی ماہ ویساکھ چاند رات
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۹	۲۶	ویساکھ	۲۲	۱۶	۱۷	۲۵۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲۲	[illegible]	

۵ وجہ تسمیہ جمادی الاول یہ مہینا قری سردی کی ابتدائی رت مین موسوم تھا اس موسم مین پانی منجمد تھا لہذا اسکا یہ نام ہوا کیونکہ جماد کے معنے افسردہ و یخ بستہ کے ہین ÷ ÷

[illegible]

[illegible]

تحویلات سیارگان

۳ جمادی الاول سہ شنبہ زہرہ در حمل ۱۵ گھڑی ۱۲ پنجشنبہ عطارد داخل حمل ۹ گھڑی روز بر آمدہ ۲۸ شنبہ عطارد مشرق مین غروب ہوگا

دن کی درازی ۱۲ کلاک ۱۵ منٹ

موسم گرما

اماوس ۲۷ جمعہ شروع اماوس ۲ گھڑی ۲ ہوکر ۲۸ شنبہ اماوس ۵ گھڑی ۲ پل تک ہوکر ۲۹ یکشنبہ پارداہ ۹ گھڑی ۳۵ پل تک آکر روز چاند برج حمل مین بہت باریک نظر آئیگا

جمادی الاول ۱۳۳۲	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	مارچ ۱۹۱۴ء	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	غزوہ ذات الرقاع سنہ ۴ھ	۲۹	
۲	مہایم کے تالاب کی بنا ازناخدا سنہ ۱۲۶۶ھ	۳۰	فتح پنجاب سنہ ۱۸۴۹ء کوئٹہ لیا گیا سنہ ۱۸۵۸ء
۳	جامع مسجد بمبئی کا فیصلہ از تھوڑ پٹیل سنہ ۱۲۵۰ھ	۳۱	انڈیا مین بردہ فروشی موقوف ہوئی سنہ ۱۸۰۶ء
۴	وفات حضرت گلاب شاہ سنہ ۱۲۶۳ھ	اپریل	
۵		۲	دہلی مین نادر شاہ نے قتل کا حکم دیا سنہ ۱۷۳۹ء
۶	سلطان عبدالعزیز خان کا قید ہونا سنہ ۱۲۹۳ھ	۳	
۷		۴	سرنگ پٹن فتح کیا گیا سنہ ۱۷۹۹ء معاہدہ مابین حیدر علی و ایسٹ انڈیا کمپنی سنہ ۱۷۶۹ء
۸	وفات مولانا عبید اللہ صاحب رئیس علی مدرسہ جامع مسجد بمبئی سنہ ۱۳۱۵ھ	۵	
۹	سوئم جنگ صلیب کے عیسائی مجاہدین نے شہر دارم فتح کیا سنہ ۵۸۸ھ وفات منشی [illegible] سنہ ۱۳۰۲ھ	۶	مرکرا لیا گیا سنہ ۱۸۳۴ء
۱۰	وفات سلطان عبدالعزیز خان والی روم سنہ ۱۲۹۳ھ	۷	بھرت پور لیا گیا سنہ ۱۸۲۶ء آغاز کریمی لائبریری انجمن اسلام بوری بندر بمبئی سنہ ۱۸۹۹ء
۱۱	شکست افواج روم بدست خلیفہ ہارون رشید سنہ ۱۶۵ھ	۸	گنگا سے نہر بنائی گئی سنہ ۱۸۵۴ء انتقال مہاراجہ رنجیت سنگھ سنہ ۱۸۳۹ء
۱۲	وفات مولوی اللہ والے صاحب قادری سنہ ۱۳۱۵ھ	۹	لارڈ بیکن فیلسوف کی موت سنہ ۱۸۲۶ء
۱۳	وفات آغا خان سنہ ۱۲۹۸ھ	۱۰	
۱۴	وفات قاضی ابراہیم خطیب در مہایم شریف سنہ ۱۳۰۵ھ	۱۱	
۱۵	بمبئی مین گیاسلیٹ جاری ہوا سنہ ۱۲۸۳ھ	۱۲	
۱۶	سلور جوبلی سلطان عبدالحمید خان والی روم سنہ ۱۳۱۸ھ	۱۳	
۱۷	ابوالعباس عبداللہ سفاح خلیفہ اول عباسیہ تخت نشین ہوئے سنہ ۱۳۲ھ	۱۴	
۱۸		۱۵	
۱۹		۱۶	انڈیا مین جی آئی پی ریلوے کا ایجاد سنہ ۱۸۵۳ء
۲۰	قبرستان بمبئی کی دیوار بار دوم بنی سنہ ۱۲۸۶ھ	۱۷	
۲۱	وفات غلام علے مہری سنہ ۱۲۹۰ھ	۱۸	خلیفہ مامون رشید نے روم پر حملہ کیا سنہ ۸۳۱ء
۲۲		۱۹	
۲۳		۲۰	
۲۴		۲۱	
۲۵		۲۲	حضرت امام علی رضا کو خلیفہ مامون الرشید نے اپنا ولیعہد مقرر کیا سنہ ۸۱۶ء
۲۶		۲۳	
۲۷		۲۴	جنگ روم و روس سنہ ۱۸۷۷ء سلطان عبدالحمید خان قصر یلدیز مین محصور ہوگئے سنہ ۱۹۰۹ء
۲۸		۲۵	
۲۹	وفات خواجہ اللہ بخش صاحب سنہ ۱۳۱۹ھ بندر مین طوفان ہوا سنہ ۱۲۸۱ھ	۲۶	
	وفات حاجی داد [illegible] سنہ ۱۳۱۲ھ		

شہر جمادی الاخر سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

آثار	دہوپ بہت تیز اور گرمی زیادہ رہی ہوا خوب چلے آم پختہ ہونے لگیں ترکاری موسم کی پھل غلہ گندم وغیرہ ارزان شام کو ابر برق و رعد ہوا کا طوفان
قول منجم	یہ چاند دیکھکر قرآن مجید یا اشیا سفید رنگ یا روئے فرزندان و جمال بزرگان نقرہ وغیرہ دیکھنا مبارک ہے

تاریخ نحس ۱۳ - ۱۴ - ۲۸

اسمائے ایام			شرح تواریخ								اوقات بمبئی											واقعات سال روان
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱	۲۷	۲	۲۳	۱۷	۱۸	۲۵۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حضرت قادر شاہ رومی در ناگور ۱۱ روز
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲	۲۸	۳	۲۴	۱۸	۱۹	۲۵۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۳	۲۹	۴	۲۵	۱۹	۲۰	۲۶۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۴	۳۰	۵	۲۶	۲۰	۲۱	۲۶۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۵	مئی	۶	۲۷	۲۱	۲۲	۲۶۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ مئی
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۶	۲	۷	۲۸	۲۲	۲۳	۲۶۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۷	۳	۸	۲۹	۲۳	۲۴	۲۶۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۸	۴	۹	۳۰	۲۴	۲۵	۲۶۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۹	۵	۱۰	۳۱	۲۵	۲۶	۲۶۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۱۰	۶	۱۱	تیر	۲۶	۲۷	۲۶۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ تیر
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۱	۷	۱۲	۲	۲۷	۲۸	۲۶۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس پیر یوسف بن ابراہیم در کچھ ساندان
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۲	۸	۱۳/۱۴	۳	۲۸	۲۹	۲۶۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۳	۹	۱۵	۴	۲۹	۳۰	۲۷۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حسین شاہ ولی [illegible]
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۴	۱۰	۱	۵	جیٹھ	آذر	دیہ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب ۱ گھڑی ماہ جیٹھ ماہ آذر [illegible]
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۵	۱۱	۲	۶	۲	۲	۲۷۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۶	۱۲	۳	۷	۳	۳	۲۷۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر خارج عقرب ۱۸ گھڑی
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۱۷	۱۳	۴	۸	۳	۴	۲۷۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۸	۱۴	۵	۹	۵	۵	۲۷۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۹	۱۵	۶	۱۰	۶	۶	۲۷۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حضرت شاہ عالم در احمد آباد
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۰	۱۶	۷	۱۱	۷	۷	۲۷۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۱	۱۷	۸	۱۲	۸	۸	۲۷۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حسن صاحب
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۲	۱۸	۹	۱۳	۹	۹	۲۷۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۳	۱۹	۱۰	۱۴	۱۰	۱۰	۲۸۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۲۴	۲۰	۱۱	۱۵	۱۱	۱۱	۲۸۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۵	۲۱	۱۲	۱۶	۱۲	۱۲	۲۸۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۶	۲۲	۱۳	۱۷	۱۳	۱۳	۲۸۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۷	۲۳	۱۳	۱۸	۱۴	۱۴	۲۸۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نچھتر روہنی ا ادوس
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۸	۲۴	۱۴	۱۹	۱۵	۱۵	۲۸۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۹	۲۵	۳۰	۲۰	۱۶	۱۶	۲۸۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۳۰	۲۶	جیٹھ	۲۱	۱۷	۱۷	۲۸۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاندرات ماہ جیٹھ

۶ وجہ تسمیہ جمادی الآخر یہ ہے کہ نام مقرر کرتے وقت پانی کے یخ بستہ ہونے کا موسم آخر تھا اس مہینے کو جمادی الثانی بھی کہتے ہیں۔	[illegible]	راس ۱۱، عطارد ۱۲، زہرہ ۲ زحل، شمس ۱، ۳، مشتری ۱۰، قمر مریخ ۴، ذنب ۵، ۶، ۷، ۸، ۹	[illegible]

تحویلِ سیارگان: ۲ جمادی الآخر شنبہ عطارد داخل در حمل ۳۳ گھڑی

دن کی درازی: ۱۲ کلاک ۳۵ منٹ

موسم گرما

اماوس: ۲۸ یکشنبہ اماوس شروع صبح کے ایک گھڑی سو ہوکر ۲۹ دوشنبہ کو آخر اماوس گھڑی ۳۰ پل ۹ دوشنبہ پار ۳۸ گھڑی سو شروع ہوکر ۳۰ جمادی الآخر گھڑی پل کو آخر آج چاندرات ہوگی

جمادی الآخر ۱۳۳۲ھ	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	اپریل ۱۹۱۴ء	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	مقدمہ درگاہ ماہیم کا فیصلہ بار اول سنہ ۱۲۷۷ھ	۲۷	کاؤن کا محاصرہ کیا گیا سنہ ۱۸۱۵ء فرقہ باطنیہ کے دو فدائیوں نے کر زاد شاہ طاہر کو قتل کیا سنہ ۱۱۹۳ء
۲	وفات حضرت خواجہ کمال الدین ردولوی سنہ ۸۹۰ھ [illegible]	۲۸	[illegible]
۳	حضرت پیر سید ابراہیم سیف الدین صاحب افندی قادری بمبئی تشریف لائے سنہ ۱۳۲۰ھ بھائیکلہ کی پولس	۲۹	روس سے صلح ہوئی سنہ ۱۸۵۶ء انتقال محمود غزنوی سنہ ۱۰۳۰ء
۴	وفات حضرت سلطان بالا دین اویسی سنہ ۱۳۳۱ھ	۳۰	فتح بدنور از ٹیپو سلطان سنہ ۱۷۸۳ء
۵	افتتاح حجاز ریلوے از عمان تا قطران مقام قدم شریف سنہ ۱۳۲۱ھ	مئی	
۶		۲	مدراس میں بڑا طوفان ہوا سنہ ۱۸۷۲ء قاسم بن محمد ثقفی نے ملک سندھ فتح کیا سنہ ۷۱۲ء
۷	وفات مولانا سعد الدین کاشغری در ہرات سنہ ۸۶۲ھ	۳	مولوی عبداللہ احمد صاحب مترجم عربی و فارسی سکریٹریٹ محافظ حجاج بمبئی مقرر ہوئے سنہ ۱۹۱۱ء
۸	وفات حضرت فقیہ علی مخدوم مہائمی سنہ ۸۳۵ھ	۴	شہادت ٹیپو سلطان سنہ ۱۷۹۹ء
۹	قتل خسرو پرویز شاہ ایران سنہ ۷ھ	۵	نپولین بونا پارٹ کی موت سنہ ۱۸۲۱ء [illegible]
۱۰		۶	وفات حضرت سید احمد کالپوی سنہ ۱۸۶۳ء بمبئی میں بجلی کی ٹرام جاری ہوئی سنہ ۱۹۰۷ء وفات شہنشاہ
۱۱	بھوپال میں مدرسہ طبیہ کا تقرر ہوا سنہ ۱۳۲۱ھ	۷	شہر بریلی لیا گیا سنہ ۱۸۵۸ء ٹیپو سلطان نے ٹراونکور کو فتح کیا سنہ ۱۷۹۰ء
۱۲	وفات حاجی شاہ امداد اللہ مہاجر مکہ شریف سنہ ۱۳۱۷ھ	۸	جان اسٹوارٹ مل کا انتقال سنہ ۱۸۷۳ء
۱۳	وفات حضرت شیخ عبد الحق محدث دہلوی سنہ ۱۰۵۲ھ	۹	بمبئی میں ٹراموے جاری ہوئی سنہ ۱۸۷۴ء
۱۴	وفات حکیم عبداللہ شاہ صاحب سنہ ۱۲۵۲ھ [illegible]	۱۰	میرٹھ میں غدر سنہ ۱۸۵۷ء
۱۵	جنگ جمل قریب بصرہ مابین حضرت علی و حضرت عائشہ سنہ ۳۶ھ حضرت علی نے خارجیوں کو جنگ نہروان	۱۱	باغیوں کا دہلی میں داخلہ سنہ ۱۸۵۷ء صلح روم و روس کیلئے برلن میں کانفرنس ہوئی سنہ ۱۸۷۸ء
۱۶	وفات پیر یوسف بن ابراہیم شاہ صاحب بخاری سنہ ۱۳۲۵ھ	۱۲	
۱۷	وفات ناخدا محمد علی صاحب رگھے سنہ ۱۲۶۶ھ	۱۳	کوہ مری میں طوفان عظیم سنہ ۱۹۰۳ء
۱۸	وفات حضرت سید غلام شاہ آزاد کشمیری سنہ ۱۲۰۳ھ وفات ملک الشعرا امیر لکھنوی سنہ ۱۳۱۸ھ	۱۴	
۱۹	وفات امیر عبد الرحمن خان والی کابل اور مجتبی امیر حبیب اللہ خان والی کابل ہوئے سنہ ۱۳۱۹ھ	۱۵	
۲۰	سلطان محمد خان ثانی نے قسطنطنیہ فتح کیا سنہ ۸۵۷ھ کچھی میمون نے دھاما چھوڑ کر پھر پیروی کی سنہ ۱۳۰۲ھ	۱۶	شکست ہمایوں از شیر خان افغانی سنہ ۱۵۴۰ء
۲۱	وفات سید حسن عرف مستان شاہ سنہ ۱۲۳۶ھ	۱۷	بمبئی اور کلکتہ کے درمیان تار برقی بنی سنہ ۱۸۵۴ء
۲۲	وفات حضرت امیر المومنین ابو بکر صدیق سنہ ۱۳ھ وفات محمد جعفر تھکیکر وراورن سنہ ۱۳۲۲ھ	۱۸	حضرت عمرو بن عاص نے اسکندریہ فتح کیا سنہ ۶۴۰ء
۲۳		۱۹	کلکتہ لیا گیا سنہ ۱۷۵۶ء
۲۴		۲۰	
۲۵	قاضی عبد اللطیف صاحب تونڈے بمبئی کے قاضی مقرر ہوئے سنہ ۱۲۸۳ھ	۲۱	کولمبس کا انتقال ہوا سنہ ۱۵۰۶ء معاہدہ مابین آصف الدولہ والی اودھ و انگریز سنہ ۱۷۷۵ء
۲۶		۲۲	
۲۷		۲۳	
۲۸	وفات سید رجب صاحب رفاعی سنہ ۱۲۸۸ھ [illegible]	۲۴	ولادت ملکہ وکٹوریہ متوفیہ قیصرۂ ہند سنہ ۱۸۱۹ء
۲۹	وفات حضرت عبداللہ شطاری سنہ ۹۰۶ھ وفات قاضی ابوبکر ابن قاضی عبد اللطیف شہر قاضی	۲۵	
۳۰		۲۶	عہد نامہ افغانستان سنہ ۱۸۷۹ء

شہر رجب المرجب سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

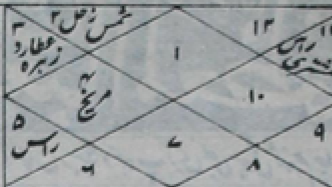
آثار: اس ماہ میں دھوپ سخت تیز ہوا گرم گرمی زیادہ موسم آم خوب لگی گندم سبزی ترکاری وغیرہ گران ہو جاوے شام کو ابر برق رعد بارش آوے

قول منجم: یہ چاند دیکھ کر قرآن مجید یا جمال بزرگان یا اشیاء سفید رنگ خوشبودار پھول وغیرہ دیکھنا مبارک ہے۔

تاریخ نحس: ۸-۱۴-۱۵-۱۸-۲۸

اسمائے ایام (ہندی)	اسمائے ایام (عربی)	اسمائے ایام (فارسی)	شرح تواریخ: رجب ۱۳۳۲ ہجری	شرح تواریخ: مئی ۱۹۱۴ عیسوی	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	[illegible]	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات	اوقات	اوقات	اوقات	[illegible]	واقعات سال رواں
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۱	۲۷	۲	۲۲	۱۸	۱۸	۲۸۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲	۲۸	۳	۲۳	۱۹	۱۹	۲۸۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس خواجہ سید حسام الدین چشتی در پونہ
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۳	۲۹	۴	۲۴	۲۰	۲۰	۲۹۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۴	۳۰	۵	۲۵	۲۱	۲۱	۲۹۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۵	۳۱	۶/۷	۲۶	۲۲	۲۲	۲۹۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۶	جون	۸	۲۷	۲۳	۲۳	۲۹۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس اجمیر شریف عرس کرنل [illegible] ماہ جون
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۷	۲	۹	۲۸	۲۴	۲۴	۲۹۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۸	۳	۱۰	۲۹	۲۵	۲۵	۲۹۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۹	۴	۱۱	۳۰	۲۶	۲۶	۲۹۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۱۰	۵	۱۲	۳۱	۲۷	۲۷	۲۹۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	سالگرہ نظام دکن
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۱	۶	۱۳	۱	۲۸	۲۸	۲۹۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ امرداد
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۲	۷	۱۴	۲	۲۹	۲۹	۲۹۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	پنجتن وگسرا مینڈھے پر
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۳	۸	۱۵	۳	۳۰	۳۰	۳۰۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۴	۹	۱	۴	امرداد	دیہ	بہمن	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب [illegible]
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۱۵	۱۰	۲	۵	۲	۲	۳۰۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۶	۱۱	۳	۶	۳	۳	۳۰۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر خارج عقرب ۱۸ گھڑی کو عرس [illegible]
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۱۷	۱۲	۴	۷	۴	۴	۳۰۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۸	۱۳	۵	۸	۵	۵	۳۰۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۹	۱۴	۶	۹	۶	۶	۳۰۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۰	۱۵	۷	۱۰	۷	۷	۳۰۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۱	۱۶	۸	۱۱	۸	۸	۳۰۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حضرت خواجہ سبحان علیشاہ در نانڈہ
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۲۲	۱۷	۹	۱۲	۹	۹	۳۰۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۳	۱۸	۱۰	۱۳	۱۰	۱۰	۳۱۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۲۴	۱۹	۱۱	۱۴	۱۱	۱۱	۳۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس مستانی ماں در نانڈگاؤں
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۵	۲۰	۱۲	۱۵	۱۲	۱۲	۳۱۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۶	۲۱	۱۳	۱۶	۱۳	۱۳	۳۱۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] شب معراج نبی کریم
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۷	۲۲	۱۴	۱۷	۱۴	۱۴	۳۱۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۸	۲۳	۳۰	۱۸	۱۵	۱۵	۳۱۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس
بدھ	یوم الاربعہ	چہارشنبہ	۲۹	۲۴	۱،۲	۱۹	۱۶	۱۶	۳۱۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اساڑھ
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۳۰	۲۵	۲	۲۰	۱۷	۱۷	۳۱۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاند رات

وجہ التسمیہ رجب یہ کہ ماخوذ ہے ترجیب سے جسکے معنے تعظیم ہے اسی سبب سے عرب اسکو شہر اللہ بھی کہتے ہیں اس مہینے کی ۲۷ تاریخ کی شب کو معراج ہوئی اس رات کی عبادت مقبول ہے

تحویلات سیارگان	۴ رجب شنبہ عطارد داخل جوزا ۴۳ گھڑی ۱۷ رجب جمعہ زحل در جوزا ۳۵ گھڑی ۱۸ رجب شنبہ زہرہ در سرطان ۴۴ گھڑی ۲۰ رجب دوشنبہ مریخ در اسد ۸ گھڑی	دن کی درازی ۱۳ کلاک ۵ منٹ	آخر موسم گرما

اماوس — ۲۷ رجب آغاز اماوس رات کو ۳۰ گھڑی بعد ہو کر ۲۸ شنبہ اماوس رات کو ۴۰ گھڑی تک ہے واتی پڑوا شروع ہو کر ۲۹ رجب چہارشنبہ ۸ گھڑی ہے پل دوسرے روز ۳۰ پنجشنبہ کو کل ہند وستان میں یقینی چاند رات ہے

	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری		گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	سلطان سلیم اول اور شاہ اسمٰعیل صفوی شاہ ایران میں جنگ ہوئی سنہ ۹۲۰ھ وفات سید محمود صاحب جعفری سنہ ۱۳۰۰ھ	۲۷	
۲		۲۸	لکھنؤ میں غدر سنہ ۱۸۵۷ء سوز اور عدن کے درمیان تار برقی بنی سنہ ۱۸۵۹ء انتقال سیدہ خاتون سنہ ۶۳۲ء
۳	وفات قاضی غلام محمد عرف دادا میاں ابن قاضی عبدالکریم صاحب تاجر کتب بمبئی سنہ ۱۳۱۵ھ	۲۹	وفات ناخدا محمد امین روگھے سنہ ۱۳۹۰ء
۴	وفات حضرت امام شافعی رحمۃ اللہ علیہ سنہ ۲۰۴ھ	۳۰	
۵	وفات حضرت امام موسیٰ کاظم سنہ ۱۸۳ھ ملا حسین پینکر بمبئی کے شہر ملا ہوئے سنہ ۱۲۵۶ھ	۳۱	شاہ سرویہ اور اوسکی ملکہ کو فوج نے قتل کیا سنہ ۱۹۰۳ء
۶	وفات حضرت حاجی عظمت اللہ شاہ قادری سنہ ۱۳۱۵ھ	جون	صلح مابین برٹش گورنمنٹ و بوئر اختتام جنگ ٹرانسوال سنہ ۱۹۰۲ء
۷	وفات قاضی ابراہیم صاحب پوربندری تاجر کتب بمبئی سنہ ۱۲۹۰ھ ولادت حضرت محمد غوث گوالیاری سنہ ۱۲۰۰ھ	۲	
۸		۳	
۹	گھنڈے راؤ راجہ بڑودہ بمبئے آئے سنہ ۱۲۸۰ھ	۴	پیگو فتح کیا گیا سنہ ۱۸۵۲ء
۱۰		۵	جھانسی کا فساد سنہ ۱۸۵۷ء الٰہ آباد میں غدر سنہ ۱۸۵۷ء مرمت کوکنی مسجد اگیت پوری سنہ ۱۹۰۹ء
۱۱		۶	
۱۲	وفات حضرت امام علی نقی رضی اللہ عنہ سنہ ۲۵۴ھ	۷	
۱۳		۸	
۱۴		۹	چارلس ڈکیس کا انتقال سنہ ۱۸۷۰ء
۱۵		۱۰	فتح خیبر سنہ ۶۲۸ء
۱۶	حضرت عثمان رضی اللہ عنہ نے قرآن مجید جمع کیا سنہ ۳۰ھ	۱۱	
۱۷	وفات حضرت امام جعفر صادق رضی اللہ عنہ سنہ ۱۴۸ھ	۱۲	انڈیا میں زلزلہ ہوا سنہ ۱۸۹۷ء
۱۸	وفات حافظ عبدالقادر صاحب چاندلے قاری سنہ ۱۲۹۵ھ	۱۳	
۱۹		۱۴	
۲۰		۱۵	انگریزوں نے میسور پر حملہ کیا سنہ ۱۷۹۹ء
۲۱		۱۶	
۲۲	وفات قاضی احمد میاں ابن قاضی دادا میاں پوربندری سنہ ۱۳۰۹ھ	۱۷	لارڈ کیننگ کا انتقال سنہ ۱۸۶۲ء
۲۳		۱۸	سنگاپور لی گئی سنہ ۱۸۲۴ء
۲۴	وفات ناخدا محمد علی صاحب روگھے سنہ ۱۳۲۸ھ	۱۹	واٹرلو کی فتح سنہ ۱۸۱۵ء
۲۵	وفات خلیفہ عمر بن عبدالعزیز سنہ ۱۰۱ھ وفات سید محمد علی صاحب سنہ ۱۳۱۴ھ	۲۰	انتقال مہدی سوڈانی سنہ ۱۸۸۵ء مرمت خانہ کعبہ سنہ ۶۹۳ء
۲۶	[illegible]	۲۱	
۲۷	فتح بیت المقدس از سلطان صلاح الدین اعظم سنہ ۵۸۳ھ عیسائی مجاہدوں نے شہر عکہ فتح کیا سنہ ۵۸۷ھ	۲۲	تاج پوشی شہنشاہ جارج پنجم در لندن سنہ ۱۹۱۱ء
۲۸	وفات قاضی رحمت اللہ پوربندری تاجر کتب بمبئی سنہ ۱۳۰۹ھ وفات شہاب الدین گھوگھے سنہ ۱۳۲۶ھ وفات	۲۳	پلاسی کی لڑائی سنہ ۱۷۵۷ء ولادت شہنشاہ ایڈورڈ ہفتم سنہ ۱۸۹۴ء
۲۹	جلوس غازی عبدالحمید خان سلطان روم سنہ ۱۲۹۳ھ [illegible]	۲۴	
۳۰		۲۵	

شہر شعبان المعظم سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

سورۂ قمر بنجوان
شعبان ...

آثار: اس مہینے میں بارش ہوگی اکثر ابر محیط آسمان رہیگا دھوپ گرمی بھی ہوگی گندم چانول گھی تیل وغیرہ گران ہوکر ان میں تبدیلی بلکہ ان میں اچھال بھی ہو

قول منجم: یہ چاند دیکھکر قرآن مجید یا جواہرات یا روئے سادات علماء و فضلا یا سبزہ خوش گوار پھول وغیرہ یا پارچہ رنگین دیکھنا مبارک ہے۔

تاریخ نحس: ۸ - ۹ - ۲۷ - ۲۸

اسمائے ایام: ہندی	اسمائے ایام: عربی	اسمائے ایام: فارسی	شرح تواریخ: شعبان ۱۳۳۲ھ	شرح تواریخ: جون جولائی ۱۹۱۴ء	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	[illegible]	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	اوقات بمبئی	[illegible]	واقعات سال رواں
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱	۲۶	۳	۲۱	۱۸	۱۸	۳۱۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲	۲۷	۴	۲۲	۱۹	۱۹	۳۱۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۳	۲۸	۵	۲۳	۲۰	۲۰	۳۲۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۴	۲۹	۶	۲۴	۲۱	۲۱	۳۲۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاثاء	سہ شنبہ	۵	۳۰	۷	۲۵	۲۲	۲۲	۳۲۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعاء	چہار شنبہ	۶	جولائی	۸	۲۶	۲۳	۲۳	۳۲۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ جولائی
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۷	۲	۹/۱۰	۲۷	۲۴	۲۴	۳۲۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۸	۳	۱۱	۲۸	۲۵	۲۵	۳۲۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب [illegible] گھڑی
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۹	۴	۱۲	۲۹	۲۶	۱۶	۳۲۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب [illegible]
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۰	۵	۱۳	۳۰	۲۷	۲۷	۳۲۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر خارج عقرب [illegible] گھڑی [illegible]
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۱	۶	۱۴	۳۱	۲۸	۲۸	۳۲۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاثاء	سہ شنبہ	۱۲	۷	۱۵	[illegible]	۲۹	۲۹	۳۲۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ شہریور
بدھ	یوم الاربعاء	چہار شنبہ	۱۳	۸	۱	۲	[illegible]	۳۰	۳۳۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس [illegible] ماہ ساون
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۴	۹	۲	۳	۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	شب برات عرس [illegible]
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۵	۱۰	۳	۴	۳	۲	۳۳۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس سکین شاہ ولی [illegible]
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۶	۱۱	۴	۵	۴	۳	۳۳۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۷	۱۲	۵	۶	۵	۴	۳۳۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس [illegible] تعلقہ [illegible]
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۸	۱۳	۶	۷	۶	۵	۳۳۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاثاء	سہ شنبہ	۱۹	۱۴	۷	۸	۷	۶	۳۳۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعاء	چہار شنبہ	۲۰	۱۵	۸	۹	۸	۷	۳۳۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۱	۱۶	۹	۱۰	۹	۸	۳۳۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس [illegible] نقشبندی [illegible]
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۲	۱۷	۱۰	۱۱	۱۰	۹	۳۳۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۳	۱۸	۱۱	۱۲	۱۱	۱۰	۳۴۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۴	۱۹	۱۱	۱۳	۱۲	۱۱	۳۴۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۵	۲۰	۱۲	۱۴	۱۳	۱۲	۳۴۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاثاء	سہ شنبہ	۲۶	۲۱	۱۳	۱۵	۱۳	۱۳	۳۴۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعاء	چہار شنبہ	۲۷	۲۲	۱۳	۱۶	۱۵	۱۴	۳۴۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۸	۲۳	۳۰	۱۷	۱۶	۱۵	۳۴۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۹	۲۴	[illegible]	۱۸	۱۷	۱۶	۳۴۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاند رات ماہ [illegible]

۸ وجہ تسمیہ **شعبان** یہ ہے کہ اس مہینے مین برکت ہوتی ہے اور تمامی امورات تقدیر عالم جدا جدا ہوتے ہین۔ ہندو ن کا رزق تقسیم ہوتا ہے ۱۵ تاریخ کا روزہ بہت فضیلت رکھتا ہے

[illegible]

۱۲	۱	۲	
۱۱ راس	۱۰	۴ عطارد و زہرہ	۳ شمس زحل
۹	۷	۵ ذنب مریخ	
۸		۶	

۱۲ شعبان [illegible]

تحویلات سیارگان

۸ جمعہ عطارد مغرب مین غروب ہوگا ۱۰ یکشنبہ زحل مشرق سے طلوع ہوگا
۵۸ گھڑی کو ۲۳ شنبہ عطارد مشرق سے طلوع ہوگا۔

دن کی درازی
۱۳ کلاک ۴ منٹ

آغاز موسم بارش

اماوس

۲۸ شعبان ۶ گھڑی ۲۰ پل سے اماوس شروع ہوکر ۲۹ شعبان پنجشنبہ کے ۵ گھڑی ۱۳ پل تک ہے ۲۹ شعبان جمعہ پاڑوا ۳ گھڑی ۲۵ پل تک ہے ۲ بجے دن چاند باتفاق اہل حساب سب جگہ ضروری ہے اور عمر ۳۰ کا رکھتا ہے اور شک نہین کہ برج اسد مین نظر آئے گا اگر مطلع صاف ہو۔

شعبان ۱۳۳۲	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	جون ۱۹۱۴	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	حکم تحویل قبلہ صادر ہوا ۲ھ وفات منشی مخدوم میان لونڈے ۱۲۹۳ھ	۲۶	یمن مین ضاد کی نے نبوت کا دعویٰ کیا ۱۲۸۰ء
۲	غزوہ بنی مصطلق ۵ھ وفات حضرت امام اعظم رحمۃ اللہ علیہ ۱۵۲ھ	۲۷	لارڈ لارنس کا انتقال ۱۸۷۹ء ناناصاحب نے انگریزوں کو دغا دیکر گنگ مین ڈبوکے قتل کیا ۱۸۵۷ء
۳	وفات ام المومنین حضرت حفصہؓ ۴۵ھ	۲۸	
۴	سلطان صلاح الدین اعظم نے بیت المقدس مین داخل ہوکر مسجد اقصیٰ مین نماز جمعہ ادا کی ۵۸۳ھ	۲۹	بنائے شہر بغداد در عہد خلیفہ منصوری عباسی ۷۶۲ء
۵	ولادت حضرت امام حسینؓ ۴ھ جنگ صلیب اول مین عیسائیون نے بیت المقدس فتح کیا ۴۹۲ھ	۳۰	برما سے صلح ہوئی ۱۸۵۳ء
۶	[illegible]	جولائی	پاؤ آنے کا پوسٹ کارڈ جاری ہوا ۱۸۷۹ء
۷		۲	
۸	دُمدار ستارہ نمودار ہوا ۱۲۹۹ھ	۳	
۹		۴	
۱۰		۵	
۱۱		۶	کلکتہ مین گیاس کی روشنی ہوئی ۱۸۵۷ء
۱۲	[illegible]	۷	
۱۳	وفات مولوی سید مرتضیٰ میان بنگلوری ۱۳۲۵ھ وفات نواب شیخ حسین میان ڈالی ریاست منگرول ۱۳۲۵ھ	۸	
۱۴	وفات سلطان بایزید یلدرم ۸۰۵ھ	۹	رسالت مآب نے قیصر روم اور کسریٰ ایران کو خطوط روانہ کئے ۶۲۸ء
۱۵		۱۰	شکست اول ناناصاحب از جنرل ہیولاک ۱۸۵۷ء
۱۶		۱۱	مسٹر تلک مالک اخبار کیسری پونہ کو چھ سال کی سزا اور ایک ہزار روپیہ جرمانہ ہوا ۱۹۰۸ء
۱۷	کاکناڈہ کا پل نکالنا شروع ہوا ۱۳۳۱ھ	۱۲	
۱۸		۱۳	اخبار پنچ بہادر بمبئی ہفتہ وار جاری ہوا ۱۸۹۳ء
۱۹	[illegible]	۱۴	
۲۰	احمدآباد مین ندی کی طغیانی ۱۳۱۳ھ معاہدہ مابین صلاح الدین اعظم و شاہ رچرڈ اول و بسیرم جنگ	۱۵	شکست دوم ناناصاحب ۱۸۵۷ء
۲۱	وفات محمد سعید پرکار ۱۲۹۳ھ	۱۶	محمد علی شاہ ایران فرار ہوکر روسی کونسل مین پناہ گزین ہوئے ۱۹۰۹ء
۲۲	وفات محمد سعید روگھے ۱۲۵۴ھ	۱۷	سلطان احمد میرزا شاہ ایران تخت نشین ہوئے ۱۹۰۹ء کانپور دوبارہ لیا گیا ۱۸۵۷ء
۲۳	سورت مین ندی کی طغیانی ۱۳۰۱ھ	۱۸	
۲۴	وفات حاجی بدرالدین جبیتیکر ۱۳۱۶ھ	۱۹	
۲۵	وفات غلام محمد پٹھان ۱۳۱۰ھ [illegible]	۲۰	پوپ لیو پولڈ کا انتقال ۱۹۰۳ء
۲۶	وفات قطب الدین تنگیکر ۱۳۰۷ھ وفات حاجی محمد حسین لونڈے ۱۳۱۰ھ وفات شیخ الجی بخش	۲۱	ترکون نے دوبارہ ایڈریانوپل فتح کیا ۱۹۱۳ء
۲۷	وفات منشی محمد اسمٰعیل منقبہ ۱۳۱۹ھ	۲۲	گجرات مین طوفان ہوا ۱۹۰۵ء ہندوستان مین انکم ٹکس جاری ہوا ۱۸۸۵ء
۲۸		۲۳	
۲۹		۲۴	انگریزون نے جبرالٹر فتح کیا ۱۷۰۴ء

شہر رمضان المبارک سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

سورۂ محمد بخوان شروع در رمضان

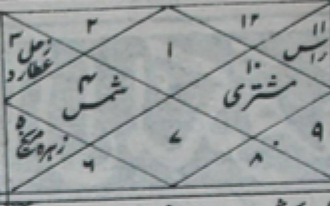
آثار — اس ماہ مین بارش خوب ہوگی ہوا چلیگی قیمت غلہ مختلف گیہون چانول گھی موز پیاز وغیرہ زیادہ گران اکثر جگہ بیماری اسہال بلغمی درد شکم وغیرہ ہو

قول منجم — یہ چاند دیکھکر روئے علماء و فضلاء یا روئے اہل وعیال ور روئے پیر یا روئے بادشاہ وزیا گر میسر آئے ورنہ شمشیر وغیرہ دیکھنا مبارک ہے

تاریخ نحس ۷-۸-۱۸-۲۸

اسمائے ایام (ہندی)	اسمائے ایام (عربی)	اسمائے ایام (فارسی)	شرح تواریخ: رمضان ۱۳۳۲ھ	جولائی ۱۹۱۴ء	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ		اوقات بمبئی		واقعات سال روان
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱	۲۵	۲/۳	۱۹	۱۸	۱۷	۳۴۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲	۲۶	۴	۲۰	۱۹	۱۸	۳۴۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۳	۲۷	۵	۲۱	۲۰	۱۹	۳۴۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ناگ پنچمی
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۴	۲۸	۶	۲۲	۲۱	۲۰	۳۵۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۵	۲۹	۷	۲۳	۲۲	۲۱	۳۵۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۶	۳۰	۸	۲۴	۲۳	۲۲	۳۵۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۷	۳۱	۹	۲۵	۲۴	۲۳	۳۵۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب ۱۲ گھڑی کو
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۸	اگ	۱۰	۲۶	۲۵	۲۴	۳۵۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب عرس بیجاپور [illegible]
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۹	۲	۱۱	۲۷	۲۶	۲۵	۳۵۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر خارج عقرب نچھتر اسلیشا
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۰	۳	۱۲	۲۸	۲۷	۲۶	۳۵۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۱	۴	۱۳	۲۹	۲۸	۲۷	۳۵۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۱۲	۵	۱۴/۱۵	۳۰	۲۹	۲۸	۳۵۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ناریل پونم
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۳	۶	۱	۳۱	بھادون	۲۹	۳۵۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ بھادون
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۴	۷	۲	مہر	۲	۳۰	۳۶۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس نظر اولیا ترچناپلی ماہ مہر
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۵	۸	۲	۲	۳	اسفندار	①	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اسفندار
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۶	۹	۳	۳	۴	۲	②	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۷	۱۰	۴	۴	۵	۳	③	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس روشن چراغ در دہلی
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۸	۱۱	۵	۵	۶	۴	④	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۱۹	۱۲	۶	۶	۷	۵	⑤	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۰	۱۳	۷	۷	۸	۶	فروردین	[illegible]	[illegible]	[illegible]	آغاز ماہ فروردین سنہ ۱۲۸۳ قدیمی نوروز
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۱	۱۴	۸	۸	۹	۷	۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	گوکل اسٹمی
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۲	۱۵	۹	۹	۱۰	۸	۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۳	۱۶	۱۰	۱۰	۱۱	۹	۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نچھتر مگھا مینڈھے پر
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۴	۱۷	۱۱	۱۱	۱۲	۱۰	۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۵	۱۸	۱۲	۱۲	۱۳	۱۱	۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۲۶	۱۹	۱۳	۱۳	۱۴	۱۲	۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	شب قدر
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۷	۲۰	۱۴	۱۴	۱۵	۱۳	۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۸	۲۱	۳۰	۱۵	۱۶	۱۴	۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس سورج گہن
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۹	۲۲	بھادوں	۱۶	۱۷	۱۵	۱۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاندرات ماہ بھادروا

وجہ تسمیہ رمضان یہ ہے کہ یہ مہینا رمض سے مشتق ہے جسکے معنی جلانے کے ہیں نام رکھتے وقت زمانہ شدت گرمی کا تھا اس مہینے کی برکت سے بندگان خدا کے گناہ جل جاتے ہیں اسکا نام ماہ صیام بھی ہے ۲۷ کو شب قدر ہے

تحویل سیارگان: ۱۰ دوشنبہ عطارد داخل سرطان صبح کو ۱۱ سہ شنبہ زہرہ داخل در سنبلہ ۲۴ گھڑی ۱۱ سہ شنبہ مریخ داخل در سنبلہ ۳۵ گھڑی

دن کی درازی: ۱۲ کلاک ۵۰ منٹ

موسم بارش

اماوس: ۱۶ پنجشنبہ ۳۲ گھڑی ۳۳ پل اماوس شروع ہوکر ۲۴ رمضان جمعہ کو ۲۹ گھڑی ۲۸ پل کو آخر ہو ۲۹ شنبہ پاڑوا ۲۵ گھڑی ۲۰ پل کو آخر آج چاند نظر آئیگا اگر مطلع صاف ہو

رمضان ۱۳۳۲ھ	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	جولائی ۱۹۱۴ء	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	اسلامی سکہ جاری ہوا ۷۶ھ ماہ رمضان کے روزے فرض ہوئے ۲ھ بمبئی میں رمضان کے توپ بند ہوئے ۱۲۹۰ھ	۲۵	
۲	غزوۃ السویق ۲ھ [illegible]	۲۶	
۳	وفات سیدۃ النساء حضرت فاطمہ زہرا رضی اللہ عنہا ۱۱ھ	۲۷	
۴	انتقال کھنڈے راؤ راجہ بڑودہ ۱۲۸۷ھ	۲۸	شہنشاہ اورنگ زیب نے اپنے برادر کو قتل کیا ۱۶۵۹ء
۵	بسعی و کوشش خانصاحب شیخ ابراہیم حافظ جی بابا مسجد حجرہ محلہ کی مرمت ہوئی ۱۳۲۱ھ	۲۹	وفات میکاڈو شاہ جاپان ۱۹۱۲ء
۶		۳۰	
۷	وفات ناخدا محمد امین دگھے ۱۲۷۲ھ	۳۱	
۸		اگست	اخبار سماچار بمبئی میں جاری ہوا ۱۸۲۲ء اور اخبار سوداگر میں ملایا گیا ۱۸۵۶ء
۹	وفات مولوی عبدالحمید صاحب بانکوٹ خطیب جامع مسجد بمبئی ۱۳۰۹ھ	۲	حکومت ہند برٹش گورنمنٹ نے اپنے ماتحت لی ۱۸۵۸ء
۱۰	وفات غازی سلطان عثمان اول بانی سلطنت عثمانیہ ۷۲۶ھ	۳	بلوہ کانپور در بارہ مسجد مچھلی بازار ۱۹۱۳ء شروع جنگ مرہٹہ ۱۸۰۳ء
۱۱		۴	
۱۲		۵	کابل چھوڑ دیا گیا ۱۸۴۲ء نندکمار کو پھانسی دی گئی ۱۷۷۵ء
۱۳	بحکم خلیفہ ولید بن عبدالملک دمشق میں جامع مسجد کی بنیاد ڈالی گئی ۸۷ھ	۶	منگلور میں سیلاب آیا ۱۸۶۷ء
۱۴	[illegible]	۷	انگریزوں نے کابل میں قدم رکھا ۱۸۳۹ء
۱۵	گاڈفری نامی عیسائی مجاہد نے جنگ عسقلان میں افواج بنی فاطمہ کو شکست دی ۴۹۲ھ وفات [illegible]	۸	ارل کیننگ کا انتقال ہوا ۱۸۲۷ء
۱۶	غزوہ بدر میں کافروں کی شکست ۲ھ وفات ام المومنین حضرت عائشہ صدیقہ ۵۸ھ	۹	
۱۷		۱۰	قلعہ آرتھر کو شکست ہوئی ۱۹۰۴ء تخت نشینی حضور شہنشاہ ایڈورڈ ہفتم در لندن ۱۹۰۲ء
۱۸	وفات روشن چراغ دہلی ۷۵۷ھ	۱۱	احمدنگر کا محاصرہ کیا گیا ۱۸۰۳ء پونہ لیا ۱۸۱۷ء
۱۹		۱۲	
۲۰		۱۳	
۲۱	وفات امیر المومنین حضرت علی کرم اللہ وجہہ ۴۰ھ	۱۴	
۲۲		۱۵	ایسٹ انڈین ریلوے جاری ہوئی ۱۸۵۴ء
۲۳	بنائے جامع مسجد بمبئی ۱۲۱۷ھ	۱۶	
۲۴	فتح مکہ از دست رسول کریم ۸ھ وفات حضرت امام علی رضا ۲۰۳ھ	۱۷	روہیلوں کی لڑائی ۱۸۰۸ء
۲۵	بناء طبقہ بالا جامع مسجد بمبئی ۱۲۵۳ھ وفات مولوی عبدالغفور صاحب پیش امام مسجد نگاری محلہ ۱۳۳۱ھ	۱۸	قلعہ فورٹ ولیم لیا گیا ۱۸۰۰ء
۲۶	وفات قاضی فتح محمد صاحب پوربندری تاجر کتب بمبئی ۱۳۰۳ھ	۱۹	
۲۷		۲۰	انگریزوں نے دہلی فتح کیا ۱۸۵۷ء تخت نشینی شہنشاہ اورنگ زیب عالمگیر ۱۶۵۸ء
۲۸		۲۱	
۲۹	وفات حضرت عمرو ابن العاص در مصر ۴۳ھ	۲۲	وارن ہیسٹنگ کا انتقال ہوا ۱۸۱۸ء
	ابو مسلم خراسانی نے افواج بنی امیہ کو شکست دی ۱۲۹ھ		

شہر شوال المکرم سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

سورۂ فتح کا عنوان

آثار — دھوپ ابر دھوپ اکثر بارش ہوتی رہے کھیتیاں سرسبز سبزی ترکاری گھی جوار وغیرہ خوب غلہ چاول گندم گھی پیاز وغیرہ گران رہے

قول منجم — یہ چاند دیکھکر سبزہ یا فیروزہ یا جمال بادشاہان و بزرگان یا اہل ہنر کا منہ دیکھنا مبارک ہے۔

تاریخ نحس — ۴-۵-۶-۲۷-۲۸

اسمائے ایام: ہندی	اسمائے ایام: اسلامی	اسمائے ایام: فارسی	شرح تواریخ: شوال ۱۳۳۲ ہجری	شرح تواریخ: اگست ۱۹۱۴ عیسوی	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	شرح تواریخ	[illegible]	اوقات بمبئی						اوقات		اوقات		[illegible]	واقعات سال رواں
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱	۲۳	۲	۱۷	۱۸	۱۶	۱۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عیدالفطر
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲	۲۴	۳	۱۸	۱۹	۱۷	۱۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۳	۲۵	۴	۱۹	۲۰	۱۸	۱۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	گنیش چوتھ
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۴	۲۶	۵/۶	۲۰	۲۱	۱۹	۱۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۵	۲۷	۷	۲۱	۲۲	۲۰	۱۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب سنہ بکو
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۶	۲۸	۸	۲۲	۲۳	۲۱	۱۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب عرس ہشکند گوری بجانیکا دن
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۷	۲۹	۹	۲۳	۲۴	۲۲	۱۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر خارج عقرب
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۸	۳۰	۱۰	۲۴	۲۵	۲۳	۱۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نچھتر پروا اتری پر گوری بیجانیکا دن
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۹	۳۱	۱۱	۲۵	۲۶	۲۴	۱۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس کھانڈا محلہ
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۰	۱ ستمبر	۱۲	۲۶	۲۷	۲۵	۲۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ ستمبر
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۱۱	۲	۱۳	۲۷	۲۸	۲۶	۲۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۲	۳	۱۴	۲۸	۲۹	۲۷	۲۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	گنپتی بیجانے کا دن
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۳	۴	۱۵	۲۹	۳۰	۲۸	۲۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس بڑا قلابہ چاند گہن ●
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۴	۵	۱	۳۰	[illegible]	۲۹	۲۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	آغاز سنہ ۱۳۲۴ فصلی
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۵	۶	۲	آبان	۲	۳۰	۲۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ آبان
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۶	۷	۳	۲	۳	۱	۲۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس دریائی قلابہ
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۷	۸	۳	۳	۴	۲	۲۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۱۸	۹	۵	۴	۵	۳	۲۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۹	۱۰	۶	۵	۶	۴	۲۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس بسم اللہ شاہ قریشی ری بندر
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۰	۱۱	۷	۶	۷	۵	۳۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حسین جلال چشتی در کتیانہ [illegible]
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۱	۱۲	۷	۷	۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	آغاز سنہ ۱۲۸۴ پارسی عرس [illegible] محلہ
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۲	۱۳	۸	۸	۹	۲	۳۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نچھتر اترا مینڈک پر
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۳	۱۴	۹	۹	۱۰	۳	۳۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۴	۱۵	۱۰	۱۰	۱۱	۴	۳۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہارشنبہ	۲۵	۱۶	۱۱	۱۱	۱۲	۵	۳۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۶	۱۷	۱۲	۱۲	۱۳	۶	۳۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۷	۱۸	۱۲/۱۳	۱۳	۱۴	۷	۳۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۸	۱۹	۳۰	۱۴	۱۵	۸	۳۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۹	۲۰	۱/۲	۱۵	۱۶	۹	۳۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ آسو
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۳۰	۲۱	۲	۱۶	۱۷	۱۰	۴۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاندرات

۱۰ وجہ تسمیہ شوال یہ مہینا مشتق ہو شول سے جسکے معنے اٹھانے اور موقوف کرنے کے ہین چونکہ عرب اس مہینے مین سیر و شکار کرتے تھے اور مکان سے باہر تفریحاً چمنستان جایا کرتے تھے لہذا یہ نام ہوا یعنے خوشی کا مہینا

زائچہ شوال

رویت ہلال گاؤں تحویلا سیا گان		دن کی درازی	موسم بارش
	۱۸ شوال چہارشنبہ عطارد در سنبلہ ۲ گھڑی صبح	۱۲ کلاک ۲۵ منٹ	

اماوس ۲۷ شعبان جمعہ ... ۲۹ شوال شنبہ ... ۲۹ شوال جمعرات کو ۱۰ گھڑی ۲ پل بعد ... چاند پیدا ہوگا ... شنبہ شام کو سب جگہ نظر آئیگا

شوال ۱۳۳۲	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	اگست ۱۹۱۴	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	وفات ملکہ وکٹوریہ متوفیہ سنہ ۱۳۱۸ھ جشن دربار تاجپوشی ملک معظم ایڈورڈ ہفتم سنہ ۱۳۲۰ھ وفات	۲۳	
۲	[illegible]	۲۴	کرنل پامر نے اندور فتح کیا سنہ ۱۸۰۳ء
۳		۲۵	مدراس ہائی کورٹ کھولا گیا سنہ ۱۸۶۲ء
۴	وفات سرآمد اہل کمال جلال لکھنوی سنہ ۱۳۲۷ھ	۲۶	
۵	وفات مولوی محمد اسمٰعیل صاحب تناگیری سنہ ۱۳۰۳ھ	۲۷	چین سے صلح ہوئی سنہ ۱۸۴۲ء
۶		۲۸	کرنل ولنگٹن نے بھڑوچ فتح کیا سنہ ۱۸۰۳ء
۷		۲۹	نا پیا کا انتقال سنہ ۱۸۵۳ء وفات حضور نظام میر محبوب علیخان سنہ ۱۹۱۱ء
۸	وفات سلطان سلیم خان اول سنہ ۹۲۵ھ	۳۰	
۹		۳۱	حضور نواب میر عثمان علیخان نظام دکن تسلیم کئے گئے سنہ ۱۹۱۱ء
۱۰	خلیفہ ہارون الرشید نے ہرقلہ روم کو فتح کیا سنہ ۱۹۰ھ	سپٹمبر	افتتاح حجاز ریلوے بدست شاہزادہ عبد اقبال ... الدین افندی از دمشق تا مدینہ منورہ سنہ ۱۹۰۸ء
۱۱		۲	
۱۲		۳	
۱۳		۴	
۱۴		۵	
۱۵	وفات سید ابراہیم صاحب ثانی سنہ ۱۳۱۳ھ	۶	کرنل بیلی نے ٹیپو سلطان کو باہوم مین شکست دی سنہ ۱۷۸۰ء جنرل نوٹ نے غزنی فتح کیا سنہ ۱۸۴۲ء
۱۶	وفات سلطان مراد خان چہارم سنہ ۱۰۴۹ھ	۷	کرنل بیلی کی فوج کو حیدر علی والی میسور نے گرفتار کیا سنہ ۱۷۸۰ء
۱۷		۸	
۱۸	وفات حضرت خواجہ امیر خسرو دہلوی سنہ ۷۲۵ھ	۹	
۱۹	وفات ناخدا محمد یوسف روگھے سنہ ۱۲۷۹ھ	۱۰	
۲۰		۱۱	دہلی کی لڑائی سنہ ۱۸۰۳ء
۲۱		۱۲	فرنچ والون نے پانڈی چری لیا سنہ ۱۶۷۳ء
۲۲	حضور نظام دکن میر عثمان علیخان بمبئی مین تشریف لائے سنہ ۱۳۳۰ھ	۱۳	کابل پر دوسری چڑھائی سنہ ۱۸۷۹ء
۲۳	وفات سید حسین صاحب قادری سنہ ۱۳۱۶ھ وفات محمد خان دہلوی سنہ ۱۳۱۱ھ	۱۴	ڈیوک آف ولنگٹن کی موت سنہ ۱۸۵۲ء
۲۴		۱۵	ہند مین مطبع کی آزادی سنہ ۱۸۳۵ء
۲۵		۱۶	
۲۶	بمبئی مین حضور نظام دکن میر محبوب علیخان بار اول تشریف لائے سنہ ۱۳۲۰ھ	۱۷	بڑودہ ٹیوی اور ہاگ اینڈ کو کی گودی بنی سنہ ۱۸۶۷ء جنرل افضل خان کو سیواجی نے دغا سے شہید کیا سنہ ۱۶۵۹ء
۲۷		۱۸	
۲۸		۱۹	بمبئی شہر دوم چارلس کو پورچگیز نے دیا سنہ ۱۶۶۲ء
۲۹		۲۰	دہلی پھر لی گئی سنہ ۱۸۵۷ء
۳۰		۲۱	

سورۂ نون بجوان
ذیقعدہ دیکھی کر دیکھے

شہر ذیقعدۃ الحرام سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

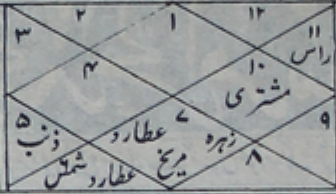
آثار بارش رہے دھوپ سخت اور گرمی بھی معلوم ہو نرخ غلہ کسیقدر ارزاں گجکا پیلی موز بہت گران شریفہ مرغوب سبزی ترکاری خوب رہے

قول منجم اس مہینے کا چاند دیکھکر دے حسینان یا دختران خواہ کتاب دفتر سبز رنگ جواہر شجر یار وئے علما ر دین یا آئینہ دیکھنا مبارک ہے

تاریخ نحس ۱-۲-۸-۲۷-۲۸

اسمائے ایام			شرح تواریخ							[illegible]	اوقات بمبئی						[illegible]		[illegible]		[illegible]	واقعات سال رواں
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱	۲۲	۳	۱۷	۱۸	۱۱	۴۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب ۱۰ گھڑی کو
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۲	۲۳	۴	۱۸	۱۹	۱۲	۴۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۳	۲۴	۵	۱۹	۲۰	۱۳	۴۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر خارج عقرب ۵۰ گھڑی
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۴	۲۵	۶	۲۰	۲۱	۱۴	۴۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۵	۲۶	۷	۲۱	۲۲	۱۵	۴۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	پنچمتر بستا بھیس پر
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۶	۲۷	۸	۲۲	۲۳	۱۶	۴۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس پیر محمود میاں چشتی ڈھڈا آباد شاہ دروازہ
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۷	۲۸	۹	۲۳	۲۴	۱۷	۴۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۸	۲۹	۱۰	۲۴	۲۵	۱۸	۴۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	دسہرہ
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۹	۳۰	۱۱	۲۵	۲۶	۱۹	۴۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۰	اکتوبر	۱۲	۲۶	۲۷	۲۰	۵۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اکتوبر
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۱	۲	۱۳	۲۷	۲۸	۲۱	۵۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۲	۳	۱۴	۲۸	۲۹	۲۲	۵۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۳	۴	۱۵	۲۹	۳۰	۲۳	۵۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۴	۵	۱	۳۰	کاتک	۲۴	۵۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ کاتک عرس چھوٹا تلاب
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۵	۶	۲	آذر	۲	۲۵	۵۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	آغاز سنہ ۱۳۲۴ فصلی
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۱۶	۷	۳	۲	۳	۲۶	۵۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۷	۸	۴	۳	۴	۲۷	۵۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس حجرہ محلہ
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۱۸	۹	۵	۴	۵	۲۸	۵۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۹	۱۰	۶	۵	۶	۲۹	۵۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	پنچمتر چیا
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۰	۱۱	۷	۶	۷	۳۰	۶۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۱	۱۲	۸	۷	۸	اردی بہشت	خورداد	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اردی بہشت ماہ خورداد
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۲	۱۳	۹	۸	۹	۲	۶۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعۃ	چہار شنبہ	۲۳	۱۴	۱۰	۹	۱۰	۳	۶۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۴	۱۵	۱۱	۱۰	۱۱	۴	۶۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس مولانا تسکین جھک درپونہ
جمعہ	یوم الجمعۃ	جمعہ	۲۵	۱۶	۱۲	۱۱	۱۲	۵	۶۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۶	۱۷	۱۳	۱۲	۱۳	۶	۶۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	دھن تیرس
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۷	۱۸	۱۳	۱۳	۱۴	۷	۶۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اماوس کالی چودس
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۸	۱۹	۳۰	۱۳	۱۵	۸	۶۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	دیوالی عرس پریل
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۹	۲۰	[illegible]	۱۵	۱۶	۹	۶۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	آغاز سنہ ۱۹۷۱ بکرمی چاندرات

اا وجہ تسمیۂ ذیقعدہ یہ ہے کہ لغوی معنے اسکے بیٹھنے والا - چونکہ عرب لوگ اس مہینے میں محاربہ و مقابلہ سے باز رہتے تھے - لہذا یہ نام رکھا گیا -

تحویلات سیارگان | ۵ ذیقعدہ شنبہ عطارد داخل میزان ۴۲ گھڑی | دن کی درازی ۱۲ کلاک ۲ منٹ | **موسم بارش**

اماوس ۲۷ ذیقعدہ شروع اماوس ۹ گھڑی ۱ پل سے ہوکر ۲۸ تاریخ ذیقعدہ دوشنبہ اماوس ۱۳ گھڑی ۲۳ پل کو آخر ۲۹ سہ شنبہ پاڑوا ۱۵ گھڑی ۱۳ پل گذر کر روز چاند رات اہل حساب کے نزدیک مقرر ہے -

ذیقعدہ	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	ستمبر و اکتوبر	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	وفات حضرت امام محمد تقی سنہ ۲۲۰ھ وفات قاضی قطب الدین شہر قاضی بمبی سنہ ۱۲۵۲ھ	۲۲	
۲	وفات ناخدا فخر الدین صاحب روگے سنہ ۱۲۸۶ھ وفات اسد اللہ خان غالب دہلوی سنہ ۱۲۸۹ھ	۲۳	
۳		۲۴	
۴	وفات سید محمد اشرف قادری سنہ ۱۳۱۹ھ	۲۵	جزیرہ قبرس یعنے سیپرس امیر معاویہ نے فتح کیا سنہ ۶۴۸ء
۵		۲۶	
۶	انتقال ہز ہائینس آغا علی شاہ سنہ ۱۳۰۲ھ	۲۷	رہائی لکھنو سنہ ۱۸۵۷ء
۷		۲۸	
۸	وفات قاضی عبد اللطیف صاحب لونڈے سنہ ۱۳۰۹ھ	۲۹	
۹		۳۰	
۱۰	وفات شیخ محمد صاحب کرتے سنہ ۱۳۱۵ھ ترکی حکمران کمشتگین بن دانشمند نے انطاکیہ کی جنگ میں	اکتوبر ۱	برما کے راجہ کا انتقال ہوا سنہ ۱۸۷۸ء بمبئی کا روزانہ سلطان الاخبار بعد ہفتہ وار بند ہو کر
۱۱		۲	لنڈن میں یونیورسٹی مدرسۃ العلوم جاری ہوا سنہ ۱۸۲۸ء مولانا حافظ سراج احمد آزری
۱۲		۳	کوچن میں ٹراموے جاری ہوئی سنہ ۱۹۰۵ء
۱۳		۴	شہر لسبن پورتگیز میں جمہوری سلطنت قایم ہوئی سنہ ۱۹۱۰ء
۱۴		۵	مارکس کارنواس کا انتقال سنہ ۱۸۰۵ء جنگ ٹریفالگر میں امیر البحر نیلسن کا ہسپانی بیڑی کو شکست دینا سنہ ۱۸۰۵ء
۱۵	وفات حاجی علاؤ الدین جینکر سنہ ۱۲۹۱ھ	۶	بشپ کاٹن کا انتقال ہوا سنہ ۱۸۶۶ء
۱۶	وفات منشی محمد ابراہیم صاحب مقبہ سنہ ۱۲۶۰ھ بمبئی و اطراف بمبئی میں زلزلہ ہوا سنہ ۱۳۱۲ھ وفات مولوی حسن	۷	کرنانگ نواب صاحب کا انتقال سنہ ۱۸۵۵ء ملک شام میں عظیم الشان زلزلہ سنہ ۱۲ء
۱۷		۸	جسونت راؤ ہولکر نے دہلی پر حملہ کیا سنہ ۱۸۰۴ء وفات ملا فیروز پارسی سنہ ۱۸۳۰ء
۱۸		۹	نظام ریلوے جاری ہوئی سنہ ۱۸۷۴ء
۱۹		۱۰	بجواڑہ کشنا ائی کٹ تیار ہوا سنہ ۱۸۵۵ء
۲۰	وفات حضرت بہاؤ الدین اصفرائینی درمرین لائن بمبئی سنہ ۱۱۳۳ھ	۱۱	
۲۱	وفات دلوا میاں صاحب تقری سنہ ۱۳۰۲ھ وفات سعد الدین صاحب قور سنہ ۱۲۴۹ھ	۱۲	وفات مولوی حکیم حاجی محمد عبد العزیز صاحب سنہ ۱۹۱۱ء
۲۲	وفات سید مراد صاحب افندی سنہ ۱۲۹۵ھ	۱۳	منگ پولیا گیا سنہ ۱۸۱۲ء انتقال شہنشاہ جلال الدین محمد اکبر سنہ ۱۶۰۵ء
۲۳	وفات منشی محمد حسین صاحب کمشکھے سنہ ۱۲۹۳ھ	۱۴	شورش کانپور کے گرفتار شدہ مسلمانوں کی رہائی ہوئی اور مسجد کا منہدم حصہ بنانے کا حکم ملا سنہ ۱۹۱۳ء
۲۴	وفات نواب افضل الدولہ والی حیدرآباد دکن سنہ ۱۲۸۵ھ وفات شیخ نور الدین جیوا خان سنہ ۱۳۱۰ھ	۱۵	لنڈن میں ہاؤس آف پارلیمنٹ جل گیا سنہ ۱۸۳۴ء شہنشاہ عالمگیر نے بیجاپور فتح کیا سنہ ۱۶۸۶ء
۲۵	آنحضرت نے خیبر کو روانہ ہوئے سنہ ۷ھ وفات سید علی صاحب نائب سنہ ۱۲۹۲ھ وفات بہاؤ الدین نالکری سنہ ۱۳۱۴ھ	۱۶	وفات نواب محسن الملک سنہ ۱۹۰۷ء
۲۶		۱۷	شہر آگرہ لیا گیا سنہ ۱۸۰۳ء
۲۷		۱۸	
۲۸	جنگ احد سنہ ۳ھ شہادت امیر حمزہ در جنگ احد سنہ ۳ھ	۱۹	بوروں نے کمبرلی پکڑلی سنہ ۱۸۹۹ء
۲۹		۲۰	

شہر ذیحجۃ الحرام سنہ ۱۳۳۲ ہجریہ

سورۃ الفجر بخوان

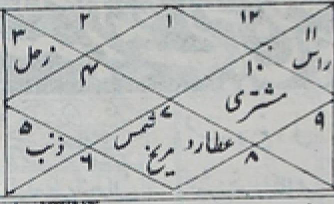
آثار — ہر جگہ بارش کم و زیادہ رہے موسم میں تبدیلی سردی شروع ہو جاوے غلہ گیہوں نخود مونگ ماش مٹر ترکاری ہر قسم سبزی وغیرہ ارزان ملے ۔

قول منجم — یہ چاند دیکھ کر روئے حسینان و بزرگان یا آب روان خواہ روئے خدمتگاران یا روئے دختر و چراغ یا اشیا روشن تر دیکھنا مبارک ہے ۔

تاریخ نحس: ۱-۲-۸-۲۸-۲۹

جنتری ہندی	ایام العربیہ	روزہائے فارسی	۱۳۳۲ ہجری	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	اوقات بمبئی						[illegible]		[illegible]		[illegible]	واقعات سال روان
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۱	۲۱	۲/۳	۱۶	۱۷	۱۰	۷۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب ۱۱ گھڑی
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲	۲۲	۳	۱۷	۱۸	۱۱	۷۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۳	۲۳	۵	۱۸	۱۹	۱۲	۷۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر خارج عقرب ۱۸ گھڑی پنچھتر سواتی
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۴	۲۴	۶	۱۸	۲۰	۱۳	۷۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۵	۲۵	۷	۲۰	۲۱	۱۴	۷۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۶	۲۶	۸	۲۱	۲۲	۱۵	۷۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۷	۲۷	۹	۲۲	۲۳	۱۶	۷۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۸	۲۸	۱۰	۲۳	۲۴	۱۷	۷۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۹	۲۹	۱۱	۲۴	۲۵	۱۸	۷۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	یوم الحج
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۱۰	۳۰	۱۲	۲۵	۲۶	۱۹	۷۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عید الضحیٰ عرس جابالی محلہ
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۱	۳۱	۱۳	۲۶	۲۷	۲۰	۸۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۲	نومبر	۱۴	۲۷	۲۸	۲۱	۸۱	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ نومبر
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۱۳	۲	۱۵	۲۸	۲۹	۲۲	۸۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	عرس ماٹونگا
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۱۴	۳	۱	۲۹	[illegible]	۲۳	۸۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ اگھن
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۱۵	۴	۲	۳۰	۲	۲۴	۸۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۱۶	۵	۲	دیہ	۳	۲۵	۸۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ دیہ
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۱۷	۶	۳	۲	۴	۲۶	۸۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۱۸	۷	۴	۳	۵	۲۷	۸۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	پنچھتر وساکھا
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۱۹	۸	۵	۴	۶	۲۸	۸۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۰	۹	۶	۵	۷	۲۹	۸۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۱	۱۰	۷	۶	۸	۳۰	۹۰	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۲۲	۱۱	۸	۷	۹	خورداد	تیر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ماہ خورداد ماہ تیر
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۲۳	۱۲	۹	۸	۱۰	۲	۹۲	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
جمعہ	یوم الجمعہ	جمعہ	۲۴	۱۳	۱۰/۱۱	۹	۱۱	۳	۹۳	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
سنیچر	یوم السبت	شنبہ	۲۵	۱۴	۱۲	۱۰	۱۲	۴	۹۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
اتوار	یوم الاحد	یکشنبہ	۲۶	۱۵	۱۳	۱۱	۱۳	۵	۹۵	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
پیر	یوم الاثنین	دوشنبہ	۲۷	۱۶	۱۴	۱۲	۱۴	۶	۹۶	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
منگل	یوم الثلاث	سہ شنبہ	۲۸	۱۷	۳۰	۱۳	۱۵	۷	۹۷	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر داخل عقرب اماوس
بدھ	یوم الاربعاء	چہارشنبہ	۲۹	۱۸	[illegible]	۱۴	۱۶	۸	۹۸	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	قمر در عقرب ماہ مگسر
جمعرات	یوم الخمیس	پنجشنبہ	۳۰	۱۹	۲	۱۵	۱۷	۹	۹۹	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	چاند رات

۱۲ وجہ تسمیہ ذی الحجہ بفتح جیم حجہ بمعنی ایک بار حج کرنا اور حج کے معنے ہیں سال اور اسی ماہ مین حج بھی ہوتا ہے منتہای سال ہے یعنی اسکے صاحب سال - بدین وجہ ہنام سے نامزد ہوا عرفہ یعنی ۹ تاریخ کا روزہ بہت بزرگ ہے

تحویلات سیارگان

۱۲ یکشنبہ مریخ در عقرب ۲ ۴۲ گھڑی ۴ شنبہ عطارد مغرب مین غروب ہوا
۲۱ سہ شنبہ عطارد مشرق سے طلوع ہوا

دن کی درازی
۱۱ کلاک ۳۰ منٹ

آغاز موسم سرما

اماوس

۲۷ ذی الحجہ شروع اماوس ۴۳ گھڑی سے ہوکر ۲ تاریخ ذیحجہ شنبہ اماوس ۲ گھڑی ۳۰ پل ۲۹ چہارشنبہ پاڑوا ۲۱ گھڑی ۵۰ پل تک ہے۔ ۳۰ پنجشنبہ چاند رات سب جگہ

۱۳۳۲ ہجری	گذشتہ واقعات متعلق سنہ ہجری	۱۹۱۴ عیسوی	گذشتہ واقعات متعلق سنہ عیسوی
۱	ولادت حضرت ابراہیم فرزند رسول کریم صلعم ۸ھ	۲۱	وفات راجہ نوشاد علیخان تعلقدار سیلارے گنج ضلع بارہ بنکی ۱۹۱۲ء
۲	وفات محمد حسین صاحب سلیمی ۱۲۸۹ھ	۲۲	اربت ناٹ کمپنی کا دیوالا ہوا ۱۹۰۶ء
۳	شہادت حضرت ام سلم در کوفہ ۶۰ھ	۲۳	مدراس مین منرو کا بت کھڑا کیا گیا ۱۸۴۲ء
۴	بحکم خلیفہ عبدالرحمن والی اسپین قرطبہ مین جامع مسجد بنائی گئی ۱۷۰ھ افتتاح جدید اسٹیشن	۲۴	سید معین الدین قادری کو آنریری مجسٹریٹ کا عہدہ ملا ۱۹۱۲ء
۵		۲۵	انتقال جارج دوم شاہ انگلستان ۱۷۶۰ء پونہ کی جنگ مین جسونت راؤ ہولکر نے دولت راؤ
۶	وفات غازی عثمان پاشا سپہ سالار افواج ترک ۱۳۱۸ھ وفات حضرت خواجہ حبیب علی شاہ	۲۶	
۷	وفات حضرت امام محمد باقر ۱۱۷ھ	۲۷	
۸	مسند نشینی نواب سیدی احمد خان والئی جزیرہ جشان ملک کوکن ۱۳۰۷ھ	۲۸	انتقال شہنشاہ نورالدین جہانگیر ۱۶۲۷ء
۹		۲۹	فتح اندلس از طارق سپہ سالار لشکر اسلام ۷۱۱ء
۱۰	وفات فصیح الملک داغ دہلوی ۱۳۲۲ھ ملکہ وکٹوریہ قیصرۂ ہند بنی ۱۲۹۲ھ	۳۰	
۱۱		۳۱	
۱۲		۱ نو	سلطان عبدالحمید خان نے پارلیمنٹ قایم کیا ۱۹۰۸ء مچھلی پٹن مین طوفان آیا ۱۸۶۴ء
۱۳		۲	وفات ستانی مان صاحبہ نانڈگاؤن ۱۹۰۱ء
۱۴		۳	شہنشاہ ایڈورڈ ہفتم بحالت پرنس آف ویلز بمبئی مین آئے ۱۸۷۵ء
۱۵	وفات سلطان عبدالمجید خان ۱۲۷۷ھ وفات حضرت خواجہ حافظ موسی صاحب در تونسہ شریف ۱۳۲۳ھ	۴	
۱۶	وفات قاضی صالح محمد صاحب پلبندی تاجر کتب بمبئی در مکہ معظمہ ۱۲۹۹ھ	۵	
۱۷		۶	
۱۸	شہادت امیر المومنین حضرت عثمان غنی رضی اللہ عنہ ۳۵ھ وفات حسام الدین تنگیکر ۱۳۲۲ھ	۷	
۱۹	امیر تیمور لنگ نے سلطان بایزید کو شکست دی ۸۰۴ھ وفات نظام الدین مقری ۱۳۰۷ھ	۸	
۲۰		۹	پیدایش شہنشاہ ایڈورڈ ہفتم ۱۸۴۱ء شہنشاہ جارج پنجم بحالت پرنس آف ویلز سیاحت
۲۱		۱۰	ڈوپلکس کا انتقال ۱۷۶۳ء
۲۲		۱۱	شہنشاہ جارج پنجم نے بحالت پرنس آف ویلز بمبئی کی عجائب خانہ کی بنیاد ڈالی ۱۹۰۵ء ولادت
۲۳		۱۲	
۲۴		۱۳	حضور جارج پنجم نے بحالت پرنس آف ویلز بمبئی کی الکزنڈرا ڈاک کا بنیادی پتھر رکھا ۱۹۰۵ء
۲۵	بمبئی مین مسلمان اور پارسیون کا دوسرا فساد ۱۲۹۱ھ	۱۴	ٹی بی - ریلوے جاری ہوئی ۱۸۶۲ء
۲۶	شہادت امیر المومنین حضرت عمر رضی اللہ عنہ ۲۳ھ	۱۵	بی بی - اینڈ - سی - آئی ریلوے آفس جل گئی ۱۹۰۵ء
۲۷	بمبئی مین مسلمان اور پارسیون کا پہلا فساد ۱۲۶۷ھ	۱۶	لارڈ منٹو انڈیا مین تشریف لائے ۱۹۰۵ء
۲۸		۱۷	
۲۹	سلطان سلیم خان اول نے مصر فتح کیا ۹۲۳ھ	۱۸	لارڈ کرزن ہندوستان سے رخصت ہوئے ۱۹۰۵ء
۳۰		۱۹	

تاریخی مادّے جسکے ہر فقرے سے ۱۳۳۲ھ برآمد ہوتے ہیں منتخبہ جناب مولوی نور محمد صاحب انور از مدینہ منورہ

لڑکون کے نام

میر نیک بخت	مرزا اعجاز بخت	شیخ مرجان حسین	دار اسطوت خان
میر سکندر حشمت	میرزا ریاض احمد	شیخ فرید حسین	رافت خان
میر محافظ احمد	میرزا محمد استعانت	شیخ صدر حسین	رعایت خان
میر حفیظ الاحمد	میرزا ذکور حسین	شیخ بقراط علی	صفات علی خان
میر محمد تشریف	مرزا وعظ حسین	شیخ رقیب علی	شال علیخان
میر استشال علی	میرزا جلیل رضا	شیخ کامران علی	حمایت حیدر خان
میر استبشار حسن	مرزا جمیل رضا	شیخ عون رسول	امتیاز حیدر خان
سید رونق بخش	میرزا انجم نظم	شیخ موسیٰ شاہ	ابو خلیل خان
سید نظیر زمان	مرزا شوکت حشم	شیخ علوی شاہ	محمد مستطیع خان
سید غلام واصف	میرزا فرخ قصد	شیخ نجم الرحمن	دوست یار خان
سید حکیم ظفر	مرزا خسرو چہر	شیخ المعارف	سریر یار خان
میر فرخ آرا	میرزا عظیم جان	شیخ الطاف الکریم	ملت یار خان
محمد فضل الرحمن	مرزا شجاعت بکرم	شیخ سرمد حسن	صفدر وقار خان
چراغ حسین	میرزا شجاعت منیر	شیخ حسن پاشا	نقابت حسین خان
صفیر بیگ	میرزا عمر شجاعت	شیخ قدر حسن	مناسبت حسین خان
میر شفقت آرا	مرزا حشمت کوش	شیخ عقیل بہادر	سپارش حسن خان

فروغ ولی	فروغ طلبہ	فروغ ہما	فروغ الٰہی
گلشن خیر الکلام	گلشن خوشگاہ	گلشن استمالت	گلشن انضمام
دفتر رحمت	دفتر ترحم	دفتر ترجمہ	دفتر سرور اصفیا
خزانۂ حراست	خزانۂ استدراج	خزانۂ تحویلداری	خزانۂ تبر زین
خزینۂ شہنشہ	خزینۂ نکتہ	خزینۂ بحث علی	خزینۂ تر زبان
حکم پیغمبری	دلدل پیغمبری	سوگ پیغمبری	محبوبی پیغمبری
غنچۂ لالہ زار	غنچۂ مقصود دل	غنچۂ دیرین	غنچۂ پارسائی
نغمہ دلربا	نغمہ صوفیان	نغمہ روح پاک	نغمہ اصفہانی
آیات فیض	تزکیہ فیض	فیض لاہوت	فیض قندیل حرم
خیالات زم	خیالات منتقم	خیالات یکسر	خیالات دورنگی
خیال خاص	خیال اشکر مقال	خیال بیت الحرم	خیال رسالت
سخن برکت	سخن شاعران	سخن تکبر	سخن تبرک
میراث شاعری	اذن شاعری	نوشتہ شاعر	شاعر شرر

لڑکیون کے نام

آفرینش خانم	مرآۃ خانم	امرت خانم	والا تبار خانم
اختر ہند بیگم	خورشید ساطع بیگم	عرس بیگم	غزین بیگم
کریمہ خاتون	مبارک پے خاتون	برجیس خاتون	سزاوار خاتون

محفلون کے نام

محفل باغ معانی	محفل باغ صفا	محفل باغ سماع	محفل محسنات خوجہ
محفل ریاض امام امم	محفل ریاض امید حق	محفل ریاض مونس ابد	محفل ریاض کمال باطنی
محفل ریاض ایزدشان	محفل ریاض طالب سبحان	محفل فضل پیمبری	محفل سراج افضل
محفل میمنت خلد	محفل تکیہ گاہ چشتی	محفل عشاق چشت	محفل شمس تابان قادریہ

رسالون کے نام

باغ سر سبز	باغ قاب قوسین	باغ مفرط	باغ سرہندی
باغ حسن طرب	باغ نجم لطف	باغ شہیدی	باغ رنگ حنا
ریاض شاکر	ریاض معیار	ریاض بہار مجسم	ریاض رعنا
ریاض کریمان	ریاض اشک	شیوۂ ریاض	گلدستہ بے خار
گلدستہ اشرف العالمین	بیاض حسنات	بوستان نجبار	خیابان حسرت
خیابان مرقع انوار	خیابان استوار	خزائن جامع الحسنات	چراغ حسنی
چراغ مولانا	چراغ صلح	چراغ مسیحی	فروغ ماہ

پیدائش کے مادّے

رشک شمس و قمر ہی کیا زیبا	نیک محمود کی ہے گل باغ مراد	لخت دل صفا نصیب ہے	زہے کوکب جاہ لخت جگر
گلشن حسن خوبرو	حسین زمان یہ پسر خوبرو ہے	نور چشم بوستان آرزو	حبذا نور چشم ہے آ !
مہر طرب قرۃ العین ہے	دختر جلوہ گاہ ناز	دختر حسین	دختر عزیز دل

وفات کے مادّے

ہوئی رحلت عظیم الاشفاق	ہوئی رحلت کردان شاہ زمن	کردہ رحلت وہ آن فیروز مند	ہائے رحلت کردہ آن انوار علم
انتقال نیک سیرت	انتقال ہادی خلق	ہو گیا انتقال اشرف الناس	ہو گیا انتقال حور طلعت
بگلزار جنت بشر نیکوکار	بگلزار جنت شد مہر زمن	بگلزار جنت شد ارجمند	شدہ امام آور بگلزار جنت
گیا طوطی سند باغ جنانمین	گیا وہ جہاندیدہ باغ جنانمین	قضا کرد اہل معانی	قضا کرد اہل صفا

متفرق مادّے

رنگین بخت	اشتغال	انفراغ	فضل الشافی
ہدایت بخشی	خوشہ تاک	عمان کرم قاضی	تجدید فاضل
سامان ظفر	اعلان سخن عشق	نصیب تمہید	خیام نیکذات
جواہر تہذیب	شگوفۂ ذاکر	ذاکر الفقرا	تذکرۂ ادب
طالب رخصت	مثنوی عدیم المثال	سراج خجستہ	سخاوت دینار
بارگاہ غالب	شکوہ نظامی	ناطق بے نظیر	بلیغ معجز قلم
چتر نور تجمل	خدا دوست انور	ادراک اظہر	ذکاوت اظہر
رفیع الشان شریف	اختصاص سلطان	خورشید آرای	شاہ غیبی
تفسیر بمثل	تجربۂ اخلاص	ظفر نصیب	کلام مختار
ایاغ قادریہ	رسالۂ منظوم	فروغ بیدل	رفاہ خاتمہ

فہرست مساجد بمبئی اہل سنت والجماعت از سیون تا بڑا قلابہ

مسجد جامع مہایم شریف قریب درگاہ
مسجد وانجھاواڑی کی مہایم میں
مسجد دھاراوی قریب مہایم
مسجد ماٹونگا قریب درگاہ شیخ مصری
مسجد دادر میں
مسجد فقیر کے تکیے پر پریل میں
مسجد لال باڑی ناڈ مولوی خیرالدین صاحب
مسجد چیچ پوکلی بنا حکیم باقر
مسجد بھائیکلہ کے بازار میں
مسجد پریل روڈ قریب جیٹی ٹونی
مسجد پیرو حولدار محلہ بھنڈی بازار
مسجد نواب ایاز بھنڈی بازار
مسجد قریب تالاب بستان شاہ
مسجد محلہ برہان کماٹھان تیلی محلہ
مسجد محلہ ڈنیکر
مسجد حجرہ محلہ
مسجد چوکی محلہ
مسجد سورتی محلہ
مسجد سورتی محلہ از حکیم عبداللہ بادشاہ
مسجد قاضی پورہ ناگپاڑہ
مسجد کھانڈا محلہ
مسجد ہنڈی والی
مسجد دھان باڑی محلہ
مسجد پھول گلی
مسجد محلہ بارہ امام
مسجد دکھنی محلہ
مسجد کمہار واڑہ پانچویں گلی کھیت باڑی
مسجد قبرستان قاضی مہری
مسجد کماٹی پورہ تیسری گلی
مسجد اسلامپورہ کھیت باڑی
مسجد پائے دھونی جدید
مسجد بڑی ٹیکری ماماجھیانی

مسجد حاجی علی دریا کی ٹیکری پر
مسجد مدنپورہ قدیم جیل والی
مسجد مدنپورہ جدید بنا آدم صدیق
مسجد مدنپورہ چھوٹی گلی میں
مسجد عرب مدنپورہ آگری پاڑہ
مسجد ریپن روڈ سات رستہ
مسجد بھائیکلہ اسٹیشن کے روبرو
مسجد ڈگرین روڈ
مسجد فاکلنڈ روڈ مرغاگرن
مسجد گرانٹ روڈ زیر پل
مسجد چرنی روڈ قبرستان کچھی میمنان
مسجد قبرستان علوم از کوکنیان
مسجد محلہ مرین لائین
مسجد در مرین لائین
مسجد بڑا قلابہ
مسجد چھوٹا قلابہ
مسجد جامع بمبئی مارکیٹ بازار
مسجد عبدالسلام رنگاری محلہ
مسجد نظام حافظ مرغی محلہ
مسجد محلہ داؤد قاضی
مسجد محلہ گاؤ قصاب
مسجد جونا قاضی محلہ
مسجد محلہ چکلہ
مسجد جونا بنگالی پورہ
مسجد محلہ ناخدا
مسجد محلہ زکریا
مسجد کھڑک میمن محلہ
مسجد اسمٰعیل حبیب میمن محلہ
مسجد ہلائی محلہ مینار والی
مسجد گولی محلہ اسمعیل حکیم
مسجد محلہ کھڑک بر قصابان
مسجد محلہ ڈون تاڑ

مسجد کویت گلی مرغی محلہ جونا ناگپاڑہ
مسجد گورے ملا صاحب
مسجد محلہ چھتری سرنگ
مسجد نیا بنگالی پورہ
مسجد قریب ترنگ قبرستان
مسجد بالا تالاب قبرستان پلوکر میں
مسجد ایراسکن روڈ نل بازار
مسجد محلہ قاضی جدید بنا رقاضی محلہ
مسجد محلہ جالی بابو کھوت اسٹریٹ
مسجد جدید کھتریان جالی محلہ
مسجد گوگاری محلہ
مسجد محلہ سات تاڑ
مسجد بابلی کی کھانڈا بازار میں
مسجد خوجہ محلہ سنی خوجوں کی
مسجد محلہ عاشق شاہ (ڈونگری)
مسجد واڑی بندر
مسجد مجگام از ناخدا
مسجد مجگام نواب ایاز
مسجد قریب تاڑواڑی
مسجد ٹانک بندر
مسجد زکریا بندر
مسجد مجگام عقب کمپنی باغ
مسجد چیچ بندر
مسجد قریب پل بنار نواب چھمین
مسجد قلعہ مودیخانہ
مسجد قلعہ محلہ پارسیان
مقام نماز در قلعہ بمبئی بنک
مسجد کرناک بندر
مسجد محصول بندر
مسجد کریل باڑی
مسجد درسیوڑی کراس روڈ
مسجد بازار لال باڑی

مسجد فاطمہ بائی بنت قاضی عبدالکریم مقام مہایم شریف قریب بمبئی بازار زیر تعمیر

فہرست مساجد اقوام شیعہ و بوہیرہ داؤدی و سلیمانی و خوجہ ایرانی

مسجد داؤدیان در قلعہ
مسجد داؤدیان چیبر گلی
مسجد داؤدیان نل بازار
مسجد مغلان بابلہ تالاب
مسجد سلیمانیوں کی محلہ گوری ملا
مسجد داؤدیان کھانڈا بازار
مسجد داؤدیان جوہری بازار
مسجد داؤدیان لکھو کھا بازار
مسجد داؤدیان چرنی روڈ
مسجد داؤدیان پھول گلی
مسجد داؤدیان دھان باڑی محلہ
مسجد داؤدیان محلہ ہاٹی والا
مسجد خوجہ اثنا عشریہ پالا گلی
مسجد خوجہ اسمٰعیلیہ در قبرستان

جملہ مساجد ۱۴۱

بمبئی کے مسلمان جسٹس آف دی پیس کے نام

خانصاحب قاضی محمد علیصاحب مگھے
عبدالحسین آدم جی پیر بھائی
عبداللہ بھائی لال جی
عبداللہ دھرمسی
احمد بھائی حبیب بھائی
امیرالدین طیب جی
سر فاضل بھائی کریم بھائی ابراہیم
غلام حسین کریم بھائی ابراہیم
حاجی ابراہیم حاجی محمد پٹیل خانصاحب
حاجی کرم علی پیر بھائی
حاجی صدیق حاجی ابراہیم نورانی
حاجی زکریا حاجی احمد پٹیل
خانصاحب حسن علی ملا حکیم جی
حسین بھائی عبدالقادر ناخدا
اسماعیل جی ابراہیم کروا
شیخ حبیب بھائی شیخ فقیرالدین کوٹھاری
قاسم علی جیراج بھائی پیر بھائی
مہر علی محمد فقیرا
مرزا علی محمد خان ایل ایل۔ بی
محمد علی چینا بیرسٹرایٹ لا
محمد بھائی نینسی جیراج
محمد داؤد بھائی
ڈاکٹر رجب علی وسرام پٹیل
صالح بھائی سی بڑودے والا
شمس الدین عباس طیب جی
سلیمان قاسم حاجی مٹھا

قاضی محمد صالح صاحب لونڈے
عبدالقادر کمنکھے ایل ایل بی
خان بہادر عبدالرحمن کاوانی
آغا سلطان محمد شاہ۔ آغاخان
علی اکبر ایم انسٹیٹوٹ سی۔ ای
مولوی عبداللہ احمد صاحب محافظ الحجاج
فاضل بھائی مہر علی چینائی
ڈاکٹر بدرالدین اے لقمانی
حاجی نار محمد حاجی آدم
حاجی قاسم جوسف
حاجی سلیمان عبدالواحد
حکیم محمد دایم حکیم عبداللہ شاہ
خان بہادر ہاشم بھائی رحمت اللہ جیراج
ابراہیم حاجی ہارون ناخدا
جعفر بھائی پرہان کاٹریا
جمعہ بھائی شریف بھائی
قاسم بھائی محمد میٹھا
سیانی محمد حاجی جان محمد چھوٹانی
مرزا محمد شیرازی
محمد حاجی بھائی لال جی
محمد جی حاجی آدم منیار
رحمت اللہ مہر علی چینائی
خانصاحب سید معین الدین
صالح بھائی طیب جی
خان بہادر شیخ ابراہیم شیخ امام
طاہر علی محمد علی قاضی جی بیرسٹرایٹ لا
ابوبکر ابن اسماعیل بیگ محمد

عبدالعلی محمد علی قاضی جی بیرسٹرایٹ لا
عبدالقیوم محمد علی قاضی جی
ڈاکٹر عبدالرزاق شیخ امام
احمد رحمت اللہ سایانی بیرسٹر
علی محمد اباجعہ
فتح علی شیخ احمد
غلام علی غلام حسین سوراج
حاجی احمد یوجی خانصاحب
دوست محمد شیر محمد
ہاشم بھائی وسرام
حاجی یوسف حاجی اسمعیل سوبانی
حسن علی عبدالعلی
حسین بدرالدین طیب جی بیرسٹر
ابراہیم رحمت اللہ آنربل سی آئی ای
کریم بھائی ابراہیم بھائی
جعفر بھائی رحمت اللہ قادر بھائی
قاضی کبیرالدین بیرسٹرایٹ لا
مرزا علی اکبر خان بیرسٹرایٹ لا
محمد علی آدم جی پیر بھائی
محمد بھائی کریم بھائی
منشی محمد حسن مقبہ
نور محمد حاجی دادا
صالح محمد دھرمسی
خانصاحب شیخ ابراہیم حافظ
صدیق محمد کھتری
ولی محمد دیوجی

ایام اجلاس سشن کورٹ بمبئی

پہلا وقت	دوسرا وقت	تیسرا وقت	چوتھا وقت	پانچواں وقت
سشن کا	سشن کا	سشن کا	سشن کا	سشن کا
تاریخ ۲ فروری	تاریخ ۳ اپریل	تاریخ ۲۷ جون	تاریخ ۱۰ ستمبر	تاریخ ۲۰ نومبر

سرکاری آفس بالکل بند رہنے کے ایام

(۱) نیوایرس ڈے	(۲) گڈ فرائیڈے	(۳) کنگز برتھ ڈے	(۴) کرسمسڈے	(۵) اسپیشل ڈے

سرکاری رضا جو ہر مذہب والون کے تہوار کی گیارہ گیارہ روز ہے وہ مطابق ذیل ہی

سنی مسلمانون کو	دن	شیعہ مسلمانون کو	دن	عیسائیون کو	دن	یہودیون کو	دن	ہندوؤن کو	دن	پارسیون کو	دن
محرم عاشورہ	۲	محرم عاشورہ	۲	نیوایرس ڈے	۱	پونیم یعنے سالگرہ	۱	مکرشنکرانتی	۱	جمشیدی نوروز	۱
مولود النبی الکریم	۱	چہلم حضرت امام حسینؑ	۱	گڈ فرائیڈے	۱	پیسپا پہلا دوسرا	۲	مہاشیوراتری	۱	جشن آبان	۱
گیارہوین پیران پیرؒ	۱	شہادت حضرت امام حسنؑ	۱	چارجز برتھ ڈے	۱	روش ہشانا نیا برس	۲	ہولی	۲	جشن آذر	۱
شب معراج	۱	مولود النبی الکریم	۱	کرسمسڈے یعنی تا ۲۵		پیسپا بایاب	۱	رام نومی	۱	جشن فروردین	۱
شب برات	۱	شہادت حضرت علیؑ	۱	ڈسمبر سے ۳۱ ڈسمبر تک	۷	کپور	۲	ناریل پونم	۱	گاتھے گھمبار	۳
شب قدر	۱	شب قدر	۱	اسپیشل ڈے	۱	سکت	۲	جنم اسٹمی	۱	پپیٹی نیا سال	۲
عید الفطر	۲	عید الفطر	۲	.	۰	شاپوت	۱	گنیش چوتھ	۱	خورداد سال	۱
عید الضحیٰ	۱	عید الضحیٰ	۱	.	۰	.	۰	دسہرا	۱	آتش بہرام کی سالگرہ	۱
عرس مہایم	۱	عید غدیر	۱	.	۰	.	۰	دیوالی	۲	.	۰

خلاصہ قواعد ڈاکخانہ جات ہندوستان

نام	تفصیل	[illegible]	نام	تفصیل	[illegible]
پوسٹ کارڈ	معمولی پاؤ آنہ	-؍	پیکٹ اخبارات	واسطے ہر دس تولہ یا جزو دس تولہ آدھ آنہ	۰؍
ایضاً	جوابی آدھ آنہ	۰؍	پارسل	بلا رجسٹر چالیس تولہ تک دو آنہ	۲؍
خطوط	ایک تولہ تک آدھ آنہ	۰؍	ایضاً	رجسٹر شدہ چالیس تولہ تک چار آنہ	۴؍
ایضاً	ایک تولہ سے دس تولہ تک ایک آنہ	ا؍	ایضاً	چالیس تولہ یا جزو چالیس تولہ دو آنہ	۲؍
ایضاً	دس تولہ یا جزو دس تولہ ایک آنہ	ا؍	نمونہ	دس تولہ یا جزو دس تولہ آدھ آنہ	۰؍

نوٹ اہل اخبارات کیلئے وزنی ۸ تولہ تک ایک پیسہ اور ۸ تولہ سے ۴۰ تولہ تک یا جزو چالیس تولہ کا آدھا آنہ عام لوگ اس سے مستثنیٰ ہین۔ جو خط یا پیکٹ بیرنگ ہوگا یا ادھورا محصول لگا ہوگا تو دوگنا محصول لیا جائیگا پارسل بلا رجسٹری کا محصول پیشگی لیا جائیگا جو پارسل ۴۰ تولہ سے وزن مین زیادہ ہوگا وہ رجسٹر کرانا ہوگا۔ گروہ بیرنگ بھی روانہ ہوسکتا ہی

منی آرڈر بذریعۂ ڈاک ہندوستان

ہندوستان مین ایک مقام سے دوسرے مقام پر کسی کو روپئے بھیجنے ہون تو اسکو منی آرڈر کہتے ہین اسکے محصول ڈاک کی تفصیل یہ ہے۔ ایک روپیہ سے پانچ روپیہ تک ایک آنہ پانچ روپیہ سے دس روپیہ تک دو آنے دس روپیہ سے پندرہ روپیہ تک تین آنے پندرہ روپیہ سے پچیس روپیہ تک چار آنے اسی طرح ہر پچیس روپیہ کے بعد پانچ روپیہ پر ایک آنہ دس روپیہ پر دو آنے پندرہ روپیہ پر تین آنے بڑھتے ہین اور ہر پچیس روپئے پر چار آنے مثلاً ۵۵ روپیہ کا منی آرڈر ہے تو پچاس روپیہ تک کے آٹھ آنے اور ۵ پانچ روپیہ کا ایک آنہ جملہ ۹ آنے ۶۶ روپئے کے بارہ آنے یعنے ۵۰ پچاس روپئے کے بعد ۱۶ روپیہ کی فیس چار آنے منی آرڈر چھ سو روپئے تک جاتا ہی

منی آرڈر بذریعۂ تار برقی

(۱) بھیجنے والے کو اختیار ہے کہ بصیغۂ ارجنٹ یعنے ضروری یا ڈیفرڈ ملتوی روانہ کرے اسکے لئے منی آرڈر فارم پر یہ لکھنا ضروری ہوگا کہ بذریعۂ تار برقی بصیغۂ ضروری یا ملتوی۔

(۲) بھیجنے والے اور لینے والے کے نام و پتہ کیلئے چھ الفاظ کی رعایت مجرا دیجاوے گی اور باقی الفاظ کا حساب مطابق قواعد گورنمنٹ ٹیلیگراف کے شمار ہوگا۔

(۳) تخفیف شدہ محصول ہندوستان کے اندرونی منی آرڈرون یا ممالک غیر کیلئے ہے جہان ہندوستانی سکے ہین بذریعۂ تبادلہ منی آرڈر روانہ ہوسکتے ہین (الف) رقوم جو پچیس ۲۵ روپئے سے زاید نہون پہلے ۱۰ روپیون کیلئے اگر ارجنٹ ہو ایک روپیہ دو آنہ عہ اور اگر ملتوی ہو آٹھ آنہ باقی رقم کیلئے اگر ۵ روپیہ سے زائد نہو ایک آنہ اگر ۵ روپیہ سے زاید ہو تو دو آنے (ب) رقوم جو ۱۵۰ سے ۶۰۰ روپئے تک ہون پہلے ۲۵ روپیونکے لئے اگر ارجنٹ ہو تو ایک روپیہ چار آنہ عہ اگر ملتوی ہو بارہ آنے مکمل ۲۵ کی زائد رقم کیلئے چار آنہ وہ رقوم جو ۲۵ سے کم ہون انکی بابت اگر ۵ روپئے سے زاید نہون تو ایک آنہ دس سے زائد نہون تو دو آنہ پندرہ سے زاید ہو تو تین آنے

قواعد بیمہ خطوط رجسٹری و پارسل ہندوستان

ایک روپیہ سے پچاس روپیہ تک ایک آنہ علاوہ محصول ڈاک و رجسٹر فیس کے ہر پچاس روپے یا جزو پچاس روپے ایک آنہ سیلون اور پرچگیز ہندوستان کے بیمہ کا محصول ایک روپیہ سے سو روپیہ تک دو آنے ہر سو روپیہ یا جزو سو روپیہ کے لئے دو آنے

قواعد ڈاکخانہ جات بابت سلطنت برطانیہ ممالک غیر

علاوہ ہندوستان کے سلطنت برطانیہ کے مندرجۂ ذیل مقامات جیسا کہ انگلینڈ۔ ویلز اسکاٹلینڈ۔ آئرلینڈ۔ انیگوا برٹش وسطی۔ افریقہ برٹش مشرقی افریقہ برٹش گائنا ہونڈراس۔ شمالی بورنیو۔ کنیڈا۔ جزیرہ قبرس۔ ڈامنیکا۔ دی گمبیا۔ جبرالٹر۔ گولڈکوسٹ

کالونی گرنیڈہ۔ ہانگ کانگ۔ جمیکا۔ موریس۔ ناتال۔ نیوزیلینڈ۔ اورینج۔ ریور کالونی ٹرانسوال۔ زنجبار۔ اور یونائیٹیڈ۔ کنگڈم وغیرہ کیلئے حسب ذیل محصول مقرر کیا گیا ہے

	تفصیل		قسم	تفصیل	
پوسٹ کارڈ	معمولی	۱ر	پیکٹ واسطے اخبارات وغیرہ	واسطے ہر دو آونس یا جزو دو آونس	۰ر
ایضاً	جوابی	۲ر	تجارتی و قانونی دستاویزات	واسطے ہر دس آونس	۰۲ر
خطوط	ایک آونس یعنی ڈھائی تولہ	۱ر	•	علاوہ ہر دس آونس کے	۰ر
ایضاً	فی آونس یا جزو ایک آونس	۱ر	•	ہر دو آونس زائد کیلئے	۰ر

منی آرڈر ممالک غیر

ایک پونڈ کے تین آنے ۳ر دو پونڈ کے ۵ر تین پونڈ کے ۸ر چار پونڈ کے ۱۰ر پانچ پونڈ کے بارہ آنے پانچ پونڈ سے زیادہ رقم ہو تو مطابق مرقومۂ بالا زائد محصول لیا جائے گا۔

نوٹ ہندوستانی سکہ رائج الوقت میں ذیل کے مقامات کو منی آرڈر روانہ ہو سکتا ہے برٹش ایسٹ افریقہ برٹش نارتھ بورنیو سیلون کوریا اور جزیرۂ فارموسہ کے چند حصے جرمن ایسٹ افریقہ ہانگ کانگ جاپان۔ سیوان۔ موریس سٹلیمنٹس آبادی شہر ٹیس زنجبار۔ ہند کے پوچگیز نو آبادی ریاست چمبا۔ فریدکوٹ گوالیار۔ زند۔ نابھا۔ اور پٹیالہ وغیرہ **نوٹ** معلوم ہو کہ ممالک سلطنت برطانیہ کے علاوہ ممالک غیر کا محصول سو خطوط کو لگے یکساں نہیں خطوط پر ڈھائی آنہ محصول پڑتا ہے

قواعد تار برقی ہندوستان

معلوم ہو کہ ہندوستان میں ایک شہر سے دوسرے شہر کو تار برقی روانہ کرنے کے دو درجے مقرر ہیں جو ذیل میں درج ہیں۔

درجۂ اول جسکو اکسپریس کہتے ہیں۔ بارہ لفظوں کا ایک روپیہ بعد اوسکے فی لفظ دو آنے۔ یہ تار درجۂ دوم کے تار سے پہلے روانہ کیا جائے گا۔

درجۂ دوم جسکو آرڈیزی کہتے ہیں بارہ لفظوں کے چھ آنے بعد اوسکے فی لفظ آدہ آنہ بھیجنے والے اور لینے والے کے نام اور پتہ کے الفاظ کی بھی گنتی کر کے اونکی بھی فیس لیجا ویگی **اخبارات** کیلئے دو درجے قایم کئے گئے ہیں۔ درجۂ اول کو اکسپریس کہتے ہیں۔ اور درجۂ دوم کو آرڈیزی کہتے ہیں۔ درجۂ اول ۴۸ الفاظ کا ایک روپیہ زائد الفاظ کے لئے فی ۶ لفظ دو آنے نام اور پتہ کے الفاظ بھی گنے جائیں گے۔ درجۂ دوم ۴۸ الفاظ کے آٹھ آنہ زائد الفاظ کے لئے فی ۶ لفظ ایک آنہ نام اور پتے کے الفاظ نہیں گنے جائینگے علاوہ اوسکے یہ رعایت کی گئی ہے کہ ایک خبر کئی اخبارات کے لئے جو ایک ہی شہر میں ہوں۔ بھیجی جا سکتی ہے مگر نقل کرنے کے لئے ہر سو الفاظ کی چار ۴ر آنہ محصول لیا جائیگا **نوٹ** تار انگریزی یا دیسی زبان میں بھیجے جا سکتے ہیں مگر تحریر انگریزی حروف میں ہونی چاہئے۔ جس مقام کو تار بھیجا ہو اوس مقام کے ۵ میل تک تار آفس کے ملازم تار پہونچا دینگے اگر اوس سے دور ہوگا تو تار بذریعہ ڈاک اوس مقام کو روانہ کیا جائے گا۔ ہاں اگر تار بھیجنے والا خرچ دیگا تو بذریعۂ ملازم یا کسی اور ذریعہ سے مکتوب الیہ کو تار پہونچائے گا اگر تار بھیجنے والے کی مرضی ہوگی تو تار ملفوف کر کے بھیجا جائے گا۔ کھلا ہوا روانہ کیا جائیگا تاکہ اگر مکتوب الیہ تار نہ بھی لے تو اوسکے مطلب سے آگاہ ہو جائے

قاعدۂ تار برقی یورپ

واضح ہو کہ یورپ اور پیرم کا تار دو لفظ سے کم کا نہیں کیا جائے گا بھیجنے والے اور لینے والے کے نام اور پتے کے جتنے لفظ ہونگے اونکی بھی فیس لیجائیگی ذیل کے مقامات کا نرخ یہ ہے سوائے ترکی و روس کے یورپ کے ہر شہر کے تار برقی کا نرخ براہ طہران فی لفظ ایک روپیہ آٹھ آنہ اور براہ ترکی ایک روپیہ چھ آنہ سلطنت روسیہ براہ طہران فی لفظ ایک روپیہ تین آنے اور براہ سویز فی لفظ ایک روپیہ آٹھ آنہ۔ ممالک سلطنت عثمانیہ براہ فاؤ فی لفظ ایک روپیہ سات آنہ اور براہ سویز فی لفظ ایک روپیہ آٹھ آنہ عدن اور پیرم براہ بمبئی فی لفظ ایک روپیہ

اسٹامپ ڈیوٹی

جب ترت مدت کی ہنڈی ۲۰ روپیہ کے اوپر ہو تو ایک آنہ کا اسٹامپ چاہئے اور ترت مدت نہو اور ایک سال کے اندر ہو تو اسپر ذیل کے موافق اسٹامپ لگانا چاہئے

ہنڈی کے روپیوں کی تفصیل		ایک ہنڈی کا ایک پرچہ ہو تو تفصیل ذیل ہے		ایک ہنڈی کو دو ٹکڑے ہوں تو تفصیل ذیل ہے		ایک ہنڈی کے تین ٹکڑے ہوں تو ہر ٹکڑے پر ٹکٹ لگانا چاہئے	
روپیے	تک روپیہ	روپے	آنے	روپے	آنے	روپے	آنے
۱	۲۰۰	۰	۲	۰	۱	۰	۱
۲۰۱	۴۰۰	۰	۴	۰	۲	۰	۲
۴۰۱	۶۰۰	۰	۶	۰	۳	۰	۲
۶۰۱	۱۰۰۰	۰	۱۰	۰	۵	۰	۴
۱۱۰۱	۱۲۰۰	۰	۱۲	۰	۶	۰	۴
۱۲۰۱	۱۶۰۰	۱	۰	۰	۸	۰	۶
۱۶۰۱	۲۵۰۰	۱	۸	۰	۱۲	۰	۸
۲۵۰۱	۵۰۰۰	۳	۰	۱	۸	۱	۰

بمبئی کے اسمال کاز کورٹ کا قاعدہ

فریادی کرنیکے روپیوں پر فی روپیہ ایک آنہ تین پائی کے حساب سے لیا جاتا ہے اور پانسو ۵۰۰ روپیہ سے زیادہ یعنے دو ہزار ۲۰۰۰ روپیہ تک ہو تو فی روپیہ ایک ایک آنہ مقرر ہے سمن کی فی علیحدہ ہے۔ دو ہزار ۲۰۰۰ روپیے سے زیادہ کی نالش ہائیکورٹ میں ہوگی۔

سمن کی فی کا قاعدہ

ایک مدعا علیہ ہو تو ایک سمن کی فی ایک روپے سے بیس روپیہ تک ۲۰ دو آنے اور بیس سے پچاس روپیہ تک چار آنے اور پچاس سے سو ۱۰۰ روپیہ تک آٹھ آنے اور دو سو تک ایک روپیہ اور دو سو ۲۰۰ روپیے سے ایک ہزار ۱۰۰۰ روپیے تک ڈیڑھ روپیہ اسیطرح گواہی کی بھی فی دیجاتی ہے۔

گھر کے کرائے کی باقی لینے کا کچی ٹانچ کا قاعدہ

معلوم ہو کہ ایک مہینے کے کرائے کی کچی ٹانچ نہیں ملتی ہے اور دو مہینے سے ایک برس تک کی ملتی ہے اور اگر ایک برس سے زیادہ کرایہ چڑھا ہو تو ایک برس کے کرایہ کی کچی ٹانچ ملے گی اور باقی کے مہینوں کے کرایہ کی فریادی کرنا ہوگی سو فریادی کر کے باقی روپیہ وصول کریں یہ بھی معلوم ہووے کہ اگر کسی کا اسباب کچی ٹانچ میں کورٹ تک گیا ہووے اور پانچ روز کے اندر مدعی اور مدعی علیہ دونوں آپس میں سمجھ جائیں تو کورٹ میں جو فی بھری ہے اوس میں سے فقط افیڈیوٹ کی فی واپس ملیگی باقی فی نہیں ملیگی اور یہ بھی قاعدہ ہے کہ اگر کچی ٹانچ نکالنے کے دن سے پانچ روز تک ٹانچ نہ لگائی جائے تو وہ ٹانچ منسوخ ہو جاتی ہے اور یہ بھی قاعدہ ہے کہ ٹانچ میں کسی غیر کا اسباب چلا آئے اور وہ اپنے اسباب کی

فریادی کرے تو اوسپر جو فریادی کرنے کی فی ہے وہ معاف ہے۔

کچھی ٹانچ کی فی کا نقشہ

روپیونکی تفصیل		افیڈیویٹ کی فی		آڈرٹوسیل کی فی		ایکمیشن کی فی		جملہ	
ر	ٹک	کوری	پیسہ	کوری	پیسہ	کوری	پیسہ	کوری	پیسہ
۱	۵	۴	۰	۸	۰	۸	۰	۴	۱
۵	۱۰	۸	۰	۸	۰	۰	۱	۰	۲
۱۰	۱۵	۸	۰	۸	۰	۸	۱	۸	۲
۱۵	۲۰	۸	۰	۰	۱	۰	۲	۸	۳
۲۰	۲۵	۱۲	۰	۰	۱	۸	۲	۴	۴
۲۵	۳۰	۰	۱	۰	۱	۰	۳	۰	۵
۳۰	۳۵	۰	۱	۰	۱	۸	۳	۸	۵
۳۵	۴۰	۰	۱	۸	۱	۰	۴	۸	۶
۴۰	۴۵	۴	۱	۰	۲	۸	۴	۱۲	۷
۴۵	۵۰	۸	۱	۰	۲	۰	۵	۸	۸
۵۰	۶۰	۰	۲	۰	۲	۰	۶	۰	۱۰
۶۰	۸۰	۸	۲	۸	۲	۸	۶	۸	۱۱
۸۰	۱۰۰	۰	۳	۰	۳	۱	۷	۰	۱۳

کیسہ یعنے وارنٹ کا قاعدہ

ایک سے دس روپے تک ۲ آنہ گیارہ روپے سے بیس روپے تک چار آنے پچاس روپے تک آٹھ آنے سو روپے تک ایک روپیہ دو سو روپے تک دو روپیہ اور کیسہ دو مہینے کے بعد کھوٹا ہوتا ہے

کیسہ میں گرفتار شدہ کو ساہوکاری ترنگ کی قید

ایک روپیہ سے پچاس روپے تک ایک مہینا۔ اکاون روپے سے سو روپیہ تک دو مہینے سو سے دو سو روپے تک تین مہینے تین سو سے چار سو روپے تک پانچ مہینے چار سو سے ایک ہزار روپے تک چھ مہینے کی قید ہوتی ہے۔

بمبئی کی میونسپالٹی کے چند قاعدے

میونسپالٹی بمبئی کے حقوق جو رعایا کے پاس سے ہی لئے جاتے ہیں وہ یہ ہیں ہم چاک کی گاڑی کے پانچ روپے اور دو چاک والی کے تین روپے بارہ ہاتھ دراز گھوڑے کے چھ روپے بارہ ہاتھ سے کم ہو تو دو روپے گدھے کا ایک روپیہ۔ بیل کا ڈیڑھ روپیہ گھر کے کرایہ کا محصول چھاپا سیکڑے چار ٹکے۔ گیا سلیٹ دو ٹکے۔ حلال خور تین ٹکے۔ زیادہ ہو تو ہر گھر سے ہر ماہ سات روپے اور کم ہو تو چار ٹکے لئے جاتے ہیں اور پانی کا چھاپا اگر ہزار گیلن کو بارہ آنے اور سرکاری کھاتے سے آٹھ آنے اور وقف جائے یا مکانات سے ہر سال پانچ روپے اور جس مکان میں میٹر ہو تو کرایہ کے شمار سے لیا جاتا ہے پہلے سو کو تین روپے دوسرے سو کو دو روپے تیسرے سو کو سوا روپیہ پھر جتنی رقم ہو تو ہر سو کو سوا روپیہ۔

ویلیوایشن اگر کرایہ سے زیادہ کا بل آتا ہو تو ہر سال ماہ جنوری کی پہلی تاریخ سے ۱۵ تاریخ تک عرضی دینا چاہئے اسکے بعد سماعت نہوگی۔

ون فقتہ ڈرا بیاک جنرل نیاکس کا پانچوان حصہ کم کرنے کے واسطے ہر ایک بل اجرا ہونیکے تین ماہ قبل عرضی دینا چاہیے مثلاً ماہ اکتوبر کے بل کے واسطے ماہ جولائی کی پہلی تاریخ اور اپریل کے بل کے واسطے جنوری کی پہلی کو عرضی دینا چاہیے۔

ریفنڈ۔ یعنے کسی گھر کا کوئی حصہ کسی سبب اگر خالی ہو اوسی روز اوسکے خالی ہونیکی خبر میونسپالٹی کو دینا چاہیے جتنے مہینے تک وہ حصہ خالی رہے تو بل ادا کرنیکے بعد وہ عرضی کے ساتھ ملحق کرکے عرضی رجوع کیجائے۔ الحاصل جتنی مدت خالی رہا ہو اوس حساب سے پیسے واپس ملیں گے۔ اور یہ عرضی ہمیشہ ماہ اپریل و ماہ اکتوبر کو دینا چاہیے۔

قابل یادداشت جسوقت بل کلکٹر بل مانگنے آوے اگر پیسے اوسیوقت دیجائیں تو بہتر ورنہ اوس روز سے پندرہ روز کی اندر بھی دیجائیں بغیر کسی جرمانیکے اوسپر بھی نہو سکے اور نوٹس لائے اور بدون لینے نوٹس کے پیسے ادا کئے تو نوٹس کی جو فی ہے وہ دینا چاہیے اور نوٹس بھی لینا چاہیے اگر نوٹس لے لی تو پیسے معہ فیس نوٹس دینا پڑیگے۔ اگر اس اثنا میں بھی کسی عذر معقول کے سبب سے نہ دے سکے تو ایک واجبی مدت تخمیناً ایک مہینے کیواسطے عرضی کرنیسے مہلت ملسکتی ہے

تمسکات خرید و فروخت و رہن وغیرہ پر اسٹامپ کا قاعدہ

تفصیل	آنہ	روپیہ
بیس روپیے سے زیادہ کی رسید یا پرامسری		
نوٹ یا بغیر مدت کی چٹھی پر اور کتنے بھی روپیے		
ہون اوسپر اسٹامپ ایک آنے کا	۱	۰
چارٹر پارٹی پر ایک روپیہ کا اسٹامپ	۰	۱
اقرارنامہ ٹھراؤ (اگرمنٹ) پر آٹھ آنے کا	۸	۰
طلاقنامہ پر ایک روپیہ کا	۰	۱
مانوگیز ڈیڈ املاک وغیرہ کا رہنامہ اوسکی		
تفصیل دس روپیے تک دو آنے	۲	۰
پچاس روپیے تک چار آنے	۴	۰
سو روپیہ تک آٹھ آنے	۸	۰
پھر سو کو ہزار روپیے تک آٹھ آنے اور ہزار		
روپیے بعد ہر پانسو تک اڑھائی روپیہ	۸	۲
پورے پانسو کی فی کا اسٹامپ ڈیڈ		
آف سٹل منٹ (وقف نامہ)		
مطابق مانوگیز ڈیڈ پارٹیشن حصہ کردینا		
مطابق مانوگیز ڈیڈ وصیت نامہ پر		
پندرہ روپیے کا اسٹامپ	۰	۱۵
پرستنبی کی نوشتہ کو دس روپیے کا اسٹامپ	۰	۱۰
شراکت کے نوشتہ کو دس روپیے کا	۰	۱۰

تفصیل	آنہ	روپیہ
شراکت کی توڑنیکی نوشتہ کو پانچ روپیہ کا	۰	۵
آرٹیکل آف اسوسی ایشن یعنے کمپنی کے		
ٹھراؤ کے بابت گفتگو کرنے کے		
نوشتہ کو ۲۵ روپیہ کا	۰	۲۵
تمسک خرید فروخت مکانات وغیرہ پر		
اسٹامپ پچاس روپیے تک آٹھ آنے	۸	۰
سو روپیے کو ایک روپیہ	۰	۱
پھر ہر ہزار پر پانسو روپیہ تک پورے		
پانسو کا اسٹامپ لیا جائے گا۔		
ہبہ نامہ پر مطابق تمسک خرید و		
فروخت مختار نامہ (پاور)		
ایک کام کے واسطے آٹھ آنے	۸	۰
مختار نامہ ایک سے زیادہ آدمی ایک		
کام کے واسطے ایک روپیہ	۰	۱
جنرل پاور ایک سے پانچ آدمی تک		
پانچ روپیہ کا	۰	۵
پانچ سے دس آدمی تک دس روپیے کا	۰	۱۰
دس سے زیادہ آدمی ہون تو فی فرد ایک		
روپیہ کا اسٹامپ زیادہ	۰	۱

قطعہ تاریخ حصول خطاب سردار بہادر بجناب خواجہ فرید نصاحب افسر صاحب چشتی احمد آبادی

مرشدِ من پیر فرید زمان — آپ ہیں گجرات کے اک آفتاب
کعبۂ حاجات ہے دہلیز پاک — ہو رہے ہیں اہل جہان کامیاب
گلشن آفاق میں دم آپ کا — ایسا ہی جسطرح چمن میں گلاب
قدر یہ سرکار نے کی اذنون — بہر خطاب آپ ہوئے انتخاب
کہدو تجمل سن ہجری میں تم — ہوگیا سردار بہادر خطاب

۱۳ ۴۱

فہرست کتب موجودہ دکان قاضی عبدالکریم ابن قاضی

نور محمد صاحب مالک مطبع کریمی و تاجر کتب بمبئی پاؤدھونی ناکہ کولسہ محلہ دکان نمبر ۶۵

کلام ربانی مطبع کریمی و فتح الکریم

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
قرآن چوب قلم دو بیچی			
۱۲ سطری ۴ امہری کاغذ			
سفید رسمی مجلد	۰	۰	۴
ایضاً بادامی	۰	۰	۴
ایضاً کاغذ سفید دبیز	۰	۰	۵
ایضاً کاغذ حنائی	۰	۰	۵
ایضاً کاغذ حنائی دبیز	۰	۰	۷
قرآن دو بیچی ۹ سطری			
خط محمد جواد کاغذ سفید			
مجلد	۰	۲	۲
ایضاً کاغذ سفید متوسط	۰	۱۲	۲
ایضاً کاغذ سفید دبیز	۰	۸	۳
ایضاً کاغذ حنائی دبیز			
قسم اول	۰	۴	۴
ایضاً کاغذ حنائی قسم دوم	۰	۴	۳
قرآن دو بیچی ۹ سطری			
خط حاجی محمد مجلد	۰	۱۰	۱
ایضاً کاغذ متوسط	۰	۶	۲
ایضاً کاغذ سفید دبیز	۰	۰	۳
ایضاً کاغذ حنائی قسم اول	۰	۱۲	۳
ایضاً کاغذ حنائی قسم دوم	۰	۰	۳
قرآن دو بیچی ۹ سطری			
چوب قلم طبع جدید مجلد	۰	۴	۲
قرآن ۵ سطری چہار رنگہ	۰	۱۱	۰
ایضاً پارچہ	۰	۱۰	۰
قرآن مجید ۱۳ سطری یعنے			
رنگین لوح اور آخر میں چند			
احادیث فضائل تلاوت میں			

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
اور پارے اور سور تونکی			
فہرست و علامۃ الرموز			
و بیان مخارج حروف معہ نقشہ			
اور اون سترہ مقاموںکی			
تفصیل جنکے اعراب غلط			
پڑھنے سی کفر ہوتا ہے	۰	۸	۱
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۶	۱
ایضاً کاغذ سفید دبیز			
قسم اول مجلد	۰	۴	۲
ایضاً کاغذ سفید دبیز			
قسم دوم	۰	۱۲	۱
ایضاً بادامی دبیز		۱۲	۱
ایضاً کاغذ مصری	۰	۸	۱
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۶	۱
ایضاً کاغذ بف مجلد	۰	۸	۱
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۶	۱
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۸	۲
ایضاً کاغذ حنائی دبیز	۰	۰	۳
قرآن ۵ سطری پونیہ مجلد	۰	۴	۱
ایضاً کاغذ حنائی	۰	۸	۱
ایضاً کاغذ حنائی دبیز	۰	۴	۲
قرآن ۱۳ سطری دنبا			
قسم اول مجلد		۴	۱
ایضاً مجلد پارچہ		۳	۱
ایضاً کاغذ مصری مجلد		۴	۱
ایضاً مجلد پارچہ		۳	۱
ایضاً کاغذ بف مجلد		۴	۱
ایضاً مجلد پارچہ		۳	۱
ایضاً کاغذ سفید			
دبیز مجلد	۰	۴	۲

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۴	۲
ایضاً کاغذ حنائی دبیز مجلد	۰	۱۲	۲
ایضاً کاغذ زرد مجلد			
مطبع فتح الکریم	۰	۴	۱
ایضاً کاغذ نارنگی مجلد			
مطبع فتح الکریم	۰	۴	۱
ایضاً گلابی مجلد مطبع			
فتح الکریم	۰	۴	۱
ایضاً ہفتی یعنے پنج			
جزء علیحدہ علیحدہ کامل			
مجلد	۰	۰	۳
ایضاً مقدمہ یعنے تیس پارے			
الگ الگ کاغذ حنائی مجلد	۰	۸	۶
ایضاً کاغذ سفید مجلد	۰	۸	۴
ایضاً مجلد ابری	۰	۰	۴
ایضاً جلد کاغذ سرخ	۰	۸	۱
ایضاً ہفتی ۱۵ پارہ			
اولی مجلد	۰	۱۳	۰
ایضاً آخری ۱۵ پارے مجلد	۰	۱۳	۰
ایضاً ہفتی پنج جزء			
اولی مجلد ابری	۰	۶	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۷	۰
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۸	۰
ایضاً ہفتی پنج جزء			
آخری سفید مجلد ابری	۰	۶	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۷	۰
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۸	۰
ایضاً سپارہ آلم فقط	۰	۱	۰
ایضاً مجلد	۰	۲	۰

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
قرآن ۱۳ سطری قسم دوم			
رنگین لوح کاغذ سفید مجلد	۰	۱۴	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۱۳	۰
ایضاً کاغذ سفید دبیز مجلد	۰	۴	۱
ایضاً کاغذ مصری	۰	۱۴	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۱۳	۰
ایضاً کاغذ بف مجلد	۰	۱۴	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۱۳	۰
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۱۰	۱
ایضاً کاغذ حنائی دبیز	۰	۰	۲
ایضاً ہفتی پنج جزء اولی	۰	۵	۰
ایضاً آخری	۰	۵	۰
قرآن ۵ سطری دنبا مہری			
قسم اول کاغذ سفید مجلد	۰	۱۳	۰
قرآن ۱۵ سطری دنبا سرخ			
لوح کاغذ سفید مجلد	۰	۱۲	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۱۱	۰
ایضاً کاغذ مصری مجلد	۰	۱۲	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۱۱	۰
ایضاً کاغذ بف مجلد	۰	۱۲	۰
ایضاً مجلد پارچہ	۰	۱۱	۰
ایضاً کاغذ سفید دبیز مجلد	۰	۰	۱
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۰	۱
ایضاً مقدمہ یعنی تیس پارے			
الگ کاغذ سفید مجلد		۴	۳
ایضاً جلد کاغذ سرخ	۰	۰	۱
ایضاً ہفتی ۱۵ پارہ			
اولی مجلد	۰	۸	۰
ایضاً آخری مجلد	۰	۸	۰

ایضاً هفتی پنج جزء			
اولی مجلد ابری	۰	۴	۰
ایضاً آخری	۰	۴	۰
ایضاً سه جزء اولی			
جلد کاغذ سرخ	۰	۲	۰
ایضاً آخری	۰	۲	۰
حمائل ۸ پیجی کلان جدول			
وآیت رنگین و طلاکار			
پخته مطابق حمائل			
استنبول کاغذ حنائی			
مجلد طلائی	۰	۰	۶
ایضاً کاغذ سفید			
پالس مجلد طلائی	۰	۰	۶
حمائل ۸ پیجی کلان کاغذ			
حنائی مجلد نمبر (۱)	۰	۰	۲
ایضاً قسم دوم کاغذ حنائی	۰	۱۲	۱
ایضاً قسم سوم کاغذ حنائی	۰	۸	۱
ایضاً کاغذ حنائی جلد طلائی	۰	۱۰	۱
ایضاً کاغذ پالس سفید مجلد	۰	۸	۱
ایضاً کاغذ سفید دف	۰	۴	۱
ایضاً کاغذ مصری	۰	۴	۱
ایضاً مقدمه یعنی تس			
پاری الگ الگ کاغذ حنائی مجلد	۰	۰	۵
ایضاً مجلد ابری	۰	۰	۳
ایضاً کاغذ سفید مجلد	۰	۸	۳
ایضاً مجلد ابری	۰	۴	۲
ایضاً کاغذ سفید مجلد	۰	۰	۱
حمائل ۱۲ پیجی کلان کاغذ			
حنائی مجلد نمبر ۳	۰	۸	۱
ایضاً کاغذ سفید	۰	۱۴	۰
حمائل ۱۲ پیجی خورد			
کاغذ حنائی مجلد نمبر ۴	۰	۴	۱
ایضاً کاغذ سفید	۰	۱۳	۰
حمائل ۱۶ پیجی کاغذ حنائی			

مجلد نمبر ۵	۰	۱۵	۰
ایضاً کاغذ سفید	۰	۱۱	۰
حمائل ۳۲ پیجی کاغذ			
حنائی مجلد نمبر ۶	۰	۸	۰
ایضاً کاغذ سفید	۰	۶	۰
حمائل تعویذی هشت			
پهلو۔	۰	۳	۰
جزء عم معه قاعده بغدادی			
تختی کلان مجلد ابری نمبر (۱)	۰	۴	۰
ایضاً کاغذ بیز مجلد	۰	۵	۰
جزء عم معه قاعده بغدادی			
تختی کلان مجلد ابری نمبر ۲	۰	۳	۰
جزء عم معه قاعده بغدادی			
تختی اوسط یعنی پونیه			
مجلد ابری نمبر ۳	۰	۲	۰
ایضاً جزء عم فقط جلد			
کاغذ سرخ	۰	۱	۰
ایضاً قاعده فقط جلد			
کاغذ سرخ	۰	۱	۰
جزء عم معه قاعده تختی خورد			
مجلد ابری نمبر ۱ فیصد	۰	۰	۸
ایضاً جلد کاغذ سرخ فیصد	۰	۰	۵
جزء عم معه قاعده مجلد			
ابری نمبر ۲ فیصد	۰	۰	۷
ایضاً جلد کاغذ سرخ فیصد	۰	۰	۴
جزء عم معه قاعده مجلد			
ابری نمبر ۳ فیصد	۰	۰	۶
ایضاً جلد کاغذ سرخ فی صد	۰	۰	۳
قاعده فقط خورد بلا			
جلد فی صد	۰	۰	۲
پنجسوره مترجم هندی			
کاغذ سفید	۰	۱	۰
نه سوره المعروف			
پنجسوره معه چند			
ادعیه اسناد هندی فیصد	۰	۰	۹

ایضاً مجلد ابری فیعدد	۰	۲	۰
ایضاً کاغذ حنائی			
مجلد پارچه فیعدد	۰	۴	۰
ایضاً معه گنج العرش کاغذ			
سفید مجلد ابری فی عدد	۰	۳	۰
ایضاً مجلد پارچه فی عدد	۰	۴	۰
ایضاً کاغذ حنائی فی عدد	۰	۵	۰
نه سوره یعنی پنجسوره			
معه چند ادعیه اسناد			
فارسی فی صد	۰	۰	۹
ایضاً مجلد ابری فی عدد	۰	۲	۰
ایضاً کاغذ حنائی مجلد			
پارچه فی عدد	۰	۴	۰
ایضاً معه گنج العرش			
کاغذ سفید مجلد ابری فیعدد	۰	۳	۰
ایضاً مجلد پارچه فی عدد	۰	۴	۰
ایضاً کاغذ حنائی مجلد			
پارچه فی عدد	۰	۵	۰
ده سوره کلان یعنی			
مجموعه وظائف کاغذ			
حنائی مجلد جسمین جسب			
ذیل سورتین و اوراد هین			
سوره یس سوره الفتاح			
سورة الرحمن سورة الواقعه			
سورة الدخان سورة الجمعة			
سورة الملك سورة نوح			
سورة المزمل سورة النبا			
سورة الکهف دعاء گنج العرش			
معه اسناد دعاء قدح معظم			
معه اسناد اسماء حسنی			
معه اسناد اسماء رسول			
کریم دعاء حبیب درود			
تاج ترکیب نماز قضای			
حاجات درود اکبر مع اسناد			
فائده حلیه هفت هیکل			
علاج الاعظم صلوة تنجینا			

مسبعات عشر معه اسناد			
درود دلکهی مع اسناد			
نود و نه نام حضرت غوث			
الاعظم. اوراد السلطان			
شیخ عبد القادر جیلانی			
چهل کاف علاج بد نظر	۰	۶	۰
ایضاً بلا جلد	۰	۴	۰
ایضاً کاغذ سفید مجلد	۰	۵	۰
ایضاً بلا جلد	۰	۳	۰
بست و هشت سوره			
یعنی مجموعه وظائف کلان			
جسمین ۲۸ سورتین مندرجه			
ذیل هین سورة الفاتحة			
وآیة الکرسی سورة			
الانعام سورة الرعد			
سورة الکهف سورة لقمان			
سورة السجدة سورة یس			
سورة الدخان سورة الفتح			
سورة ق سورة القمر			
سورة الرحمن سورة الواقعه			
سورة الحدید سورة المجادلة			
سورة الحشر سورة الصف			
سورة الجمعة سورة المنافقون			
سورة الملك سورة المزمل			
سورة المدثر سورة الدهر			
سورة النبا سورة البروج			
سورة الانشراح سورة			
الفلق سورة الناس	۰	۲	۰
سورة الکهف مجلد فی صد	۰	۰	۱۰
ایضاً فی عدد	۰	۲	۰
ایضاً رنگین طلائی فی عدد	۶	۲	۰
نور علی نور یعنی سوره			
کهف مترجم هندی از			
سید جلال عظیم آبادی			
برحاشیه تفسیر جلالی			
کاغذ سفید	۰	۲	۰

کتاب	پائی	آنے	روپے
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۴	۰
قاعدہ یمانیہ فی حکمت			
ایمانیہ	۰	۳	۰

کتب تفاسیر عربی مطبوعہ بمبئی

کتاب	پائی	آنے	روپے
تفسیر معالم التنزیل			
المعروف بغوی کاغذ			
حنائی مجلد زیر طبع			
تفسیر عبد اللہ ابن			
عباس زیر طبع			
تفسیر مدارک کاغذ سفید	۰	۰	۳
تفسیر شیخ الاکبر			
محی الدین ابن عربی زیر طبع	۰	۰	۳
تفسیر خمامی سورہ یس			
مجلد	۰		۰
تفسیر جلالین مع حاشیہ			
لباب النقول فی اسباب			
النزول فی معرفۃ الناسخ			
والمنسوخ طبع جدید مجلد	۰	۱۲	۰
ایضاً حنائی مجلد	۰	۰	۱
تفسیر احمدی محشی	۰	۰	۲

کتب الحدیث عربی مطبوعہ بمبئی

کتاب	پائی	آنے	روپے
صحیح بخاری محشی			
کامل مجلد	۰	۰	۱۰
رسالہ شیخ علی المتقی	۰	۴	۰
وصایا النبی لسیدنا			
علی کرم اللہ وجہہ	۶	۲	۰

کتب فقہ عربی مذہب حنفی

کتاب	پائی	آنے	روپے
شرح وقایہ معہ حلبی			
خوشخط طبع جدید مجلد	۰	۶	۲
ایضاً کاغذ مصری مجلد	۰	۶	۲
ایضاً کاغذ سفید بالین مجلد	۰	۱۲	۲
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۱۲	۲
شرح الیاس محشی مجلد	۰	۸	۲
کنز الدقائق معہ عینی زیر طبع			

کتاب	پائی	آنے	روپے
در المختار فی شرح			
تنویر الابصار مجلد	۰	۰	۲
منیۃ المصلی	۰	۷	۰
ابو المنتہی خوشخط محشی	۰	۴	۰

کتب اوراد عربی

کتاب	پائی	آنے	روپے
مجموعہ دلائل الخیرات ۱۲			
پیجی معہ حزب النصر دعاء			
لیلۃ نصف الشعبان حزب			
الاعظم حزب البر حزب			
البحر دعاء ختم الدلائل			
قصیدہ بردہ حزب الامام			
النووی حزب النبوی			
حزب الدور الاعلیٰ قصیدہ			
منفرجہ قصیدہ الہامیہ			
اوراد سیدنا عبد القادر			
صلوۃ مشیشۃ کاغذ			
سفید مجلد	۰	۷	۰
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۸	۰
ایضاً کاغذ سفید جلد			
پارچہ	۰	۶	۰
ایضاً جدول و آیات			
رنگین نہایت خوشنما			
مطلا حنائی	۰	۱۲	۱
ایضاً سفید	۰	۴	۱
ایضاً خورد ۳۲ پیجی مجلد	۰	۵	۰
ایضاً کاغذ حنائی	۰	۷	۰
درود مستغاث معہ			
اسماء باری تعالیٰ وغیرہ	۰	۳	۰
ایضاً مترجم ہندی			
معہ چہل حدیث	۶	۱	۰
گنج العرش معہ درود			
اکبر تختی کلان	۰	۱	۰
ایضاً تختی خرد	۹	۰	۰
اسماء اہل بدر	۶	۱	۰
سورۃ انعام معہ ترکیب			
وخواص	۰	۲	۰
سورۃ انعام فقط	۰	۱	۰

کتاب	پائی	آنے	روپے
اوراد شیخ عبد الغنی			
نابلسی	۰	۲	۰
دعاء مکہ معظمہ	۰	۱	۰
دعاء مدینہ منورہ			
کاغذ سفید	۰	۱	۰
ایضاً کاغذ حنائی	۶	۱	۰
حصن حصین	۰	۶	۰
دعاء عکاشہ معہ نور نامہ	۶	۰	۰
اسماء الحسنیٰ عربی			
منظوم	۰	۲	۰
نقشہ مکہ معظمہ			
روغنی رنگین وسط	۰	۶	۰
ایضاً کلان رنگین	۰	۸	۰
نقشہ مدینہ منورہ			
رنگین اوسط	۰	۶	۰
ایضاً کلان رنگین	۰	۸	۰
ایضاً بیت المقدس روغنی			
رنگین اوسط	۰	۴	۰
ایضاً مجموعہ مقامات			
متبرکہ جس میں بیت اللہ			
شریف مسجد نبوی بیت			
المقدس بغداد شریف			
کربلائے معلی جنت البقیع			
جنت المعلی جبل عرفات			
طائف شریف حجر اسود			
بیر زمزم جائے شہادت			
دندان مبارک شبیکہ			
شریف مسجد قبا مسجد			
قوۃ الاسلام مسجد قبلتین			
جبل احد شہدائے احد			
مسجد جن مسکن فاطمہ			
مقام ابراہیم منبر باب			
السلام قدیم جائے ولادت			
صفا منارہ حرم شریف			
مسجد دایہ حلیمہ مزدلفہ			
نزول اقراء مدنج جمرہ			
اولی جمرہ وسطی جمرہ			
البقیع جبل ثور تنعیم			
مسجد عمرہ عمارات منا			
جبل نور جائے شق القمر			
جبل ابو قبیس کے نقشے			
قابل دید موجود ہیں	۰	۱۰	۰

کتب مولود النبی الکریم عربی

کتاب	پائی	آنے	روپے
مجموعہ مولود شرف			
الانام معہ مولود برزنجی			
نثر مولود برزنجی نظم			
قصیدہ بردہ ادعیہ ختم			
مولود عقیدۃ العوام			
تختی کلان کاغذ سفید			
دبیز مجلد	۰	۹	۰
ایضاً کاغذ باریک	۰	۸	۰
ایضاً کاغذ حنائی دبیز	۰	۱۳	۰
ایضاً کاغذ باریک	۰	۱۱	۰
مجموعہ مولود شرف الانام			
معہ مولود برزنجی نثر			
مولود برزنجی نظم قصیدۃ			
البردہ قصیدۃ المنفرجہ			
ختم القرآن اسماء الحسنیٰ			
عقیدۃ العوام التذکیر			
لشہر رمضان التذکیر			
لسائر الانام ترتیب لسیدنا			
عبد اللہ العلوی الحداد			
تختی پونیہ کاغذ			
سفید مجلد	۰	۶	۰
ایضاً کاغذ حنائی مجلد	۰	۷	۰
مجموعہ مولود دیبعی			
قصیدہ وتریہ سفید	۰	۱۲	۰
ایضاً کاغذ حنائی	۰	۰	۱
مولود برزنجی خرد فقط	۹	۰	۰
مولود بدریہ معہ برزنجی	۰	۶	۰
مولود القیبنی حنائی	۶	۱	۰
دیوان سیدنا عبد			
الرحیم برعی	۰	۱۰	۰

دیوان حسان بن ثابت			
شاعر النبی صلعم	۰	۸	۰
بارھوین رسول کریم	۰	۱	۰
گیارھوین غوث الاعظم	۰	۲	۰
ایضاً مترجم سفید	۶	۲	۰
معراج نامہ برزنجی	۰	۱	۰
قصۂ معاذ بن جبل			
فی وفات النبی	۰	۲	۰
دیوان میرغنی عرف			
ریاض المدیح مجلد	۰	۵	۰
مجموعۃ العقائد مع عمدۃ			
القصائد اسمین نہایت			
عمدہ قصائد ہین	۶	۱	۰
سمط الجواہر فی قصائد			
مدح سید المرسلین	۰	۳	۰
تہلیل	۰	۱	۰
رسالۂ فضائل فی			
معنی لا الہ الا اللہ	۰	۴	۰
جامع المعجزات عربی	۰	۶	۰
مولود دیبعہ خُرد	۰	۳	۰

کتب صرف و نحو و منطق عربی

شرح ملاجامی نسخہ محشی	۰	۶	۲
ایضاً مصری	۰	۶	۲
مجیب الندا شرح قطر الندا	۰	۱۰	۰
مجموعۂ نحو میر	۰	۲	۰
مجموعۂ منطق یعنی صغرا و کبرا	۰	۲	۰
صرف میر	۰	۲	۰
ضریری	۶	۱	۰
ایساغوجی معہ شرح یکروزی	۰	۱	۰
دافع التوہمات یعنی			
حاشیۂ عبدالغفور	۰	۸	۱
حاشیہ کفراوی علی			
متن الاجرومیہ	۰	۴	۰
غایۃ التحقیق یعنی			
شرح جامی لکافیہ	۰	۸	۰
ملحۃ الاعراب	۰	۴	۰

کتب متفرقہ عربی

قول النفیس فی تقلید			
الابلیس	۰	۲	۰
حکایۃ الصالحین	۰	۴	۰
قصہ لیلی و مجنون	۰	۴	۰
مجموعۂ خطب بدون جلد			
مذہب حنفی	۰	۱۲	۰
ایضاً نباتۃ المصری			
طبع جدید مجلد	۰	۶	۰
عرایس التیجان یعنی قصص			
الانبیاء عربی مجلد	۰	۰	۲
نفحۃ الیمن فی الحکایات	۰	۱۳	۰
شمس المعارف صغری			
فی التعویذات	۰	۱۲	۰
نوادر ابی نواس	۰	۲	۰
اعلام الناس بغیر جلد	۰	۱۲	۰
ایضاً مجلد	۰	۰	۱
اسعاف الراغبین در سیرت			
اہل بیت الطاہرین رض	۰	۸	۰
قرعہ سیدنا جعفر رض	۶	۱	۱
شرح قصیدہ امالی	۰	۶	۰
تعبیر الرؤیا و المنام			
لابن سیرین رح	۰	۵	۰
تذکرۃ الواعظین	۰	۱۲	۰
ابو معشر الفلکی	۰	۶	۰
دیوان سیدنا علی رض	۰	۶	۰
مناقب سیدنا علی رض	۰	۸	۰
خلاصۃ الحساب محشی	۰	۴	۰
مجربات دیربی فی	۰		
التعویذات مجلد	۰	۸	۰
طبع قدیم مجلد	۰	۱۲	۰
فوائد الشرجی معہ			
شرح اسماء الحسنی	۰	۸	۰
قصہ علی نور الدین	۰	۲	۰

قصہ حسن صایغ بصری	۰	۳	۰
قصہ حمال	۶	۱	۰
قصہ تودد الجاریہ	۶	۲	۰
قصہ قاضی مع الحرامی	۹	۰	۰
قصۂ عجیب و غریب	۰	۳	۰
قصہ قمر الزمان	۰	۳	۰
فتوح الیمن المعروف			
براس الغول		۸	۰
کلیلہ دمنہ	۰	۱۲	۰
درۃ الناصحین سفید مجلد	۰	۸	۱
ایضاً خانی مجلد	۰	۱۲	۱
قرعۃ الانبیاء	۰	۲	۰
قرعۃ محی الدین ابن عربی	۰	۲	۰
نزہۃ المجالس	۰	۸	۱
مسائل سیدنا عبداللہ			
بن سلام	۰	۲	۰
دیوان حداد	۰	۱۰	۰
الف لیلہ کامل در چہار جلد	۰	۰	۶
قطعات الجواہر برای			
تعلیم خط عربی	۰	۴	۰
قاموس للغات	۰	۸	۷
دیوان سید عبدالجلیل	۰	۱۰	۰
انشاء عطار	۰	۴	۰
قصہ سیدنا یوسف عربی	۰	۳	۰
قصہ سیدنا موسی	۰	۱	۰
مجموعۂ نصائح دینیہ			
لعبداللہ علوی الحداد	۰	۰	۱
الدرر السنیۃ فی رد علی الوہابیہ			
جمعہ شیخ الاسلام	۰	۶	۰
کحل العیون فی دفع			
الشک والظنون	۰	۲	۰
ارشاد العباد	۰	۸	۰
سبائک الذہب فی معرفۃ			
قبائل العرب	۰	۴	۱
توایخ فتوح البہنسا	۰	۸	۰

کتب التفاسیر فارسی و قرآنہاے مترجم فارسی

تفسیر حسینی معہ قرآن مترجم فارسی سفید	۰	۸	۳
ایضاً کاغذ مصری	۰	۸	۳
ایضاً کاغذ خانی دبیز	۰	۰	۶
ایضاً کاغذ خانی باریک	۰	۰	۵
ایضاً کاغذ سفید دبیز	۰	۰	۵
ایضاً کاغذ گلابی طبع فتح الکریم	۰	۰	۴
ایضاً کاغذ زرد	۰	۰	۴
تفسیر مولانا یعقوب چرخی	۰	۸	۰
تفسیر فتح العزیز سورۃ البقر	۰	۴	۲
تفسیر فتح العزیز پارہ تبارک	۰	۰	۱
ایضاً پارہ عم	۰	۰	۱
حمایل شریف مترجم فارسی با			
محاورہ تحت اللفظ مترجمۂ مولانا			
شاہ ولی اللہ صاحب محدث دہلوی			
و بر حاشیہ فوائد ترجمہ از مترجم			
مسمی بہ فتح الرحمن کاغذ سفید	۰	۸	۱
ایضاً کاغذ مصری	۰	۸	۱
ایضاً خانی	۰	۰	۲
قرآن مترجم فارسی کاغذ			
سبز طبع فتح الکریم	۰	۴	۱

کتب الحدیث و الفقہ فارسی

حیرۃ الفقہ معہ رسالہ قاضی قطب	۶	۱	۰
دقایق الاخبار مترجم فارسی	۰	۶	۰
مسلک المتقین	۰	۸	۱
شروط الصلوۃ	۶	۱	۰
معانی الصلوۃ کاغذ سفید	۰	۳	۰
ایضاً خانی ریزہ	۰	۳	۰
عین العلم محشی معہ ترجمہ فارسی	۰	۶	۲
خلاصہ کیدانی مترجم فارسی	۰	۱	۰
صلوۃ مسعودی کاغذ سفید			
ایضاً خانی محشی			

کتب اوراد عربی معہ ترجمہ فارسی

دلائل الخیرات مترجم فارسی کاغذ سفید مجلد معہ شرح محمد فاضل	۰	۱۴	۰

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
ایضاً کاغذ مصری	۰	۱۴	۰
ایضاً کاغذ حنائی	۰	۴	۱
اوراد فتحیہ کاغذ سفید	۶	۱	۰
مجموعۂ قصاید بردہ وغوثیہ			
وغیرہ مترجم بترجمۂ فارسی	۰	۳	۰
وسیلۃ النجات معہ اسناد			
ودو صد اسمائے آنحضرتؐ	۰	۴	۰
مولود برزنجی فارسی سفید	۶	۱	۰
ایضاً حنائی	۰	۲	۰
اوراد فتحیہ کاغذ حنائی	۰	۲	۰

کتب التصوف ونصایح فارسی

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
تکمیل الایمان بغیر جلد	۰	۴	۰
انیس الواعظین مجلد	۰	۱۴	۰
ایضاً بلاجلد	۰	۱۲	۰
ایضاً حنائی مجلد	۰	۲	۱
ایضاً بلاجلد	۰	۰	۱
مثنوی بوعلی قلندر	۰	۱	۰
حدیقہ حکیم سنائی	۰	۰	۲
تذکرۃ الاولیا حضرت عطارؒ			
کاغذ سفید ومصری	۰	۰	۱
نسب نامہ رسول مقبول صلعم	۰	۱	۰
شواہد النبوۃ	۰	۱۲	۰
اخلاق محسنی خوشخط	۰	۷	۰
مثنوی لب لباب زیر طبع			
تحفۂ نصایح مجلد کاغذ سفید	۰	۴	۰
ایضاً کاغذ مصری	۰	۴	۰
ریاض الناصحین مجلد			
کاغذ سفید رسمی	۰	۸	۱
ایضاً کاغذ سفید دبیز	۰	۱۲	۱
ایضاً حنائی	۰	۴	۲
کیمیائے سعادت مجلد کاغذ سفید	۰	۱۲	۱
ایضاً کاغذ سفید پالس	۰	۴	۲
ایضاً کاغذ مصری	۰	۱۲	۱
ایضاً کاغذ حنائی	۰	۴	۲
منہاج العابدین	۰	۵	۰
معارج النبوۃ کاغذ سفید	۰	۰	۳

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
معارج النبوۃ کاغذ مصری	۰	۰	۳
ایضاً کاغذ حنائی	۰	۰	۴

کتب درسیہ فارسی

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
گلستان خوشخط محشے مجلد			
کاغذ سفید	۰	۱۰	۰
ایضاً بدون حاشیہ	۰	۸	۰
ایضاً درمتن وحاشیہ	۰	۵	۰
بوستان محشیٰ خوشخط			
مجلد کاغذ سفید	۰	۱۲	۰
ایضاً مصری	۰	۱۲	۰
ایضاً درمتن وبرحاشیہ	۰	۵	۰
اعتقاد نامہ	۹	۰	۰
نام حق	۶	۰	۰
یوسف زلیخا محشیٰ مجلد	۰	۸	۰
ایضاً خرد معرا	۰	۶	۰
ما مقیمان	۶	۰	۰
محمود نامہ	۷	۰	۰
پندنامہ فریدالدین عطارؒ	۰	۲	۰
حکایات دلپسند	۰	۳	۰
عجائب الحکایات	۰	۳	۰
بہار دانش خوشخط محشے	۰	۰	۱
سکندرنامہ بری	۰	۰	۱
خمسۂ نظامی زیر طبع	۰	۰	۲
صد حکایات خوشخط	۰	۷	۰
حکایات لطیف خوشخط			
طبع جدید	۶	۱	۰
مجموعۂ تعلیم الصبیان یعنی ۱۲ کتابین	۰	۱۴	۰
مجموعۂ فارسی یعنی ۱۰ کتابین	۰	۶	۰
فوائد المبتدی آمدن کریما وغیرہ	۰	۳	۰
قواعد فارسی		۱	۰
صفوۃ المصادر	۰	۱	۰
کریما مقیمان محمود نامہ			
پندنامہ ورسالہ قاضی قطب	۰	۲	۰
قصۂ حاتم فارسی	۰	۱۱	۰
گلدستۂ ریاحین یعنے			

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
سرخط مشق کلان	۰	۱	۰
طوطی نامہ یعنے چہل طوطی	۰	۲	۰
عطائی نامہ	۶	۰	۰
دستور الانشا معہ فرہنگ			
ومعہ انشا مختصر وانشا			
نعمتی وغیرہ زیر طبع	۰	۴	۰
انشا مادھورام	۰	۵	۰
تحقیق القوانین	۰	۴	۰
چہل سبق	۶	۱	۰
شمس قہقہہ معہ قصۂ رعنا			
وزیبا زیر طبع	۰	۸	۲
فوائد عزیزیہ معہ الف بائے فارسی	۳	۱	۰
مصدر فیوض معہ شرح اردو	۰	۳	۰
چہار درویش فارسی	۰	۱۱	۰
مجموعۂ سفید یعنے آمدن			
معہ ترکیب وغیرہ	۰	۱۲	۰
آمدن سی لفظی	۰	۱	۰
فارسی واردو آموز	۶	۱	۰
انشا ترسل کاغذ سفید	۶	۱	۰
انشا خلیفہ معہ انشا رستمی	۰	۴	۰
اشرف الانشا	۰	۸	۰
افصح الانشا	۰	۳	۰
فارسی آموز حصۂ اول	۰	۲	۰
فارسی اصول حصۂ دوم	۰	۳	۰
فارسی شرح الحروف حصۂ سوم	۰	۴	۰
ایضاً حصۂ چہارم	۰	۵	۰
دستور الصبیان	۰	۱	۰
نصاب الصبیان	۶	۱	۰
اشرف القوانین	۰	۵	۰
فارسیات یعنے اسمائی			
اشیا معہ اردو	۶	۱	
کلید دانش	۰	۲	
لغات سعید	۹	۰	۰
کریما مسدس المعروف			
بہ محبوب شاہی کریما	۶	۱	۰

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
کریما فقط	۹	۰	۰
خالق باری جلی قلم	۶	۱	۰
انشا ہرکرن انشا مطلوب			
مع شمع دبستان وشمع شبستان	۰	۳	۰

دیوانہائے فارسی

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
دیوان حافظ خوشخط گلدار	۰	۱۲	۰
ایضاً خورد سفید	۰	۷	۰
ایضاً مصری	۰	۷	۰
ایضاً رنگین مطلا	۰	۰	۵
دیوان بیدل زیر طبع	۰	۴	۱
کلیات حیدر	۰	۴	۰
تحفۃ العشاق یعنے چمن			
بینظیر فارسی	۰	۴	۰

کتب متفرقہ فارسی

کتاب	پائی	آنہ	روپیہ
فتوح الحرمین یعنی مناسک حج	۰	۴	۰
کامل التعبیر یعنی خوابنامہ فارسی	۰	۱۲	۰
روضۃ الشہدا تصنیف ملا کاشفی	۰	۱۲	۰
گلشن راز	۰	۳	۰
تحقیق الاوزان	۰	۱	۰
قصۂ لیلی ومجنون	۰	۶	۰
قصۂ گربہ وموش	۰	۱	۰
آداب الحرمین دربیان حج	۶	۱	۰
حیات القلوب فی زیارت			
المحبوب دربیان حج	۰	۱۲	۰
قصۂ دزد وقاضی	۶	۱	۰
منتخب النعم یعنے خوان نعمت فارسی	۰	۲	۰
دبستان مذاہب اس کتاب			
لاجواب مین پارسی. زرتشت			
ہنود. بیراگی. سنی. شیعہ			
اسمٰعیلیہ. صوفیہ حکما وغیرہ			
تمام دنیا کے مذہبونکے عقائد			
کا مفصل حال درج ہے یہ نسخہ			
گنجینۂ حالات ادیان جہان			
وخزینۂ معلومات مذاہب اور			
لائق دید وقابل خرید ہے	۰	۰	۱

کتب تواریخ فارسی

	پائی	آنہ	روپیہ
جہان کشائے نادری	۰	۱۲	۰
تاریخ درانی المعروف تاریخ سلطانی	۰	۰	۲
تواریخ مرآت احمدی دربیان			
اولیائے کرام و سلاطین گجرات مجلد	۰	۸	۱
مرات سکندری در تذکرہ			
سلاطین ملک گجرات سفید	۰	۰	۱
ایضاً کاغذ مصری	۰	۴	۱
تاریخ سلطان سبروسمی			
تزک تیموراس کتاب مین			
نہایت عمدہ پیرایہ حالات			
امیر تیمور کے لکھے گوہین			
قابل دید و لائق خرید ہے	۰	۱۲	۰
الف لیلہ فارسی مع تصاویر	۰	۰	۳
تاریخ تحفۃ الکرام مجلد	۰	۴	۱
نشان حیدری تواریخ			
ٹیپو سلطان	۰	۰	۱
ایضاً کاغذ مصری	۰	۴	۱
قصص الانبیا کاغذ سفید ولایتی	۰	۱۲	۰
ایضاً کاغذ بادامی و بیز	۰	۰	۱

کتب لغت فارسی

	پائی	آنہ	روپیہ
شمس اللغات کاغذ سفید مجلد	۰	۰	۳
ایضاً مصری	۰	۰	۳
ترجمان ترکی عربی فارسی مجلد	۰	۷	۰
غیاث اللغات مع چراغ ہدایت مجلد	۰	۰	۲
مختصر اللغات	۶	۱	۰

قرآن شریف مترجم اردو

	پائی	آنہ	روپیہ
قرآن چوب قلم مترجم ہندی			
مترجمہ شاہ رفیع الدین صاحب			
تختی کلان کاغذ سفید و بیز			
قسم اول ف	۰	۰	۶
ایضاً کاغذ سفید و بیز قسم دوم	۰	۰	۵
ایضاً کاغذ سفید رسمی قسم سوم	۰	۰	۴

	پائی	آنہ	روپیہ
ایضاً کاغذ خطائی و بیز جلد عمدہ	۰	۰	۷
قرآن مجید مترجم ہندی ترجمہ			
کیا ہوا شاہ عبد القادر صاحب			
دہلوی کا تختی کلان اور			
حاشیہ پر موضح القرآن ابتدا			
مین پارے اور سورتوں کی فہرست			
اور تفصیل ان سترہ مقاموں کی			
جنکے اعراب غلط پڑھنے سے			
کفر ہوتا ہے بعد اوسکے رسالہ			
خلاصۃ القرآن عرف آئینہ			
قرآن جسمین قرآن مجید کے			
تمام حروف الف سے ی			
تک کی علیحدہ علیحدہ گنتی			
وشمار زبر و زیر و پیش و مدو			
جزم و تشدید و نقاط و کلمات			
و آیات و قواعد وقف و			
پرطون و تنوین و اوغام			
وغیرہ ہر ایک شرح و بسط			
کے ساتھ درج ہین اور			
آخر مین بیان فضائل و آداب			
تلاوۃ قرآن در موز او قاف			
و نقشہ میزان القران وغیرہ			
شامل ہے۔			
۱۲ جہری کاغذ سفید رسمی مجلد	۰	۰	۳
ایضاً کاغذ مصری مجلد	۰	۰	۳
ایضاً کاغذ سفید و بیز مجلد	۰	۸	۳
ایضاً کاغذ خطائی مجلد	۰	۸	۴
ایضاً کاغذ خطائی و بیز مجلد	۰	۰	۵
قرآن مترجم ہندی تحت			
اللفظ حضرت مولانا شاہ			
رفیع الدین رحمۃ اللہ علیہ و			
برحواشی فوائد یعنی موضح			
القرآن حضرت مولانا شاہ			
عبد القادر صاحب قدس سرہ			
العزیز تختی خرد و رنگین لوح			
کاغذ سفید رسمی مجلد	۰	۸	۱
ایضاً کاغذ مصری مجلد	۰	۸	۱

	پائی	آنہ	روپیہ
ایضاً کاغذ سفید و بیز مجلد	۰	۴	۲
ایضاً کاغذ خطائی رسمی مجلد	۰	۸	۲
ایضاً کاغذ خطائی و بیز مجلد	۰	۰	۳
حمایل مترجم ہندی طبع لاہور			
کاغذ بادامی مجلد	۰	۱۲	۱
پارہ عم مترجم ہندی زیر طبع	۰	۳	۰

تفاسیر ہندی

	پائی	آنہ	روپیہ
تفسیر رؤفی کامل در دو جلد	۰	۰	۸
تفسیر فاتحۃ الحکیم	۰	۶	۰
	۰		
تفسیر عزیزی پارہ عم مجلد ابری		۰	۱
ایضاً پارہ تبارک مجلد	۰	۸	۱
ایضاً سورہ بقر مجلد	۰	۱۲	۲
تفسیر مرادیہ پارہ عم مجلد	۰	۱۲	۰
تفسیر آیات الاحکام مجلد	۰	۱۴	۰
تفسیر نوسیپارہ عم منظوم مجلد	۰	۵	۰
تفسیر سورہ یوسف نظم مجلد	۰	۷	۰

اوراد مترجم ہندی

	پائی	آنہ	روپیہ
شفاء العلیل ترجمہ قول الجمیل	۰	۵	۰
درود معظم مترجم اردو	۰	۱	۰
علاج الاعظم خواص اسماء الحسنیٰ	۰	۱	۰
اوراد احسانی نوافل تمام سال	۰	۲	۰
فضایل الشہور والصیام	۶	۳	۰
توشۂ عقبےٰ خواص اسماء الحسنیٰ	۰	۱	۰
دلایل الخیرات مترجم اردو			
محشے کاغذ سفید	۰	۱۰	۰
ایضاً کاغذ مصری	۰	۱۰	۰
ایضاً کاغذ خطائی	۰	۰	۱
عہد نامہ مترجم ہندی	۶	۰	۰
درود تاج مع درود لکھی	۹	۰	۰

فقہ حنفی اردو

	پائی	آنہ	روپیہ
رسالہ تجہیز و تکفین	۰	۲	۰
شرع محمدی مجلد	۰	۷	۰
فقہ احمدی تنبیہ الانسان			

	پائی	آنہ	روپیہ
فی بیان حلال و حرام حیوان	۰	۷	۰
مصباح الصلوٰۃ مجلد	۰	۷	۰
ترتیب الصلوٰۃ ہندی	۰	۳	۰
ایضاً مجلد	۰	۴	۰
مجموعہ خطب مترجم ہندی	۶	۱	۰
مصباح الحیات مجلد	۰	۶	۰
ایضاً بغیر جلد	۰	۵	۰
مفتاح الجنۃ مجلد	۰	۷	۰
مسایل اربعین مجلد زیر طبع	۰	۷	۰
صلوٰۃ الرحمٰن ترجمہ			
منیۃ المصلی مجلد	۰	۵	۰
ترکیب الصلوٰۃ	۰	۲	۰
حجۃ الاسلام مذہب فقرا	۶	۰	۰
کشف الخلاصہ جدید تختی کلان	۰	۱	۰
ایضاً مع ترکیب	۶	۱	۰
تشریح الحج	۰	۲	۰
تحفۃ الطرفین وہدیۃ فریقین	۶	۱	۰
کرسی نامہ آنحضرت منظوم	۶	۱	۰
مجموعہ ضرور المسلمین مع عقائد			
نامہ اردو و احکام الایمان			
ترجمہ پنج کلمہ و سید الاستغفار			
در نظم مسایل ثمانیہ تکمیل			
الایمان حقیقت الصلوٰۃ عمدۃ			
الکلام فی بیان الحلال والحرام			
رسالہ روزہ نامہ رسالہ منظوم			
دربیان گناہ کبیرہ	۶	۳	۰
مجموعہ شش رسالہ یعنی کنز			
المصلی تیسیر الصلوٰۃ بیان			
صدقۂ فطر کسب الغنی بیان			
قدر شب برات ہدایات الاضاحی	۶	۳	۰
صراط الاسلام مع صراط النجات	۰	۳	۰
روح الایمان والاسلام	۶	۲	۰
چار کرسی کلان احمد خان			
شیرانی	۰	۱	۰
ایضاً خرد	۶	۰	۰
حیرۃ الفقہ	۰	۱	۰
علم الفرائض زیر طبع	۰	۷	۰

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
نافع خریداران	۶	۱	۰
رسالہ گوشہ ونکاح ثانی	۶	۱	۰
تحفۂ احمدی وصیغۂ نکاح	۰	۳	۰
سراج الحیات جلد دوم			
مصباح الحیات معہ ۳۲ رسالہ			
یعنے اسناد وقصیدہ بردہ وغیرہ	۰	۴	۰
مالابد ہندی مجلد	۰	۵	۰
ایضاً بلاجلد	۰	۴	۰
ضرور المسلمین معہ تنفید الصلوٰۃ	۰	۱	۰
سکرات نامہ	۶	۰	۰
جامع الفتاوے جلد اول مجلد	۰	۱۲	۰
ایضاً جلد دوم مجلد	۰	۱۲	۰
ایضاً جلد سوم مجلد	۰	۱۲	۰
مجموعۂ حافظ الخطب			
ہندی معہ نظم ونثر	۰	۴	۰
نظام الاسلام	۰	۷	۰
کنز الرحمۃ یعنے چند نقشجات			
مدینہ منورہ ومکہ معظمہ وغیرہ	۰	۱	۰
تنبیہ المضلین	۶	۱	۰
کنز المصلی	۶	۰	۰
مردہ احوال	۰	۱	۰
کیفیت ختم قرآن	۰	۲	۰
راہ نجات	۶	۱	۰
دولت بیزوال اس کتاب			
مین ایک سو مسئلے ایسے لکھے			
ہین کہ جنپر عمل کرنے سے مفلسی			
دور ہو اور توانگری حال و			
مال کی حاصل ہو معہ دعائے			
قدح معظم	۰	۴	۰
آداب المساجد	۰	۴	۰
خزینۃ الفقہاء	۰	۳	۰
تحفۃ الصائمین	۰	۳	۰
موضح الکبائر والبدعات ورسوم	۶	۰	۰
مخزن الاسلام	۰	۳	۰
خلاصہ کیدانی مترجم ہندی	۰	۱	۰
زاد السبیل الی دار الخلیل	۰	۳	۰
جام شراب خانہ خراب	۰	۱	۰

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
اسلامی پہلی کتاب	۶	۰	۰
مناسک حج یعنے آداب حج مین	۶	۱	۰
رسالہ مرآۃ التعلیق ورسایل			
اصلاح حجامات فصد مطابق			
شریعت محمدی	۶	۱	۰
خطب الجمعہ والعیدین باترجمہ			
اردو مجوزہ علمای حرمین			
الشریفین	۰	۱۰	۰
ایضاً مجلد	۰	۱۲	۰

فقہ شافعی رح اردو

ترکیب وضو نماز ہندی			
معہ شہادت نامہ	۰	۴	۰
تحفۃ الاخوان فقہ اردو	۰	۷	۰
کفایۃ الاسلام فارسی	۰	۱	۰
فقہ شافعی رح	۰	۴	۰
ضوابط شافعی رح	۶	۱	۰
مالابد فارسی	۰	۶	۰
کفایۃ الاسلام اردو	۶	۱	۰
تحفۂ اخیار ترجمہ مالابد منشی			
محمد اسمعیل صاحب مہمطولے			
کا ترجمہ کیا ہوا	۰	۶	۰
ایضاً مجلد	۰	۸	۰
سرتاج اردو ترجمہ انتخاب			
جلد اول تحفۃ المحتاج شرح منہاج	۰	۴	۱

فقہ شافعی رح عربی

فتح القریب	۰	۸	۰
متن الزبد	۰	۴	۰
ابی شجاع معہ سفینۃ النجاۃ	۶	۱	۰
ایضاً تختی پونیہ خوشخط فقط	۰	۲	۰

مولود ومعجزات وقصائد اردو

حافظ الایمان در نعت			
رسول آخر الزمان معہ مدحیات			
نعتیہ باضافۂ جواہر البیان	۰	۸	۰

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
حافظ الاسلام و نعت شفیع			
الانام معہ مخزن القصائد			
باضافۂ جواہر الکلام	۰	۸	۰
حافظ الایمان حصۂ اول جدید	۰	۳	۰
ایضاً حصۂ دوم	۰	۳	۰
ایضاً حصۂ سوم	۰	۳	۰
حافظ الایمان ہر سہ حصہ			
کامل مجلد جدید	۰	۱۰	۰
حافظ الاسلام حصۂ اول جدید	۰	۳	۰
ایضاً حصۂ دوم	۰	۳	۰
ایضاً حصۂ سوم	۰	۳	۰
حافظ الاسلام ہر سہ حصہ			
کامل مجلد جدید	۰	۱۰	۰
تحفہ مداح پیغمبر عرف مجموعہ			
اطہر مولود نظم ونثر باضافۂ			
نعت سرور۔ وکلام گوہر			
قصائد زنانی زبان مین			
نہایت دلچسپ ہین یہ مجموعہ			
مولود خوانونکے لئے نہایت			
کار آمد لائق دید وقابل خریدہے	۰	۸	۰
نغمۂ روحی عرف مناقب اجمیری			
مصنفۂ تجمل جلالپوری در مناقب			
حضرت خواجہ معین الدین چشتی			
اجمیری رحمۃ اللہ علیہ نہایت			
عمدہ دیوان خوش عنوان ہے	۰	۲	۰
نسخۂ ہلال عید عرف نجم الضیا			
جدید مؤلفہ تجمل جلالپوری			
حصۂ اول	۶	۱	۰
ایضاً حصۂ دوم معہ روایات			
بسم اللہ	۰	۲	۰
ایضاً حصۂ سیوم	۰	۲	۰
ایضاً حصۂ چہارم	۰	۲	۰
ایضاً حصۂ پنجم معہ نظم ونثر	۰	۲	۰
ایضاً حصۂ ششم معہ نظم ونثر	۰	۲	۰
ایضاً حصۂ ہفتم معہ نظم ونثر	۰	۲	۰
ایضاً حصۂ ہشتم معہ نظم ونثر	۰	۲	۰
ایضاً حصۂ نہم معہ نظم ونثر	۰	۲	۰

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
نسخۂ ہلال عید حصۂ دہم معہ			
معراج نامہ نظم ونثر	۰	۲	۰
نسخۂ ہلال عید عرف مجموعۂ			
نجم الضیا جدید دسون حصے			
کامل مجلد	۰	۰	۱
دریائے نعت کلام واقف	۰	۱	۰
حافظ القصائد معہ نظم ونثر			
جدید مضمون اضافہ کرکے			
بار دوم طبع کیا ہے	۰	۴	۰
فروغ جاوید نعت سعید			
قابل دید	۰	۲	۰
مولود حرز جان در مدح			
نبی آخر الزمان	۰	۱	۰
انوار قادری یعنی جدید گلزار			
قادری در مناقب غوث الاعظم			
مخمس ومسدس وکرامات منظوم چند			
آمین مؤلفۂ تجمل جلالپوری	۰	۴	۰
فروغ دایم عرف گلزار خادم			
نہایت مقبول خلایق			
نعتیہ قصائد ہین۔	۰	۲	۰
مرغوب احمدی یعنی دیوان شریف			
بنگلوری نہایت پاکیزہ نعتیہ			
کلام ہے	۰	۴	۰
باغ رسول یعنے گلشن نعت			
ومناقب	۰	۲	۰
اعجاز احمدی منظوم یعنے			
دوازدہ مجالس بیان آنحضرت			
از ولادت تا وفات	۰	۸	۲
مصباح المجالس ومعجزات			
سرور کائنات	۰	۴	۱
ایضاً کاغذ سبز	۰	۸	۱
سودائے آخرت معہ توشۂ عاقبت	۰	۷	۰
دیوان آدا	۶	۲	۰
چراغ ایمان مولود نظم ونثر	۰	۴	۰
گلبن نعت معہ بہار نعت			
وقصائد گوہر	۰	۲	۰
مخمسات وقصائد اطہر	۰	۲	۰

نام کتاب	روپیہ	آنہ	پائی
رحمۃ للعالمین مولود شریف	۰	۲	۰
حدیث قدسی در نعت	۰	۵	۰
دیوان لطف معہ قصاید تجمل	۰	۳	۰
مجموعۂ مدحیات و مناقبات	۰	۳	۰
قصائد نعتیہ عشق محمد مصطفےٰ	۰	۳	۰
اعجاز غوثیہ در کرامات پیر دستگیر رض	۰	۲	۰
تذکیر العارفین در احوال			
سید الکاملین	۰	۳	۰
محفل سترہوین جناب غوث الاعظم	۰	۳	۶
زین المجالس یعنے گیارہ مجالس			
در مناقب غوث الاعظم رض	۱	۰	۰
خزینۂ رحمت حصہ اول	۰	۴	۰
گیارہ مجالس غوث الاعظم			
خط عربی۔	۰	۱۰	۰
توشۂ عاقبت یعنی مدحیات			
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم	۰	۴	۰
گلزار احمدی معہ قصائد			
نعتیہ و مخمس و مسدس و مرثیہ			
وسلام و مناقب غوث پاک			
و مدح خواجہ و مخمس و مسدس			
آمد رمضان و الوداع رمضان	۰	۸	۰
مجموعۂ معدن نعت معہ			
مدحت رسول۔ مدح نبی لولی نام			
مدح رسول اکرم و مدح غوث			
الاعظم مولفہ تجمل جلالپوری	۰	۶	۰
مجموعۂ مولود دائی حلیمہ رض	۰	۲	۰
ہشت بہشت معہ حق و دیپک			
من ہرن من سوہن جگ			
سوہن آرام دل راحت جان			
من درپن من جیون مصنفہ			
جناب مولوی باقر صاحب			
آگاہ اس مجموعہ مین لایق			
مصنف نے محققانہ طور پر			
فضایل و خصایل و معجزات			
و حالات سرور کائنات نظم			
مین لکھے ہین اگرچہ زبان ہندی			
ہے مگر کلام مین پوری پوری			
شیرینی ہے مجلد۔	۰	۱۴	۰
مجموعہ بست و یک سالہ یعنی			
نور نامہ مولود بہاریہ شمایل			
نامہ قصہ حلیمہ دائی معراج نامہ			
معجزہ شق القمر گلدستۂ اعجاز			
اعجاز نامہ۔ اعزاز نامہ معجزہ			
درخت معجزہ ہرنی۔ ہجرت			
نامہ۔ ذکر ستون حنانہ خواب			
نامہ۔ عہد نامہ۔ وفات نامہ			
قصہ حضرت بلال شہادت نامہ			
فضایل نامہ مثنوی بارگاہ			
تجمل رسول کلمہ و مناجات	۰	۴	۰
نسیم جنت معہ خیابان فردوس	۰	۳	۰
مجموعۂ گلشن فردوس معہ			
بوستان مسیح گلستان بےخزان			
روضۂ رسالت بہار جنت			
مصنفہ مولوی حکیم معصوم			
علی صاحب فتحپوری۔	۰	۳	۰
مولود غلام امام شہید	۰	۳	۶
ذخیرہ حسنات	۰	۵	۰
بستان سنی یعنے کامل			
دیوان سنی	۰	۸	۰
کشتی نامہ رسول اکرم و ابوجہل	۰	۱	۰
مولود طاہریہ	۰	۲	۰
مجموعۂ نور نامہ و وفات نامہ وغیرہ	۰	۳	۰
نور نامہ بزبان پنجابی	۰	۱	۰
ارباب جنان	۰	۲	۰
شادی نامہ خاتون جنت رض	۰	۰	۹
دیوان قابل در نعت	۰	۲	۰
مجموعہ سی رسالہ یعنی آفرینش			
نامہ نور علی نامہ ستایش نامہ			
چند مناجات قصائد چند در نعت			
قصیدہ محسن قصیدہ قدسی			
غزل شہید در نعت حلیۂ شریف			
غزل غلام امام شہید در نعت			
قصیدۂ شہیدی بریلوی۔ موت			
نامہ۔ احمد نامہ عاشق نامہ الٰہی			
نامہ فنا نامہ حشر نامہ معجزہ خواب			
معجزہ حدیث خلافت قصیدہ			
تراب علیشاہ۔ قصیدہ پیر طاہر			
علی داستان صادقان			
قصہ بست اصحاب جذبۂ عشق			
مناجات زینت المجالس			
داستان عبرت افزا قصیدہ			
عاد اول قصیدہ عاد ثانی			
قصیدہ سوداگر عجم۔	۰	۳	۰
مظاہر الاعجاز در احوال			
فرزندان جابر رضی اللہ عنہ	۰	۲	۶
اسرار احمدی در ہجرت و			
وفات و جنگ وغیرہ	۰	۶	۰
گلشن قدس یعنی قصاید نعتیہ	۰	۳	۰
روضۃ القادری معہ خمسہ تجمل	۰	۱	۰
مجموعۂ نعت یعنی گلشن حافظ			
قصاید نعتیہ باضافۂ کلام جدید	۰	۴	۰
گلستان نعت و بوستان			
نعت معہ قصائد و معجزات	۰	۴	۰
مجموعۂ مناقب	۰	۳	۰
روضۂ روحانی	۰	۳	۰
قصاید شرف الانام فی			
ثنا محمد علیہ السلام	۰	۳	۰
ریاض حافظ	۰	۴	۰
عروس المجالس یعنے بارہ مجالس	۱	۰	۰
معجزۂ ہرنی	۰	۰	۹
مخزن حافظ	۰	۴	۰
مولود احمدیہ مجلد	۰	۴	۰
گلدستۂ انجمن غوثیہ	۰	۴	۰
قصاید احمدی	۰	۲	۰
دیوان دلکش یعنے دیوان دلخوش	۰	۲	۰
گلدستہ سروری در نعت	۰	۲	۰
شادی نامہ خدیجۃ الکبریٰ			
معہ خاتون جنت	۰	۱	۰
مرغوب القلوب فی معراج			
المحبوب مصنفہ رافت صاحب	۰	۵	۰
دیوان عبد	۰	۳	۰
حدیقۂ مصطفےٰ در مدح پیر مصطفی بغدادی	۰	۲	۰
چراغ محمدی	۰	۶	۰
سراج محفل جلد اول دیوان تجمل			
معہ چراغ بقا جلد دوم دیوان			
تجمل نہایت عمدہ نعتیہ			
قصیدون اور دلچسپ نصیحتونکا			
خزانہ لایق دید و قابل خرید ہے	۰	۶	۰
تجمل ریاض نعت حصہ دوم			
مصنفہ جناب صوفی مولوی			
عبد الغفور صاحب فیض مداح			
النبی بورڈیوی اس کتاب کا			
جواب مین اچھے اچھے نعتیہ قصائد			
اور مخمس اور قوالی غزلین ہین	۰	۱	۰
دیوان بندۂ رحمٰن	۰	۸	۰
گلزار معظم در بیان آمد الوداع رمضان	۰	۸	۰
اشرف المجالس یعنے مجلس			
شب قدر معہ وسیلۂ بخشش			
عرف فضائل شب قدر	۰	۲	۰
دیوان عطا عرف چراغ بقا	۰	۲	۰
کلام حافظ	۰	۵	۰
دیوان رافت	۰	۲	۰
روضۂ جیلانی در کرامات			
محبوب سبحانی نظم و نثر	۰	۳	۰
تحفۂ خیر مجموعۂ قصائد نعت	۰	۸	۰
فروغ ابدی	۰	۲	۰
چراغ ایمان قصائد نعتیہ	۰	۳	۰
نعت محتشم مخمسات و مسدسات	۰	۲	۰
دفتر برکات مناقب خواجہ	۰	۳	۰

اعلان

علاوہ انکے اور کتب مطبوعہ بمبئی و مطبوعہ ہندوستان و مصر و استنبول ہر علم و فن کی موجود ہین جو طلب کرنے پر روانہ ہوسکتی ہین

قطعات تواریخ طبع اسلامی بڑی تقویم بابت عنایت فرمودہ سخنوران شیرین زبان و شاعران امجاد و با ایمان

انور۔ جناب مولوی حاجی نور محمد صاحب تلمیذ حضرت مینا مقیم مدینہ منورہ

غالب جادو کو کرسی صدارت کی ملی
نام آور ہے مؤلف بے بدل تالیف ہے
خوبیاں حسن کے اس معشوقۂ طناز کی
جام جم آئینہ اسکندری کا ذکر کیا
خامہ انور نے لکھا مصرع تاریخ سال

عاقلان دہر کی جب مجلس آرائی ہوئی
ختم اوپر زیرکی تو اس پر اچھائی ہوئی
مشتری مائل ہوئی زہرہ تمنائی ہوئی
بڑھ کے ان دونوں سے یہ تقویم دانائی ہوئی
اسکے مہر حسن کی دنیا تماشائی ہوئی

عبد۔ جناب ابو عبد القادر صاحب داموری ٹھسکلی

مرحبا تقویم غالب حبذا طبع کریم
خوش لقا رنگین لباس آسمانی دلفریب
چہ عجب گر مشتری نازد برین جلوہ کہ عبد

دلربا دلکش ہمین یک نازنین ہند گشت
ہر کہ دیدش نقد جان قربان کنان دستش گرفت
شرح حال جام جم تقویم اسلامی بگفت

صدیق۔ جناب منشی محمد صدیق صاحب مالک قدسیہ جنتری بمبئی

کل تقاویم جہان مین بے نظیر ولاجواب
صفحۂ افلاک کا معلوم ہو کیونکر نہ حال
ہین منجم اسکے غالب اور تحمل مہتمم
کیون چھپائی مین نہ پیدا ہو جلا نور دلفریب
ہو سن ہجری کا ای صدیق مصرع آبدار

حضرت غالب کی اسلامی بڑی تقویم ہے
غیرت آئینہ اسکندری تقویم ہے
حسن معنی حسن مضمون سے بھری تقویم ہے
مطبع نامی کریمی مین چھپی تقویم ہے
مطلع انوار اسلامی بڑی تقویم ہے

لئیق۔ جناب الیس اے محمد اسحاق صاحب ہیڈ ماسٹر گورنمنٹ اسکول مدراس

فکر غالب نے کیا نکالی راہ
اسکی خوبی ہے خلق پر روشن
جب تحمل نے اہتمام کیا
طبع سے مطبع کریمی کے
اسکی تاریخ اے لئیق کہو

سبکی رہبر بنی بڑی تقویم
مثل نیر بنی بڑی تقویم
نیک منظر بنی بڑی تقویم
سب سے بہتر بنی بڑی تقویم
مہر انور بنی بڑی تقویم

رشید۔ جناب شیخ محمد بخش صاحب قادری ساکن اگت پوری ضلع ناسک

مرحبا کیسی شان و خوبی سے
جس کی شہرت ہے سارے عالم مین
ہو گئی دلپذیر اے غالب
اسکے مانند کار آمد خلق

سال نو کی چھپی نئی تقویم
بارک اللہ وہ ہے یہی تقویم
تمنے تالیف ایسی کی تقویم
ہے نہین کوئی دوسری تقویم

کہدو تاریخ انطباع رشید
شمع مجلس ہوئی بڑی تقویم

سلطان۔ جناب منشی سید محمد سلطان صاحب منگرولی مقیم بمبئی

جتنی تقویمین ہین سب سے حسن مین
کہدو اے سلطان بہ سال طبع

بڑھکر اسلامی بڑی تقویم ہے
رہبر اسلامی بڑی تقویم ہے

خورشید۔ جناب سید خورشید حسن صاحب ملازم دکان مطبع کریمی بمبئی

کتنے عمدہ ہین مضامین کتنی خوبی سے چھپی
جلوہ گستر ہو رہی ہے کیسے آب و تاب سے
تم کرو تحریر اے خورشید اسکا سال طبع

کیسی بہتر سال نو کی یہ بڑی تقویم ہے
مہر انور سال نو کی یہ بڑی تقویم ہے
سعد اکبر سال نو کی یہ بڑی تقویم ہے

خوشتر۔ جناب منشی عبد الرحمن صاحب مدرس مدرسۂ اسلامیہ منگرول کاٹھیاواڑ

بڑی تقویم کی ہے بات بالا
جو سال طبع کی ہے فکر خوشتر

اسے عالم مین حاصل برتری ہے
کہو تم۔ یہ ضیا افشان جنتری ہے

سعید۔ جناب منشی محمد سعید صاحب متوطن کیامٹی ضلع ناگپور

ہے ضیا بخش ایسی یہ تقویم
لکھ سعید اسکے طبع کی تاریخ

واقعی آفتاب معنی ہے
جنتری آفتاب معنی ہے

خادم۔ جناب مولوی عبد الکریم صاحب۔ مصحح مطبع کریمی بمبئی

ہوئی طبع اس زیب و زینت کیساتھ
جو ہے فکر تاریخ خادم تمہین

بہت دل کو مرغوب ہے جنتری
کہو تم۔ یہ کیا خوب ہے جنتری

اظہر۔ جناب منشی عبد الرحمن خان صاحب خلف جناب اظہر ساکن کرجا جاگیر

چھپ گئی ہے کیسی دلکش جنتری
کہد و اظہر مصرع تاریخ طبع

اسکی خوبی قابل تسلیم ہے
اک عدیم المثل یہ تقویم ہے

عاشق۔ جناب منشی محمد الیسین صاحب ساکن نصیر آباد ضلع خاندیس

کھلے ہین طرفہ گلہائے مضامین
لکھا عاشق نے یہ سال اشاعت

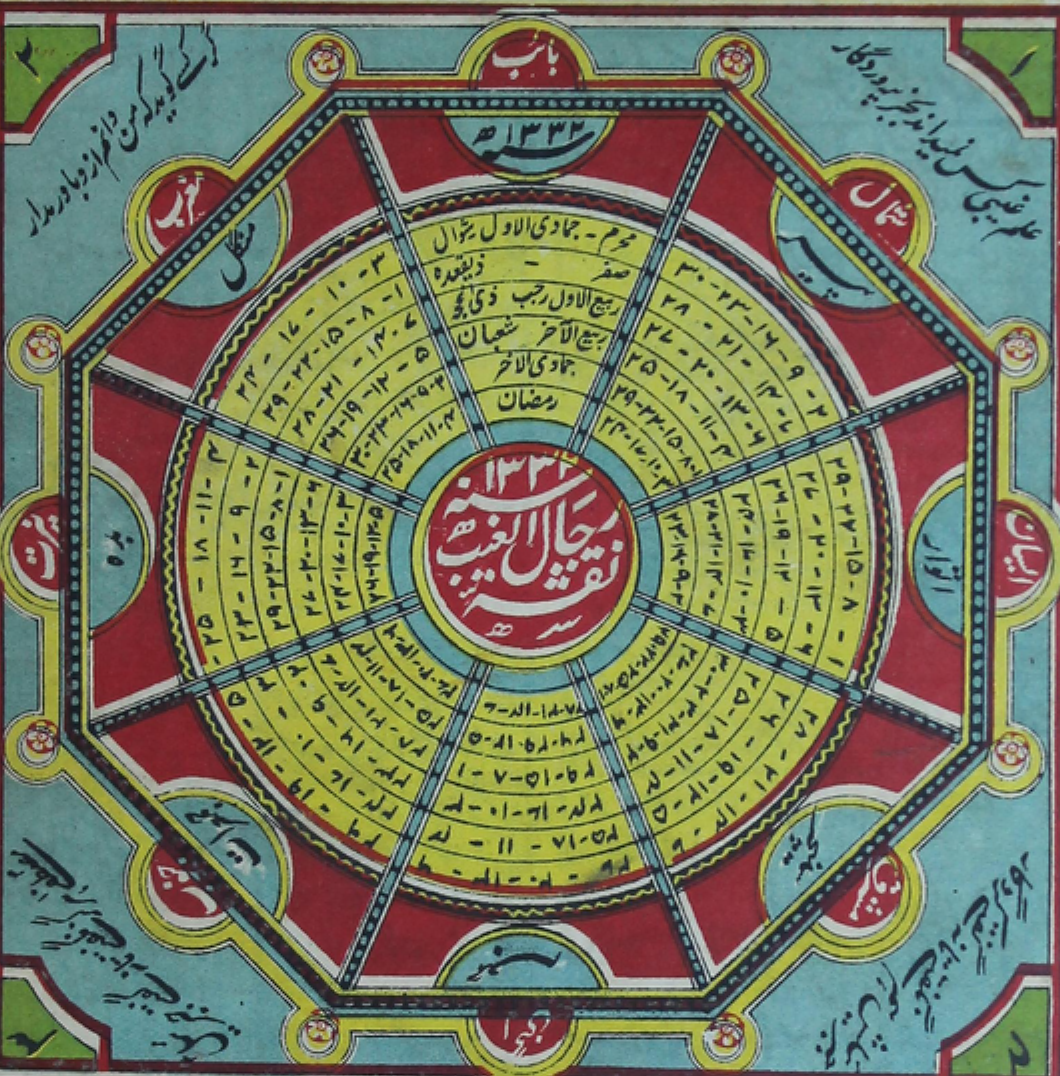
بنی ہے غیرت گلزار تقویم
ہے دلکش مطلع انوار تقویم

خاکسار تحمل جلالپوری مہتمم تقویم ہذا

ہو رہی ہے زمانے مین مقبول
ایسی تقویم ہے بڑی تقویم

کیون تحمل رہے نہ نور افشان
ماہ تنعیم ہے بڑی تقویم

نقشہ رجال الغیب توہمۃ الذیل اسی سال نیک فال کا ہے گویا یہ بھی پورے ایک برس کی اسلامی جنتری ہے اسی نقشہ سے ہر ماہ کی تاریخین اور دن حاصل ہوتے ہین اور یہ بھی معلوم ہو کہ نقشہ ذیل مین ہر ماہ کی تاریخین ہر ہفتے کی جانب لکھی ہوئی ہین لہذا جس مہینے کی جو تاریخ جس خانے مین درج ہو اوس طرف کو جانیکا قصد نفرمائین واللہ اعلم بالصواب

مہر مؤلف اسلامی بڑی تقویم بمبئی

سنہ ۱۳۳۲ھ
حکیم محمد غالب جفار ایلوری
ہجری

بقلم محمد ہدایت اللہ تلمیذ جناب مولوی احمد اللہ صاحب عطار ورقم صیغہ دار مطبع دار الطبع حیدرآباد دکن

ہزار ہزار شکر خداوند کریم کہ یہ اسلامی بڑی تقویم بمبئی سنہ ۱۳۳۲ھ مؤلفہ منجم عالی تبار وحہندس فخر روزگار جناب حکیم محمد غالب صاحب جفار رئیس ایلور مقیم کوکناڈہ جگناتھ پور حسب خواہش صاحبزادہ بلند ارادہ میان قاضی نور محمد ابن جناب قاضی عبدالکریم صاحب مالک مطبع فتح الکریم و مطبع کریمی بمبئی زیر تصحیح و نگرانی تجمل جلالپوری بماہ ذیحجۃ الحرام سنہ ۱۳۳۱ ہجری مطبع کریمی واقع بمبئی بھائی حلہ ڈلایل روڈ قاضی بلڈنگ نمبر ۱۰۸-۱۱۰ مین چھپکر وہین سے شایع مقبول طبائع ہوئی